

ספר

גם אני אודך

תשובות שקיבלתי מהגאון הנפלא

רבי רן יוסף חיים מסעוד

אביחצירא שליט"א

מח"ס "מרי"ח ניהוח" ועו"ס

חלק י"ב

על שאלותי ששאלתי

בחמלת ה' עלי

גמליאל הכהן רבינוביץ

בן אאמו"ר הגה"ח רבי אלחנן יד, שליט"א

שנת תשפ"ב לפ"ק

© כל הזכויות שמורות

יו"ל ע"י

מכון "גם אני אודד"

הערות והארות יתקבלו בשמחה רבה

להרב גמליאל הכהן רבינוביץ

ת.ד. 539 בני ברק

טל: 052-7128536

7128536@gmail.com

או להרב רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא

רח' תאשור 6 ג' עפולה

rantorah@gmail.com

הסכמות הרבנים מסודרים לפי סדר קבלתם

ציאנד: י"ח

בס"ד, ג' טבת תשע"ח, 4-443/ע"ח

דברי ברכה

הובא לפני גלינות מקונטרס "גם אני אודך" תשובות על כמה שאלות ששאל וחקר בענינים שונים בשאלות אקטואליות, הרה"ג כה"ר גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, ואשר השיב עליהם הרב החשוב והנעלה, שוקד באהלה של תורה, משנתו סדורה וערוכה, יראת ה' היא אוצרו, ועליו יציץ נזרו, שמן תורק שמו, כבוד שם תפארתו, הרה"ג ר' רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא שליט"א.

בעברי על הקונטרס ראיתי שנושא ונותן באמונה, וגמר חיפוש מחיפוש מדברי הראשונים והאחרונים, ושילב בתשובות דרך הפלפול הנלמדת בישיבות, וגם דרך הפסיקה להביא מקורות מהפוסקים לכל דין. איישר חיליה לאורייתא.

ראיתי מה שדן בסי' כ"ג, בענין שמירה מדיבור וממלאכה קודם התפילה, והנה יש לדון ביוצא מביתו אחר שהגיע זמן תפלה, ונוסע לעיר אחרת שם מקום עבודתו, וקבוע לו שם מנין קודם שיתחיל לעבוד, אי שרי למיעבד הכי, או דהוי בכלל מה שאסרו לעשות צרכיו קודם התפלה. והנה הגירסא בגמרא ברכות (יד.) שלפנינו, אסור לו לאדם לעשות חפציו קודם שיתפלל וכו', אמר רב אידי בר אבין אמר רב יצחק בר אשיאן, המתפלל ואחר כך יוצא לדרך, הקדוש ברוך הוא עושה לו חפציו, שנאמר צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו. ומזה שלא אמרו על יציאה לדרך בלשון "איסור", רק שהקב"ה עושה לו חפציו, מבואר לכאורה דליכא בזה איסור ממש, רק שיש חשיבות גדולה לתפלה שהיא קודם יציאה לדרך. אולם גירסת הרי"ף והרא"ש שם, "אסור לו לאדם לצאת לדרך קודם שיתפלל". וכן הוא הלשון בש"ע (סי' פט סעיף ג'): אסור לו להתעסק בצרכיו או לילך לדרך עד שיתפלל תפלת שמונה עשרה. [והדגיש בדבריו תפלת שמונה עשרה, לאפוקי מסבירת המקילין בזה לאחר שאמרו מקצת ברכות, וכמו שהביא הב"י משם תרומת הדשן (סי' יח) שראה רבים שהיו נמנעים מללכת לצרכיהם בשחרית עד שהיו נכנסין תחלה לבית הכנסת ולומר ברכת ושבתות, ואחר כך היו הולכין לצרכיהם אנה ואנה. וע"ש מה שהעיר בזה. ולזה בא מרן ומדגיש תפלת שמונה עשרה, דלא מהני מה שאומרים מקצת ברכות]. ועיין בב"י (סי' פט ד"ה ומ"ש רבינו או לילך) שכתב להדיא, שאין לדייק שאם הלך לעסקיו קודם התפלה אין הקב"ה עושה לו חפציו, אבל איסורא ליכא, אלא איסורא נמי איכא, כיון שעושה חפציו קודם שיתפלל. ולפי זה גם כנ"ד לכאורה אסור לו לנסוע למקום עבודתו קודם שיתפלל, דהליכה בדרך לכאורה היא בכלל עשיית צרכיו קודם שיתפלל.

ולכאורה יש לדון עוד דניחוש שמא ימשך אחר עבודתו ויבטל התפלה, כמו שאמרו כן לענין לימוד קודם התפלה. ואמנם לגבי איסור זה כבר נתבאר דבסמוך לזמן תפלה לא חששו כן אלא בתפלת מנחה שהוא דבר המצוי, ולא בשחרית. ומרן בכסף משנה (פרק ר' מוחלכות תפלה הלכה ד') הביא בשם רבינו מנוח, דמשום הכי הרוצה לצאת לדרך בשחרית טוב להתפלל בביתו, אף שעדיין לא הגיע זמן תפלה [הנץ] כדאי שיתפלל בכוונה ובעמידה, מאשר יתפלל בדרך במרוצה. והוא

הסכמה זו ניתנה לחלקים הקודמים

שעלה עמוה"ש. ולא דוקא שחרית, אלא אפי' איזו תפלה שתהיה, כיון שהגיע זמנה אין לו לצאת עד שיתפלל אותה. וע"ש בב"י שכתב, דדין זה דאסור לצאת לדרך אינו מוסכם עם מה שכתב הטור לחד מאן דאמר, דמי שהוא אנוס להשכים לדרך שילך ויתפלל בדרך כשיגיע זמן תפלה. וכתב עליו מרן, דאינו נראה בעיניו, דלא דמי ההיא דשיירא הולכת, דהתם אי אפשר להתעכב עד שיגיע זמן תפלה ויתפלל, והכא כשהרשות בידו להתעכב, אלא שהוא רוצה למהר וללכת ולילך קודם שיתפלל, ולכן אסור לו לילך קודם שיתפלל אפי' שהוא עושה מצוה.

ועיין בש"ע (סי' פט סעיף ו'), ובמשנ"ב (סי' לג) בשם החיי אדם, דאפי' יש לו שיעור קבוע מה שלמוד, דליכא למיחש כל כך שמא ימשך בלימוד, אפ"ה אסור. ולכן מי שהוא בדרך או דר בשוב אפי' בקיץ, אע"ג שמצוה להתפלל בשעה שהצבור מתפלל, מכל מקום כיון שאסור ללמוד קודם שמתפלל, מוטב שיתפלל תיכף כדי שלא יתבטל מלימודו. ובזמן הזה דעוברי דרכים על פי רוב אינם לומדים תורה בדרך, והיה מן הראוי שימתנו על זמן שהצבור מתפלל, מכל מקום כיון שנמשך מזה שעוברים זמן ק"ש ולפעמים גם זמן תפלה, לכן יזהרו שתיכף בקומם קודם שיעסקו בשום דבר יתפללו. ומכל שכן דבקהלות גדולות מתפלל תיכף כשהאיר היום, ואם כן לעולם הוא בשעה שהצבור מתפלל. וכ"כ במשנ"ב (סי' כ). ואפי' במקום שיבוא יהיה יכול להתפלל עם הצבור בזמנו, אע"פ כן אסור, דהליכה בדרך הוי כעוסק בצרכיו. אך כל זה שלא בשעה"ד, אבל בשעה"ד שאין השיירא ממתנת לו, יכול לילך מקודם לדרך ואחר כך יתפלל. ע"כ. [ואולם אין ללמוד מדין אין השיירא ממתנת לנ"ד, שהרי כאן אפשר לו להתפלל ביחידות קודם שיוצא לדרך].

ואמנם כל זה דוקא אם הגיע זמן תפלה, דאז אסור לצאת לדרך קודם שיתפלל, אבל סמוך לזמן תפלת שחרית שרי. וכמ"ש כן בכף החיים (אות כד).

ומיהו בשעה"ד שרי וכמבואר בש"ע (סי' פט סעיף ח'): בשעה"ד כגון שצריך להשכים לדרך יכול להתפלל משעלה עמוה"ש, וימתין מלקרות ק"ש עד שיגיע זמנה. וע"ש בב"י דפירש, דאיירינן היכא שאין השיירא ממתנת לו. ולפי זה מה שאמר רב אידי דאסור לו לאדם לצאת לדרך קודם שיתפלל, איירי שהשיירא מתעכבת, ויכול להמתין. וכ"כ שם המג"א (סי'). ונמצא, דשלא בשעה"ד אין להקל לצאת לדרך קודם התפלה. וכ"פ מהר"ע הדאיה זצ"ל, הו"ד בשו"ת רבבות אפרים ח"א (סי' טו). ע"ש.

והנה לגבי לימוד קודם התפלה, כתב מרן בש"ע (סי' פט ס'): אפי' ללמוד אסור משיגיע זמן תפלה, והיינו מי שרגיל להתפלל בבית מדרשו, ואינו רגיל ללכת לביהכ"נ, דאיכא למיחש דילמא מטריד בגירסא ויעבור מן תפלה. אבל מי שרגיל ללכת לביהכ"נ מותר. ע"כ. ולכאורה אם התירו לגבי לימוד, ה"ה לגבי נסיעה מעיר לעיר, שכל שיש לו מנין קבוע בשעה קבועה בעיר שנוסע לשם, אין לחוש שמא יטרד וימשך בנסיעתו ולא יתפלל, שהרי יש לו שעה קבועה לתפלה. אולם דבר זה שיש לו שעה קבועה לתפלה, לא יגהה מזוור לעשיית צרכיו קודם התפלה. ולכן מצד זה יש לנו לאסור שיעשה כן.

אלא שעדיין יש לדון להקל בנ"ד, דהנה יש לחקור בטעמא דהאי מילתא שאסור לאדם לעשות צרכיו קודם התפלה, אם הוא מחשש שמא ימשך אחר עסקיו ולא יתפלל, או שדינו כדין אמירת שלום קודם התפלה, שאין זה ראוי שאדם יקדים עיסוקיו לעסקי הקב"ה. ונפקא מינה בחקירה זו, בנ"ד שהוא נוסע לעיר אחרת, ושם יש לו מנין קבוע, באופן שאין חשש שימשך אחר עסקיו וישכח מלהתפלל. שאם הטעם הוא שאין להתעסק בצרכיו קודם שמתפלל להשי"ת, גם בכהאי גוונא יש לאסור. אבל אם הטעם הוא מחשש שמא ימשך אחר עסקיו, בנ"ד שרי.

ונראה שנחלקו בזה הראשונים, ודעת מרן בב"י נראה דנקיט כטעמא שאין זה כבוד השי"ת שיתעסק בצרכיו קודם שיתפלל. וראיתי שהביאו בשם השיטה מקובצת (ברכות יד.) שכתב: אמר להו אסור אמרו כדרכי איד, כלומר כשם שאסור לצאת לדרך ולעשות חפציו קודם שיתפלל, כך אסור להתעסק בדרכים וליתן שלום לפוגעים בו, אלא שימהר לביהכ"נ ויתפלל, "כדי שלא יתיימשך מן התפלה". ע"כ. ומשמע שהאיסור הוא מחשש שמא ימשך בעסקיו ולא יתפלל. והוא כדין לימוד תורה קודם התפלה, שיש לחוש שמא ימשך אחר לימודו וישכח מלהתפלל. ולפי"ז כשם שאם יש לו עת קבוע לתפלה שרי ללמוד קודם התפלה, כן יהיה מותר בנ"ד, שיש לו מנין קבוע במקום עבודתו.

ולכאורה כן משמע שהבין הגר"ז בש"ע שלו (ס"ט פט סעיף ד') שכתב: אסור לאדם להתעסק בצרכיו קודם תפלת שמונה עשרה בשחר, כדי שלא יפנה לבו לשום דבר עד שיתפלל. וכן אסור לצאת לדרך בבוקר עד שיתפלל. ע"כ. אך יש לומר שכוונתו שלא יפנה לבו, שאין זה מן הראוי שאדם יפנה לבו לדבר אחר קודם שמתפלל לפני השי"ת, ואין זה מחשש שמא ימשך. או שכוונתו שיהיה לבו פנוי לכיון, ואם יתעסק בצרכיו קודם התפלה לא יוכל לכיון, וכעין מה שאמרו לא יתפלל אדם אלא מתוך הלכה פסוקה וכדו'. ואין זה מוכרח לומר שכוונתו לומר שלא יפנה לבו לשום דבר קודם התפלה, דהיינו שמא ישכח וימשך אחר עסקיו.

ואמנם מדברי שאר הפוסקים משמע שאין האיסור משום שמא ימשך וישכח מלהתפלל, אלא טעם האיסור משום שאין זה ראוי שיעשה חפציו קודם שיתפלל לפני השי"ת. וכן משמע מדברי המהר"א"י הנ"ל בשו"ת תרומת הדשן (ס"ח) שכתב, באחד שהיה משכים ואומר ברכות ושבתות עד ברוך שאמר, וחזרו לביתו ועושה עסקיו וחפציו, דלאו שפיר עביד הכי, שהרי אסור לו לאדם שיעשה חפציו קודם שיתפלל. וסתם תפלה המוזכרת בתלמוד היינו תפלת שמונה עשרה. והכי מוכח מהא דגרסינן בברכות, כל הנותן שלום לחבירו קודם שיתפלל כאילו עשאו במה וכו'. ע"ש. ומבואר שהבין בפשטות דאיסור עשיית צרכיו קודם התפלה דומה לאיסור אמירת שלום קודם התפלה, והתם אינו מחשש שמא ימשך, אלא שאין ראוי להקדים שלום לחבירו קודם התפלה. וכדברי הגמרא בברכות, אמר רב, כל הנותן שלום לחבירו קודם שיתפלל, כאלו עשאו במה, שנאמר, חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו, כי במה נחשב הוא, אל תיקרי במה אלא במה. ושמואל אמר במה חשבתו לזה ולא לאלוה.

ולפי זה גם אם יש לו מנין קבוע בעיר שנוסע אליה, אין להחיר לנסוע לשם קודם התפלה, אחר שעיקר נסיעתו לצורך עסקיו, ולא דמי לאדם שנוסע לכותל המערבי לצורך התפלה, דבזה ודאי

שרי, אחר שעיקר נסיעתו לצורך התפלה ולא לשם עסקיו. אבל הכא עיקר נסיעתו לעיר אחרת היא בשביל עסקיו, ולא די בזה שמתפלל שם. ומדברי מרן בב"י משמע שתפס שעיקר הטעם הוא משום שאסור להקדים עסקיו לתפלתו, ואינו משום שמא יימשך וישכח מלהתפלל, וכיון שכן אף אם יש לו מנין קבוע לכאורה יש לאסור לנסוע לעיר אחרת להתפלל במקום העבודה.

ואמנם מצד אחר יש להקל בזה ולסמוך על דברי השיטה מקובצת הנ"ל, שהרי מרן כתב (ס"ט פט סעיף ח'): בשעה"ד כגון שצריך להשכים לדרך יכול להתפלל משעלה עמוה"ש, וימתין מלקרות ק"ש עד שיגיע זמנה. ואע"פ שאינו סומך גאולה לתפלה, הכי עדיף טפי שיתפלל בביתו מעומד ממה שיתפלל בזמנה והוא מהלך ויסמוך גאולה לתפלה. ע"כ. ולכאורה כשם שמרן התיר בשעה"ד להתפלל באופן הנז', כך יש להקל בזה כשהוא שעת הדחק של פרנסה, שאם לא ינהג כך יפטריו ממקום עבודתו, וכסף מנא לן. ואף דהכא יכול להתפלל ביחידות קודם שנוסע למקום עבודתו, קשה מאד לבטל בקביעות תפלה בצבור. ובשעה"ד כזו, לאבד תפלה בצבור, שמא יש לסמוך על השיטה מקובצת.

ובשו"ת וללוי אמר ח"ב (ס"ג ג') העלה להקל בנ"ד, דבזה שיש לו מנין קבוע יום יום להתפלל שם, ומתפלל מיד בבואו, ודאי דלא חיישינן שיטורד בעסקיו ויתעסק בהם עד שיעבור זמן תפלה. ודוקא אם עצם היציאה היא חלק מעסקיו, דהיינו שיש לו טירדה ביציאה לדרך כמו שהיה נהוג בזמנם, יש לאסור אף שאחר זמן מסויים יתפלל, אולם בנ"ד אף שנוסע זמן מסויים ואחר כך מתפלל, אין זה בכלל איסור התעסקות, דגם איסור התעסקות בעסקיו אינה אסורה לגמרי, דבעסק קטן שרי. ע"ש.

ואמנם מדברי המשנ"ב נראה לאסור בזה. ומה שסמך על הטעם של השיטה מקובצת, דהוא משום שמא ימשך אחר העסק, וממילא זה לא שייך בנוסע למקום שיש לו שם מנין קבוע, הנה חילוק זה אינו מבואר בשום פוסק, ועוד, שהרי הביא שם ראשונים שכתבו טעם אחר, משום דמקדים חפציו לחפצי שמים, ופונה לכו לדבר אחר. ולפי טעם זה גם כשיש לו מנין קבוע במקום שאליו נוסע, אסור לו לצאת לדרך קודם שיתפלל, שהרי אם לא היה מקום עבודתו באותו מקום לא היה נוסע לשם כדי להתפלל, וניכר הדבר שכל נסיעתו לאותו מקום הוא לצורך מקום העבודה, וממילא הוי בכלל עשיית חפציו קודם התפלה.

ולכאורה יש להוכיח לנ"ד מתשובת הרמב"ם (ס"א מא') שכתב בזה"ל: שאלה, רופא שבאים אליו בני אדם מהגדולים, ואם לא ילך עמהם יסכנו אותו, ואינם מניחים אותו להתפלל בעונתה, ויצטרך להתפלל מעמוה"ש, הראוי לעשות זה או לא, והשיב, ביום שיש לו פחד מהם, יקדים התפלה, ובשאר הימים שאין לו הכרח גדול, יאחר התפלה לעונתה. ע"ש. ומבואר, דביום שאין לו פחד מהם, לא ירפא החולים קודם התפלה, אלא יתפלל בעונתה. אבל כשיש לו פחד מהם יכול לרפאות החולים קודם התפלה. ולא חש בזה הרמב"ם לאיסור עשיית צרכיו קודם התפלה. [ותכן דהרמב"ם לא קאי אלא כשהוא רופא חולי עכו"ם, אבל כשהוא מרפא חולי ישראל שמא אין זה בכלל איסור עשיית צרכיו]. ובאמת שגם צורך פרנסה לא גרע מפחד, דפעמים שאם יפטר

אותו מהעבודה, יהיה לו צער ועגמת נפש גדולה ולא גרע מפחד. אלא דהכא הרי יכול להתפלל ביחידות קודם שיוצא למקום עבודתו, ולא דמי לתשובת הרמב"ם הנד'.

ואמנם אם נוסע לאיזה מקום כדי לראות איזה עסק, ויזמין אותו עסק תיכף אחר התפלה, שרי, כדמוכח מלשון מרן בש"ע (סי' פט סעיף ב') שכתב, ומותר לומר לו צפרא דמרי טב, ואפי' זה אינו מותר אלא כשהוצרך ללכת לראות איזה עסק וכו'. ולכאורה הרי אסור להתעסק בצרכיו קודם התפלה, והיאך כתב לראות איזה עסק, וכתבו האחרונים שם, דמיירי דוקא לראותו בלבד, שמא צריך איזה דבר שיזמין לו תיכף אחר התפלה, אבל לא שיתעסק בו השתא. דדוקא להתעסק בצרכיו קודם התפלה אסור, אבל לראות שרי. וכן תירצו הפמ"ג והעררך השלחן שם. אי נמי לעסק של מצוה. ובמאמר מרדכי תירץ, ושם יש לומר שאינו אלא לדבר מועט שאין בו שהות כל כך, ולא מיקרי כלל עוסק בעניניו ועסקיו. ע"כ. ולפי זה יש לדון במי שרוצה לנסוע למקום עבודתו קודם התפלה, ולקבוע מקום לתפלתו באיזה בית כנסת באיזור העבודה, אם זה בכלל לראות איזה עסק דשרי, או דחשיב כהולך לדבר מצוה, שהרי קבע מקום תפלתו שם, או איפכא דחשיב כהולך לצרכיו. ויש לעיין בזה מדברי המשנ"ב הנ"ל (שם סק"כ) בשם דרך החיים, שאפי' יש בית כנסת במקום שהולך לשם ומתפלל שם בצבור, גם כן אסור, ואיירי בנוסע לצרכיו אלא שגם באותו מקום שנוסע יש בית כנסת שמתפללים שם, ומגיע שם לתפלה, דזה אסור, דסוף סוף נוסע לצרכיו. וי"ל.

והנה בגמ' ברכות (י:) אמרו, אמר רבי יצחק, כל הרגיל לבוא לבית הכנסת ולא בא יום אחד, הקב"ה משאיל בו, שנאמר, מי בכם ירא ה' שומע בקול עבדו, אשר הלך חשכים ואין נוגה לו. אם לדבר מצוה הלך נוגה לו, ואם לדבר הרשות הלך אין נוגה לו. ע"כ. ומבואר, דאם מתבטל מבית הכנסת לצורך דבר מצוה מותר. ואמנם אין בכלל זה ההולך לצורך פרנסתו, דאף שמצוה על האדם להביא טרף לביתו ולפרנסם, מ"מ הרי בשעת התפלה צריך להתפלל שהש"ת יתן לו פרנסתו, והיאך לא ילך להתפלל, והוי בכלל לא בטוח בה'. וכ"כ הגר"א באמרי נועם. ע"ש.

ואמנם הטור (סי' רמח) גבי אין מפליגין בספינה ג' ימים קודם השבת, שאמרו בגמרא שלדבר הרשות שרי, ופירש ר"ת, שכל מקום שאדם הולך, כגון לסחורה, או לראות פני חבירו, חשוב הכל דבר מצוה, ואין נקרא דבר הרשות אלא כשהולך לטייל. והובא ברמ"א שם. ולכאורה גם בנ"ד אם יאחר באופן קבוע למקום עבודתו כדי להתפלל בצבור, יפטרו אותו וישאר בלא פרנסה. ואם החשיבו היוצא לסחורה כיוצא לדבר מצוה, כך בנ"ד. ולפי זה לכאורה היה נראה שיהיה מותר לו לצאת למקום עבודתו, ויתפלל אחר כך, דחשיב כצורך מצוה. אולם יש לדחות, שהרי כאן יש לו אפשרות להתפלל ביחידות בביתו, ולא יעבור על האיסור לצאת למקום עבודתו קודם התפלה.

ואמנם אין צריך שיתפלל דוקא בבית הכנסת, אלא יכול להתפלל בביתו, שהרי אם ילך לבית הכנסת הרי יהיה זה בזמן שהצבור מתאסף לתפלה, וכתב מרן (סי' צ' סעיף י'): כשעומד עם הצבור אסור לו להקדים תפלתו לתפלת הצבור, אלא אם כן השעה עוברת, ואין הצבור מתפלל, לפי

Yitzchak Yosef
The Rishon Lezion Chief Rabbi Of Israel
President of The Great Rabbinical Court

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא בית הדין הרבני הגדול

שמאריכין בפיוטים או לסיבה אחרת. ולפי זה בנ"ד עדיף להתפלל בביתו. ובשנ"ת רבבות אפרים (סי' סו) הביא דברי הרב ישכיל עבדי שכתב לו, דעדיף להתפלל בביתו קודם העבודה.

ואע"פ שהדבר קשה להורות לבטל תפלה בצבור באופן קבוע, ולבטל מעצמו עניית קדיש וקדושה בקביעות, ושמיעת ברכו וקריאת ספר תורה. ומה גם שתפלה בצבור מתקבלת, ותפלה ביחידות צריכה מאמץ גדול לכיין בכל התפלה כדי שתפלתו תתקבל. וגם יציאתו למקום העבודה אינה בכלל יציאה לצרכיו קודם התפלה, אלא יציאתו נחשבת כיצא לצורך התפלה, אחר שקובע שם מקום תפלתו. מכל מקום אין לעבור על שום איסור כדי להתפלל בצבור, וכיין שעיקר יציאתו היא לצורך עבודתו, איך נתיר לו לעבור על איסור עשיית צרכיו קודם התפלה, לצורך תפלה בצבור. ואי משום עניית קדיש וקדושה וקריאת התורה, סמיה בידיה לשמוע הקדיש וקריאת התורה במנין המתקיים במקום עבודתו בשעת ההפסקה. ואפי' אם לא יוכל לשמוע הקדיש וקריאת התורה, איך יעבור איסור בידים לצורך תפלה בצבור. ומה שאמרו בברכות (דף:) ברכי אליעזר ששיחרר את עבדו, התם היה זה לצורך התשעה שהיו שם, לזכותם במצוה דרבנן דונקדשתי בתוך בני ישראל. ועל זה אמרו מצוה דרבים שאני. אבל לא יתירו ליחיד לעבור על איזה איסור שהוא לצורך תפלה בצבור. וגדולה מזו כתב המהרי"ל, דאין לעשות עירובי תחומין לצורך תפלה בצבור, דלא חשיב לצורך מצוה כל כך. שאין זו מצוה אלא היכי-תימצא לקבלת התפלה. וראה להלן בסימן צ' מה שכתבנו עוד בזה.

וברכתי להרה"ג המחבר שליט"א שיה"ר וחפץ ה' בידו יצלח, ויפוצו מעיינותיו חוצה, ולהמשיך בזיוכי הרבים, ויזכה לברך על המוגמר, באורך ימים ושנות חיים, בטוב ובנעימים, ושובע שמחות.

בברכת התורה,

יצחק יוסף

הראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא בית הדין הרבני הגדול

יוסף ליברמן

ראש ישיבת "כולל שומרי החומות"
ורב דקהל סדיגורא ירושלים ת"ו
מח"ס "משנת יוסף"
רח' אביננדב 3 ירושלים תובב"א

בס"ד, י" חשון תשע"ח

מה נכבד היום בהגלות נגלות הספר החדש גם אני
אודך הכולל בתוכו תשובות שכתב הרב הגאון המופלג,
החריף ובקי, מו"ה רבי רן יוסף חיים מסעוד
אבוחצירא שליט"א מח"ס "מרי"ח נחוח" ועו"ס,
לידידי הרה"ג המפורסם בשערי הלכה מיחוס כי הונה
מו"ה גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, והוא מלא
וגדוש במשא ומתן בענינים שונים בש"ס ופוסקים,
דברים עמוקים וברורים, בטוב טעם ודעת נאמרים,
וכמעין המתגבר בתורה, ירד לעומקה של הלכה, וכבר
איתמחו תרי גברי הרבנים החשובים, השואל והמשיב,
בחידושי תורתם דמבדרן בבי מדרשא.

חיבור זה בודאי יתקבל ברצון אצל לומדי התורה,
ויעלה על שולחנם של מלכים, מאן מלכי רבנן, שיהנו
ממנו ויברכו עליו ברכת הנהנין.

יהא רעוא שיפוצו מעיינותיהם חוצה, ויזכו להגדיל
תורה ולהאדירה, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא
יחד עכב"ב הי"ו, לאורך ימים ושנים אכ"י.

ובאעה"ח למען התורה הק' ולומדיה

יוסף ליברמן

מהאדמו"ר ממבקשי אמונה שליט"א

קצית ה' אצין

[illegible]

17/10/21

 Israel ישראל
 www.israelpost.co.il

2250 . 3. א
 sender השולח المرسل
 2277
 address מען عنوان
 2250 . 3. א
 postcode מיקוד رمز place محل الإقامة
 2277
 postcode מיקוד رمز place محل الإقامة

גלוית דואר לשימוש בסנים הארץ בלבד
 Postcard for inland use only
 بطاقة بريدية للاستعمال في داخل البلاد فقط

2250 . 3. א
 2277
 2250 . 3. א
 2277

מאן מאן
 קבלת הספר החכם "לי אמן אודק" מל' בן יוסף
 אבאחצירא. ואין לי מאן אצור ציון ואכחז הצלחה. ואז כד
 אמר החכם מל אדם פסם "דגל מצאג אכזא בייק".
 אכחז

בט"ד

לשכת הרבנות רמלה

טלפון: 08-9225360 רחוב גולומב 25, מיקוד: 7100 ת.ד. 36 פקס: 08-9229272

יום שלישי כ"א אדר א תשע"ט
26 פברואר 2019

אגרת ברכה

בא לפניי היקר ונעלה הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א ראש כולל חשוב בעיר רחובות, וספרו אשר חיבר "גם אני אודך" והוא התכתבויות בהלכה עם רבנים חשובים ומהם הרה"ג הרב רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא שליט"א. אשר על כן ראוי להעלות הדברים על הכתב בבחינת כתובה בעט ברזל בצפורן שמיר לתועלת הלומדים והמעיינים. וכבר שבחוהו גדולי ישראל על הג"ל ואינו צריך לדידי ולא באתי אלא כיהודה ועוד לקרא. לברך את הרכ המחבר שימשיך לזכות את הרבים בחיבוריו הנפלאים. ויזכה להגדיל תורה ולהאדירה. וזכות אביו"ק תעמוד לו ולב"ב בכל אשר יפנה אכיה"ר.

בברכת התורה ולומדיה
יחיאל אביחצירא
בן-גא"א סידנא בבא חאקי זיע"א
החור"פ רמלה ת"ו

בית חוראה יורו משפטי

כס"ד

בראשית דרכ הגאון גדעון בן משה שליט"א

תאריך: ב' אלול אל תשס"ה

יקר סהדותא

שמחתי מאד בראותי תכריך כתבים ספר חדש מסידרת הספרים הנפלאה "גם אני אודך" מעשה ידי אומן נטע נאמן צנצנת המן מר ניהו הרה"ג רבי רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא שליט"א חלק ג', אשר ערך איזן וחקר תשובות נפלאות ומאלפות בנושאים שונים בהלכה. משיב אמרים על שאלותיו המחכימות של הרה"ג רבי גמליאל רבינוביץ הכהן שליט"א. וכבר איתמחי גברא ואתמחי קמיעא בספריו הנחמדים מזהב ומפז רב. חידושים אלו מעוררים נקודות חשובות בכל נושא ונושא בהלכה ובתלמוד ומקרבים את ההלכה אל העם. בבחינת למען אשר ידעו את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו.

אשריהם הני תרי צנטרי דדהבא שהתגלגלה זכות גדולה כזו על ידיהם. ויהא רעווא שיזכו להפיץ עוד מעיינותיהם חוצה. לגאון ולתפאר אמן.

בברכת חתורה
ע"ה גדעון בן משה שליט"א
ראש כולל ובית חוראה "יורו משפטי"
ואב"ד לממונות ברבנות ירושלים ת"ו

הסכמה מהגאון בעל ארחותיך למדני שליט"א

ראה ראיתי את החיבור הנחמד **גם אני אודך**, אשר כתב הרה"ג **רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא שליט"א**, ויש בספר זה כמה תשובות חשובות שהן קלורית לעין לשאלות ששאל הרה"ג **גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א**, וכל המעיין בדברי המחבר יראו שידיו רב לו ורב גובריה וחיליה לאורייתא ושכל סתום לא עממוהו. וכביר מצאה ידו לקבץ כעמיר גורנה מפי סופרים ומפי ספרים, בסדר טוב ונכון ומתוק לנפש ומרפא לעצם, דבר דבור על אופניו, איישר חיליה לאורייתא.

הנה כתוב בהקדמת הרוקח "כל אדם צריך לרשום שמו בספרו". ולפי זה י"ל שהגמטריה של "**רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא**" היא 976, וזה הגמטריה של "א' באהבה – הספר החשוב הטוב והנכון – גם אני אודך". פירושו שהדרך הראשונה (א') בעבודת הבורא של הרב המחבר היא לכתוב "באהבה" ספרים של דברי תורה והלכה כמו "הספר החשוב, הטוב והנכון – גם אני אודך".

יהי רצון וחפץ ה' בידו יצליח להביא תרף וישע לרבים, ונותן התורה יהא בעזרו שימצא חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם, ברבות הטובה, גם עדי זקנה ושיבה, באורך ימים ושנות חיים. וכל אשר יעשה יצליח, ללמוד וללמד לשמור ולעשות, בשובע שמחות וכל טוב.

מחבר הספר **אורחותיך למדני**

**מוסדות
אור יום טוב**

ק"ט תשנ"ז יום טוב יודי הלוי יעל
בדפוס הרב אהרן זכאי שליט"א

רחוב גשר החיים 10,
ת.ד. 36669, ירושלים.
טל: 02-5389503
פקס: 02-5374658

INSTITUTIONS
OR YOM TOV
in memory of Hagao'n
Yom-Tov Yehid Halevi ztsl.

Headed by HARAV
AHARON ZAKAI Shlita

10, Geshar Ha'Haim St.
P.O.B. 36669, Jerusalem
Tel: 02-5389503
Fax: 02-5374658

דה' גש' התש"פ

מכתב דרכה

כמה נוקצ' גש' חיים-שערים המצוינים דת'ה
ספרי "גם אני אלק' דל מקצ'ה דתורה.
של יד' תא' גברא רבא ויקרא יד' לפסנו ויד' יד'
בית ישראל. חיל' ודק' מענו קד וק' מצב
הרבים דל אחר ואלה, דל מדור גרומיות
צ'ונ' בתל, מאי עני ישראל בספרי הקדושים
ח'ק' היסוד המפורסם במחנה גליל' חבן רינוק' שלט'
אשר מן השמים צ'ט'ו לח' ולפ' ספרי' מיוחדים
ש'קים ואלים מצ'נים דלם ופני' הנאה רוחנית.
דפרי' מעקים מקדש ונפ' צופים, וכ' נוקצ'
ומפורסם דל קצ'ו גל' יקרת גולת' הרה'
ה'ל' בתורתו ודכ'תו ודק'תו הגרומיות.
לא נצ'רה אלא לגי'ת, יחי יצ'ו
שחית' יצ'תו למחש'ק למחש'ק חיה ולחש'קה
ביגר שאל ויגר ח'ז, ויפ'ו מצ'נותיו ח'ז'ה
למחש'ק חיה ולחש'קה, ופ'ל' ה' קיד'
יצ'ל' להיקר בקי' שמים, וכל אשר יעשה
יצ'ל' דפ'תו אית'ה ונח'תו מל'תו.

דרכה-תורה

ובאהבת רפה

אהרן זכאי

אברהם דורי

רב ומו"צ בירושלים
ומחבר ס' "אדרת תפארת" ל"ח ועוד

בס"ד צדק חזק מאכות תשס"א

הח"ק והשלום

עצ"ל ידי הרה"ק מאז ומעולם מלכה הרב'ק
בהפצת תורה, שלו ושל הרה"ק, מיוחד במינו
אשר בזכותו ובזכות שאלותיו המכוננות מרה"ק
הרה"ק תורה רבי אה"ק רב'ק של-כ"א
גז'ם זק אני אונק ופדס זכר הרה"ק

מאשר כהן תורה וטמחה את הספר'ק של
א"י, הלא הוא זק אני אונק תשובות ידי
הזר'ק זכאי ח"ד - ח"ה, זק אני אונק תשובות
ידי הזר'ק אבוחצירה ח"ה, וקול'ק מה טוב
אה"ק ילקח ח"ה.

גבר שפת"ק אק למחזור, וכבר פקיד מ"הו
דיוג'ק הזאנ"ק הנ"ל בספר'ק החשוב'ק
ואן עי מה שהוס'ק כי אק עיר'ק של
אד רבות בש"ק ער'ק'ק תורה וטהאיות
ושמתי ע"אות שכמה מקומות בספר'ק
זכר ע"ו, וקול'ק הנ"ל הוא זכר'ק ומיוחד
כראוי עכ"ל ואני מקוה ע'ק'ק א"י
תשובות חדשות ס' עמ'ק הנ"ל - א"י

Mordechai Elmahias
57 Bitt Kehuna St.
p.o.b 309
Netivot - Israel

מרדכי אלמקיים
מח"ס שו"ת "ויכתוב מרדכי"
חז"פ ק"ק נתיבות יע"א
ומלפנים בקרתא קדישא ירושלם תובב"א

נתיבות על אגל שלם ופרץ
NETIVOT

מכתב זכור

אחרי יציאת ארצנו, המאורע האמיתי הגדול, מכתב זכור, פתח ופתיחה
בשם ה' אלהינו (מכתב) האלו (פרץ) וכן (אגל) שלם
מכתב "ל"א אני אוסף" ו"כ"ב יוסף" הגדול

ה'ל' בשם זכור האלו (אגל) שלם, על שאלה סודות האגל (זכור), כ' ב'ר'
אגל (אגל) האלו (אגל) שלם, ל"א אני אוסף" ג'ה מתעורר (אגל) שלם (אגל) שלם
כ' ב'ר' (אגל) שלם, אגל (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם
והאגל (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם
עומד (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם
זכור (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם
ה'ל' (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם
ה'ל' (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם
ה'ל' (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם

זכור (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם
ה'ל' (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם
ה'ל' (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם
ה'ל' (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם
ה'ל' (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם
ה'ל' (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם
ה'ל' (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם
ה'ל' (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם
ה'ל' (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם
ה'ל' (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם

מכתב זכור (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם
ה'ל' (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם
ה'ל' (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם
ה'ל' (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם
ה'ל' (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם
ה'ל' (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם
ה'ל' (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם
ה'ל' (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם
ה'ל' (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם
ה'ל' (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם (אגל) שלם

המשרד לשירותי דת
אגף שירותי דת לעדה האתיופית
לשכת הרב הראשי ליהודי אתיופיה

ה' אב תש"פ

דברי ברכה

ראה ראיתי את הספרים הנפלאים "גם אני אודך", תשובות ידידי היקר הגאון בנש"ק כמהר"ר רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא שליט"א מח"ס "מריח ניחוח" ועוד, שהשיב לשאלותיו של ידידינו עוז הגאון הנודע המפו' כמהר"ר גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א מח"ס "גם אני אודך" ו"פרדס יוסף החדש" ועוד.

ובהם תשובות נפלאות על חקירותיו של הגאון בעל "גם אני אודך", כתובות בבהירות ובגאונות נפלאה.

וכעת שמח ליבי בשמעי כי ידידי הגאונים הנ"ל שליט"א עומדים להוציא לאור חלק שמיני בשעה טובה ומוצלחת, וכמעשיהם בראשונה כן מעשיהם באחרונה.

ולא נצרכה אלא לברכה שחפץ ה' בידיהם יצלח להמשיך להגדיל תורה ולהאדירה עוד שנים רבות ולהוציא עוד ועוד חיבורים וספרים יקרים ונפלאים לתועלת הרבים, אכי"ר.

הכו"ח לכבוד התורה ולומדיה

הצב"י ראובן וובשת ס"ט

RABBI P.A. MEYERS

Terliststraat 23

2018 Antwerpen

☎ (323) 213-2363

פינחס אברהם מייערס

אבד"ק האג בפ"ק אנטווערפען יצ"ו

מח"ס שו"ת דברי פינחס

בס"ד, ג' אלול תש"פ לפ"ק

ידידינו החשוב הרה"ג הנפלא מוה"ר **גמליאל הכהן רבינוביץ** שליט"א בעמח"ס פרדס יוסף החדש על מועדים הפציר בי ליתן לו כתב הסכמה על ספרו החדש, **שו"ת גמ אני אודך**, בו אסף תשובות שהשיבו ת"ח גדול ממזכי הרבים הגריח"מ אבוהצירא שליט"א מח"ס מרי"ח ניחות, בשאלות הנחוצות למעשה. ובאמת למותר הוא להדגיש שא"צ לידי בכדי להעיד על השמש בצהרים, אך בקשתו שמרה נפשי להמליץ עליו שהוא ת"ח ויר"ש העסוק כל כולו בתורה והלכה, ובודאי גם הספר הזה כמו קודמיו יהנו ממנו רבים וטובים, כי חזקה על חבר כמוהו שכבר הוציא הרבה ספרים בהלכה, ורבים נהנים מדבריו. ויעזור השי"ת שנזכה כולנו ללמוד וללמד ולשמור ולעשות ולקיים רצון הבורא ית"ש באהבה ויראה.

ג' אלול תש"פ

הסכמת

הרב הגאון ר' אלעזר ניסן רובין שליט"א

מח"ס ארן העדות (ב"ח) - מגדולי מרביצי תורה בארה"ב

בס"ד

חודש תשרי תשפ"א לפ"ק

הן מכבר נודע גדלו ותפארתו של האי גברא רבא וספרא רבא ה"ה הרה"ג רבי **גמליאל הכהן רבינוביץ** שליט"א בעמ"ס גם אני אודך ושאי"ס, ועל של עתה באתי במה שדלה חספא ומשכח מרגניתא, בדברי תורה והלכה אשר נדברו ונכתבו בינו ובין הרה"ג ר' **רן יוסף חיים מסעוד אבוהצירא** שליט"א, וילך גרר"ה בפלפולי דשמעתתא עם רחימ"א דנפשיה במילין דאורייתא, והוציאם לאורה זה כמה פעמים בקדמא ובתרייתא, יחדיו יהיו תמים והיו לאחדים, דברים מתוקים ונחמדים, וטעמו כצפיחית בדבש ונועם מגדים, ותערב לפניו ברכתי הדיוט שחפץ ה' בידו יצליח, ויתענגו בו ישרי לב ושוחרי תורה חכמים ותלמידיהון, ויעלה על שולחן מלכים מאן מלכי רבנן, ויזכה המחבר שליט"א להרבות פעלים לתורה מתוך הרחבת הדעת באנפאה נהירין מעתה ועד עולם אמן.

אלעזר ניסן רובין

אברהם הלוי ליפשיץ

רב ואב"ד כפר גדעון ת"ו - עמק יזרעאל 19310

נשיא המרכז היהודי - להבות אש והיכל הבעש"ט

מח"ס חן ואף בחלום באגדה עתים ועתה

נ"ע לבני חסידות יעקב וחלשות חסידות - חזונו ואמנתו לרשכתו הגדולה

חורח"צ רבי יעקב חלוי ליפשיץ מקובצא זי"ע

טל. 04-6522625 \ Lehavot.esh@gmail.com

יום

בס"ד

Avrohom Halevi Lipshitz

Chief Rabbi of Kfar Giddoen - Emek Izrael

President Jewish Center Lahavot Aish

מכתב ברכה להגה"צ הרב הנערץ והמושלם וכו' גם אני אודך,

ליל ג' כ"ג מרחשון תשפ"א

בקסת הפלא מפתיע בגדולה רבה רבינו הדגול שלא פיללתי פניו לראות, יראתו קודמת לחכמתו עם פני הנסתר בעדקותו וגאונותו בן יכבד אב הגה"צ הרב אלחנן יעקב דוד הכהן שליט"א וכות אב עומדת לו ומאן דילידת אימיה כוונתה תליד בשלימות השמחה, ובא הכהן הוריו בבחינת "פרח מטה אהרן" שאותיות מצרף בכישרון כה רב נדיר ואדיר בפרחים ציצים ושקדים, מחדש ומברר דברי ראשונים ואחרונים בחיבת הקודש ובניפוי הסלת, הגה"צ הרב גמליאל רבינוביץ שליט"א, מגדולי מרביצי התורה ברבים,

לתת הסכמה למעכ"ת קטונתי ואיני כדאי אולם מעט מהדברים היוצאים מהלב רשמתי כי זיכני הש"י להוקירו ולהכירו בזכות גאון נערץ בלתי נמדד וכו' הרה"צ הרב רן אבוחצירא שליט"א מרי"ח ניוחח מעפולה יאיע"מ וישקה ממעיונתיו בעדרים מתוך בגונ"מ אמן,

יצליח הגאון הרב המחבר להשקות מים זכים וטהורים כהנה וכהנה בכל מקצועות התורה ויזכו עם התורה והספר למלא ידם מברכת כהן ותורתו והיה שמו כאחד הגדולים אשר בארץ המה לזכות להיות עיקר סיבת ביאת משיח צדקינו ובנין בימ"ק בציון ת"ו בב"א,

המ"ח לכבודה של תורה

אברהם הלוי ליפשיץ

קה"ק כפר גדעון עמק יזרעאל

Rabbi Shlomo Zalman Friedman

Rabbi of Cong. Zichron Elazar

16 Irene Court
Lakewood, N.J. 08701

Tel/Fax: 732 - 905-8378

Study: 732 - 886-1944

שלמה זלמן פרידמאן

רב דקהל

זכרון אלעזר סאנטוב

פאזיט

לחידות ולהלל, אפריון לשלמה, ושא"ס

לעיקוואר נ.ד.

בס"ד

יום ג' לסדר "ועשה לי טעמים כאשר אהבתי", ר"ח כסליו תשס"א

וענתה השורה הזאת לעד בידי הני תרי צנתרי דדהבא, אשר מזכים את הרבים תמידים כסדרם ומרבים פעלים לתורה ולתעודה, ה"ה הגאון החסיד המפורסם רבי רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא שליט"א בעמח"ס "מרי"ח ניחוח", ומשגהו בדומה לו ה"ה הגאון החסיד המפורסם כהן שדעתו יפה רבי גמליאל הכהן רבינובין שליט"א בעל מחבר סדרת הספרים "פרדס יוסף החדש" גם אני אודך ועוד ספרים. והנני בזה להביע את רגשי שטחתי, ותבענה שפתי תהילה ושבחה, בראותי את הספר "גם אני אודך", מופיע ויו"ל מחידושי תורתם שנתחדש להם דרך לימודם ומו"מ בתורה, לאחר אשר זה שנים רבות כולם שוים לטובה ולברכה, התכתבו הגאונים הנ"ל ביניהם במכתבי תורה, וזכו לאגד את דברי תורתם בספר גדול ושלם, והדברים מתוקים מדבש ונופת צופים ומלאים ומפיקים מון אל זון במערכות חידו"ת ערוכים ומסודרים מלובנים וצרופים בעוטק העיון ויושר השכל ובהיקף ידיעות ובירור שיטות הפוסקים לאסוקי שמעתתא אליבא דהילכתא, ולפעלא טבא אמנא יישר כוחם וחילם לאורייתא.

תפילתי ועתירתי לפני אדון כל, שיוזכו לסייעתא דשמיא בכל מפעלותם להרבצת התורה בקרב קהל בית ישראל, אשר זה חלקם בכל עמלם, ויוכלו להמשיך לעסוק בתוה"ק על מי מנוחות מתוך שלוות הנפש ויישוב הדעת, ויזכו לכיון לאמיתתה של תורה ולבוא לחקר האמת בעוטק העיון, ולדלות פנינים יקרים וחשובים ממצולות ים התלמוד, ולהמשיך לזכות את כלל ישראל בחיבוריהם החשובים בכל מקצועות התורה לגאון ולתפארת, והיה כעץ שתול על פלגי מים אשר פרוי יתן בעתו, ובכל אשר יפנו ויעשו ישכילו ויצליחו, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא ומתוך אושר ועושר וכבוד ורוב נחת לטוב להם כל הימים.

הכו"ח לכבוד עמלי התורה ולומדיה להגדיל תורה ולהאדירה

שלמה זלמן פרידמאן

חיים שלום הלוי סגן

מח"ס שו"ת בירורי חיים ח"ה, לקט הלכות ד"ה, ועוד
מו"צ במת ההודאה דהגרי"מ שטוך שליט"א
ר"מ בשיבת 'כנסת מרדכי' - סאדיגורה

בס"ד, יום

מכתב ברכה

בס"ד יום עש"ק לסדר בהו"ב
שתהיו עמלים בתורה ה'תשפ"א

ירוננו הלומדים וישמחו המורים, יגילו החכמים ויראו הישרים בהגלות
נגלות אור יקרות אמון שעשועים, בין הני צנתרי דדהבא, תלמידי חכמים
מופלגים כוהר הרקיע מזהירים, בצוף דובשנה של תורה לאוי"ט.

מה נכבד היום בהופיע הספר 'גם אני אודך', אוהב ה' שערי ציון מכל
משכנות יעקב (תהלים פז, ב), זה שערים המצויינים בהלכה. מיום שחרב בית
המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד (ברכות ח.
א), הכולל בתוכו תשובות שהשיב וכתב הרה"ג המופלג המתעמק בהלכה
רבי רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא שליט"א לידיד נפשי הרה"ג המפורסם
לשם ולתהלה, מזכה הרבים מקצה העולם ועד סופו, אור מופלא רום מעלה,
מייחסי כהונה, שמו הטוב הולך לפניו רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א
אשר שם לפניו משימת חיים, להגדיל תורה ולהאדירה ואליו הוא נושא את
נפשו, ולא ינוח ולא ישקוט בעל עת ועונה, יום ולילה לא ישבות למען משאת
נפשו זו, אשרהו שככה לו.

מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל, כנחלים נטיו וגו' (במדבר כד,
ה-ו). ובספורנו - ואמר מה טובו כי לא בלבד הם מטיבים לעוסקים בהם, אבל
מטיבים לכל האומה. וכנחלים נטיו - כי אמנם בחי כנסיות ובחי מדרשות
להמון ישראל הם כמו הנחלים שנטיו אל השדות להשקותם, וכן יושבי אהלים
ותופשי התורה דולים ומשקים מתורתם להמון עם ע"כ, וזה ע"י חיבור
וכתיבת ספרים שכהיום דאכשר דרא ופרסומן רב מאוד להמון עמך ישראל
הצמאים ומשתוקקים.

וראה בספר נפש החיים להגאון רבי חיים מואלזין זצ"ל (שער ד' פי"ב)
שהאריך במעלת חידושי תורה, וז"ד וכל שכן חידושין אמיתים דאורייתא

המתחדשין על ידי האדם אין ערוך לגודל נוראות נפלאות ענינם ופעולתם למעלה. שכל מלה ומלה פרטית המתחדשת מפי האדם, קודשא בריך הוא נשיק לה ומעטר לה, ונבנה ממנה עולם חדש בפני עצמו והן הן השמים החדשים והארץ החדשה שאמר הכתוב (ישעיה סו, כב) עי"ש, ובפרט מי שמוסרם לרבים כדכתב היעב"ץ במגדול עוז 'ואם כותב חידושי תורה ומוסר לרבים, אין קץ לשכרו, צדקתו עומדת לעד, בודאי אין הרבצת תורה גדולה מזו, זכות הרבים תלוי בו, כי יעמיד תלמידים הרבה' ע"כ.

ברכתי להרב המשיב הנעלה שליט"א והרב המו"ל השואל שליט"א, יתן ה' שיקיים בכם דברי הכלי יקר (שם) תורתן מכרזת עליהן, ברחובות תתן קולה ויפוצו מעיינותיכם חוצה וכו' ע"כ, חפץ ה' בידכם יצליח להרבות חיילים לתורה, לישב על מבועי התורה וההוראה לאורך ימים ושנים טובות, מתוך שלווה ונחת על מי מנוחות ינהלני.

יתן ה' דבזכות עמלי התורה הממיתים עצמם עליה, נראה במהרה את הגאולה הקרובה בביאת ינון, ובבנין הר מרום הרים - בית הבחירה הבנוי לה' ותפארתו. כדברי רש"י (סוכה מא, א ד"ה אי נמי) 'מקדש העתיד שאנו מצפיין בנוי ומשוכלל הוא יגלה ויבא משמים' עייש.

הכותב והחותם לכבודם של לומדי ועמלי תורה בטהרה,

וחורטים בקן קולמסא לזכות את הרבים

לזכרון עולם בהיכל ה'

לעילוי נשמת

האשה החשובה והכשרה

מרת שושנה טופחה בת ג'ינה ע"ה

נלב"ע י"ז שבט תשפ"ב

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחה על ידי

בנה היקר והנכבד מאד

שמו מפארים ידידינו

רבי אליהו אודיאל יאיר מיימון הי"ו

יהיה רצון שימלא ה' יתברך כל משאלות

לבו לטובה ולברכה

ויזכה תמיד לקדש שם שמים בעולם

וכל אשר יפנה ישכיל ויצליח

בבריות שלימה עם כל המשפחה שיחיו

לאורך ימים ושנים טובות אמן כן יהיה רצון

בהשתדלות

ידידנו הגה"צ מזכה הרבים נפלאות

מגדולי מרביצי התורה

רבי אמיר ולר יצ"ו

תוכן ענינים

סימן א'

הערות על ספר גם אני אודך ח"ב כא

סימן ב'

עוד הערות על הספר הג"ל לב

סימן ג'

הארות והערות לספר "גם אני אודך" ח"א להרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א לז

סימן ד'

הארות והערות על גם אני אודך מועדים מב

סימן ה'

בענין חריצין על כלי החלב, ולהבין למה אברהם אבינו לא נענש בשבירת הצלמים כרחל אמונו שגנבה את התרפים, ובענין בראש השנה אוכלים רימון – שנרבה זכויות כרימון נ

סימן ו'

עוד בענין בראש השנה אוכלים רימון – שנרבה זכויות כרימון נה

סימן ז'

בענין קריאת פרשת המן נו

סימן ח'

בענין "מי שיש אצלו חולה ילך אצל חכם לבקש רחמים" סא

סימן ט'

בהא דנענש אברהם אבינו בשבירת הצלמים, להבין המאמר "לעולם יהא זהיר בתפילת המנחה", ובענין דלא ללכת בין ב' נשים ע

סימן י'

בשימוש חוזר בבול שלא נחתם עג

סימן י"א

להבין טעם שם מסכת פאה, והסדר שדמאי אחרי פאה עד

סימן י"ב

בענין ברכת ברוך שפטרני, בזמן חיוב מצוות בבן נח, ובזמן הנחת תפילין דר"ת עה

סימן י"ג

בענין המתעטש בתפילתו, ובהא דהכיש הארי לנח בתיבה עט

סימן י"ד

מכתב בעשרה עניינים שונים פג

סימן ט"ו

משלוח מנות ע"י מנה פלאפל האם יוצאים ידי חובה פט

סימן ט"ז

במאמר חז"ל "כיון שהגיע כ' ולא נשא, אומר תיפח עצמותיו" צב

סימן י"ז

בביאור מאמר חז"ל "חרב על צווארי שונאיהם של ת"ח שיושבין ועוסקין בתורה בד
בבד" וכו' צד

סימן י"ח

בענין שירות יקיצה בשבת/שעון מעורר עם שירים, ושאלה בעניין הכוכבים בספה"ק
נועם אלימלך צז

סימן י"ט

עוד בענין הנ"ל צח

סימן כ'

לבאר דברי רבינו בחיי בריש פרשת דברים, בביאור לשם דמסכת פאה, והוכחה
שממזר בבטן אמו לומד תורה ק

סימן כ"א

בענין הסימן של "פקד פקדתי" קד

סימן כ"ב

כמה ענינים על סיום מסכת בערב פסח לפטור בכורות מן התענית קו

סימן כ"ג

תוספת בענין המאמר "כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה חוץ מצא", ובענין אמירת
ה' מלך עם הציבור קט

סימן כ"ד

בענין מאמר המשנה "בן קמצר לא רצה ללמוד על מעשה הכתב" קיג

סימן כ"ה

בעניינים שונים קיד

סימן כ"ו

עוד ב' פירושים על מאמר חז"ל שאמרו "כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה חוץ מצא" קכה

סימן כ"ז

עוד בענין הנ"ל קכו

סימן כ"ח

עוד בענין הנ"ל קכז

סימן כ"ט

ביאור בפסוק "והנה מרים מצורעת כשלג ויפן אהרן אל מרים והנה מצרעת" קכט

סימן ל'

ביאור בפסוק "והנה מרים מצורעת כשלג ויפן אהרן אל מרים והנה מצרעת", ובענין אדם שחזר בתשובה האם יבוא בגלגול קלב

סימן ל"א

שאלה בענין כבוד הספרים, ובמעשה דמקושש עצים במדבר קלד

סימן ל"ב

בענין הקצה של הלחם קלו

סימן ל"ג

האם מלמדין לממזר כל התורה במעי אמו קלז

סימן ל"ד

עוד בענין הנ"ל קלח

סימן ל"ה

ביאור הפסוק "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" קמד

סימן ל"ו

שאלה באתונו של בלעם איך לא מתה במכת ברד קמה

סימן ל"ז

תשובה להנ"ל קמז

סימן ל"ח

בענין בן דרוסאי קמט

סימן ל"ט

בשלשה עניינים שונים קנ

סימן מ'	בענין בשמים בברית מילה	קנב
סימן מ"א	בענין מאמר חז"ל אם שגורה תפילתו בפיו וכו'	קנג
סימן מ"ב	בענין בן דרוסאי	קנז
סימן מ"ג	דרוש במאמר "כיצד מרקדין לפני הכלה"	קסה
סימן מ"ד	הערות על ספר גם אני אודך - בנושא נפילת תפילין על שטיח, ובענין כבוד הספרים	קסז
סימן מ"ה	בזירוז והתראה לסופרים להיות יר"ש בעניין חסרות ויתרות, ובענין מים שנעשו בהם מלאכה	קסט
סימן מ"ו	ביאור בפסוק "והנה מרים מצורעת כשלג ויפן אהרן אל מרים והנה מצרעת"	קע
סימן מ"ז	רמזים למאכלי חלב בשבועות	קעא
סימן מ"ח	במנהג לאכול מצה עם זיתים שחורים בשבועות	קעב
סימן מ"ט	בדין אשה לבעלה בברכת האורח וכן להיפך	קעג
סימן נ'	שאלה בדיני ספר תורה	קעד
סימן נ"א	האם לומר פיטום הקטורת בתשעה באב	קעה
סימן נ"ב	ב' שאלות בדיני משלוח מנות	קעו
סימן נ"ג	חידוש בענין מצות המילה	קעז

סימן נ"ד

בענין מעלת הסנדק שמשפיע על הנימול, ונמצא בסנדק פסול קפו

סימן נ"ה

שימוש במגבונים בשבת קפז

סימן נ"ו

לענות אמן וברוך הוא וברוך שמו בעת אמירת הנוסח על חלום בברכת

כהנים קפח

מכתבי תורה על כרכים קודמים קצא

ברכות שמים מעל

התודה והברכה נתונות על ראש ידידנו
המפואר, כביר המעש, ראש וראשון לכל
דבר שבקדושה, איש יקר רוח מאד ה"ה
הגאון הצדיק אדיר וחזק כש"ת וכו'

רבי

יעקב שמואל בערגער

שליט"א

יהיה רצון שלא תמוש התורה מפיו ומפי זרעו
מעתה ועד עולם, ושיזכה לאריכות ימים ושנים
טובות יחד עם מנב"ת שתחיה וכל יו"ח שיחיו,
מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, ושיהיה תמיד
הון ועושר בביתו, ויזכה לראות בנים ובני בנים
עוסקים בתורה ובמצוות, ואך טוב וחסד ירדפוהו
כל ימי חייו, יהי ה' אלוקיו עמו ויתנהו לחן
ולחסד ולרחמים.

אמן כן יהיה רצון

פתיחה

ישתבח הבורא ויתהלל היוצר אשר זיכני להגות בתורה הקדושה, ותוך כדי לימודי בטור וש"ע ונו"כ חנני בשאלות נחוצות ומעשיות, ולהעלותן על שולחן מלכים מאן מלכי רבנן, ותהילה לק-ל הנני זוכה לעמוד בקשר רצוף עם תלמידי חכמים וגדולי הדור שליט"א אשר משיבים על ספקותי בעין יפה.

בחיבה מיוחדת זכיתי לקבל תשובות רבות מהגאון הנפלא מגדולי מזכי הרבים בדורנו, בלעה"ר, כש"ת רבי רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא שליט"א, מח"ס הנפלאים "מרי"ח ניהוח", וש"א"ס רבים ונכבדים, שברוך ה' כבר הרבה שנים אני בקשר תמידי איתו, קשר של דברי תורה וזיכוי הרבים, ובכרך זה מיוחד שיש כאן תשובות הן בהלכה והן באגדה, וגם על התורה יש ביאורים יקרים ונחמדים בס"ד.

ולפני כמה שנים זכיתי והאיר לי קוב"ה באמצע שיחת טלפון עם ידידי הנזכר הגרי"מ אבוחצירא שליט"א והצעתי לו שיתחיל להוציא לאור כל שבוע גליון, ושם יכנים כל מה שנתחדש לו במשך השבוע הן בהלכה, והן בדרוש, והן רמזים נחמדים, וכדומה, כל מה שנתחדש לו שיכנים בתוך הגליון השבועי, למען יעמדו ימים רבים, ובאותו שבוע ממש התחיל מיד בכתיבת גליון "מרי"ח ניהוח", שיוצא לאור ב"ה כבר כמה שנים טובות, ואי"ה ימשיך עד ביאת משיח צדקנו, ועד בכלל, ותגל נפשי מאד שזכיתי להציע דבר יקר זה, ונעשה ב"ה פירות לתפארת, כי חוץ ממה שמכנים דבריו הנפלאים, שמפתיע כל שבוע מחדש מדבריו הנפלאים, נוהג גם בטובת עין מיוחדת, וכל מי ששולח לו חידושי תורה, או תשובות בהלכה, או הגיגים, וכדומה, לפרסם לזיכוי הרבים, הוא מכנים מיד לגליון השבועי, כמובן בשם אומרו כראוי וכנכון, וגם אם שולחים לו בחורים או אברכים מאמרים, ואפילו שהם לא רבנים, כולם שווין לטובה אצלו, ומכנים כולם ברוב פאר והדר, ואמרו לי בחורים ואברכים שזה נתן להם בטחון עצמי להוציא אחר כך ספרים שלמים בזכות זה, וזה חלקנו מכל עמלנו בס"ד.

ובהזדמנות זאת, הנה זה עצה טובה לכל אחד ואחד שיכול לעשות כדבר הזה ולהוציא בס"ד לאור כל שבוע גליון ששם יכנים כל מה שנתחדש לו בהלכה או באגדה, וכדומה, או שראה באיזה ספר דבר חיזוק, או סיפור יקר שרוצה לזכרו תמיד, או מה שנתחדש לאחד מבני ביתו, ואפילו שיוצא גליון פנימי למשפחה או לחברים, עכ"פ זה ישאר למזכרת עולם. וקובץ על יד ירבה.

וכדי שלא למנוע טוב מבעליו אמרתי מיגו דזכי לנפשיה, זכי נמי לחבריה, ולהדפיסו ברבים, ויש בזה תועלת להראות איך שבכל סעיף בשו"ע אפשר להתעמק ולחדש היכי תמצא ונפק"מ להלכה, ולחקור בשורש טעם שבכל הלכה והלכה, וקוב"ה

ב. גם אני אודך

חדי בפלפולא דאורייתא, ותן לחכם ויחכם עוד, שיהיה לסיוע גדול לעיין בהלכה היטב, שכל איש מישראל חייב להתנהג כפי ההלכה על כל צעד ושעל בכל עת ובכל שעה. וכן בחידושים על התורה, רואים שכל מילה או אות בתורה לא מיותר, שיש על כל מילה ואות שבתורתנו הקדושה, הרבה פירושים יקרים ונחמדים.

וזכיתי בזכות שאלותי שחנני השי"ת ברחמי העצומים, שנתחדשו הלכות, והנהגות רבות וישרות בדקדוק ההלכה, וביאורים נפלאים בתורה, וזה חלקי מכל עמלי. והנני מודה מאד לקוב"ה שנתן חלקי בתורתו לעולם ועד. והנני בתפילה אליו, אנא אל תעזיבני לנצח, ואזכה תמיד להיות מאלו שמוכים את הרבים, ומגדילים תורה להאדירה. אכי"ר.

וקראתי שם החיבור "גם אני אודך" כשאר החיבורים שהוצאתי לאור בס"ד משום ששמי גמליאל, ואני אומר זה הפסוק בפסוקים לשמות אנשים בתהלים (ע"א, כ"ב): "גם אני אודך בכלי נבל אמתך א-לקי אומרה לך בכנור קדוש ישראל".

וביאורו שגם אני אודה לה' על החידושים שחנני ברוב רחמי וחסדיו.

וכן אודה לידידי היקר הגאון הנפלא רבי רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא שליט"א שטרח לכתוב לי תשובות נפלאות כדרכו בקודש.

ואסיים בתפילה "יוצרי הבינני מורשה להנחיל" שאזכה להנחיל מורשה זו תורה לדורות עולם, ולהגדיל תורה ולהאדירה, ויתקיים בנו מקרא שכתוב "ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", אמן כן יהיה רצון.

בברכת כהנים באהבה, כעתירת
גמליאל הכהן רבינוביץ
מח"ס "גם אני אודך"
ו"פרדס יוסף החדש" על המועדים

הקדמה

הודו להו"ה כי טוב כי לעולם חסדו. ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה.

זיכני ה' יתברך לעמוד בפתחו של חלק י"ב מסדרת הספרים הנפלאה 'גם אני אודך' תשובות שהשבתי לידידי היקר הרה"ג **גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א** מח"ס הספרים היקרים והחשובים 'גם אני אודך' ופרדס יוסף החדש על המועדים ושבתי.

בחלק זה מובאים תשובות בעניינים שונים ומזמנים שונים, וכל מיני דברים חשובים ויקרים וידיעות מעניינות.

ברצוני לציין דבר חשוב מאוד שהדברים שכתבתי כאן הם לעורר את המעיין ולא לפסוק הלכה בשום פנים ואופן רק למען להגדיל תורה ולהאדירה, ולמען תרבה התורה בקרב הארץ והרבה פעמים המעיין בשאלות או בתשובות אע"פ שלא רואה פסק הלכה מכריע בדברים אלו אבל יש לו איזה כיוון מחשבה או איזה רעיון חדש עולה לו או איזה שאלה חדשה מתנוצצת לו בקוראו בתשובתי אלו.

על כן אני מבקש את הקורא שידון אותי לכף זכות אם היו פעמים שלא כיוונתי ממש להלכה למעשה.

אני מודה לה' יתברך שזיכני להכיר יהודי יקר וצדיק הכהן הגדול מאחיו הרה"ג **גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א**, שטורח ועמל למען התורה הקדושה להרבות אותה בעם ישראל ללא לאות.

אספר את קורות חלק זה הנה היה בידי תכריך עצום של מאות דפים בכתב יד, והיו אצלי למעלה מעשר שנים, הרבה מכתבי היד הם הוספות ותשובות והארות שנכתבו לידידי היקר הרה"ג **גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א**.

ידידי היקר רבי **גמליאל יצ"ו** היה מעודד אותי מדי פעם לפעם להקליד את כל הכמויות של הכתבי יד שבידי, אך מעומס העבודה שעלי מכתיבת הספרים שלי עוד ועוד דברים, לא יכולתי להתפנות לזה.

יום אחד התקשר אלי ידידי היקר רבי **גמליאל יצ"ו** ואמר לי לשלוח את כל כתבי היד להקלדה, והוא יקח על עצמו את הוצאות הקלדה והגהה, כי חבל שדבר כזה לא יצא לאור עולם.

שלחתי את כל הדברים להקלדה ולהגהה וסדר, וברוך ה' כעת החלק לפנינו.

כן בספר 'גם אני אודך' חלק י"ג בעזרת ה' יופיעו עוד דברים נפלאים מתכריך כתבים זה.

בחלק זה ישנם הרבה דברים שיתכן שכבר פורסמו בעבר אבל יש בהם כעת ניחוח מיוחד ושונה, יש בין הדברים מכתבים מיוחדים ונפלאים וכן שאלות שיתכן שכאן לא מובאות עליהם תשובות אלא בכרכים האחרים מהסידרה של הספרים גם אני אודך תשובות הגריחמ"א שליט"א, מובאות התשובות. ואין מוקדם ומאוחר בתורה. אבל יש כאן כר נרחב לתלמידי חכמים להוסיף ולחדש ולתרגן הרבה דברים נפלאים בחלק זה.

אני מודה לידידי היקר רבי גמליאל יצ"ו על כל טרחתו ועמלו במה שפועל ועושה בעבור עולם התורה ולומדיה ואין כמוהו בדורנו ביזיוי הרבים האדיר והמופלא, ואין כמעט ענין הלכתי או בפרשיות התורה והנביאים וכתובים ואגדה שלא שאל וחקר עליהם שאלות יפות ונכבדות, ופלפל בהם. והשיבו עליהם מאות ואלפים תשובות.

חשוב כאן לציין דבר פלא במעלת זיכוי הרבים של ידידי היקר רבי גמליאל יצ"ו, הוא טורח והולך למאות מחברי ספרים בכל רחבי הארץ ואף יוצר קשר עם מחברי ספרים מחוץ לארץ, ומביא מהם ספרים שהוציאו לאורה, ומשלם בעבורם מאות שקלים וקונה מהם ספרים, והוא מכין קרטונים של ספרים עם עשרות ספרים ושולח אותם להרבה תלמידי חכמים בארץ על מנת שילמדו בהם ויחדשו בהם ויכתבו מכתבי הוספות ותגובות למחברי הספרים האלו, ובזכות מעשיו היקרים התורה פרה ורבה וגדולים מעשי חייא.

כן הוא עושה עם קבצים תורניים שיוצאים לאור שולח מהם להרבה מאוד תלמידי חכמים ומוסיפים ומגיבים ומחדשים עליהם חידושים נפלאים ביותר. ואשריו ואשרי חלקו.

אני עצמי הצב"י ריחמ"א ס"ט קבלתי ממנו אלפי ספרים, מלבד כל הכרכים של ספרי גם אני אודך שהוציא לאורה.

כדרכי בקודש אביא כאן איזה ליקוט נפלא שנקרא 'ליקוטים נפלאים', והוא ליקוט מתוך עשרות עלונים ועיתונים תורניים וקבצים תורניים ששלח לי ידידי היקר רבי גמליאל יצ"ו, וספק אם לא הוא אם הייתי מגיע לכל הכמות ולכל העלונים והקבצים והמוספים התורניים ששלח לי.

וזה החלי בעזר צורי וגואלי:

ליקוטים נפלאים

בס"ד, ערב שבת קודש פר' מצורע שבת הגדול תשפ"ב – שנת שמיטה

א. בספר אברהם בעודנו חי (עמו קכ"ו) כתב, וז"ל: מי שאינו מתקן את נפשו בשלימות יהא מוכרח לחזור בגלגול.

תשובות הגרי"מ אביחצירא / הקדמה ————— ה

ב. במאור עינים פרשת תרומה כתב, וז"ל: עיקר השראת השכינה יהיה אם ירצה השם בביאת משיחנו במהרה בימינו.

ג. בנועם אלימלך פרשת תרומה כתב, וז"ל: אנו אומרים בברכת כהנים רבונו של עולם חלום חלמתי, והטעם שהחלום הוא אחד מששים בנבואה והכהנים הוא כלו נבואה, ומטעם זה אסור להסתכל בידי הכהנים שהשכינה שורה בידיהם, ולכן אנו אומרים רבונו של עולם כדי לבטל החלום בששים.

ד. בחוברת מאמרי בני יששכר זי"ע, כתב בעמ' יג, וז"ל: בכל תיבה ותיבה של תפלה יש לאדם לכוון בו ענינים נשגבים.

ה. בקונטרס זבח תודה עמ' ח' כתב שאו"ר ר"ת אית' ר'ודפיהם ו'את ש'ונאיהם בתהומות טבע.

ו. בחוברת טועמיה עמ' מ"ה כתב, וז"ל: מנהג שנתפשט בכמה מקומות, שאומרים איזה פלפול בהתחלת מסכת.

ז. בקובץ אור מרדכי (אב תש"פ) כתב בעמ' 22, וז"ל: מרן החזו"א זיע"א אמר כי הים נברא לעמלי התורה, והוא ז"ל סבר כי השהות בים מועילה מאוד לחיזוק המוח, ומחזק את כח העיון. (וראיתי שאמר שלזה מספיק עשר דקות).

ח. בקונטרס חמדת התורה כתב בעמ' ט', וז"ל: סגולה לכוס תה שיצטנן, לומר במתון פרק תהלים אשרי תמימי דרך (תהלים קיט).

ט. בערכי חוקי חיים (שבת) עמ' ל' אות ל"ז כתב, וז"ל: 'עונג קרא ליום השבת' ענ"ג ר"ת ע'דן נ'פש ג'וף, שהעידון והתענוג לנפש ולגוף, נמשך מעדן העליון והתחתון בשבת קודש.

י. בחוברת פניני חוקי חיים כתב בעמ' י"ח, וז"ל: אמר הרה"ק מהר"ש מבעלזא זיע"א שכאשר מדברים מן הצדיק ביראת שמים יש לו נחת רוח כמו שנותנים למעולף שתיית י"ש, ואינו רוצה ליהנות מנהמא דכיסופא והריהו משפיע בני חיי ומזוני וגם יראת שמים, ואם כן כל שכן בדברי תורה שאומרים בשמו.

יא. קובץ אור מרדכי (שבת תשפ"א) כתב בענין כמה גרעינים יש ברימון יש אומרים תרי"ג ויש אומרים שאין תרי"ג ויש גם דעה שיש שס"ה כנגד מצוות לא תעשה ועיי"ש כל המאמר ואכמ"ל.

יב. בקובץ המאור (תשרי חשון תשפ"א) הובא בעמ' מ"א שבבני יששכר כתב שסוד הקפות שעושין ביום שמחת תורה, לרמז על המקיף הכללי שנעשה ממעשה כל המצוות. ועיי"ש.

יג. בקובץ המאור (אב אלול תש"פ) כתב בעמ' ק"א משם הפרשת דרכים (דרוש כ"ד) שהשכינה אינה זזה לעולם מאצל תינוקות של בית רבן.

יד. בקובץ המאור (כסלו טבת תשפ"א) הובא בעמ' ע"ג משם הפרי צדיק שחנכה הוא הזמן לזכות שיאיר אור התורה שבעל פה. ועיי"ש. ויש להוסיף שפעם רציתי ללמוד ספר רזיאל המלאך ואמר לי מו"ר אברהם הלוי ליפשיץ שליט"א ללמוד אותו בחנוכה. ריחמ"א ס"ט.

טו. בקונטרס תפארת ישראל דחסידי מיאלען כתב בעמ' י"ט, שעל ידי ביזיונות אפשר לבטל גזירת מיתה מעל האדם ולמתק לו את הדינים.

טז. בירחון דעה את ה' (שבועות תש"פ) הובא בעמ' קנ"ח מספרו של רבי חיים פלאגי זיע"א תורה וחיים, הטעם שנתנה תורה בחודש סיון שמזלו תאומים לרמזו שהתורה שבכתב שאתם מקבלין תורה אחת היא עם התורה שבעל פה כתאומים הללו שבבטן אחת נוצרו.

יז. בקובץ דברי חפץ (תשרי תש"פ) הובא בעמ' י"ח – כ', פירוש השם סאלם בלשון ערבי שמו של מהר"ש שבזי זיע"א, וכתב שם הגאון כמהר"ר שלום יצחק הלוי זצ"ל להעיר ששמו היה שלום ולא שלם כמו שרצה לומר שם אחד. ועיי"ש ואכמ"ל.

יח. בחוברת תן חלקנו (כסלו תשס"ט) הובא בעמ' 20 משם רבנו בחיי, וז"ל: כח התפלה גדולה מאוד, ואפילו לשנות הטבע.

כ. בקובץ נזר התורה (אב תש"ע) הובא בעמ' של"ד מכתב על מיקומה של העיר חרן היום האם היא בטורקיה או שהיא במזרח של ארץ ישראל. ועיי"ש.

כא. בקובץ המאור (סיון תמוז תשע"ט) הובא בעמ' ק"ג, בענין מה שכתוב בגמרא פסחים (סח ע"ב) הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם, כי בעצרת עם ישראל קבלו את התורה ואם לא היו מקבלים היה העולם חוזר תוהו ובוהו ואם כן בעינן לכם הכוונה שהעולם צריכים את ישראל שאתם מקיימים את העולם (אור לשמים).

כב. בקובץ המאור (כסלו טבת תשע"ח) הובא בעמ' ס"ה משם רבנו בחיי (דברים כ"א) שהלב והעינים הם שורש גדול לקרבה אל אלהים או להתרחק ממנו, כי הן סרסורי העבירות.

כג. בקובץ המאור (ניסן אייר תשע"ט) הובא בעמ' פ"ב, וז"ל: אברהם אבינו הוא שהוריש לנו לדורות עולם האמונה הטבעי ומהותי שיש בכל ישראל.

כד. בקובץ בית אהרן וישראל (כסלו טבת תשפ"א) הובא בעמ' קע"ד שהרה"ק ר' מנחם מענדיל מקאסוב (שליד קיטוב) היה מחדש לכבוד כל שבת "ניגון חדש".

כה. בקונטרס מגיד דבריו ליעקב פר' ויצא תשע"ט הובא בעמ' ג', התורה לא מאריכה בסיפורי מעשיות אלא כדי ללמדנו מוסר השכל.

כו. בקובץ אור מרדכי (כסלו תשפ"א) הובא בעמ' י"ג, וז"ל: ליהודי יש השגחה מיוחדת שהקב"ה מרפאהו וזהו מה שחותמים בברכת רפאנו "רופא חולי עמו ישראל".

כז. בקונטרס ביכורי יצחק (פורים) עמ' ו' כתב, וז"ל: הטעם שנקראת מגלת אסתר ולא מגלת מרדכי להורות לאדם שהקב"ה מנהיג את העולם בדרך הסתרה. ועוד שלא שייד התגלות אלא אם כן יש תחילה הסתרה.

כח. בקובץ המאור (ניסן אייר תש"פ) הובא בעמ' מ', וז"ל: אמרתי לא אראה יה – פירש רבינו ענין הודאה, ונכון הוא כי ראות האל הוא ההודאה והשבח לפניו והתבונן בדרכיו.

כט. בספר מגיבורי ישראל על שיר השירים חלק א' (ע"פ תורת הח"ן) לרבי יעקב ישראל בן הרב אהרן הכהן כתב שם בעמ' צ"ז, וז"ל: 'ושמנים פלגשים' ר"ת גימטריא אלהי"ם.

ל. בקונטרס מאמרי חיזוק (גליון רמ"ז) כתב בעמ' כ"ו, וז"ל: הרבה צדיקים ביארו דאחד מפנימיות העניינים של המנהג ליתן דמי חנוכה מטבע קטנה של סכום מועט הוא להראות שאין שום טבע בעולם ועל ידי סכום קטן יכול להיות כל ההשפעות שצריכים.

לא. בקונטרס מאמרי חיזוק (גליון קנ"ד) כתב בעמ' ט"ל, וז"ל: אצל רבי שלמה קארלינער היו אף המגושמים ביותר מתעוררים למעלה מן הטבע ממש ב"כגוונא" וב"דיד נפש" של מנחה של ערב שבת קודש.

לב. במוסף לקראת שבת (פר' ראה תש"פ) הובא בעמ' 17 משם ספר חיי עולם לסטייפלר זיע"א (עמ' י"ט), וז"ל: ותועלת השירה רב, מלבד עונג הגופני, כי השיר מעורר הלב למרץ והתמדה, עיון והתעוררות.

לג. במוסף לקראת שבת (פר' שלח תש"פ) הובא בעמ' 20, וז"ל: מרגלא בפומיה דרבינו מרן הגר"ש אויערבאך זצ"ל, דברי הצ"ח בהקדמתו, על העניינים והסודות הרמוזים באגדות הש"ס, כי מי שלא למד אותם כאן כפשוטם, לא יהיה לו לזה שום שייכות שם לעתיד לבוא, ורק מי שעסק בהם בעולם הזה, יש לו איזה שייכות, שלעתיד לבוא יבינם לעומקם.

ח גמ אני אודך

לד. במוסף לקראת שבת (פר' שופטים תש"פ) הובא בעמ' 6, וז"ל: צעיר השוקד על התורה מלבב אותי וצודד את נפשי, זכרנו ממלא את כל עולמי ונפשי קשורה בו בעבותות אהבה בל ינתקו. (קובץ אגרות חזו"א ח"א, אגרת י"ד).

לה. במוסף לקראת שבת (פר' מטות תשע"ט) הובא בעמ' 11, וז"ל: איננו יכולים להגיע לדרגתם של הדורות הקודמים בעיון תפלה, אבל קצת טעם צריך בתפלה, כי סוף כל סוף אנו מדברים עם הקב"ה.

לו. במוסף לקראת שבת (סוכות תשפ"א) הובא בעמ' 29, וז"ל: יש לדעת שכל הגדולים, וכל אלו שהצליחו, עברו עליהם קשיים בכל מיני אופנים, והעיקר להתחיל לבנות ביושר, ולהבין שזאת ההצלחה – ולא מה שמבריק או נדמה לעינים.

לז. בדברי תורה (גליון אלף תתקמ"ט) הובא בעמ' ז', וז"ל: שהגויים חוטאים בכל לבם מבלי שום מחשבת חרטה וכו' אבל בני ישראל אף שהם חוטאים הם נאנחים בכל לבם ולבם עליהם דוי על כך שאין הם עומדים בנסיון.

לה. בקובץ אור מרדכי (שבת תש"פ) הובא בעמ' 11, וז"ל: הבן של המלך צריך לחשוב על המלך.

עוד שם: לא כל מי שיכול עושה אלא כל מי שעושה יכול.

לט. במכתב התעוררות והסברה ומהגה"צ המשפיע רבי צבי מאיר זילברברג שליט"א (תמוז תשע"ו) כתב בעמ' ב', וז"ל: חז"ל הקדושים וצדיקי הדורות זי"ע גילו לנו, שכשאבינו שבשמים מביא מצב של צרה, וכדומה, היצר הרע והקליפות וחילוליהם משתדלים חזק מאוד מאוד בהרבה אופנים להביא קרירות נורא לגבי עבודת התפילה על ביטול המצב של הצרה, וחז"ל הקדושים וצדיקי הדורות זי"ע הפליגו כמה היצר וחילולתיו משתדלים בכל כוחותיהם להעלים ולהסתיר המצב האמיתי כמה רחמים מרובים צריכים, ורצון אבינו שבשמים מכל אחד מכלל ישראל להתגבר על היצר וחילולתיו בכל זה, וכו'... ולהתפלל ולהתחנן מעומקא דלבא, ולהרעיש עולמות בתפילה, עד שיתבטל המצב של הצרה לגמרי.

מ. בגליון דברי תורה גליון אלף תתקל"ו כתב, וז"ל: איש יהודי, אפילו השפל שבשפלים והגרוע ביותר, לא יטוש לגמרי אמונת אומן הטבועות בתוך תוכיות לבו, וההוכחה לכך היא כי בעת צרה יצעק לה' שיושיעו.

מא. במבשר התורני (פר' לך תשפ"א) הובא, בעמ' כ"ז, וז"ל: אמר הרה"ק מרופשיץ זיע"א, איננו יודעים כלום, כל מה שגילה לנו הקב"ה בתורתו הקדושה, זהו אחר שיש עולם קיים. אין לנו שום ידיעה, ולא יכולה שתהיה לנו שום ידיעה, אודות הסיבה הקדמונית בגללה ברא את עולמו.

מב. במוסף תורני לקראת שבת (פר' ויחי תשפ"א) הובא, בעמ' 4 בשם החיד"א אשת חיל מי ימצא ר"ת אחים לומר שהנושא אשה יבדוק באחיה.

מג. בתור הזהב (פר' בשלח תשפ"א) הביאו בעמ' י"ג, את הפיוט "אשירה כשירת משה" המיוחד לשבת בשלח פרשת שירה וכן לשביעי של פסח שנהגו לשורר בערי מרוקו לפני שירת הים בפסוקי דזמרה. ושם כתוב שבדברי רבותינו זכרונם לברכה מצינו במספר מקומות שיש עשר שירות. אולם בפירוט מה הן עשר השירות מצינו מספר שיטות, ראו למשל במדרש תנחומא בפרשת בשלח (י) ובמכילתא דרשב"י (פרק טו). נראה כי מחבר הפיוט אשירה כשירת משה התבסס על מניין השירות הנפוץ יותר שמקורו בתרגום שיר השירים (פרק א' פסוק א) ועל פיו נתקן גם סדר השירות בתיקון ליל שביעי של פסח שמקורו בחמדת ימים, אולם השמיט את שירת אדם הראשון וכן את שירת הבאר ושירת האזינו, ובמקום זה פיצל את שירת הים לשירת משה ושירת מרים. עכ"ל.

א"ה ריחמ"א ויש להביא כאן מה שכתבתי בענין פיוט זה(א), והוא מתוך מכתב לידידי היקר רבי יוסף פרץ שליט"א (פנמה) ומה שהשיב לי, וז"ל:

פיוט אשירה כשירת משה – וחלום על קריעת ים סוף

בשב"ק פרשת בשלח תשפ"א היה גיסי היקר דביר ישראל בן רות הי"ו בבית הוריו בעפולה והתפלל בבית תפילת שחרית של שבת קודש (מכיון אינו יכול ללכת לבית הכנסת בימי הקורונה רח"ל) וכאשר הגיע לשירת הים קם על רגליו ואמר בהתלהבות גדולה את שירת הים וכן את הפיוט שאומרים יהודי מרוקו לפני שירת הים, וז"ל הפיוט, (יש לציין שאת הפיוט העתקתי מסידור תפילת החדש ליוורנו, ואת השינוי גרסאות הוא מספר קול הפיוט נוסח אמ"ת יע"א בפיוטים לחג הפסח עמ' 174, עיי"ש):

אשירה כשירת משה. שיר לא ינשה. אז ישיר משה. את דברי השירה.

אשירה כשירת מרים. על שפת הים. ותען להם מרים. את דברי השירה.

אשירה כשירת יהושע. בהר הגלבוע. אז ישיר יהושע. את דברי השירה.

אשירה כשירת דבורה. בהר (י"ג על הר) תבורה. ותשר דבורה. את דברי השירה.

אשירה כשירת חנה. עם בעלה אלקנה. ותשר חנה. את דברי השירה.

א. הובא בספרי גם אני אודך רמזים על התורה הוספות על חידושי רבי נסים דיין שליט"א והוספות ידידי היקר הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, בסימן פ' הערה כ"ו, ושם נשמט הצילום של כתב היד שמובא כאן. וכאן מובא בתוספת קטנה וחשובה.

י. גם אני אודך

אשירה כשירת דוד. מזמורים יצמיד. וידבר דוד. את דברי השירה.

אשירה כשירת שלמה. בעטרה שעטרה לו אמו. שיר השירים. אשר לשלמה.

אשירה כשירת ישראל. בביאת הגואל. אז ישיר(י"ג משה ובני) ישראל. את דברי השירה.

ע"כ הפיוט.

בכל אופן אני ממשיך לספר שגסי היקר דביר ישראל בן רות הי"ו שר את הפיוט בשמחה גדולה ובהתלהבות וכן את שירת הים וכל זה כאשר הוא עומד על רגליו, ל מרות הקושי. והנה במוצאי שב"ק פר' בשלח תשפ"א בעת שהוא ישן הוא חולם שהוא עומד על ים סוף ורואה את המים נבקעים לשנים והמון אנשים עומדים שם והוא בתוכם ובתוך המקום שנבקע יש הרבה מינים של עצי פרי סוגים מסוגים שונים הוא מחפש איזה פרי, ואז התעורר מתוך החלום בשמחה גדולה.

א"ה ריחמ"א ס"ט, אכתוב כאן אגב כמה דברים שעלו לי על פיוט נפלא זה, וזה החל:

לא מצאתי לעת עתה מי הוא מחבר הפיוט הנפלא הזה, ומה מקורותיו. ולכאורה גם אין אקרוסטיכון שמסמן את שמו של מחבר הפיוט ויתכן שהוא פיוט קדמון מאוד שעדיין לא נהגו לכתוב את שם המחבר בראשי הבתים של הפיוט.

בספר נתיבות המערב לרבי אליהו ביטון שליט"א רבה של ביריה כתב במנהגי שבת קודש אות פ"ו, וז"ל: נהגו בשביעי של פסח ובשבת שירה, להוסיף "ותקח מרים הנביאה" עד "כי אני ה' רופאיך", וכן אומרים את הפיוט "אשירה כשירת משה". עכ"ל. ובאל המקורות אות פ"ו, כתב, וז"ל: כן המנהג, וכן מצוין בסידורים ישנים, וראה בספר לבי ער (עמ' קנ"ג). עכ"ל. עוד כתב בנותן טעם אות פ"ו, וז"ל: והטעם משום שבשבת שירה בפרשת בשלח (שירה) קוראים בתורה את שירת הים, ובשביעי של פסח בו ביום נעשה הנס ודבר בעתו מה טוב. ובפיוט זה מוזכרים כל השירות ששרו בתנ"ך וגם השיר האחרון שיושר ע"י משיח בן דוד. עכ"ל.

בספר משלחן אבותינו להרה"ג מאיר אלעזר עטייה זצ"ל כתב בשער ב' שחרית של שבת, אות מ"ט, וז"ל: שירת "אשירה כשירת משה" בשבת בשלח – שאלה: מתי, והיכן בתפילה, נהגו לשזור, "אשירה כשירת משה"? תשובה: מנהג קדמון בכל ערי המערב לשיר פיוט "אשירה כשירת משה", בשבת פרשת בשלח, לפני "שירת הים" שבתפילת שחרית. וטעמו של מנהג זה: כדי לזכור את הניסים שנעשו לישראל בתקופה זו ואמרו עליהם שירה, ובזכות זה נזכה לעתיד גם אנו לומר שירה בגאולתנו,

ובביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן. עכ"ל. וכן עיין בסידורו סידור קורן אבותינו מה שכתב בפסוקי דזמרה שחרית לשבת יום טוב עמ' 414 לפני הפיוט "אשירה כשירת משה". עיי"ש.

א"ה ריחמ"א: ועלה לי על הבית "אשירה כשירת חנה. עם בעלה אלקנה. ותשר חנה. את דברי השירה" שמוכן מכאן ששירת חנה מה שאומרים כל יום בתפילה "ותתפלל חנה" וכו', נאמרה ע"י חנה ואלקנה בעלה, וצ"ע מה המקור לכך ששירת חנה נאמרה גם על ידי בעלה אלקנה. ואולי יש לומר שהמקור לכך שמיד בסיום שירת חנה כתוב בפסוק הבא אחריו, "וילך אלקנה הרמתה על ביתו והנער היה משרת את הוי"ה את פני עלי הכהן", והיינו מזה שכתוב כאן "וילך אלקנה הרמתה על ביתו", משמע שהוא עד אז עמד יחד עם חנה אשתו ושר עמה את השירה לכבוד ה' יתברך. כנלענ"ד.

ושלחתי את הדברים הנ"ל לידידי היקר הרה"ג יוסף פרץ שליט"א (פנמה), וזה מה שכתב לי:

כבוד ידידי הרה"ג המזאה"ר כמוהר"ר ריחמ"א נר"ו

שלם וברכה

מה שכתב כת"ר על הפיוט הנפלא אשירה כשירת משה. שמחתי בדבריו הנחמדים והנעימים, ובחידושיו הנפלאים.

והנה בדקתי שני שינויי הנוסחאות שהזכיר כת"ר, וראיתי בסדור בעצם כתיבת יד קדשו של כמוהר"ר שלמה הכהן נעים זמירות ישראל מעוב"י מראש והוא כגרסת הדפוס, ולא כיש גורסים שהביא כת"ר.

ועל השאלה על אלקנה, שהיכן מצינו שהוא התפלל עם חנה. ראיתי באותו סדור שליתא לבית זה. ואם אינו טעות סופר אפשר שטעמו כקושייתכם. אי נמי הוקשה לו שכתוב "ותתפלל חנה" ולא כתוב ותשר חנה. וכבר העיר בזה הרד"ק שם. ועיין לרבי יהודה בן חנין בספרו מנחת יהודה בחלק שמן שכתב שכל דברי חנה היו תפלה שה' יתן כח למלכי ישראל לנצח הפלישתים, ומה שאמרה דברי שבח, הוא משום הדין שהמתפלל צריך לשבח. ולכן לא גרס ליה הכא. ודו"ק.

עוד אספר מה ששמעתי מאחי כמוהר"ר אהרן נר"ו רבה של מליליא יע"א. שבעירו שיש בה קהילות עתיקות ושמרניות, וקנאים על המנהגים, יש שלשה מנהגים שונים בענין פיוט זה. יש בתי כנסת שאומרים אותו במקומו לפני השירה. ויש שאומרים אותו אחר חזרת הש"ץ משם חששות. ויש מנהג שלישי שאומרים אותו פעמיים, גם לפני השירה וגם אחר חזרת הש"ץ. ואמר לי שמצא רישום על מנהג זה

בכתב יד קדשו של כמוהר"ר חיים ביטון זלה"ה מחבר ספר לב חיים על אבן העזר, שהיה הרב שם לפני כחמישים שנה. והדפיסו בקונטרס חידושי רבי שמואל בן גיגי עמ' ח' אות ב', שכתב על דברי הרב שמו יוסף (דף נו ע"ג) שהתיר לומר הפזמונים במקומם, וז"ל: ותמהתי על אלו אנשי תטוואן שיש כאן בעיר מליליא יע"א דלא חשו לדברי הרב ז"ל שגם הוא מעיר תטוואן יע"א ודו"ק. עכ"ל. וכתב אחי כמוהר"ר משה בגליונותיו שם וז"ל: ואמר לי אחי ידידי מהר"ר אהרן נר"ו, שבביהכ"נ של יצחק פוינכינס יכב"ץ שבעי"ת מיליליא יע"א, שהוא לאנשי תטוואן, אומרים ב"פ בשבת שירה את הפיוט 'אשירה כשירת משה', אחד במקומו לפני השירה, ושוב פעם לפני קריאת התורה. וביאר הטעם, שבראשונה שינו לאומרו לפני קריאת התורה מחמת הפסק, ושוב לאחר שהוכיחם מהר"ח ביטון ז"ל חזרו לאומרו גם במקומו, ומשנה ראשונה לא זזה ממקומה. עכ"ל.

זה מה שעלה במצודתי בענין פיוט זה.

בברכה ובידידות
יוס"ף

רצוף בזה צילום מהסדור

פיוט אשירה כשירת משה לך יעשה"א
 נשיר משה את דברי השירה"
 אשירה כשירת משה על שפת
 הים "נתנן להם מים" את דברי
 השירה "אשירה כשירת יהושע" בהר הנצבוע
 אז ידבר יהושע "את דברי השירה" אשירה כשירת
 לבונה "בהר תבונה" נתנן לבונה "את דברי השירה"
 אשירה כשירת שלמה "שטרה לו אמו" שירה השירה
 אשר לשלמה "אשירה כשירת דוד" מן אורם יצא יד
 וידבר דוד את דברי השירה "אשירה כשירת ישרא"
 בביאת הנצח"א אז יסיר ישרא "את דברי השירה" X

אחרי שלחי ראיתי בספר ויקח עמרם (עמ' קג) כמנהג ק"ק גרדאיה, שג"כ אין בו ותשר חנה.

ספר מכשירי מילה (דף יח) מרבי אליהו בן גיגי כמנהג סעידא ישנו.

אחי הגה"ג משה נר"ו ביאר שאלקנה היה לוי והיה משורר בבית המקדש, וחנה הצטרפה אליו ושרה שיר שלה. ועמה אפילו לא בסמוך כרבי יוחנן (פסחים סג ע"ב).

ועוד כתב לי: אם אינני טועה שמעתי גורסים 'ותתפלל חנה' במקום 'ותשר חנה'. ע"כ.

מד. בקונטרס חמדת התורה על מסכת ברכות פרשת בשלח – יתרו הובא בעמ' מא משם ספר ליקוטי חבר בן חיים שכתב בשם החתם סופר, וז"ל: בימות החמה, שאדם שמח, חפץ ביותר בלימוד דרך עיון, ובחורף האדם עצב, חפץ ביותר בלימוד דרך חזרה.

מה. בדברי תורה גליון אלף תתק"מ הובא בעמ' יא-יב, וז"ל: מעשה היה בזק"ק מגארליץ זי"ע, שפעם אחת בלכתו בשוקי רודניק עבר לפניו דבר אחר^(א) במרוצה, צוה זק"ק לאיש אחד בשם מוה"ר יחזקאל שנלווה אליו שישליך עליו אבן. לקח ר' יחזקאל אבן קטנה והשליך על הדבר אחר, הלך זק"ק ונטל אבן גדולה ורץ אחר הדבר אחר והשליך עליו את האבן, וכמעט הרגו. בשבת קודש לאחר מכן נענה זק"ק ואמר: אותו רשע אפילו היום לא תהא לו מנוחה ממני, גם היום אם אמצאהו אשליך עליו אבנים. ובודאי היתה כוונתו קדשו לתקן את נפשו של אותו רשע.

עוד סיפר לי דודי הרה"ק רבי שלום מניסקא זי"ע, מעשה נורא שאירע עם אביו, זק"ק מגארליץ זי"ע, שבמשך שנה תמימה מדי יום ביומו בבוקר היה בא עורב שחור ובעל זנב קצוץ, שהיה נקרא במקומו 'ווראנע', לחלון הקטן שהיה בגובה הבית ומכה עליו במקורו, וכך היה עומד שם במשך מחצית השעה או שעה והולך לו. (הוא

ב. א"ה ריחמ"א: הבאתי כאן ענין הגלגול בדבר אחר, משער הגלגולים חלק ב' הנדפס בפרעמישלא שנת תרל"ה הובא במעשים נוראים מגלגול (טו ע"א), וז"ל: הריקנטי בפ' נח ובפ' שמיני כתב ז"ל ויש מן המקובלים האחרונים המאמינים בגלגול הבהמות ואמרו שאם עשה אדם עבירה אחת יתרה על זכיותיו יתגלגל בבהמה טמאה וזהו וגרה איננו מעלה טמאה הוא לכם. מי שאין לו גרה על זכיותיו. ואם מעלה גרה על זכיותיו יתגלגל בטהורה רק אם חטא בע"ז בגילוי עריות ובשפיכות דמים באלו השלשה אפילו מעלה גרה יתגלגל בטמאה וזהו סוד שפן גמל חזיר וכו'. ובפ' קדושים ז"ל כבר הודעתין סוד הבהמות הטהורות והטמאות וקצת מחכמי הקבלה האחרונים אומרים כי העובר על העריות סופו להתלבש בבהמה טמאה או בשקצים ורמשים. עכ"ל. ועיי"ש עוד מה שכתב.

תיאר לי בפרוטרוט את צורת החלון, שבצדי הבית עמדו חלונות גבוהים, אבל בגב היו רק שתי ארובות קטנות שפתחו אותם אף מעט למען ייכנס אויר לבית, ושם עמד העורב). אולם זקה"ק מגארליץ שכידוע היה דרכו בקודש להסתיר ולכסות את דרכיו ומדריגותיו, היה מבטל את הדבר בלשון לעג, באמרו שכנראה הקים העורב את קנו על אדן החלון ומשום כך הוא בא לשם בכל יום ומכה בחלון, אך עם כל זאת בכל יום בעת שהעורב הגיע היה זקה"ק אומר: הנה "הדיבוק שלי" הגיע.

באותה תקופה נסע זקה"ק מגארליץ אל העיר קראקא, שם התגוררו הרבה חסידי צאנז, והוא קבע את אכסנייתו בבית הנגיד החסיד ר' מיכל שארמרעט ז"ל. באחד מימי שהותו שם נכנס זקה"ק לחדרו של בנו רבי שלום ואמר לו: שלום, הכנס נא לחדרי ואראה לך דבר מה. כשנכנס אל חדרו הראהו בחלון את אותו עורב 'ווראנע' בעל הזנב הקצוץ שהיה רגיל בכל השנה לבוא אל ביתו, ונענה ואמר: ראה נא, ה'ווראנע' ריגל אחרי ובא אלי עד לקראקא.

כן ידועים עוד הרבה עניני גלגולי נשמות בבעלי חיים שראו אצל הצדיקים הקודשים.

מו. במוסף תורני של המודיע (כ"ה תמוז תש"פ) הובא בעמ' כ"ו מספר זרע שמשון פרשת קרח, וז"ל: כלל אחד מישראל יש לו על פניו צלם ודמות אלקים ונמצא שמי שמבזה חבירו מבזה שכינה שעומדת עליו.

מו. במוסף לקראת שבת (גליון 435) הובא בשם השל"ה בענין בדיקת חמץ בכיסים, וז"ל: חייב אדם לבדוק את כיסיו, כדי לברר אם אין בהם ממון אסור, של גניבה, גזל, הונאה וכדומה.

מה. בקובץ זכרון יצחק (לע"נ הבחור יצחק דרחי ז"ל), כתב (בעמ' 356), וז"ל: כתב בעקידת יצחק שמות שער נ"א (פרשת תצוה) ואלה הבגדים אשר יעשו חשן ואפד ומעיל וגו', הנה חז"ל באותו מאמר שזכרנו בפתח השער אמרו למה נכתבו בגדי כהונה אצל פרשת הקרבנות לומר לך מה קרבנות מכפרים אף בגדי כהונה מכפרים, ויש לשאול מה ענין בגדי כהונה אצל קרבנות לענין כפרה כי הנה הקרבנות באו על החטאים אמנם הבגדים היו לכבוד ולתפארת.

אלא להגיד כי כמו שהשתדלות בעניני הקרבנות ותועלותיהם יועיל מאד לאנשים אפילו בשעה שאין לנו מזבח ולא קרבן כמו שאמרנו, וזה לכפר על החטאים ואם להרחיק האנשים מהחטא, כן הוא בעצמו ענין בגדי כהונה שהלומד בתורתן ומעיין בתכונתם ותכליתן יועיל לו בכל עת וזמן להסיר הבגדים הצואים מעליו ולהלבישו מחלצות טהורות ונקיות, והנה אין לך כפרה וקינוח גדול מזה.

מט. בדא"ח עש"ק פר' חקת קרית קרעטשניף (גליון שפ"ג) הובא, וז"ל: איתא בשבת (מא ע"א) "הבלא מפיק הבלא", כי הצדיקים במה שהם מקלקלים בזה הם מתקנים, ובאם ח"ו נכשל האדם ופגם, יתחזק כנגד זה באש וחום התורה והתפלה, ובהתלהבות במעשה המצוה, בכח זה יתקן.

נ. בגליון אמונת חיים גליון שע"ח, הובא על הגה"ק רבי משה דוד מקרעטשניף זצוק"ל לרגל יום ההילולא ט"ו תמוז, וז"ל: עדי הקידושין ועדי הכתובה, היה מהדר לחפש עדים שיש להם שמות שמרמז לברכות והצלחה, כגון שקוראים להם: שלום, שלמה, חיים, שמחה, ברוך, וכדומה, ואמר שככה ישפיעו העדים על החתן והכלה, שפע של ברכה והצלחה. (מאת הגה"ח משב"ק רבי זלמן חיים הומינר).

נא. בגליון דברי תורה (גליון אלף תתקמ"ט) כתוב, וז"ל: הנה ראיית הצדיק בכוחה להמשיך שפע רב ורפואה וכל טוב, על דרך שמצינו (שבת לג ע"ב) ברבי שמעון ורבי אלעזר בנו כשיצאו מן המערה, כל היכא דהוה מחי רבי אלעזר הוה מסי רבי שמעון, הרי שבכח ראיית העין של רבי שמעון היה להשפיע רפואה לעולם, וזהו הענין במה שאמרו חז"ל (ראש השנה טז ע"ב) חייב אדם להקביל פני רבו ברגל, היינו כדי לקנות שפע קדושה מראיית פני הצדיק. עכ"ל. ועיי"ש עוד מה שכתב.

נב. בגליון נעם אמרים (פאסוב) גליון תמ"ה, כתב, וז"ל: בכח התורה לוחמים על הטומאה ומבררים ניצוצות.

נג. בגליון סיפורי צדיקים (גליון 468) כתוב: רפ"א נ"א בגימטריא מרי"ם יוכב"ד.

נד. בגליון סיפורי צדיקים (גליון 465) כתוב: אליהו הנביא הוא אוהבן של עם ישראל וכמו שמובא בתנא דבי אליהו רבה (פרק יד), וז"ל: פעם אחת הייתי עובר ממקום למקום מציאני אדם אחד שיש בו מקרא ואין בו משנה ואמר לי רבי וכו' שני דברים יש בעולם ואני אוהבם בלבבי אהבה גמורה ואלו הן תורה וישראל אבל איני יודע איזה מהם קודם אמרתי לו בני דרכן של בני אדם אומרים התורה קדמה שנאמר (משלי ח) ה' קנני ראשית דרכו וגו' אבל אני אומר ישראל קדמו שנאמר (ירמיה ב) קודש ישראל לה' ראשית תבואתה.

נה. בגליון דא"ח (מקריית קרעטשניף) גליון שס"ט כתוב, וז"ל: וישלח יעקב מלאכים לפניו ר"ת וימ"ל, רמז למצוות מילה אשר נתנה לכלל ישראל.

נו. בדברי תורה גליון אלף תתק"ל כתוב, וז"ל: רבותינו הצדיקים זי"ע, היו מקפידים שכל האורחים הבאים מרחוק להסתופף בצל קדשם יסעדו על שולחנם דייקא, ולא יאכלו בבתי אכסניות שלהם, כי על ידי כך שיקבלו מן הצדיק ויאכלו משלו יכנעו לפניו, וכך יוכלו לקבל את ההשפעה מן הצדיק.

נז. בגליון בנאות דשא (גליון נ"ח) הובא שבכח עסקו בעיון השכלי מתבטל כח העיון החומרי.

נח. בדברי תורה גליון אלף ד"ש כתוב, וז"ל: בני ישראל אינם נוצחים במלחמה בדרך הטבע כי אם ברוח ה' צבאות.

נט. בקובץ גליונות (קובץ שכ"ה תשפ"א) הובא דברי שי"ח ספריו של הגאון האדיר מרן שר התורה רבי חיים קניבסקי זצוק"ל וזי"ע ושם הובא שכתב ביאור על מסכת כלה רבת, וידוע שרבינו אוחז שלימוד מס' כלה הוא סגולה גדולה לשידוכין, והרבה פעמים מייעץ למעוכבי שידוך ללמוד מסכת כלה, ואף רבינו שמגיע בסדר לימודו למס' כלה מבקש שיביאו לפניו שמות לברכה למעוכבי שידוך, וכשמסיים המסכת מתפלל עליהם. (עיין שם עמ' 4).

ס. במוסף תורני לקראת שבת (גליון 440) הובא שם כתבה ארוכה על אסון מירון שאירע לפני 111 שנה בשנת תרע"א. עיי"ש. ובשנת תשפ"א אירע אסון מירון ונהרגו שם 45 צדיקים יקרים משופרא דשופרא רח"ל. (העתקתי כל זאת בי"ז ניסן תשפ"ב).

ויש לציין שאני הקטן ריחמ"א ס"ט ה' ישמרני ויחייני לאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות טובה אמן כן יהי רצון לי ולכל עם ישראל. הייתי במירון בשנת תשפ"א וכשעה וחצי לפני האסון יצאתי ממירון ובהשגחה פרטית כשיצאתי ממירון עברתי במקום שהיה בו אחד מהקברים של הרוגי מירון משנת תרע"א וראיתי שם את אחד מהצאצאים של ההרוג מתפלל על הקבר של סבא רבא שלו.

סא. בזמירות לשבת קודש קאברין שיצא לאור על ידי רבי שלמה זלצמן שליט"א נו"נ למרן הס"ק מקאברין זי"ע ושם הובא בעמ' קי"ב בזמור אליהו הנביא אליהו התשבי וכו' שכתב שם, וז"ל:

מרן ז"ל דיבר מענין גילוי אליהו ואמר שאינו דבר גדול כל כך^(ג), ורבותינו הקדושים המגיד הגדול הרש"ק והס"ק מלעכוביץ זי"ע זכו לזה, ולאמתו של דבר עומד אליהו מאחורי גבו של כל יהודי להתראות אליו, אלא שריח רע אין הוא יכול לסבול. (מרן הס"ק ז"ל – אמרות משה). עכ"ל.

ע"כ זכיתי ללקט ס"א ליקוטים נפלאים.

ג. ידידי היקר הרה"ג יוסף פרץ שליט"א (פנמה) כתב לי במכתב על עניני גילוי אליהו הנביא זל"ט, וז"ל: וזכרני שראיתי כתוב ששאלו את הגר"ח זלה"ה, אם זה קל לראות את אליהו, ואמר שלא. ופעם בברית מילה אמר שלראותו בברית זה קל. זיע"א. עכ"ל.

ה' יתברך ויתעלה יזכני בחמלתו וחסדו עלי ללקט עוד ועוד ליקוטים יקרים וחשובים.

אציין כאן נקודה חשובה שאף אם מגיע אליך איזה ספר ואינך יכול ללמוד בכל הספר או בכל הקובץ או בכל העלון כדאי לחטוף איזה נקודה אחת מכל דבר ודבר, וכל מי שנוגע בקצה החבל כאילו אוחז בכל החבל.

אסיים כאן בברכה לידידי היקר הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א שיזכה לאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות טובה ונהורא מעליא ויזכה לכל הברכות הכתובות בתורה נחת מכל יוצאי חלציו וימשיך להפיץ את התורה הקדושה אכ"ר.

הכותב והחותם לכבוד התורה ולומדיה

הצב"י רן יוסף חיים מסעוד בן לא"א מו"ר רבי משה אביחצירא ס"ט

מח"ס מריח ניחוח ושו"ת הוראת שעה ועוד שא"ס

כ' ניסן תשפ"ב – שנת השמיטה – ערב שביעי של פסח

יום פטירת רב האי בן רב שרירא גאון, ראש ישיבת פומבדיתא זלה"ה, סוף תקופת

הגאונים, שנת ד'תשצ"ח

עיה"ק עפולה ת"ו

ספר

גם אני אודך

תשובות הגרריח"מ

אביחצירא

סימן א'

הערות על ספר גם אני אודך ח"ב

בס"ד, ליל י"א סיון תש"ע

לכבוד הגאון האדיר והנפלא הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א

מחבר הספרים הנפלאים והמשמחים "גם אני אודך" ב"ח

בהשגחה פרטית וסייעתא דשמיא הזדמן לידי הספר הנפלא "גם אני אודך" ח"ב ובלמדי בו ראיתי דברים נפלאים, וכדרך אגב להוסיף להאיר ולהעיר עוד על העניינים הכתובים בו:

(א) בסימן י"א (עמ' י"ח כ"ג) בענין אמירת הלל בחנוכה ור"ח הקשו שם דלפי ר' יוסי דאדם נידון בכל יום (ר"ח טז ע"א) א"כ איך אומרים הלל בחנוכה ובר"ח, הא אמרינן (שם ל"ב ע"ב) דאין אומרינן הלל בר"ח משום שאפשר מלך יושב על כסא דין וספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו, וישראל אומרים שירה, א"כ לעולם לר"י לא נימא הלל, ולא ביו"ט ולא בחנוכה ולא בר"ח וכו', ונכתבו שם בספרו דמר, תירוצים מתירוצים שונים.

ומצאתי מציאה נפלאה בדברות קודשו של הגאון בעל היערות דבש בדרוש י"ד, לז' אב, ואביא כאן לשונו: ואמרו חז"ל (סוטה מ"ח ע"א) משפסקו סנהדרין בטל השיר, והיינו כי אמרו בגמ' דר"ה (טז ע"א) אדם נדון בר"ה, ור' יוסי אמר אדם נדון בכל יום, ואמר רב חסדא (שם איתא ואמר רב יוסף) כמאן מצלינן האידנא אקצירי ומריעי, כמאן כרבי יוסי. ויש להבין מה קא משמע לן, פשיטא, וגם מה ביקש במילת האידנא, הוי ליה למימר סתם כמאן מצלינן, ושם היא גופיה קשיא, כיון דהלכה כרבנן דרבים נינהו, איך מצלינן כר' יוסי.

אבל באמת הוא הדבר, בזמן הבית, שהיו יושבים סנהדרין בלשכת הגזית ובכל פלך ופלך כסאות למשפט, לא היה אדם נדון בכל יום, כי כל זמן שיש דין למטה אין דין למעלה (תנחומא משפטים ה'), דכתיב "אלהים נצב בעדת אל", היינו שעומד ואינו עושה דין, כשיש עדת אל לשפוט למטה. אבל בעוונותינו הרבים שפסקו סנהדרין לשפוט למטה, אזי יש דין למעלה, ואדם נדון בכל יום. ולכן בשלמה המלך – כמשמעות הירושלמי (סנהדרין פ"ב ה"ג) מלך לא דן ולא דנין אותו דבר

תורה, שנאמר "לפניך משפטי יצא", – נאמר עליו, "לעשות משפט עבדו ומשפט עמו דבר יום ביומו", משפט עמו, היינו מה שתלוי במשפט המלך, כי משפט המלך הוא כפי הנהגתו לעמו, ומשפט המלך הוא משפט העם, וכמו שכתבו כל המפרשים, משפט עמו הנאמר פה, הוא משפט התלוי במלך. וא"כ אתי שפיר כמאן מצלינן האידנא דייקא, דבזמן הבית שהיו סנהדרין, הלכה כרבנן, ואם כן אין אדם נידון בכל יום, אבל האידנא מתפללים כר' יוסי, דהאידנא דבמלי בעוונותינו הרבים סנהדרין, אדם נידון בכל יום, והלכה כר' יוסי, ולכך מתפללין האידנא, ודו"ק.

והנה אמרו (ר"ה ל"ב ע"ב) מפני מה אין ישראל אומרים שירה בר"ה וכו' ספרי חיים וספרי מתים מונחים וכו'. הרי בעת הדין אין לשורר, כי איך ישוררו, וספרים ופנקסים פתוחים לעיין בדינו, איך ישיר, וגילו ברעדה כתיב. ולכך אמרו משפסקו סנהדרין, ואדם נדון בכל יום, פסק השיר, כי ערבה השמחה, עכל"ק.

ולפי דברות קודשו של היערות דבש יוצא דבר פלא שאין אנו יכולים לומר הלל בימינו, מכיון שאדם נדון בכל יום והלכה כר' יוסי וא"כ יש בו חומרא טפי מאם בית המקדש היה קיים שהיתה הלכה כרבנן, וחזינן בהפך שאומרים הלל בחנוכה ויו"ט ור"ח, וא"כ צ"ע לפי דברות קודשו על מה סמכו לומר הלל בימינו.

ואני לכשעצמי הייתי אומר לתרץ קושיה זו עפ"י הגמ' ר"ה טז ע"א שכתבה א"ר יוסף כמאן מצלינן האידנא אקצירי ואמריעי כמאן כר' יוסי. ופרש"י ד"ה כר' יוסי, וז"ל: דאמר אדם נידון בכל יום ויתפלל שידונו אותו לזכות ולא יקנסוהו מיתה, דאי כרבנן דאמרי אין נידון אלא בר"ה הרי כבר נקנסה עליו עכ"ל, ולפי דברי רש"י אפ"ל שמה שאדם נידון בכל יום היא הנותנת שיאמר הלל, שהרי אם דנים אותו בכל יום יוכל להתפלל שידונו אותו לזכות ולא למיתה, אבל אליבא דרבנן שכבר נידון בר"ה אין יכול לשנות את מה שנקנס עליו בר"ה מיתה ח"ו, ולכן דווקא במקום שיוכל לבטל הגזירה על ידי תפילתו יאמר הלל להודות על טובו וחסדו. ונלע"ד לומר בדבריו של היערות דבש שהלל ודאי יאמר, אבל שירה ודאי שלא הותר לו לומר וצ"ע עדיין.

(ב) בסימן כ"ה – במה שכתב על מנהג העולם שאוכלים זיתים עם שמן, דהרי אפשר שהזיתים יזיקו הרבה יותר ממה שהשמן יועיל, וכמו שכתב הגר"ח קנייבסקי שליט"א בספרו שיח השדה (ספר זכרון אות י"א) ומצוה ליישב מנהג העולם בזה, וכי אין חוששין לשכחה וכו'. וכתב ליישב עפ"י הגהות היעב"ץ (הוריות

יג' ע"ב) לחלק בין חיין לכבושין שדווקא חיין גורמים שכחה ולא כבושים, ועל זה סמכו העולם, עכת"ד שם.

וזכורני שבספר הזכרון (שיח השדה) לגר"ח קנייבסקי שליט"א לא סמך על חילוק זה, ואחר שהביא הגהות יעבין על הוריות כתב וז"ל: ומצאתי במאירי בהוריות (שם) שכתב בהדיא דזיתים מלוחים קשים לשכחה, וכ"נ ברבינו בחיי (פר' וישלח פ' ותצא דינה) דמבע זה הפרי משכח וכ"נ. ק' דהא משמע בכמה מקומות שהיה דרכן לאכול זיתים כבושים כדתנן פ"ק דתרומות תורמין שמן על זיתים הנכבשים, משמע דסתם זיתים לאכילה הם זיתים הנכבשים דהא בעי לאשכוחי שם זיתים העומדים לאכילה עיין ר"ש שם, וכן משמע בספ"ב דתרומות תורמין זיתי שמן על זיתי כבש כו', משמע שהיו או זיתי שמן או זיתי כבש, ואע"ג דאמרין בירושלמי פ"ו דברכות ה"א דזית דרכו ליאכל בין חי בין כבוש ולכן לא נשתנית ברכתו ע"ש, מ"מ משמע דיותר היו רגילין בזיתי כבש, וא"כ איך סתם כאן הרגיל בזיתים, הו"ל לפרושי בזיתים חיים כיון שעיקר האכילה היה בכבושין ומלוחים, לכן נראה לענ"ד שאין לחלק בזה. עכ"ל"ק.

ודרך אגב שבענין אכילת זיתים עסקינן, אכתוב כאן למר מה ששאלתי להגאון האדיר ר' חיים קנייבסקי שליט"א בענין זה; והוא כי מצאתי בספר "ויאמר שמואל" (לר' שמואל בן אלבאז זצ"ל וזיע"א, – אחד מגדולי חכמי מרוקו – חבירו ועמיתו של הר"ג יעקב אבן צור זללה"ה, הוא חתום עם גדולי הדור ועם הרב מוהריב"ע זלה"ה, וגם עמיתו של הר"ק אור החיים בן עטר זלה"ה (מתוך הסכמת ר' שלום משאש זצ"ל רבה של ירושלים)). שכתב בחלק החידושים וז"ל: שאלוני לבי ורעיוני לדרוש ולתור בטעם מנהג רוב בני עירנו שלא לאכול זיתים שחורים בכל חודש ניסן ואנחנו ג"כ מנהגינו שלא לאוכלם, ואומרה כי מנהגן של ישראל תורה להיות כי בחדש הזה הוציאנו אלהינו ממצרים מבית עבדים ובאה המצוה בתורה זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים מבית עבדים, ולהיות ידוע מאמרם ז"ל אבא משכה, לכן נהגו באכילת הזיתים איסור אחרי אשר בכנף אכילתם נמצא נזק השכחה, וכעת אנו מחייבים לזכור הנסים שנעשו לנו בחדש הזה לכן לחבב המצוה בשעתה בעת ובזמן שנעשו הנסים, לא נכון אלינו לאכול דבר שגורם שכחה. ומעם השחורים לבד להיות על הרוב עשיית השמן מהם ולא אמרו אבא משכה אלא דאית ליה ברא דמפקה, ותו רובא דשכיחי בזמן הזה הם השחורים, אמנם הירוקים לא שכיחי ומילתא דשכיחי גזרו בה דלא שכיחי לא גזרו בה וברור. עכ"ל"ק.

ומשמע מדבריו שדווקא הזיתים השחורים הם הגורמים לשכחה ולא הירוקים, ושאלתי לגר"ח קנייבסקי שליט"א לחילוק זה וכתב לי שראוי להיזהר בכולם, ע"כ. (ודע שבספר ויאמר יצחק (כמדומה) לר' יצחק בן ג'וויא (אחד מחכמי איטליה) על הוריות (שם) כתב שהירוק ודאי משכח והשחור שמא, והוא בדיוק בהפך מספר ויאמר שמואל ע"כ).

ולכן ראוי לנהוג באכילת הזיתים כמו שכתב הגר"ח קנייבסקי בספר הזיכרון אות יא' לאכלם אחת לשלושים יום ובזה לא יהיה נחשב לרגיל. או יש לנהוג כמו שכתב בספר הזכרון משם המגן אברהם (סימן ק"ע ס"ק י"ט) והביאו מר שיש לאכול בכוונה וע"י כך מוסיף זכרון כי הוא מתקן אותה. (אבל גם על זה לא רצה לסמוך בספר הזכרון).

ועיין בבן יהוידע (על הוריות יג' ע"ב) וז"ל: והנה ידוע דהזית אינו משכח אלא למי שרגיל בו, וידוע דאיכא דס"ל בעלמא לא מקרי רגיל בשני פעמים אלא רק בשלשה פעמים והביא ראיות לזה, ובזה יובן בס"ד רמז המשנה כל הזיתים שנים אינם שכחה שלשה שכחה, רבי יוסי אומר אין שכחה לזיתים, והכוונה אם רק שתי פעמים אבל – אין גורמין שכחה דאין נחשב רגיל בשנים, אבל שלשה פעמים חשיב רגיל, ורבי יוסי אומר אין שכחה לזיתים ר"ל אפילו יש לו תקנה שלא יגרום לו שכחה כמו"ש המקובלים ז"ל שיכוין בעת אכילתו השמות א"ל אלהים מצפ"ץ שעולה מספרם זי"ת עכ"ל ק.

ג) בסימן כ"ז – ציין לשו"ת תורה לשמה, ובמוסגר כתב שהוא לבן איש חי זצ"ל, ויש להעיר ששו"ת תורה לשמה חתום כולו בשם יחזקאל כחלי, וראיתי בספר אוצר הידיעות ח"ה (פרק ח' ערך אישים עמ' ס"ה) לר' יחיאל מיכל שטרן שליט"א שכתב וז"ל: תשובות "תורה לשמה" מיוחסות לרבי יוסף חיים מבבל, ואף שחתם עצמו "יחזקאל כחלי", כבר הביאו ש"יוסף חיים" בגימטריא "יחזקאל כחלי" עכ"ל.

ובשו"ת יביע אומר לגאון עוזנו הגרי"ע שליט"א בח"ט או"ח סימן צ"ז מברר בענין שו"ת "תורה לשמה" הנ"ל והביא סתירות מפסקים בשו"ת תורה לשמה לפסקים אחרים בספרים של הבן איש חי, והעלה ששו"ת תורה לשמה אינו של "הבן איש חי" עיי"ש. (ואף שמע כן מגדולים ורבים).

ד) בסימן נ"א – במה שדן על תפילת השל"ה הקדוש בער"ח סיון שחל בשבת כיצד מותר לומר והרי יש בזה משום שאילת צרכיו בשבת. והביא ג' תירוצים מאת

הרה"ג מאיר סנדר שליט"א ובתירוץ הא' כתב לתרץ בזה שהוא מופס תפילה של רבים. והמובן מזה שמכיון שהוא מופס תפילה דרבים, לכן אין איסור לאומרו כמו בריך שמיא דמריה עלמא וכו' וכדומה. ויש לעיין מדוע רוצה לקרוא לזה מופס תפילה דרבים כמו בריך שמיא, והרי כל יחיד ויחיד יכול לאומרו בפני עצמו ואין צריך רבים לזה וא"כ אינו מופס תפילה דרבים, ואם נאמר מאי שנא מהרחמן הנאמר לאחר ברכת הטוב והמטיב בברכת המזון (נוסח ספרד ועדות המזרח) די ש בו שאילת צרכים ואין נאמר לאומרו בשבת מטעם שהוא מופס תפילה דרבים שנאמר כל השבוע, וכמו"כ בריך שמיא נאמר פעם בשבוע אבל תפילת השל"ה הקדוש נאמר פעם בשנה וא"כ היאך אפשר לקרוא לזה מופס תפילה דרבים וצ"ע.

(ה) סימן נ"ח – במה שדן בברכת לישב בסוכה ביום טוב שני – עיין "חזון עובדיה" על סוכות סדר ליל יו"ט הלכה ו' עמ' רטו ובעמ' רי"ז בענין ברכת שהחיינו בליל יו"ט שני בד"ה כתב בספר המכתם וכו' עיי"ש מה שכתב בזה. ע"כ.

(ובדרך אגב הוקשה לי בדברי המשנה ברורה שציין שם בסימן תרל"ט ס"ק מ"ז שאם יושב כל היום בסוכה וישן בלילה בסוכה ומתפלל שם ואינו יוצא לשום דבר, א"צ לברך שנית לישב בסוכה אפילו אם היה כך שבעת ימים. ע"כ. ולכאורה מאי שנא ממה שכתב השו"ע או"ח סימן קע"ח סעיף ז' וז"ל: אדם שישן בתוך סעודתו שנית עראי לא הוי הפסק וכו' ע"כ.

ובמשנה ברורה סקמ"ח כתב וז"ל: ואם ישן על מטתו שנית קבע הוי הפסק דזהו סילוק והיסח הדעת לדברי הכל, וצ"ע. ואולי יש לתרץ ולומר שבמצות סוכה השינה לא הוי סילוק והיסח הדעת מכיון שעושה כל עסקיו בסוכה וחלק ממצות הסוכה היא השינה בה, וא"כ כשלא יוצא ממנה אין צריך לברך אפילו שבעה ימים ברכת לישב בסוכה כנלע"ד).

(ו) בסימן ס"ט – בענין הסימן שנכתב בסוף פרשת מסעי, שנכתב שם קל"ב פסוקים מחל"ה חול"ה סימן, והוקשה לו מדוע עשו סימן רע של חולה. והביא שם מהגאון האדיר ר' חיים קנייבסקי שליט"א שכתב שאולי יש כאן ט"ס ע"כ. ועפ"י זה נראה לי לומר שיש לגרום את הסימן כך נחל"ה חוב"ה והכוונה שלנחלה מחכה, שהרי סוף פרשת מסעי מדברת מעניני הנחלות וכן בנחלת בנות צלפחד, לכן עשו בעלי המסורה סימן בענין שמסיים בו והסימן הוא נחל"ה חוב"ה כנלע"ד. ואם טעיתי תלין משוגתי עימי.

ומכלל בכל ענייני הסימנים שבסוף כל פרשה כבר האריך בזה הרח"ג יעקב חיים סופר שליט"א בספרו תורת יעקב על התנ"ך סימן פ"ז פר' פקודי. (מצורף תצלום סימן פ"ז מספר תורת יעקב).

(ז) בסימן ע"ו – בענין המדבר לשה"ר על חבירו נותן לו מצותיו ונוטל עוונותיו – יש לציין שבספר דרכי שלום לר' מרדכי פומאש (בעל מחבר ספר ארבע אמות של תפילה) כתב ביאור נפלא להסביר את דברי בעל החובת לבבות (שער הכניעה פ"ז) כיצד יתכן דבר כזה עיי"ש (בעמ' עז, פג'). מצורף תצלום המאמר והסביר זאת בצורה נפלאה עיי"ש.

(ח) בסימן ע"ט – בענין חידושי תורה השייכים לאדם – ציין למה שכתב האורחות צדיקים (שער התורה) וז"ל: וכן מצינו ברבי אליעזר הגדול מתוך שעסק בתורה הרבה העידו עליו רבותינו ז"ל, שנתגלה לו מה שלא נתגלה למשה מסיני (פרקי דר"א פ"ב) וכו' עכ"ל עיי"ש.

ובפרדר"א (פ"ב) הלשון כך (בתשובת ריב"ז לר"א) אמר לו אמשול לך מושל למה הדבר דומה, למעיין זה שהוא נובע ומוציא מים, ויש בכחו להוציא מים יותר ממה שהוא מכנים, כך אתה יכול לומר דברי תורה יותר ממה שקבלו מסיני. ע"כ.

והוקשה לי איך אמר כאן ריב"ז, "יותר ממה שקבלו מסיני", והרי כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש ולהורות כבר נאמר למשה בסיני, ירושלמי פאה (פ"ב, ה"ד) וכמו שהוקשה לכת"ר על ספר "ליקוטי אמרי פנחס", וי"ל שכאן אמר ריב"ז לר"א "יותר ממה שקבלו מסיני" שאמר לשון רבים, "קבלו" שכלאורה לא מובן אם כוונתו על משה רבינו שהוא קבל בסיני הול"ל יותר ממה שקבל משה מסיני אבל כאן נקט "יותר ממה שקבלו מסיני", ונראה לי שכוונתו על יותר ממה שעם ישראל קבלו ולא יותר ממה שמשה רבינו קבל שהרי כל מה שתלמיד וכו', ואת זה יכול ר"א יותר לומר דתורה יותר ממה שקבל עם ישראל בכללותו. ולפי זה אייתי שפיר.

ואחר זמן הזדמן לידי ספר פרקי דרבי אליעזר עם ביאור הרד"ל (ר' דוד לוריא, תלמיד הגר"א) ושם בפרק ב' אות י' ד"ה יותר ממה שקיבלו מסיני, כתב וז"ל: כגירסא זו נראה שהיה ג"כ לפני בעל ארחות צדיקים שכתב בשער התורה וז"ל: וכן מצאנו לר"א הגדול כו' העידו עליו רבותיו שנתגלה לו יותר ממה שנתגלו

למשה בסיני, עכ"ל. וי"ל לגירסא זו שנתכוון ריב"ז לרמוז על טעמי פרה שלא נתגלו למשה ונתגלו לר"א, וכמ"ש ברבה חוקת ובפסיקתא פרה הבאתים לעיל פ"א אות כ"ח בשם האחד אליעזר ע"ש. ובהגהות המיוחסות להגר"א גרס (במקום שקיבלו מסיני) שקיבל ממני, ור"ל מן רבי יוחנן בן זכאי. נראה שלא הונח לו ז"ל לגרום יותר ממה שקיבלו מסיני, שהרי אמרו בויקרא רבה ר"פ כ"ב וקהלת רבה פ"א ופ"ה שאפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לומר לפני רבו כלן נאמרו למשה בסיני, שנאמר יש דבר שיאמרו זה חדש הוא כבר היה לעולמים. ואע"פ שאמרו ברבה ובפסיקתא הנ"ל דברים שלא נגלו למשה נגלו לר"ע וחביריו, וכן במנחות פ"ג (כט' ע"ב) אמרו כשראה ר"ע דורש על כל קוץ מכתרי אותיות תלי תלים של הלכות תשש כחו שלא היה יודע מה הן אומרים, אולי י"ל שזהו דרשות ופלפולין היכן ההלכות רמוזין בתורה בכתרי אותיות, אבל עיקרי ההלכות כולן נאמרו למשה בסיני ואפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש מפלפולו הכל נאמרו למשה בהלכה פסוקה מסיני. וכ"מ בס"ד אח"כ בסוף ספר הכוונות (לג', ד') בדפוס יעסניץ, וזהו שאמר במנחות שם כיון שהגיע ר"ע לדבר אחד א"ל תלמידיו מנין לך א"ל הלכה למשה מסיני נתיישבה דעתו של משה, שהלכה זו לא היה ביד ר"ע לדורשה מפלפולו או ליתן בה טעם סדרא, והוכרח לומר שכן הלכה למשה מסיני, שהיא גדולה במעלה מפלפולה של תורה, ולכן נתיישבה דעתו של משה בזה, עכ"ל"ק.

ועוד יש עמי בכתובים מאמר ארוך בענין זה של כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש וכו' בכ"י, ה' יעזור שאוציאו לאור.

ט) בסימן טז' – בענין אבזה דשמואל – דן כת"ר מדוע נקרא כן והביא מספר הסברים לזה, וגם אני אענה חלקי בזה – והוא כפי המבואר בתוס' קידושין (ע"ג ע"א) ד"ה מאי איכא מיעוט גרוסות וכו' שכתב וז"ל: ועוד קשה דמאי קאמר ומיעוט שהלכו בעליהם למדינת הים דהאי נמי יש לנו להכשירו דשמואל בא על ידי שם ושימוש, כי ההוא עובדא (בירושלמי) דאבזה דשמואל שהלך למדינת הים ובא על ידי שם ושימוש והוליד את שמואל וכו' עכ"ל. (בצד צויין, כל סיפור המעשה זה תמצא בהלכות גדולות סוף הלכות גיטין והובא ברא"ש פרק זה סימן ז' ע"ש).

ובשו"ע אכן העזר סימן ד' סעיף י"ד האשה שהיה בעלה במדינת הים ושהה שם יותר מי"ב חדש וילדה אחר י"ב חדש הולד ממזר שאין הולד שוהה במעי

אמו יותר מ"ב חודש, ויש מי שאומר שאינו בחזקת ממזר וכיון דפלוגתא הוא הוי ספק ממזר וכו' עכ"ל.

ובב"ש ס"ק ט"ז כתב וז"ל: בדעה קמייתא היא דעת הרמב"ם ויש מי שאומר היא דעת הלכות גדולות דאמרינן שמא ע"י שם בא לכאן כעובדא דאבוה דשמואל אע"ג דאם התנה ע"מ שתעלה לרקיע קי"ל דהוי תנאי דא"א לקיימו אע"ג דיכול להעלות ע"י שם כמ"ש בתוספתא משום להכשיר הולד שאני. ולדעה זו הולד כשר כמ"ש בהרא"ש ולא כפרישה שכתב הולד ספק ממזר. וכתב הרא"ש והטור אנן תלינן שבא ע"י שם היינו אע"ג דהיא אינה אומרת כן. מיהו תוס' סוף קידושין כתבו אנן לא תלינן שבא ע"י שם אא"כ היא אומרת שבא וכו' עיי"ש מה שהאריך בזה הב"ש ועיין חלקת מחוקק ס"ק ט ובאר היטב ס"ק י"ב, וט"ז ס"ק ה', וביאור הגר"א לא', ובשי למורה ד"ה שאינו בחזקת ממזר. עיי"ש.

ובאוצר הידיעות ח"ד (לר' יחיאל מיכל שטרן שליט"א) פרק ה' (עמ') כתב אבוה דשמואל, שמו היה אבא בר אבא, ולמה נקרא ע"ש בנו שמואל, ביארו התוס' (קידושין ע"ג א') דאביו של שמואל היה במדינת הים ובא ע"י שם והוליד את שמואל. וכו' ע"כ. (וכן הביא שם את דברי האשכול).

ומצאתי בספר גלגולי נשמות להרמ"ע מפאנו זיע"א אות פ' (סי' קלו) (הוצאת יריד הספרים תשנ"ח) וז"ל: פומי פרע (בהגהות מאיר עיין כתב באות תקנ"ט כפי הנראה צריך לומר אשת פומיפר וכו') נתגלגלה במטרוניתא דתבעה לאבא אבוה דשמואל, דראתה גם היא באצטגנינות שלה דמביאתו יבא זרע בעולם גברא רבה, ואבא שאל לה מה ראתה כי תבעתיה, והשיבה לו, גם היא יודע לישני דציפורי ושמעה כזאת, והוא אמר לדביתהו ונתעברה משמואל באותו הלילה עכ"ל. (ובהגהות מאיר עיין אות תקס"א ציין לעיין בתוס' קידושין (ע"ג ע"א ד"ה מאי) ובהלכות גדולות (הלכות גיטין).

ועוד מצאתי באוצר הידיעות ח"א עמ' רע"א שמואל חברו של רב – וז"ל: במדרש שמואל (פרשה י') הובא אבא אבוי דשמואל בר אבא היה מתעסק במטכסא (א"ה עיין בערוך ערך מטכס שהוא משי, ויש עוד לעיין שם במה שפירש הערוך ערך מטכסא עיי"ש) ושלח גבי ר' יהודה בן בתירה לנציבין. בתר זמן קם עמו, אמר

ליה, ולא מילין הוון, אמר ליה, לית מלתן חומינא עלי סגי מן ממונה. אמר ליה את הימנת מילתי עלך. תזכה למקמא בר כשמואל נביאה, דכתיב ביה, יידע כל ישראל מדין ועד באר שבע וגו' וזכה למקמא שמואל בר אבא. וראה ברשב"ץ במגן אבות (פ"ד מ"ט) בשם מדרש ששמואל בר אבא חי חמישים ושתים שנה כמנין ימי שמואל הנביא ע"כ.

ויש לומר לפי זה שמה שנקרא כן אבוח דשמואל שזכה ע"י שאמר לרבי יהודה בן בתירה שנאמנים דבריו, וברכו ריב"ב לבן כמו שמואל הנביא לכן נקרא אבוח דשמואל שבזכות מה שהאמין לריב"ב זכה לברכה שיזכה לבן כשמואל הנביא, וכמו שהובא ברשב"ץ ששמואל חי חמישים ושתים שנה כמו שמואל הנביא לכן כדי לכבד את ר' אבא קראו לו אבוח דשמואל, שיצא ממנו בן כשמואל הנביא. ע"כ. ואחר כתבו כל זה ראיתי שציין כת"ר לספר "סדר הדורות" ובעת שכתבתי זאת לא היה תחת ידי "סדר הדורות", ולאחר מכן ראיתי מה שכתב שם בסדר הדורות וכבר יודע כת"ר ממה שכתבתי בתחילה אבל אין בית מדרש בלא חידוש.

ואוסיף כאן תוספת שספר "סדר הדורות" (תנאים ואמוראים אות א') הביא על אבוח דשמואל מספר גלגולי נשמות להרמ"ע מפאנו אות א' סימן ח' מדוע נקרא אבוח דשמואל, אבל סדר הדורות לא כתב לשונו ממש ושם כתב בגלגולי נשמות וז"ל: וקשה למה נקרא אבוח דשמואל, כי לא מצאנו שום אדם שיקרא על שם בנו וכו' עיי"ש, ובהגהות מאיר עיין אות לד' (לר' ירוחם מאיר ליינער בהרה"ג והקדוש מאיזביצא זצלה"ה) כתב וז"ל: צ"ע דמצינו הרבה אנשים דנקראו על שם בנם, אבוח דרבי זירא, תענית (כו' ע"ב), ובמועד קטן (כ' ע"ב) איסי אבוח דרבי זירא, אבוח דרבי ירמיה בר אבא, מנחות (מו' ע"ב), רבי אבהו אביו של רב שמואל חולין (מט' ע"א), אבא אבהו דרבי שמלאי, ראש השנה (כה' ע"ב) ועוד עכ"ל.

ויש לעיין מדוע גם הם נקראו על שם בניהם וכעת אין הזמן מרשה.

(י) סימן פ"א – דן בענין התגברות המזל ביום ההולדת וציין להרבה מראי מקומות בענין זה, ואכתוב מה שמצאתי באוצר הידיעות ח"א, עמ' ק"י בענין יום ההולדת וז"ל: כבר הוזכר במדרש שכל טוב פרשת בראשית "רוב בני אדם מחברים יום וכו' שנולד ומשמחים בו" ע"כ, וכן מצינו שהקב"ה עיכב הקמת המשכן עד חודש שנולד יצחק, כמובא במדרש תנחומא (פקודי אות י"א). ועשוי לגאלינו בחודש ניסן שהוא

חודש שנולדו בו האבות (ר"ה י' ע"ב). וכן חובא במדרש הזחיר (סימן ל"ד) שאמר משה ליהושע לבחור אנשים שנולדו באדר כמותו, שתגן עליהם זכות זו במלחמה. ולכן תשעה באב נקרא "מועד" שהוא יום שנולד משיח (מדרש איכה א', נא). וכבר הביא בבן יהודע (ברכות כח' ע"א) שאמרו על רבי אלעזר בן עזריה "ההוא יומא בר תמני סרי הוה", ולא אמרו ב"ההוא זימנא", משום שהיה יום הולדתו, וזכה לנס. ע"כ מספר אוצר הידיעות ח"א, ועיי"ש שהביא עוד ממנהג גדולי ישראל ביום ההולדת. אכן עיין בח"ב (עמ' לב, לג') שהביא ממנהגי גדולי ישראל ביום ההולדת. ע"כ. ומצאתי בספר חכמת ישראל לר' ישראל מרילום (אנשוורפן, בלגיה) (בעמ' 270-271) שכתב וז"ל: בכל שנה ושנה ביום ההולדת של האדם, ביום זה מזל גובר, וזה מובא בירושלמי (ר"ה פ"ג ד, נ"ט ובקרבן עדה שם) רבי יהושע בן לוי אמר, עמלק כושפן היה. מה היה עושה, היה מעמיד בני אדם ביום גינוסאי (יום הולדת) שלו לומר לא במהרה אדם נופל ביום גינוסאי שלו. מה עשה משה, עירבב את המזלות וכו'. ולכן כל מה שאדם יתחיל ביום זה יצליח בו, וכבר נהגו לקבל החלטות טובות ביום זה, שהרי המזל מסייעו.

הסיבה למה המזל גובר ביום ההולדת, אינו בגלל שהשמש חוזרת על אותה נקודה במזלות, כפי שהיתה ברגע הלידה, כי זאת תהיה אולי (בהערה 4 כתב "אולי" כי בשנה הבאה תגיע השמש לנקודה זו רק לאחר שש שעות בערך, ואחרי ג' שנים יכול להבדל להיות של ח"י שעות, כי שנת החמה 365 ושש שעות בערך) נכונה לגבי אומות העולם, שלוח שלהם בנוי על מהלך השמש, אבל בעם ישראל היא תהיה נכונה רק אולי אחת לי"ט שנים, שישראל מונים ללבנה ומעברים שבע שנים ככל מחזור של י"ט שנים, ורק אז משתוות שנות הלבנה עם שנות החמה. אלא הסיבה היא כפי שכתבנו בשער השמיני, שבכל שעה שולט כוכב אחד וכן מזל אחד, והוא גילוי ספירה מסוימת, והנולד בשעה זו, יהיה זה כוכבו ומזלו לכל משך חייו, ובכל שנה ביום ההולדת גובר כוכב ומזל זה על כל היום כולו, וגורם ששאר הכוכבים והמזלות משאר השעות גם יגבירו מזלם ביום זה. הנה אפילו אם נלמד לפי הפירוש הפשוט של "אין מזל לישראל", כל זה דווקא לדברים השלייליים מהמזלות, אבל להשפעות הטובות ישפיע המזל לעם ישראל ולא יחסר מהם כלום. עכ"ל.

ואסיים כאן בדבר שראיתי בספר אין למו מכשול ח"ד (להרה"ג אברהם ישראל שליט"א) שכתב בפרק ז' הלכה יז (עמ' ק"ז) וז"ל: אמרו חז"ל שהמכבה נר

תשובות הגרי"ח"מ אביחצירא / סימן א' _____ לא

בפיו, דמו בראשו. ולכן אין לכבות נרות ברוח פיו, מפני שיש בזה חשש סכנה.
(ועיין בהערה כ"ד שם). לפיכך יש ליוהר שכאשר עורכים מסיבת יום הולדת
ומדליקים נרות על עוגה מקושטת, שלא יכבה בעל השמחה את הנרות בפיו (כנהוג
אצל המון העם), אלא יעשה זאת ע"י דבר אחר, ע"כ.

מודה אני למר שהקדיש מזמנו לקרוא את הערותי והארותי, יזכה כת"ר להפיץ
תורה ברבים, ורבים יאותו לאורו עד ביאת גואל צדק, ירבה גבולו בתורה
ובתלמידים, ויחדש חידושים לאמיתתה של תורה אבי"ר.

כ"ד רן יוסף חיים מסעוד אבוהצירא נר"ו
כולל אברכים "תפארת עפולה" (עפולה)
כתובתי: רח' מנחם אוסשקין 63/4 עפולה
מיקוד 18284

סימן ב'

עוד הערות על הספר הנ"ל

בס"ד, יג' סיון תשס"ח

לכבוד הגאון האדיר והנפלא הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א.

אחרי דרישת שלום כבוד תורתו אפתח בברכה שהקב"ה יאריך ימי כבוד תורתו בנחת ושלוח בבריאות טובה, שיזכה לחדש חידושים רבים בתורה עד ביאת ינון ואליה.

הנה באתי בכמה עניינים שראיתי ממה שכבוד תורתו כתב לחדש בספרו גם אני אודך ח"ב.

(א) בסימן ס"ט בענין הסימן שנכתב בסוף פרשת מסעי ששאל כבוד תורתו מדוע עשו סימן רע מחלה חולה לקל"ב פסוקים של פרשה זו.

והנה במכתבי מליל י"א סיון תשס"ו באות ו' כבר כתבתי תירוץ אחד על זה, ועכשיו בס"ד כעת ליל י' סיון תשס"ה נתחדש לי עוד ענין בזה, והוא עפ"י מה שמצאתי כתוב בספר ישן "גנזי שלום" לרבי שלום שמעוני זיע"א אחד מחכמי תונים שכתב בפרשת מסעי וז"ל: פרשה זו יש בה קל"ב פסוקים א"ה כי קל"ב עה"כ בגימטריא נג"ף לרמוז דקריאת המ"ב מסעות מועלת להינצל מן הנגף כמ"ש המקובלים ז"ל.

א"נ במ"ש האר"י זיע"א שמ"ב מסעות הם כנגד שם מ"ב, וכתב בעין חיים שער מנת"א פ"ה ששם מ"ב הוא ל"ב נתיבות חכמה וי"ס ס"ה הם מ"ב ע"ש. והנה אם נחשוב ה' ספירות כל אחת כלולה מעשר כידוע הן יעלו ק' וזהו קל"ב ק' הם י' ספירות ול"ב נתיבות חכמה.

גם קל"ב אותיות בל"ק שעל ידו נמשך לכידת ישראל לזנות את בנות מואב, ובהם הוכו במכת מגפ"ה עם ד' אותיות עולים קל"ב, וע"י קריאת מ"ב מסעות שהם כנגד יום מ"ב ינצלו מן המגפה בר מינן. אבילח"ם (א"ה ריח"ם אבוחצירא לא ידעתי מה ראשי תיבות אלו) השם יציל את עמו מדבר ומחרב וממשיחית וממגפה ויסיר שטן מלפניהם ומאחריהם וישמור צאתם ובואם לחיים טובים ולשלום עכ"ל.

תשובות הגרי"מ אביחצירא / סימן ב' _____ לג

ועפ"י דבריו יש לומר שגם כאן הסימן מחל"ה חול"ה לחזרות שע"י קריאת המ"ב מסעות ננצל מכל מיני מחלות, וכמו שקריאת המ"ב מסעות מצילות ממגפה כן ננצל ע"י קריאת המ"ב מכל מיני מחלות, אכ"ר.

ומאהבתי למר בלנ"ד אשלח לו צילום ספר זה "גנוזי שלום" שיש בו הרבה רמזים מענין סכום הפסוקים בכל פרשה אי"ה ובלנ"ד ומתי שיאפשר הזמן.

ב) כבוד תורתו שלח לי ב' קונטרסים נפלאים גם אני אודך ח"ב וח"ג שו"ת מהגר"ח קנייבסקי שליט"א, וב"ה ראיתי שם פנינים יקרים מאוד וגם רשמתי לעצמי ובלנ"ד כשיתאפשר אשלח לכת"ר את ההארות והוספות שכתבתי לעצמי, וכעת אכתוב לו רק ענין אחד כמה שכתב באות נא' (בח"ב) שמוכא במשנה ברורה (סימן נ"א ס"ק יח') בשם האר"י דכשהציבור היו אומרים ה' מלך וגו', היה עומד עמהן אף שהוא לא הגיע לשם, וזה ת"ד:

מה שכתבנו באות ב' לענין אמירת ה' מלך וכו' אציין כמה עניינים בזה מכף החיים (סופר) או"ח סימן נ' אות ח'.

א) הביא שיבולי הלק"ט שנהגו לומר ה' מלך בעמידה בזמירות בשבתות ויו"ט.

ב) הביא בשם הרב בנימין מעם לזה: לפי שנמצא בהגדה מלאך אחד עומד שחרית באמצע הרקיע ופותח ואומר ה' מלך ה' מלך וכו' וכל גדודי מעלה עוזנין אחריו עד שמגיעים לברכו, וכשם שהמלאכים אומרים אותו בעמידה כך אנו ראויים לאומרו בעמידה, ובחול לפי שמתבטלין ממלאכתן וצריכין למעשה ידיהם ואין להם פנאי לא נהגו לאומרו בעמידה וכו'.

ג) ויש שכתב שם שאין אומרים אותו בחול כלל, עכ"ל שבולי לקט (בשינוי מעט).

ד) אומרים אותו ג' פעמים הוא עפ"י התיקונים שאמר בביאור שבח פסוק זה וז"ל: ובגין דא כפל לון תרין זמנין, והאומרים ג"פ אין להם על מה שיסמוכו.

ה) עיין בשער חכונות שביאר האר"י הטעם שצריך לאומרו מעומד, והטעם שכל מה שהוא תיקון באריך או"א צריך לומר מעומד.

ו) גם בה' מלך וכו' ובסליחות צריך לומר אותו מעומד שהרי מסודרים בו כוונות.

ז) בשמחת תורה שאומרים ה' מלך אין צריך לעמוד שהרי הוא שבח בעלמא.

לד _____ גם אני אודך

ח) יחיד האומרו לה' מלך אין השומע צריך לעמוד, ע"כ ליקטתי מכף החיים. וה' יאיר עיני במאור תורתו, אכ"ר. ע"כ.

ושאל כבוד תורתו מה הכוונה האם עמד עמהם ולא אמר ה' מלך, או שגם אמר עמהם ה' מלך, והגר"ח קנייבסקי ענה לי בוודאי שאמר עמהם ג"כ.

והנה בס"ד מצאתי בשער הכוונות (דף י"ז) וז"ל: שני פסוקים אלו של ה' מלך, והיה ה' למלך, צריך לאומרם מעומד וכו' ואף גם זאת, אם אדם אומר פסוקים אחרים, או סדר הקרבנות, ושומע שאומרים ה' מלך, צריך לקום מעומד עמהם, בעוד שהצבור אומרים אותו, ואף שהוא בסדר הקרבנות, ואין צריך להפסיק ולומר עמהם ה' מלך כו', כי אם לקום עמהם. עכ"ל.

ועיין ג"כ בבן איש חי הלכות שנה א' פרשת ויגש הלכה א' שכתב כן והוסיף וז"ל: ואין צריך להפסיק לענות עמהם, אפילו שהוא עומד בקרבנות שמותר להפסיק בהם, וכמפורש בדברי רבנו ז"ל (האר"י) בשער הכוונות. עכ"ל.

ועיין בספר "נגיד ומצוה" לרבי יעקב צמח זצוק"ל וזיע"א – והוא מנהגים וכוונות בעשיית המצוות עפ"י שולחן ערוך האריז"ל – שכתב וז"ל: כשהיו אומרים ה' מלך בזמירות בב"ה אע"פ שמורי ז"ל (הכוונה על האר"י) לא הגיע עד שם בסדר הזמירות, עכ"ז היה קם מעומד עם הציבור בעוד שאומרים ה' מלך אף הוא היה אומר סדר הזמירות במקום שהיה אומר עכ"ל.

וכן עיין בספר הכוונות לרבנו משה מרינקי זצוק"ל וזיע"א (בהוצאת ישיבת שובי נפשי) בעמ' א' שכתב כן כמו שמובא ב"נגיד ומצוה", ובהערות "תורת חיים" על ספר הכוונות הנ"ל ציינו לעיין גם כן בפרי עץ חיים שער הזמירות פ"ג דף ל"ד ע"ג. ע"כ.

וכן עיין בשולחן אריאל (وهוא שולחן ערוך האריז"ל) שיצא ע"י הרב ינון מלאכי שליט"א (בשנת תשנ"ח) שכתב בסימן נא' או"ח באות ג' כן, וציין לעיין בכף החיים סימן נ' אות ח' עיי"ש, וכעת אין תחת ידי כף החיים לעיין. וכעת הקנה עמד במקומו.

והנה מכל מה שהובא לעיל הוא לא כמו שענה הגאון האדיר הגר"ח קנייבסקי שליט"א שבוודאי אמר עמהם האר"י ז"ל ה' מלך, וצ"ע מה הוא מקורו ואם יודע כבוד תורתו אשמה מאוד אם יודיעני.

תשובות הגרי"מ אביחצירא / סימן ב' _____ לה

ומאוד אשמח אם כבוד תורתו ישלח לי ג"כ קונטרס גם אני אודך ח"א.

ג) הנה מה שפרסם כבוד תורתו שאלתי ותשובתו בקובץ המאור (כסלו טבת התשס"ח) בענין בן דרוסאי תחילה וראש אפתח שט"ם נפלה שם ושמי הוא לא בן יוסף חיים מסעוד אלא רן וכו'.

והנה עלה בדעתי לתרץ עוד תירוץ לקושיא זו מפני מה זכה בן דרוסאי שיהיה מושג בפי חכמים הן להלכות שבת, והן להלכות מאכלי עכו"ם, עפ"י מה שכתב בספר גלגולי נשמות להרמ"ע מפאנו זיע"א ערך חפני בן עלי אות ח' בסימן נג' וז"ל: חפני בן עלי שהיה לוקח בשר חי מאת הקלחת (שמואל א', ב') הוא חפני מלשון חופן בחפניו, הוא בן דרוסאי הנזכר בגמרא כמה פעמים כמאכל בן דרוסאי (שבת כ' ע"א ל"ו ע"ב) עכ"ל.

ושאלתי להרה"ג בן ציון מוצפי שליט"א אם מה שאמר הרמ"ע מפאנו שבן דרוסאי הוא חפני האם כך היה כינוי של חפני וידעו זאת חז"ל, או שבן דרוסאי הוא גלגול של חפני ואמר לי שהרמ"ע בספרו מביא רק עניני גלגולים ע"כ.

ועפ"י זה אפשר לומר שידעו חכמים שבן דרוסאי הוא גלגול של חפני בן עלי וכדי לכלול אותו בקדושה היו משתמשים בשמו ומעשיו למושג הן בהלכות שבת והן בהלכות בישולי עכו"ם, ואפשר שהיה זה לתיקון מעשיו שהיה מלמסם את הבריות וגם כן לתיקון מעשיו של חפני שהיה לוקח בשר מהקלחת וכמבואר בנביא. עיי"ש.

ומה שיש לעיין מדוע חז"ל השתמשו במושג בן דרוסאי דווקא בהלכות שבת ובהלכות מאכלי עכו"ם האם הוא בדווקא וצ"ע.

ד) ואסיים את מכתבי בשאלה לכבוד תורתו והיא: דהנה בפרשת ויחי פרק מז פסוק לא' נאמר "ויאמר השבעה לי וישבע לו וישתחו ישראל על ראש המטה", ופסוק זה נאמר בענין שבועת יוסף לאביו שיקבור אותו בארץ ישראל.

ופרש"י בד"ה "וישתחו ישראל" – וז"ל: תעלא בעידניה סגיד ליה.

ומקורו בגמ' מגילה (מז ע"ב) וז"ל: (הגמ') "וישתחו ישראל על ראש המטה" אמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר תעלא בעידניה סגיד ליה.

לו ————— גם אני אודך

ופרש"י תעלא – שועל, בעידניה – אם תראה שעתו מצלחת. תעלא – קרינן ליה יוסף לפני אחיו מאי בצירותיה מאחוותה. ע"כ.

והנה השפתי חכמים על החומש אות ל' כתב וז"ל: מצאתי בספר שיש חודש אחד שהשועל הוא מלך על החיות ועל אותו חודש אמר תעלא בעידניה עכ"ל.

ועיין בספר בניהו על אגדות הש"ס מגילה מז ע"ב היינו דאמרי אינשי תעלא בעידניה סגיד ליה (לרבנו יוסף חיים זצוק"ל וזיע"א בעל בא"ח הלכות), שהביא משל נפלא על זה ממשלי שועלים ומתוך המשל מובן מדוע שולט השועל חודש בשנה (במשל משמע שאף יותר מחודש עיי"ש).

ומאוד אשמה אם כבוד תורתו ראה באיזה ספר או שמע מה הוא החודש או יותר שהשועל הוא מלך החיות.

ואסיים כאן ברמז נפלא שראיתי בספר נפלאות מתורתך (בראשית) לרבי שושן חדאד שליט"א (ב"ב) פר' ויחי וז"ל: "וישתחו ישראל" בגימטריא "שועל בזמנו השתחוה לו" ע"כ.

בברכת התורה ולומדיה
רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא נר"ו.

נ"ב: מה שכתבנו באות ד' בענין תעלא בעידניה סגיד ליה הנה מצאתי בספר פנים יפות לרבי פינחס הלוי הורוויץ זיע"א פר' ויחי על הפסוק "וישתחו ישראל על ראש המטה" שכתב וז"ל: לפי משמעות הסוגיא סוף פ"ק דמגילה (מז' ע"ב) שאמר תעלא בעידניה סגיד ליה, משמע שהשתחוה ליוסף, ולפירש"י שהשתחוה לשכינה שהיתה מראשותיו נראה דשניהם אמת שהשכינה היתה שורה על יוסף כמפורש בפסוק "ויחי ה' את יוסף וכמ"ש שם, והרמז על זה שיוסף ושכינה עולה מספרם כמספר ישראל, והיינו דכתיב וישתחו ישראל על ראש המטה, ולפי ששורש נשמת קדושת יעקב היתה גבוהה יותר מקדושת שורש נשמת יוסף כידוע, לכן אמר תעלא בעידניה סגיד ליה, ולפי המבואר בכתבים (עין חיים שער מ"ד, פ"א) כשהשכינה יורדת לשרות על ישראל בגלות הוא בבחינת ראש לשועלים מבואר תעלא בעידניה סגיד ליה, עכ"ל"ק.

סימן ג'

הארות והערות לספר "גם אני אודך" ח"א להרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א

(א) סימן ב' בענין אמירת תהילים בלילה – עיין מה שכתב בשו"ת רב פעלים לבא"ח זיע"א או"ח חלק ב' סימן ב' מה שכתב בזה, וכמו כן עיין בשו"ת מבשרת ציון ח"א להרה"ג בן ציון מוצפי שליט"א סימן ל' מה שהאריך בענין מקרא בלילה.

(ב) סימן ג' – בענין הזכרת שם ה' בלימודו – עיין בשו"ת מבשרת ציון ח"א סימן כג' שהאריך בענין זה, וכמו כן עיין בזה"ק עם פירוש מתוך מדבש ח"א בהקדמת המפרש ר' דניאל פריש זצוק"ל מה שכתב מעמ' י' עד עמ' יג' עיי"ש.

(ג) איזהו שומה – סימן כ"ה – ועוד נראה לומר שלא הביאו את הסימנים מדוד מכיון שהיה זה ע"י בקשה מה' שישתגע וא"כ אין זה ראיה שאלו הם הסימנים של שומה רגיל, ועוד אמר לתרץ ידידי ר' חגי כהן שליט"א שהגמ' מסתפקת מי הוא שומה שנראה כאדם רגיל והיאך אפשר לזהות שהוא שומה, אבל מדוד אין להביא ראיה שזה ודאי שומה שכל ילד אמר שזה שומה ואין צריך סימן.

(ד) סימן ל"ו – בענין בעל יסורים חייב בתלמוד תורה – הביא שמה שכתב הרמב"ם (ת"ת א' – י"ח) שגם בעל יסורים חייב בלימוד תורה, והכסף משנה הביא שמקור דברי הרמב"ם מהא דבבא מציעא (פ"ד ע"ב) דר"א בר"ש היה בעל יסורים ולמרות זאת עסק בתורה. והעיר שבבבא היה אומר ליסורים זילו מפני ביטול תורה, וא"כ נמצא שבשעת הלימוד עצמו לא היה חולה ובעל יסורים, וא"כ איך יהיה זה מקור להרמב"ם שגם בעל יסורים חייב בתלמוד תורה.

ותרץ שם שהרגיש יסורים ביום אבל לא באותה עוצמה כמו שהרגיש בלילה.

ומצאתי תנא דמסייע לתירוצו זה, והוא בחידושי אגדות למהר"ל בב"מ (פ"ד ע"ב) ובדפי הספר עמ' שו' וז"ל: אחי ורעי בואו – פי' כיון שהיה מקבל יסורין באהבה היו באים בלילה ולא היה לו אותם יסורים כל כך ביום כדי שלא לבטלו מתלמוד תורה, ובאו יסורים שהם גוברים בלילה ואינם כל כך ביום, והיה לר"א כאב שהיה גובר בלילה וביום לא היה כ"כ. עכ"ל.

לח — גם אני אודך

ועוד נראה לתריך בזה שר"א בר"ש הוא כן מקור לדברי הרמב"ם שגם בעל יסורים חייב בלימוד תורה, עפ"י מה שכתב בספר בניהו על הש"ס לרי"ח זצוק"ל וזיע"א (מבגדד) במס' ב"מ פ"ד ע"ב וז"ל: ומה שא"ל בצפרא זילו משום ביטול תורה, נראה ודאי גם בלילה בעת היסורין כשהיה על מטתו היה עוסק בתורה, אך בלילה לא היו באים תלמידים ללמוד ממנו, ולא היו באים לשאול ממנו בדברי תורה, אבל ביום באים תלמידים לביתו ללמוד ממנו, ונכנסים אצלו לשאול בדברי תורה. עכ"ל"ק.

וא"כ לפי זה מובן שאין הכי נמי שגם כאשר היה בעל יסורים בלילה היה לומד, כמ"ש זילו משום ביטול תורה, והכוונה על ביטול תורה של התלמידים שאם היה בעל יסורים גם ביום היה קשה לתלמידים ללמוד ממנו. ע"כ.

ה) סימן מ"ב – יעלו שמים ירדו תהומות, בענין הורמין בר לילית שהיה מחזיק בידיו שתי כוסות של יין בידו, ומוריק מהאי להאי ומהאי להאי, ולא נטפא ניטופתא לארעא וכו'.

ופרשב"ם שהיו שני הכוסות מלאים יין והיה מוריק מזאת לזאת, ולא נטפא אפילו מיפה אחת.

והקשה הרש"ש שדבר זה אי אפשר מה שיכתב רשב"ם שהיו שני הכוסות מלאים יין, וכו' ע"כ.

ותריך שם שעל שד לא שואלים שאלות.

וי"ל בפשוטו שהורמין בר לילית עשה בצורה שהיה מוריק את שני הכוסות יין לאויר ומסכל את ידיו ובכום א' תופס את של ב', ובב' תופס של כום א', כנלע"ד.

אבל עדיין לא יצאנו ידי חובת הקושיא שדבר זה אי אפשר ברוח סערה כזאת וא"כ תירוצו של מר עדיף שעל שדים אין שואלים. ע"כ.

ובדרך אגב אכתוב מה שמצאתי בבן יהודע על ב"ב (ע"ג ע"ב) וז"ל: הורמין בר לילית דהוא קא רהיט וכו' הנה המאמר הזה מוכח מתוכו שהוא מדבר בענין הקליפות וכוחם, ולכן לא פרשתי בו כלום, דאין ראוי להעמיק ולפרש דבריו מפני הפחד, וכאשר ישתברו הקליפות ורוח הטומאה יעביר מן הארץ, והאלילים כרות יכרתון לתקן עולם במלכות שדי, אז יהיו מובנים הדברים האלה מאליהן וכו' עכ"ל"ק.

(ו) סימן מ"ט – בענין ע' דעצת כיצד ירמוז לתפילין – הביא ענין וראו כל עמי הארץ וכו' א"כ ע' אומות יראים מישראל. עכת"ד ויש להוסיף מה שכתוב באותיות דר"ע (נוסחה ב' דפוס קראקא ואמסטרדם וכו') באות עי"ן וז"ל: עין מפני מה כרוע ורבוץ ואינו זקוף, מפני שזה הוא עשו הרשע שיצא ממנו מרסיים (בדפוס נוסף פרסיים) ומלכות אדום, ועתיד ליפול תחת רגליהם של ישראל שנאמר והיה בית יעקב אש וגו' (עובדיה) והיה אדום ירשה וגו' (במדבר כ"ד) עכ"ל. ולפי זה מובן שאות עי"ן מורה על נפילת עשו כעין וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך וכו' ע"כ.

(ז) סימן נ"ב – ביאור במשנה ברורה בדין כניסה לבית הקברות בציצית – והקשה שם על דברי המשנ"ב מדוע על אשה לא אומרים שמה נשמת אדם אבל אצלה ויהיה אסור ליכנס עם ציצית לקברה וכו'.

ומצאתי בילקוט יוסף הלכות ציצית (סימן ח' עד כ"ד) בעמ' שכ"ד שכתב שבהערות "איש מצליח" ציין לדברי מרן ביו"ד (סימן שס"א) דמשמע שלדעת הי"א בתרא דין אשה ותינוק כמאן דלא קרי ותני, אלא חיישינן שמה בגלגול הקודם היה אדם גדול עיי"ש.

(ח) סימן ע"ה – בענין לקום בפני עושי מצוה – עוד אפשר לומר מדוע אין עומדים הגבאים שאוספים צדקה, שיש לומר שרק מתי שנותן את הכסף לעני אז צריך לעמוד בפניו שאז מגיע הכסף לתכליתו שישתמש בו העני, אבל לפני כן אה"נ שמתעסק הוא במצוות צדקה אבל עדיין לא נתן את הצדקה. ע"כ.

(ט) סימן פ' – בענין הגלגול – הקשה על דברי הגר"א במשלי (יד', כ"ה) שאם חטא הגזלן, מה חטא הגזלן, שיצטרך לבוא עוד פעם בגלגול, וכי לא די שגזלו ממונו, אלא שיצטרך גם לבוא בגלגול ע"כ קושייתו.

וגם אני אענה חלקי בקושיא זו, והוא דיש לומר שכל אדם הגיע לעולם בשביל לעבוד את ה' יתברך וקיבל תפקיד בזה העולם מה לעשות, ונתנו לו כלי היאך יעבוד את ה' יתברך בעולם הזה, וא"כ אותו אדם שנגזל הן אמת שאין הוא אשם במה שגזלו חבירו ואין הוא צריך לחזור בגלגול בעבור זה, אבל מכיון שחבירו גזל לו דבר שהיה לו לעזר בעבודת ה', ואם אין לו את הדבר הזה הרי שחיסר מתפקידו בעבודת ה' יתברך, לכן יצטרך לחזור בגלגול בכדי להשלים את תפקידו בעבודת

ה' יתברך ע"י שהגזולן בגלגול הב' יחזיר לו את מה שגזל ממנו וע"י זה נשלם תפקידו. כנלע"ד.

ועוד שמעתי מיהודי יקר שפגשתי בעפולה ר' חיים כהן (מקרית גת) שאמר לי לתרץ קושיא זו מה הטעם שיחזור הנגזל והרי לא אשם במה שגזלו ממנו ובשלמא שהגזולן צריך לחזור אבל מה הנגזל אשם, ואמר לי שהטעם שהוא אשם שהיה לו לתבוע את הגזולן בבית דין של מטה, ולרדוף אחריו עד שיחזיר לו את הגזילה, לא להתייאש מהגזילה שנגזלה ממנו, ומזה שמתייאש מהגזילה הרי מראה את עצמו כמוסר דינו לשמים, ולכן אם מוסר דינו לשמים בשמים עושים הכל בכדי שיחזור אליו ולכן מוכרח שיחזור בגלגול ויקבל את הגזלה חזרה, ובזה הוא אדם שלא תבע את הגזילה בחיים חיותו, ע"כ ודפח"ח.

עוד מצאתי בספר "כח המוסר בדין" הערות בחובות גזל לר' יצחק לוי שליט"א (חדרה) שחביא את דברי הגר"א (משלי) וכמו כן הביא מה שכתב באבן שלימה (פרק ג' סימן ח') וכתב משם ההגהות שם באו"ק ג' וז"ל: וע"כ ראוי לנגזל למחול לו היכי דנתייאש לגמרי לגבות ממנו שלא יצטרך לבוא בגלגול וכו' ע"כ עיי"ש.

וכתב ע"ז בספר "כח המוסר בדין" וז"ל: ומה שכתב "וע"כ ראוי לנגזל למחול לו היכי דנתייאש לגמרי לגבות ממנו", עוד יעויין בארוכה בחיי אדם (כלל קמ"ד בסופו) "ולזהו שידעתי שכמעט אין צדיק בארץ אשר לא יחטא בין אדם לחבירו בממון או בגופו וכו', ולכן אני מפיל תחינתי לפניך שתרחם עלי ותחנני לחן לחסד לרחמים בעיניך ובעיני כל בני אדם, והנני מוחל במחילה גמורה לכל מי שחטא נגדי בין בגופי ובין ממוני וכו', וכן לכל מי שהזיק לי בגופי או בממוני ולכל חטאת האדם אשר בין אדם לחבירו חוץ מממון אשר אני אוכל להוציא עפ"י דין, וחוף ממי שחוטא כנגדי ואומר אחטא לו והוא ימחול לי, וחוף מאלו אני מוחל במחילה גמורה ולא יענש שום אדם בסיבתי, וכשם שאני מוחל לכל אדם כן תתן את חני בעיני כל אדם שימחלו לי במחילה גמורה. עכ"ל.

וראוי לומר תנאי מחילה, והוא: "אם יחזיר אלי (או ליורשי) כל מה שמגיע לי מפלוני ופלוני וגם ממי שאינני זוכר ואינני יודע, אזי לא מחלתי, ואם לא יחזור אלי מה שמגיע לי (או ליורשי) הריני מוחל למפרע מרגע.

עכ"ל הספר "כח המוסר בדין".

(י) סימן פ"ה ברכת הבנים בליל שבת – עיין בפלא יועץ לרבי אליעזר פאפו זצוק"ל באות ב' ערך ברכות – שהביא נוסח ברכה לבן ובת באופן שונה לכל אחד וז"ל: וכן אני נוהג לברך את בני ואת כל המבקש ברכתי – אני מניח ידי על ראשו ואומר "יתברך שמו של הקב"ה והוא ברחמיו ישמרך מכל רע, ישמר את נפשך ויתקנך בעצה טובה מלפניו, ותהיה שלם במדות ובדעות ובכל מיני שלמות, ולא תצא תקלה מתחת ידך ולא שום דבר שאינו מתוקן, ולא יתגלגל חובה על ידך, ותמצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם, ולא יטרידך שום דבר מעבודת האל יתברך שמו. יברך ה' וישמרך. יאר ה' פניו אליך ויחנך. ישא ה' פניו אליך, וישם לך שלום. ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך. ישימך אלהים כאפרים וכמנשה.

ולבנות או לקרובותי אני מברך כך: יתברך שמו של הקב"ה והוא ברחמיו ישמרך מכל רע, ישמר את נפשך ויתקנך בעצה טובה מלפניו, ותהי אשת חיל יראת ה' (ואם היא בתולה: ובחיק ירא אלהים תנתני בחיי אביך ואמך), ולא תהיי משכלה ועקרה ולא אלמנה, אלא אם הבנים שמחה לארך ימים ושנות חיים, ותהיי שלמה במדות ובדעות ובכל מיני שלמות, ותמצאי חן ושכל טוב בעיני אלהים ובעיני בעלך, ותשמחי בצאצאי מעיך. יברך ה' וישמרך וכו' עכ"ל"ק.

ובמה שמיים בברכה לבנות יברך ה' וישמרך וכו' אולי הוא כמו שמסיים בברכה לבן ישימך אלהים כאפרים וכמנשה. ע"כ.

סימן ד'

הארות והערות על גם אני אודך מועדים

בס"ד, טו"ב באלול תשס"ח

לכבוד הרה"ג מו"ר גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א!

בפתח מכתבי זה אפתח תחילה וראש בברכה לכת"ר שיכתב ויחתם בספרן של צדיקים לאלתר אמן כי"ר.

ששתי ושמהתי כמוצא שלל רב כשקיבלתי את הקונטרס הנפלא של כת"ר, שדבריו חביבים עלי מאוד וכמו שידוע כבר כת"ר, והדברים הנידונים בקונטרס משמחים ומאירין, ויהי רצון שיוזכר כת"ר להוציא קונטרסים נפלאים כאלה על כל המועדים, ובטוחני שיש עמו בכתובים ויזכה להוציא בקרוב אורה זו תורה חידושים מאירים ומשמחים.

בלומדי בקונטרס הערתי וכתבתי מעט וגם נתחדשו בס"ד דברים ואכתוב לפי סדר הסימנים בס"ד ותודה לכת"ר שבזכותו זוכה אני לחדש באורייתא קדישא וישר כוחו.

סימן א'

(א) במה שהביא מהשו"ע או"ח (סימן תקפא סעיף ד') וז"ל: מכבסין ומסתפרין בער"ה ע"כ. ובמ"ב (ס"ק כ"ה) כתב וז"ל: להראות שאנו בטוחין בהסדו יתברך שיוציא לצדק משפטנו עכ"ל.

ומאידך כתב בשו"ע שם (סימן תקפד סעיף א') וז"ל: אין אומרים הלל בר"ה, ע"כ. וכתב במ"ב (ס"ק א') לפי שספרי החיים והמתים פתוחים ואיך יאמר שירה, ואע"ג שאנו בטוחים שנצא זכאים בדין, מ"מ צ"ל ירא וחרד מאימת הדין, וע"י כך נזכר לזכות, עכ"ל.

ופירש שם כת"ר את דברי המשנה ברורה ומה כוונתו עיי"ש.

ועל זה הקשה דאולי נעשה להיפך, שנאמר הלל, ולאידך לא נסתפר ונכבס בער"ה. והרצתי קושיא זו בפני משתתפי השיעור היומי שאני מוסר ואמרו לי כך:

שהיאך יאמר הלל כאשר אינו מסופר ואין בגדיו מכובסים, שאדרבה אם נכנס מנוול בשערו לר"ה ואין בגדיו מכובסים זו היא סיבה שלא יאמר הלל דלשמחה זו מה עושה.

(ב) ועוד מוסיף אני שאם יכנס לר"ה בלא תספורת ובלא כיבוס אין הוא מראה שהוא בטוח בחסדו שדווקא כך שהוא מסופר ומכובס מראה שהוא בטוח בחסדו יתברך שיצא זכאי בדין, אבל באמירת ההלל אין ניכר שבטוח בחסדו יתברך שיצא זכאי בדין שיכול לומר את ההלל משפה ולחוץ וכמצות אנשים מלומדה ובלא התעוררות הלב, ומה גם שאין הוא מכובס ומסופר באופן טבעי האדם לא מרגיש בטחון, אבל כאשר אומרים לאדם שיבוא למשפט בבגדים יפים מכובסים ומסופר מתעודד הוא ובטוח שיצא זכאי ויש תקוה בלבו, ולכן דווקא באים בבגדים מכובסים ונקיים ומסודרים אבל הלל אין אומרים להראות שאנו יראים מאימת הדין, וגם אם לא יבוא מכובס ומסופר אין זה מראה שירא מאימת הדין אלא כולוול במנוח המשפט, כנלע"ד בזה.

לק"י

בענין אמירת הלל או כיבוס ותספורת נראה שהרי מצד אחד אנו צריכים להרגיש בטוחים שהקב"ה יוציא לאור משפטינו ומצד אחר אנו בתפילה בוכים ומתחננים וממליכים ואיך יכנס באחד תחינה והמלכה יחד עם הלל ושמחה, משא"כ ענין אכילה בחג כסעודת שמחה וכן תספורת וכיבוס הן אינן משתייכות לזמן התפילה. (מאת הרב אביעד ערוסי הי"ו עפולה).

סימן ב'

(א) במה שהביא דלרבי יוסי דאדם נידון בכל יום (ר"ה ט"ז ע"א) א"כ איך אומרים הלל בחנוכה ובר"ה, הא אמרינן (ר"ה ל"ב ע"ב) דאין אומרים הלל בר"ה משום אפשר מלך יושב על כיסא דין וספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו, וישראל אומרים שירה, א"כ לעולם לרבי יוסי לא נימא הלל, לא ביו"ט ולא בחנוכה ולא בר"ה, וכן קושיה זו מובאת בטורי אבן (וכן קשה לרבי נתן דאדם נידון בכל שעה).

וגדול כוחו של הציבור, ואין הוא נידון ביחד בעת אמירת ההלל.

(ב) ועוד נראה לי לתרץ בס"ד איך אומרים הלל בר"ה וחנוכה אליבא דר' יוסי שאדם נידון בכל יום, שהן אמת שלדעת רבי יוסי מכיון שאדם נידון בכל יום

אין הוא יכול לומר הלל, אבל בימים כמו ר"ח וחנוכה וכו', שמוטל עליו חיוב הודאה לה' יתברך על אותו זמן ומאורע שקרה באותו זמן, מחייב לומר הלל, ואילולי אותו זמן לא היה אומר הלל שהרי נידון בכל יום, וכל מה שאומר הלל עושה זאת מצד החיוב שמוטל עליו, וכיון שמוטל עליו חיוב אין קפידא במה שאומר הלל, ומשל למה הדבר דומה לאדם שדנו המלך ובאותו זמן ביקש ממנו המלך גם כן שינגן לפניו, וכי בגלל שדנו באותו העת נאמר שלא יעשה את ציווי המלך שהוא אומר שבעת דין בכל יום אין לומר הלל והוא אומר, שכן יאמר הלל בר"ח וחנוכה וכו' אף על פי שדנו. ע"כ.

סימן ג'

(א) במה שנסתפק, אם מסופק אם אמר בליל ר"ח "המלך הקדוש" האם במקרה כזה אפשר לסמוך על חידושו של הגאון רבי אבלי שאין צריך לחזור. הנה מצאתי בס"ד בכף החיים (סופר) סימן תקפ"ב אות ו' וז"ל: (על ד"ה) חוזר לראש – ואם בר"ה ויוהכ"פ נודע לו שהתפלל על הסדר לומר "ובכן תן פחדך" וכו' רק דמסופק בגמר הברכה אם סיים המלך הקדוש אפשר דאין צריך לחזור דאולי לא שייך לומר בזה כהרגל לשונו בכל השנה מחמת התוספת שמוסיף לומר קודם סיום הברכה. תשובת מים חיים חא"ח סימן כ"ב, ח"א כלל נ"ח אות א' מ"ב אות ד', ועוד שמסתמא מתפלל בסידור ואומר המלך הקדוש כמו שכתוב בסידור. ועוד עיין זכירה לחיים ח"א אות ש' וח"ג מערכת ר' אות קל"ח, שהביא דברי פוסקים גדולים והם ראבי"ה והאגור בשם ריא"ז והרב המאור והראב"ד דסברי דמעיין הדין אם אמר "האל הקדוש" ו"מלך אוהב צדקה ומשפט", דאין צריך לחזור יעו"ש, והגם דאין המנהג כן מ"מ היכא דאיכא עוד ספק י"ל דאין צריך לחזור משום ספק ברכות, עכ"ל.

והנה לפי דברי כף החיים יש לומר דשמא הלכה כדברי האומרים שאם אמר האל הקדוש במקום המלך הקדוש וכדלעיל אינו חוזר, ואף אם תמצא לומר שצריך לחזור יש לומר שאולי הלכה כדברי הגאון רבי אבלי שבלייל ר"ה אם אמר האל הקדוש אין צריך לחזור ולומר המלך הקדוש, ועוד שהרי מסופק הוא שמא אמר המלך הקדוש כתיקונו או האל הקדוש. וכן הוא מתפלל בסידור ומן הסתם אמר המלך הקדוש ככתוב בסידור. ואם כן לפי כל הספקות והצירופים הנ"ל נראה דיש לסמוך על חידושו של הגאון רבי אבלי פאסוועלער במקרה שמוספק בליל ר"ה אם אמר המלך הקדוש דאין צריך לחזור, כנלע"ד, ע"כ.

סימן ו'

במה שהביא קושית הפר"ח על דברי הרמ"א או"ח (סימן תקפ"ג סעיף א') ויש אוכלים רימונים ואומרים נרבה זכויות כרימון. והקשה הפר"ח והא זה ריקנים שבישראל מלאים מצוות כרימון וא"כ מאי רבותיה.

א) והנה הרצתי קושיא זאת לפני משתתפי השיעור בפעולה ואמרו שהגמ' מביאה ראייה לענין שריקנים שבישראל מלאים מצוות כרימון מהפסוק בשיר השירים "כפלח הרימון רקתך", והנה הפסוק עצמו אומר רק כפלח, ואנו מבקשים כרימון מלא (וראיתי שכן תירץ כבוד תורתו).

וכן ראיתי שפירשו המפרשים על שיר השירים על הפסוק, "כפלח הרימון רקתך" (ו', ז'), עיין במצודת דוד שכתב כמראה חתיכה הנבקעת מן הרימון ע"כ. ועיין ספורנו שכתב וכו' פלח הרימון שגם שאינו שלם הוא נאות בטעמו ומראהו וכו'. ע"כ.

וראיתי בגר"א בפירוש על שיר השירים שכתב לפרש את הפסוק "כפלח הרימון רקתך מבעד לצמתך" וז"ל: כפלח הרמון וכו' הם כנגד נפוצות יהודה שהם מפוזרים בין הגוים והם ריקנים מהכל רק "מבעד לצמתך" כמו"ל שסרין למשמעתן של ת"ח ועושין מה שאומרים להם, עכ"ל.

והנה עפ"י דברות קודשו של הגר"א אפשר לתרץ באופן נוסף את דברי הרמ"א במה שהקשה עליו הפר"ח דהנה אומר הרמ"א שנרבה זכויות כרימון, דכוונתו שנרבה זכויות כנפוצות יהודה שמפוזרים בין הגוים וריקנים מכל שלמרות שהם כך במצבם אפ"ה הם סרין למשמעת הת"ח ועושים מה שאומרים להם הת"ח, כך אנו נרבה זכויות באותן נפוצות יהודה ונהיה אנו סרים למשמעת התלמידי חכמים ונעשה מה שהם אומרים לנו, וזו היא הזכות שנבוא בה לראש השנה. ואם נשאל עדיין מאי רבותיה שנרבה ג"כ בזכות זו כנפוצות יהודה שהם ריקנים מכל, ויש לומר שאדרכא במה שאנו משפילים עצמנו ולומדים אפילו מהקטן שבקטנים זו היא זכות ליום ר"ה וכל שנה שרשה בתחילתה מתעשרת בסופה וכו'.

ב) ועוד נראה לי לתרץ בס"ד את קושית הפר"ח על הרמ"א, דהנה הרמ"א נקט לשון "נרבה זכויות כרימון", משא"כ בכל הגמרות שמובא מאמר חז"ל זה ברכות (נז' ע"א), עירובין (יט' ע"א), חגיגה (כו' ע"א), מגילה (ו' ע"א), סנהדרין (לז'

ע"א). מופיע לשון מלאים מצוות כרימון, וצ"ע האם יש הבדל בין לשון "זכויות" ל"מצוות" (וכבר ראיתי שהתעורר לזה כת"ר בקונטרס באות ה' בסימן ו').

ועוד שכאן אנו אומרים שנרבה זכויות כרימון דהיינו שיהיה בתוספת מרובה, משא"כ לשון מלאים מצוות כרימון הוא שרק הוא מלא ואין נחסר ממנו אבל לא נתוסף בו ואנו אין רוצים כן שיהיה רק בבחינת מלא מצוות כרימון ללא תוספת, אלא אנו מבקשים שנרבה זכויות שנוסף על מה שיש לנו עוד בתוספת מרובה על העיקר.

ג) עוד נראה לתרץ בס"ד עפ"י הגמרא מסכת ברכות (נ"ז ע"א) וז"ל הגמ': הרואה רימונים בחלום נוטרי פרי עסקיה כרמונא רברבי רבי עזקיה כרמונא פלגי אם ת"ח הוא יצפה לתורה שנאמר "אשקך מיין הרקח מעסים רימוני", ואם עם הארץ הוא יצפה למצות שנאמר "כפלח הרימון רקתך" מאי רקתך אפילו ריקנין שבך מלאים מצוות כרימון עכ"ל הגמ'.

ופרש"י פלגי – רימונים שנחלקו, יצפה לתורה – שנאמר "אשקך מיין הרקח" היינו התורה "מעסים רימוני" הנמצין בין הרימונים עכ"ל רש"י.

והנה למדנו מדברי הגמ' הנ"ל כאשר רואה רימונים שנחלקו, כל אחד כפי עניינו יצפה לדבר הת"ח יצפה לתורה, וע"ה יצפה למצוות.

והנה הרמ"א כתב ש"נרבה זכויות כרימון" ולכאורה צריך להבין מה הטעם שנקט דווקא לשון זו ש"נרבה זכויות כרימון" ולא נקט כלשון הגמ' ש"נהיה מלאים מצוות כרימון". והנה נראה לומר בזה שכוונת הרמ"א שכתב דווקא לשון נרבה זכויות כרימון ולא כלשון הגמ', והוא שלא רצה הרמ"א לנקוט לשון שהוא שייך רק לע"ה שעליהם נאמר מלאים מצוות כרימון, ולכן נקט לשון השווה גם לת"ח וגם לע"ה וכל אחד כפי עניינו ת"ח יצפה לתורה, וזו היא בקשתו שנרבה זכויות בלימוד התורה כרימון, ועם הארץ כפי עניינו שנהיה מלאים מצוות כרימון. כנלע"ד לומר בזה בס"ד.

ד) והנה הגאון רבי חיים פלאג'י זיע"א כתב בספרו מועד לכל חי (סימן יב אות יז) וז"ל: כשאומר ירבו זכויותינו כרימון, יכולין דעל ידי התשובה חוזרים המצוות מהקליפות, והוא כרמון דמסיר הקליפה ויוצאים הגרעינים שהם המצוות, ובנו הגדול אברהם נר"ו פירש על מה שאמרו רז"ל, רימונים אלו תינוקות של בית רבן, וידוע מה שאמרו בגמ' אינו דומה הבל שאין בו חטא שהן תינוקות של בית רבן

וכו', ואם כן אם האדם עושה זכויות וכנגדן עושה עונות, עברה מכבה מצוה ומה יועיל, לכן אנו מתחננים שירבו זכויותינו כרימון, דהיינו כתינוק של בית רבן דאין בו חטא ינקה האיש מעון, זת"ד, ה' ישמרו ויחיהו, עכ"ל.

ולפי דבריו מובן שבקשתינו היא לא כריקנין אלא כתינוקות של בית רבן שאין בו חטא וממילא ישאר אצלנו הזכויות, ומתחננים אנו שירבו הזכויות שלנו כמו תינוקות שאין בהם חטא וממילא אין עבירה המכבה מצוה. ע"כ.

סימן ז'

בענין אגוז גימטריא חטא (בלא א' ח"ט) מובא כמדומה בשם האדמו"ר רבי מנחם מנדל מקוצק זיע"א, שאמר שהעולם נזהרים לאכול בר"ה אגוזים שהרי הם בגימטריא חטא, אבל מן החטא עצמו אינם נזהרים. ע"כ.

ובטעם שלא לאכול אגוזים בר"ה יש לומר עפ"י מה שמצאתי בפירוש המלבי"ם על פסוק, "אל גינת אגוז ירדתי" (שיר השירים ו', יא') וז"ל: אל גינת אגוז ירדתי – ידוע שהחומר מצד היותו נקשר בעץ הדעת טוב ורע נמשל בדברי חכמי האמת לאגוז, שד' קליפות סובבים את המוח שבו, והאריכו בזה ביחוס קליפות האגוז אל שמרי החומרי וחסכוניותיו. (עיי' בזהר בראשית דף ט"ז ודף י"ט ע"ב תרומה דף ק"מ ע"ב, ר"מ פנחס דף רפ"ז ע"ב) עד שגם העולם הגדול עם ארבע קליפותיו ידמה לאגוז. כמו שצפה יחזקאל במעשה מרכבה רוח סערה וענן גדול ואש מתלקחת ומתוכה כעין החשמל, ואליהו בחר חורב רוח רעש אש וקול דממה דקה וכו', עכ"ל.

איעפ"י דבריו יש לומר שמכיון שאגוז הוא רמז ומשל לעץ הדעת טוב ורע אין אנו אוכלים אגוז בראש השנה והוא בבחינת אין קמיגור נעשה סניגור, שהרי כל מה שאנו אוכלים בראש השנה הוא לסימנא טבא והאגוז אין בו סימנא טבא שמעורר את חטא עין הדעת טוב ורע, וזהו כמו שכתב גדול לא היה נכנס לקודש הקודשים

א. והאיר והעיר לי הבחור היקר יקיר שמו נר"ו הי"ו שאם כן לפי זה למאן דאמר שעץ הדעת ענבים היו א"כ לא יאכלו ענבים בר"ה, וכן למאן דאמר אתרוג היה גם אתרוג לא יאכלו בר"ה לסימנא טבא וכן לא יאכלו מין דגן שהרי יש דעה בגמ' שעץ הדעת חיטה היה. ובאמת ראיתי שהביאו בילקוט יוסף שלא לאכול עפ"י הסוד ענבים אדומות אבל בלבן אין בעיה וכן בחיטה שנשתנה למעליותא שנהיה כעת לחם לכן יכול לאכול מן הלחם.

ביום הכיפורים בבגדי זהב אלא בבגדי לבן מטעם דאין קטיגור נעשה סניגור.

ועוד יש לומר שהרי באגוז מרומזים בו ארבע קליפות וכמובא לעיל, וביום ראש השנה אנו תוקעים בשופר בכדי לערבב את השמן שלא יקטרג עלינו ולא יגבר עלינו, ואיך אנו נאכל מה שהוא רמז ומשל לד' קליפות וניתן כח בהם, כנלע"ד בזה בס"ד.

ועפ"י כל הנ"ל מובן מה הרמז שרמזו שאגוז' ב'גימטריא חט"א, אבל לפי הנ"ל מובן שהרי הוא רמז ומשל לעץ הדעת טוב ורע, ולד' קליפות.

סימן י'

במה שכתב בענין שבראש השנה נפקדה שרה רחל וחנה, מצאתי בקיצור השל"ה מסכת ראש השנה וז"ל: והא דאמרו רז"ל (ראש השנה י"א ע"א) דנפקדה שרה בראש השנה, צריך לומר דליל טבילה היה, או דגזר דין היה בראש השנה, עכ"ל. (עיין לעיל שדיבר ב'מ' שאירע לו ליל טבילה בליל ראש השנה ומקורו מ"סדר היום" לרבי משה בן מכיר זיע"א). ע"כ.

יומה שיש לשאול בזה מדוע אין מזכירין כלום מפקידת רחל בראש השנה שבראש השנה קוראים מענין וד' פקד את שרה, וכן בהפטרה מוזכר מענין חנה אמו של שמואל שילדתו אבל לא מזכירים כלום מענין פקידת רחל שגם היא נפקדה בר"ה, וצ"ע ואשמח אם יש לכבוד תורתו משהו בזה. ע"כ.

* * *

ב. ואחרי שובי נחמתי ששכחתי שמופיע בהפטרה של יום ב' לר"ה פסוק, "קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה מאנה להנחם כי איננו", וא"כ כולם מוזכרין בר"ה גם רחל גם שרה וגם חנה, ומה שמוזכרת רחל ביום ב' לר"ה אין בזה כלום דר"ה כיומא אריכתא דמיא.

וסימן ורמז לאותם שנפקדו בראש השנה "ושם בת אשר שר"ח" אשר בהיפוך אתון שר"ח נוטריקון ש'רה ר'חל ח'נה והיינו שבראש השנה נתעברו ג' אלו. אלא מה שיש לשאול מדוע לא התקינו שיהיו מזכירים את פסוקי הפקידה של רחל להריון כמופיע בתורה בפרשת ויצא שנולד יוסף וצ"ע.

* ברמז שהבאנו לעיל "ושם ב"ת אש"ר שר"ח" (פנחס כו', מ"ו) הוא נוטריקון של ו'שלשה נ'שים מ'עוברות ב'ן ת'לדו אש"ר (הוא רא"ש השנה כדלעיל) ש'רה ר'חל ח'נה. וב'ן ת'לדו הוא רמז ל'יצחק יוסף ש'מואל. ע"כ.

תשובות הגרי"מ אביחצירא / סימן ד' _____ מט

ואסיים בברכה לכת"ר שיכתב ויחתם לחיים טובים ולשלום לאלתר בספרן של צדיקים בבריאות טובה ונהורא מעליא וירבה ה' יתברך את גבולו בתורה ובתלמידים ויזכה לחדש עוד חידושים נפלאים ויקרים בתורה בכל פרד"ס התורה, ויזכה לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצות בהרחבת הדעת ויזכה לשמחות לעד אכ"ר.

בברכת התורה ולומדיה
רן יוסף חיים מסעוד אבוהצירא נר"ו
עפולה.
רח' קירשטיין 6/9 18394.

נ"ב הדברי תורה נכתבו בס"ד להצלחת

דב אביחי בן שפרה לזרע קודש בר קיימא.

ולדבורה בת ברוריה לזרע קודש בר קיימא.

ולנחום בן ברוריה לזיווג הגון משורש נשמתו.

לגרשון בן ברוריה לזיווג הגון משורש נשמתו.

לאליהו בן ברוריה לזיווג הגון משורש נשמתו.

לאישה כסל בת ברוריה לזיווג הגון משורש נשמתה.

ונא ונא לכת"ר אם יוכל לברכם בברכת כהנים שיזכו לזש"ק ולזיווגים הגונים אכ"ר.

סימן ה'

**בענין חריצין על כלי החלב, ולהבין למה אברהם אבינו לא
נענש בשבירת הצלמים כרחל אמנו שגנבה את התרפים, ובענין
בראש השנה אוכלים רימון – שנרבה זכויות כרימון**

ל' תשרי תשס"ט ר"ח חשוון

לכבוד הגאון האדיר והנפלא הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א:

אחרי דרישת שלום כבוד תורתו אפתח בברכה נאמנה לכת"ר שיזכה להצלחה
בכל מעשיו ובכל צרכיו ברכות לעד אכ"ר.

היות וראיתי בכמה מקומות כתב כבוד תורתו חידושים אמרתי אשלח לכת"ר
תוספת עליהם או תירוצים נוספים.

א) בגליון עלים לתרופה מז' מרחשוון תשס"ח (גליון תק"צ) כתב כת"ר ב"עלי הגיון"
וז"ל: (בענין חריצים על כלי החלב ולא על כלי בשר) בגליון תקפ"ב הביא
הגרש"ק גראס שליט"א ("עלי אורח" ס"ה) את הטעם שכתב הלבוש "ועושינן
חריצין" לסימן על כלי החלב ולא על כלי הבשר, משום שנאמר (ש"א יז, יח) "חריצי
החלב", עכ"ל.

ברצוני להוסיף שבספר הנפלא "התורה בסימניה" (עמ' מד) הוסיף, וכן "מה שאין
לעשות סימן בכלי הבשר, מלשון הפסוק (ויקרא כא, ח) "ובבשרם לא
ישרמו שרמט", עכ"ל כת"ר.

א"ה ריחמ"א נר"ו: והנה בספר כף החיים לגר"ח פלאג'י זיע"א בסימן כד' אות כא'
כתב וז"ל: יש לעשות שלש חריצים בסכין של גבינה, כדי שיהא ניכר, ואינו
מספיק במה שלוקח משני קתות של סכינים, מפני אחרים שאינם רגילים בסכינים
אלו, דכיון שרואה האחד ואין בו חריצים, חושב שהוא של בשר, וסמך לשלש
חריצים הוא מדאמר קרא חריצי החלב, ודווקא שלש, לרמוז דיום שני, וחמישי וערב
שבת, לא יאכל בשר, וגם רמז לתלתא קראי דלא תבשל גדי, דהוא לאכילה והנאה
ובישול, ומנהג העולם דבסכין של גבינה כורך עליו גמי סביב הקתא סמוך לחיתוך
ומזה ניכר לכל שהוא של גבינה בהאי קשר של קיימא וכו' עכ"ל ק.

ב) בקובץ אור ישראל גליון נ' בעמ' רמג' הובא קושית כת"ר ב"מילי דתמיה" מגליון מג' למה אברהם אבינו לא נענש בשבירת הצלמים כברחל אמנו, וענה על זה הרב בן ציון הלוי נייפעלד באות א' וז"ל: אברהם אבינו באמת כן נענש כדאיתא במד"ר נח פ' ל"ח אות י"ב, ומובא ברש"י בפ' נח (א"ה), כוונתו על רשי בנה (יא, כח') עיי"ש) שאברהם הושלך לכבשן האש אודות שבירת הצלמים (וכשהערני ת"ח אחד שרחל נענשה בידי שמים, עניתי לו כשיש דין למטה אין דין למעלה (ולמטה ט"ס שם) עכ"ל.

ובאמת איני מבין את תירוצו דהרי רחל לא מתה בגלל שלקחה את התרפים של אביה אלא על מה שאמר יעקב אבינו ע"ה ויצא (לא' - לב') "עם אשר תמצא את אלהיך לא יהיה וכו' " ופרש"י לא יהיה - ומאותה קללה מתה רחל בדרך ע"כ, הרי לנו דרחל מתה מאותה קללה שקילל יעקב ולא מחמת שגנבה את התרפים לאביה, משא"כ אצל אברהם אבינו ע"ה הוא ענין אחר לגמרי שכן הוא רצון ה' שיושלך לכבשן האש וינצל וע"י כך יהיה קידוש שם שמים ורבים יצטרפו לאמונתו.

והנה בספר טעמא דקרא לגר"ח קנייבסקי שליט"א הקשה מה הטעם שרחל מתה מהקללה בדרך והרי יעקב אבינו אמר "עם אשר תמצא את אלהיך לא יהיה", והרי לבן לא מצא וא"כ מדוע מתה רחל. ותירץ עפ"י המדרש שבאמת תרפים לבן לא מצא שנהפכו לקיתוניות כדי לא לבייש את רחל ואם כן מצא לבן את התרפים רק שהיו בצורת קיתוניות ולכן מתה רחל. משא"כ אצל אברהם אבינו אף אחד לא קיללו בגלל ענין זה של שבירת הצלמים.

עוד יש לומר שאצל רחל אפילו שלא היה מוצא את התרפים היתה צריכה למות דהרי קללת חכם אפילו על תנאי באה ולכן אפילו שלא מצא לבן מתה רחל שהרי היה מצוי אצלה והוא עפ"י גמ' מכות יא ע"א (ועיין בספר "נהורא וחדותא" (לר' ניסים דיינ שליט"א ב"ב) מערכת רי"ש עמ' ע"ו). משא"כ אצל אברהם אבינו לא היה חכם שקיללו בלי תנאי ועם תנאי, לכן לא נענש על שבירת הצלמים.

עוד י"ל עפ"י מה שכתב הנצי"ב מוולאז'ין בהעמק דבר (ויצא לא', לב') על הפסוק עם אשר תמצא את אלהיך לא יהיה וז"ל: (בשינוי) שמשאר כלי הבית (של לבן) לא היה יעקב בטוח כ"כ אולי איזה עבד או שפחה לקחו בלי ידיעתו ואם מכיר אותם לבן שיקח, אבל על אלהיו הקפיד גם הוא דאחד מבני ביתו לקח הרי בדעתו לעבוד ע"ז בבית יעקב משום הכי לא יהיה. עכ"ל.

ולפי זה מובן שרחל נענשה שמתה בדרך מחמת שיעקב הקפיד שלא יהיה עבודה זרה בביתו שחשש שמא משהו מבני ביתו רוצה לעובדה, אבל אברהם אבינו אדרבא הוכיח שאין בדעתו לעובדה ושבר את כל הצלמים, וא"כ רחל היתה צריכה ללמוד מאברהם אבינו שכאשר רוצים להפריש אדם מעבודה זרה אין לגנוב לו את העבודה זרה אלא לשוברה ולאבדה מן העולם ואז לא ימצא העבודה זרה אצלה.

ג) במה שדן כבוד תורתו בקונטרס "גם אני אודך" על עניני ראש השנה בסימן ו' (עמ' מ') על מה שכתב הרמ"א באו"ח סימן תקפ"ג סעיף א' וז"ל: ויש אוכלים רימונים ואומרים נרבה זכיות כרימון עכ"ל.

וכתב הפר"ח באות א' וז"ל: ומ"ש נרבה זכיות כרימון וכו' אין להקשות מהא דאמרינן בברכות כפלה הרמון רקתך אפילו ריקנין שבישראל מלאים מצוות כרימון וא"כ מאי רבותיה הכא, דהתם בכל חייו קאמר ואילו הכא מתפלל בכל שנה ושנה שירבו זכיותיו כרימון א"כ פשו להו טפי ודו"ק.

והנה שמעתי שמביאים משם החוזה מלובלין שהיה אומר פושעי ישראל מלאין מצוות כרימון (גמ' עירובין י"ט ע"א), ושאל מה הטעם שדימו את פושעי ישראל לרימון דווקא, אלא אמר החוזה מלובלין שכתוב בגמ' חגיגה (טו' ע"ב) ר"מ רמון מצא תוכו אבל קליפתו זרק, תוכו הפנימיות שלו היא טובה רק הקליפה החיצונית היא גרועה לכן תוכו אבל קליפתו זרק, כך פושעי ישראל החיצוניות שלהם נראית גרועה נראית לא טובה נראית טמאה, אבל הפנימיות טובה נפלאה טהורה, נשמה שנתת בי טהורה היא רק צריך לקלף את הקליפה החיצונית. ע"כ.

המובן מדבריו שמה שאנו אומרים ריקנין שבך מלאים מצוות כרימון, הריקנין הוא רק מצד הקליפה החיצונית אבל ח"ו לומר על תוכיותם ריקנין אלא היא טהורה וזכה ולכן אנו מבקשים ביום ראש השנה שנרבה זכיות כרימון שלמרות שבמשך השנה אנו חוטאים ולא עושים רצונך יתברך זהו מצד הקליפה אבל תוכנו הוא גרעיני רימון טהור בלא קליפה והוא כמו הריקנין שהריקן שבתוכם הוא רק הקליפה שלהם אבל פנימיותם טהורה ואפילו עליהם נאמר שהם מלאים מצוות כרימון רק אנו רוצים להיות מלאים מצוות כרימון בלא קליפה.

ועוד י"ל שזה עפ"י מה שכתב בספר טוב הארץ לרבי נתן שפירא זצוק"ל וזיע"א (מגורי האריז"ל, שקיבל מהר"י צמה, שקיבל מהר"ש ויטאל) בעמ' פו' (הוצא ת יריד הספרים י"ם) במעלת פירות ארץ ישראל וז"ל (בעמ' פ"ח) והנה כתב הרח"ו

ז"ל שיש שלושים מיני פירות האילן בארץ ישראל. ומכל מין ומין יש הרבה מינים כמו שארז"ל על פסוק "ושבעים תמרים" (שמות טו, כז) ע' מיני תמרים וכן בכל המינים והנה בעולם הבריאה הם עשר מיני פירות כנגד י' ספירות שלה ומפני שהם רחוקים מן המומאה וקרובים לאצילות אין להם קליפה לא בפנים ולא בחוץ ונאכלים כמות שהן ואלו הן. ענבים, ותאנים, תפוחים אתרוגים לימונים אגסים חבושים תותים סוארבאש (הן פלפלין כך כתב המהדיר לספר שוב הארץ בהערה ב') ועשרה מיני פירות הם בעולם היצירה והם סוד י' ספירות דיצירה שהם בינוניים בין בעולם הבריאה ובין בעולם העשייה שאינם קרובים למומאה כמו עולם העשייה ולא רחוקים כמו עולם הבריאה לכן גרעיני הזרע בתוך הפרי אינו נאכל לפי שאינו רק כגרעינים שבתוך הפירות דבריהם. ואלו הם זיתים, תמרים, גודגדניות, סופאייפוש, פריש קוש, סירולאש, משמישיש, גינדאש, אקאאניש, ניישפולאש, ועוד עשרה מיני פירות יש בעולם העשייה כנגד עשר ספירותיה. ולזה נאכל מה שבפנים ונזרק מה שבחוץ, שקליפת הפרי היא מחיצה בינו ובין עולם התמורות הקרוב לו, כדי שלא יקבל מומאה. וז"ם היצח"ר והקליפה הדבוקה בנפש, ואלו הן רימונים, אגוזים, שקדים, ערמוניים לוזים הנקרא אלביינאש בלע"ז, אלונים הנקרא אלביוטאש בלע"ז, פרישים, פיניוניש, פיסמוקאים, מאוויש, ומנין שמותם ומספרם קיבלתי. אבל סדורם על סדר העשר ספירות לא קבלתי עד יערה עלינו רוח ממרום.

הנה העשר מיני פירות בבריאה נתברר מהם כל הפסולת ונשארו כולם טוב. ואילן סרק הוא להפך שהוא הכל רע שהכל הוא קליפה. וכנגד עשרה מיני פירות דיצירה שהמוח מלבר וקליפה מבפנים שהוא הגרעין שבתוכם.

והוא כנגד זה בקליפה כשניצוץ הקדושה שנפל הוא ולא יכלה הקליפה לסבול כל אותו האור בקרבה, נכנסה הקליפה בתוך הקדושה ונעשית הקדושה מקיף אליה. וכנגד עשרה מיני פירות דעשייה, שהמוח הוא מלגאו והקליפה חופפת עליו מבחוץ, כנגדם בקליפה שלקחה ניצוץ הקדושה בתוכה להיות אליה, והיא חופפת עליה מבחוץ כקליפה אל המוח. וכו' וכו' עכ"ל"ק (ועיי"ש סיום דברי קודשו).

אתה הראת לדעת מדברי קודשו שהרימונים הם מסוג של העשרה פירות.

ואסיים בברכה לכבוד תורתו שיזכה להמשיך לשאול שאלות נפלאות וקושיות בנושאים מנושאים שונים וכל פעם שאני רואה את חידושי כבוד תורתו יש לי שמחה גדולה ויהי רצון שיזכה כבוד תורתו להיות בבחינת נהר פרת ועיין

פרש"י (בראשית ב', ד') ד"ה פרת שמימיו פרין ורבינ ומברין את האדם (בכורות נה' ע"ב) ע"כ.

ואמרתי בדרך רמז עפ"י דברי הנועם אלימלך סוף פרשת בראשית עיי"ש דיש צדיק שהוא בבחינת נהר פרת והיינו שפרה ורבה בתורה ומחדש בכל יום חידושים באורייתא קדישתא, וזהו שכתב רש"י שמימיו (היינו התורה דאין מים אלא תורה וכו') פרין ורבינ, וע"י חידושי תורתו הוא פוקד עקרות, ולא עוד אלא שהוא גם כן מושך רפואה לעולם, וזהו שכתב רש"י ומברין את האדם היינו שע"י תורתו שמחדש בה בכל יום הוא מושך רפואה לעולם ע"י חידושי תורתו. ואמרתי פר"ת הוא נוטריקון של פ'רה ר'בה ת'רופה או אפשר לומר שפר"ת הוא פ'רה ר'בה ת'ורה (היינו שכל זה בא לא ע"י התורה הקדושה).

ועוד בס"ד עלה לי שפר"ת עם הב' כוללים (דהיינו אותיות ותיבה) הוא דפת"ר. וראיתי בערוך באות דל"ת וכן דפתר שכתב וז"ל: מגילה יז' על הנייר ועל הדיפתרא, גימין כא' לא על הנייר מחוק ולא על הדיפתרא, שבת עמ' עוד דפתרא דמליח וקמיה ולא עפיץ, בילמדנו ריש וארא הוצי' דפתרא של אלהות, ובריש ב"ר דפתראות ופינקסאות, יש לו לידע היאך הוא עושה חדרים (א"ה פי' בלשון יווני עור מתוקן לכתוב עליו וגם אחר הכתיבה נקרא כן, עכ"ל).

וא"כ יוצא גם כן שצדיק שהוא בבחינת נהר פרת דהיינו שפרה ורבה בתורה פרת עם הב' כוללים הוא דפת"ר, היינו שצריך לכתוב חידושי תורתו על הנייר למען יהיה לדורות ויוכלו ללמוד בחידושי תורתו, ולמשוך השפעות ע"י הלימוד בתורתו והיינו שע"י שמתקשר בדברי תורה של הצדיק, יכול לפעול ישועות כמו הצדיק בפריה ורביה ורפואה לעולם.

בברכת התורה ולומדיה

רן יוסף חיים מסעוד אבוהצירא עפולה

רח' קרשמיין 6/9 עפולה 18394

לע"נ רגב בן תקוה יג' אב תשס"ב.

לזרע של קיימא ליהודה בן קמיל זמילה וקרן לונה בת רחל.

לזרע של קיימא לבן ציון שמואל בן לדיה ומרים בת קמיל זמילה.

סימן ו'

עוד בענין בראש השנה אוכלים רימון - שנרבה זכויות כרימון

בס"ד, ה' כסלו תשס"ט

לכבוד הגאון האדיר והנפלא הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א:

אחרי דרישת שלום כבוד תורתו היקר, אברך אותו בברכה נאמנה שבזכות דברי תורתו זוכה גם אני הקטן לחדש באורייתא קדישא ובזכות כת"ר נתווספו לי כמה וכמה חידושי תורה ומודה אני מאוד למר על חסדו הגדול שעשה עימדי, וברוך יהיה לה', ויושפע עליו שפע רוחני אדיר ונפלא לחדש עוד ועוד בתורה הקדושה ולברר כל חלקי תורתו בכל פרד"ס התורה אכ"ר.

בדבר מה שהובא בקונטרס של כת"ר "גם אני אודך" על עניני ראש השנה בסימן ו' במה שכתב הרמ"א בשו"ע או"ח (סימן תקפ"ג סעיף א') וז"ל: "ויש אוכלים רימונים ואומרים נרבה זכויות כרימון" ע"כ.

והקשה עליו הפר"ח (שם) מהא דאמרינן בברכות (נז' ע"א) "כפלה הרימון רקתך" (שיר השירים ד', ג') מאי רקתך, אפילו ריקנין שבישראל מלאים מצוות כרימון, וא"כ מאי רבותיה הכא ע"פ קושית הפר"ח.

והביא כת"ר כמה וכמה תירוצים על זה. וב"ה גם אני זכיתי לתרין בזה כמה תירוצים ושלחתי לכת"ר ב' מכתבים בזה תודה לאל.

והנה השבוע סדר ויצא למדתי בספר הקדוש "נועם אלימלך" ושם בפרשת ויצא ביאר את הפסוק "וישא יעקב רגליו" וכו' וז"ל: עד"ה, דהנה צדיק הוא כללות ישראל והוא מעלה כל השפלות אשר נעשה בישראל חלילה להביאם אל הקדושה, וזהו "וישא יעקב רגליו" רצה לומר דגם פושעי ישראל מלאים מצוות כרימון, רק שאין כח בהמצוה שתעלה במעלות קדושים מחמת עבירות המכבים אותה והורידו אותה לרגלים למטה, והצדיק העובד באמת מוציא הקדושה מהקליפה ומעלה אותה להשם יתברך ברוך הוא. וזה הוא וישא יעקב, הוא הצדיק הנקרא השם יעקב הוא מעלה ומנשא למעלה את רגליו, רצה לומר הקדושה שנפלה אל הרגלים, וכו' עיי"ש. עכ"ל"ק.

והנה עפ"י דברות קודשו זיע"א יתורץ קושית הפר"ח זיע"א על הרמ"א זיע"א, דבאמת הכוונה היא לבקש שירבו הזכויות שלנו כרימון דכן הוא רצונו של כל יהודי, ואף אדם אינו מוחזק לרשע, ואין אדם משים עצמו רשע להיות בבחינת פושעי ישראל שמלאים מצוות כרימון והעבירה שלהם מכבה את המצוה ואין עליה למצוה במעלות קדושים, דכל יהודי אין הוא רשע ח"ו וממילא יש עליה למצוות שלו. ויש לצרף לזה מה שהביא כת"ר תירוצו בשם הרב פלדמן שליט"א בקונטרס הנ"ל (עמ' מד') אות י' שכל מצוה שאינה בדחילו ורחימו לא סלקא לעילא (תיקוני זוהר תיקון כה'), וממילא זהו פושעי ישראל שהם מלאים מצוות כרימון דלא סלקא מצוותם לעילא ולא עוד אלא שנכבית המצוה ע"י העבירה וממילא מלא הוא במצוות, ואנו מבקשים עפ"י נוסח הרמ"א "נרבה זכויות כרימון" והיינו שנרבה זכויות כמו הרימון אבל תהיה בתורה, והמצוות שלנו סלקא לעילא ולא נהיה מלאים ממצוות, אלא יהיו עולים במעלות קדושים ומהורים. ובאמת כל מה שכתבתי כאן הובא התירוצו הזה כבר בקונטרס של כת"ר (בעמ' מא') אות ד', אלא רק דאני העני מכל הבאתי לזה מקור מדברי רבותינו הקדושים לחזק הענין, ואהיה בבחינת ויהודה ועוד לקרא, ולא נעלם גם תירוצו זה מעיני כת"ר ולא חסר הוא מידי באורייתא.

בברכה נאמנה ובאהבה רבה
רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא נר"ו
רח' קירשטיין 6/9 עפולה, מיקוד 18394

נ.ב. ונא ונא בכל לשון של בקשה מאוד אשמח אם כבוד תורתו ישלח לי את הקונטרס שלו על ענייני חנוכה, וב"ה יתברך ויתן חיים אכ"ר אוסיף על קונטרס חנוכה בס"ד, דמאוד שמח אני בכל דברי תורתו של כת"ר.

כמו כן נוסף שקיבלתי את הספר הנפלא "גם אני אודך" על תהילים, וישר כח לכת"ר ובעזרת ה' יתברך אשלח לכת"ר תוספות על החידושים המובאים שם, וכבר יש לי בכתובים תוספות על הספר הנ"ל, תודה לאל עליון קונה שמים וארץ.
בברכה רבה
הנ"ל

סימן ז'

בענין קריאת פרשת המן

בס"ד, כו' חשון תשס"ט

לכבוד הגאון האדיר והנפלא הכהן הגדול הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א!

אחרי דרישת שלום כבוד תורתו בהיות שאנו קרובים לר"ח כסלו אפתח בברכה לבת"ר, מענין החודש שענינו הוא אור, ואין אורה אלא תורה ויהי רצון שיזכה כבוד תורתו כל הזמן לאורה של תורה, ובזכות חודש כסלו יתנוצץ עליו מאור הגנוז שנגנז לצדיקים לעתיד לבא בששת ימי בראשית, וכפרוש הנועם אלימלך שזוכים לאור הגנוז בלומדם בתורה הקדושה שמתנוצץ עליהם, וידוע מפי צדיקים שיש להרבות בלימוד התורה בחודש כסלו הפך מחשבת מלכות יון הרשעה הרוצה להשכיח את עם ישראל מהתורה הקדושה, וכפי ריבוי התורה שמרבה האדם בחודש כסלו זוכה שיתנוצץ עליו הארה רוחנית מנורות החנוכה שיש בהם סודות נפלאים וכידוע מכוונות האריז"ל.

בדבר מה שהסתפק בת"ר בירחון "אור תורה" חשון תשס"ט (סימן יט', עמ' קסט) במה דאיתא בשו"ע או"ח (סימן א' סעיף ה') שטוב לומר פרשת המן, ובמשנ"ב (שם ס"ק יג') הביא מירושלמי ברכות שכל האומר פרשת המן מובטח לו שלא יתמעטו מזונותיו. וספיקו של בת"ר הוא האם גם האומר רק חלק מפרשת המן, יש הבטחה שלא יתמעטו מזונותיו או שצריך לומר את כולה, ע"כ.

תחילה וראש אביא מה שמצאתי בספר "מעבר יבק" (בעתר ענן הקטורת פרק ו') לר' אהרן ברכיה ממודינא זצ"ל, וז"ל: סדר אמירת פטום הקטורת הנזכר בכל מקום ובכל זמן ראוי לומר אותו כלל ואח"כ פרט, בתחלה אומר הפסוקים כאשר הם כתובים בתורה וצריך לומר אותם בניגונים ובטעמים ואח"כ מפרט ענין פטימתו כמבואר בגמ' כריתות פרק קמא. וצריך שיאמר כל ענייניו כולם ולא יחסר אפילו אחד מהם והזהיר בו אינו בא לידי עניות כדאמרינן חדשים לקטורת וכו' עכ"ל.

הרי לנו שכל דבר שיש בו סגולה מסויימת אין לחסר ממנו אפילו דבר אחד מקריאתו שרק ע"י כך פועל פעולתו.

והנה מצאתי בשו"ע עם "אפיקי מגינים" (מאת מוהר"ר שבתי פיינבערג זלה"ה רב דווילנא) שכתב באו"ח (סימן א' בביאורים אות יא') ד"ה המן – וז"ל: – עד עשירית האיפה. י"א שיאמרנה אחר התפילה שנים מקרא ואחד תרגום ומובטח לו שלא יתמעט מזונותיו, עכ"ל.

ונ"ל לדייק שכתב שיאמר עד "עשירית האיפה", דמועיל קריאתו אם קורא עד "עשירית האיפה". ועוד שכתב שיאמרנה אחרי התפילה שנים מקרא ואחד תרגום שקורא כולה ותרגומה אז מועיל שלא יתמעט מזונותיו. ע"כ.

ובשו"ע אוצרות ספרד (הוצאת אור ודרך) בסימן הנ"ל, הובא ב"רוח חיים" (לגאון ר' חיים פלאג'י) שכתב וז"ל: (באות כח') ד"ה ופרשת המן כתב רבינו בחיי ז"ל שקבלה ביד חכמים כי כל האומר פרשת המן בכל יום שלא יבא לידי חסרון, ואם נחסר יהיה שכרו כפול לעולם הבא, וסגולת פרשת המן הוא לאומרה אותה שנים מקרא ואחד תרגום וכו', ולענ"ד נראה כי כיון שקורא בפרשת המן ושם נאמר "ונחנו מה", שמשא ואהרן נהגו במידת הענוה משם ילמוד להיות נוחג במידת הענוה ובזה הרי הוא ניצול מן העניות כמ"ש במגילה יג', ושבת ל"ג, וכו', עכ"ל. (מה שציין לגמ' מגילה יג' ע"ב) כוונתו לגמ' "ואמר רבי אלעזר כשהקב"ה פוסק גדולה לאדם פוסק לבניו ולבני בניו עד סוף כל הדורות וכו' ואם הגים דעתו הקב"ה משיליו" וכו', והמובן מזה שאם אינו מגים דעתו אלא הוא ענוותן זוכה לגדולה, ומה שציין לגמ' שבת (לג ע"א) כוונתו לגמ' סימן לגסות רוח עניות, והמובן מזה שאדם שהוא ענוותן פרנסתו מצויה).

המובן מדבריו שסגולת קריאת פרשת המן היא דווקא שקוראה ב' פעמים מקרא ואחד תרגום, וכן צריך ללמוד מפרשת המן ענין הענוה וע"י כך יהיה ניצול מעניות. ואם רק יקרא חלק מהפרשה לא ילמד מידת הענוה שצריך להבין את כל פסוקי הפרשה למה אמרו משה ואהרן "ונחנו מה".

ובשו"ע אוצרות ספרד הובא בסופו ספר חסד לאלפים לר' אלעזר פאפו זצוק"ל שכתב סימן א' אות ח' וז"ל: (ד"ה טוב לומר פרשת המן ופרשיות הקרבנות בכל יום), וכתב בספר הישר לר"ת שהקורא פרשת המן שמו"ת בכל יום מובטח לו שלא יחסרו מזונותיו עכ"ל, הרי לנו שגם דעת ר"ת שדווקא הקורא שמו"ת של פרשת המן מובטח לו שלא יחסרו מזונותיו.

והובא שם מבנו של רבי אלעזר פאפו באות ז' במוסגר כזה (ז) וז"ל: ובעת קריאת פרשת המן יזכור ויאמין שכל מזונותיו באים לו בהשגחה מהשי"ת עכ"ל. ואני מבין מדבריו שצריך בעת קריאת פרשת המן לזכור ולהאמין שהפרנסה מאת השי"ת, ואם יקרא רק חלק מפרשת המן היאך יזכה ובמה תבוא לו אמונה שפרנסה משמים, שכאשר קורא הוא את כל הפרשה אז יזכור ותבוא אמונה בלבו, דהרי קורא את כל הפרטים איך קיבלו עם ישראל פרנסתם במדבר וע"י כך מאמין יותר ונזכר יותר.

ועוד הובא בשו"ע סימן הנ"ל באוצרות ספרד בסוף ח"א ספר יפה ללב לר' רחמים נסים יצחק פלאג'י זיע"א שכתב וז"ל: (בעמ' רל"ז בהוצאת אור ודרך שם הוא ציון הדף), הקורא פרשת המן בכל יום זוכר ועולה על לבו החסד שהיה עושה הקב"ה עם ישראל להזמין פרנסתם בלי עמל וטורח וע"י זכירה זו הוא מתדבק באהבתו יתברך וגומר בלבו לשמור מצותיו חוקותיו ותורותיו, וכל זה מעורר עליו רחמים מלמעלה ומזמינים לו פרנסתו, כיון שבזכות ענין הפרנסה שפרנס הקב"ה את ישראל במדבר נכנס אל הקודש פנימה לאהוב להקב"ה ולהתחזק בתורתו בדין הוא שמהפרנסה ימשך לו פרנסה, אמנם להיות בפרשת המן פסוק "זה הדבר" שיש בו כל האלפא ביתא לרמוז שהמקיים את התורה הקב"ה מזמין לו פרנסתו, וזה דרגה. אבל האמת שסגולת קריאת הפרשה של המן גורם מזונות לאדם ואפילו בלי כוונה אל השמות הרמוזים בהם, כן כתב מוריני הרב מעיל צדקה סימן תשס"א (דעט ע"ב). ולי נראה דלכן יש תפ"ז תיבות בפי' המן כמנין "פתו" לרמוז שהקורא אותה בכל יום יהיה פתו מצויה לו ולא יחסר לחמו לעולם ועד. וכו' וכו' עכ"ל ועי"ש כל דברות קודשו. (ואוצרות ספרד הביא כל זה מספרו יפה ללב ח"א עיי"ש).

והנה מכל הנ"ל מובן דצריך להיות עולה על זכרוננו חסד ה' שעשה עם ישראל במדבר שזימן להם פרנסתם בלא טורח ואם לא יקרא כל הנ"ל היאך יעלה על זכרוננו, ואף שאמר הרב שכל דבריו הם דרשה, והעיקר כדברי הרב "מעיל צדקה" הנ"ל, (א"ה הרב מעיל צדקה הוא בעל שבט מוסר מדרש תלפיות ועוד ספרים), שסגולת קריאת פרשת המן הוא אפילו שקורא בלא כוונה אל השמות הרמוזים אבל לכל הפחות צריך לקרוא את כל פרשת המן כנלע"ד.

עוד הובא ב"יפה ללב" הנ"ל וז"ל: ומי שלא יכול לקרותה בכל יום לפחות יקראנה פעם אחת בשבוע, ונכון לקרותה ביום השישי שבו עניינא דיומא יותר שהוכפל בו עומר למן פרט למזומן, כדכתיב והיה ביום השישי והכינו וגו' והיה

משנה על אשר ילקטו יום יום, וכתוב והיה ביום הששי לקטו לחם משנה שני העומר וגו', ועוד כדי שתחול הברכה בכל אשר יעשה לאכול בו ביום לכל השבוע ועל הרוב אדם יוציא כל דצריך בו' לכל ימי השבוע הבא ושיתקן דברי שבת ביום הששי ויזכור שמירת השבת ולא יחללנה, עכ"ל.

ואני לומד מדברי קודשו לספקו של כת"ר שעדיף לקרות פרשת חמץ כתיקנה שמו"ת פעם אחת בשבוע, ולא נתן עצה שיקרא רק חלק במשך השבוע, שהבין שחלקה אינו מועיל אלא קריאת כולה מועיל לסגולת שלא יתמעטו מזונותיו. ע"כ.

ויהי רצון שיוזכו כל עמך בית ישראל להתפרנס מידו הרחבה והמלאה והפתוחה של ה' יתברך ולא יודקו לא זה לזה ולא לעם אחר, ויהיה שפע לכל עם ישראל בגשמיות וברוחניות ונזכה לראות זאת בימינו ובימיכם אמן כן יהי רצון.

שלחתי לירחון "אור תורה" ג"כ תשובה בענין זה על שאלתכם שם בענין זה ואמנם שלחתי בקיצור נמרץ כי לא יכולתי להאריך ולכת"ר שלחתי בהרחבה יותר בענין זה.

ויהי רצון שיהיה לנחת לבורא עולם בדברי תורה אלו, ויהיה נחת לכת"ר בזה אכי"ר.

בברכת התורה ולומדיה

רן יוסף חיים מסעוד אבוהצירא נר"ו

רח' קירשטיין 6/9 עפולה

18394

סימן ח'

בענין "מי שיש אצלו חולה ילך אצל חכם לבקש רחמים"

בס"ד, כ"ה כסלו תשס"ט

לכבוד הגאון האדיר והנפלא הרה"ג מו"ר גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א:

אחרי דרישת שלום כבוד תורתו הטוב, אפתח בברכה על כל החסד שעשה ה' עמדי שזכיתי והאיר עלי מחידושיו של כבוד תורתו שהם ממש כמים שאין להם סוף ואין מים אלא תורה, ובזכות השאלות והחקירות הנפלאות של כבוד תורתו זוכה אני גם כן להוסיף עוד באורה זו תורה, וישר כח גדול. ויהי רצון שיוסף ה' יתברך לכת"ר אריכות ימים ושנים טובות בבריאות טובה ונהורא מעליא ויזכה לראות פני משיח צדקנו ובבנין בית תפארתנו, ויזכה להעלות אור נרות המנורה בבית המקדש אכ"ר. ואני אומר דכבר עכשיו זוכה להעלות אור נרות המנורה ע"י אורה זו תורה בחידושי הרבים.

בתחילה מודה אני על כל הקבצים ששלח לי כבוד תורתו, וב"ה יתברך אשלח תמורתם וכן על כל הספרים הנפלאים ששלח לי כת"ר על פרקי אבות, תהילים, הנוכה ועוד.

ברוכים תהיו לה' יתברך.

על מה שפרסם כת"ר משמי בהערות התמימים ואנ"ש (היו"ל ע"י ישיבת תומכי תמימים כפר חב"ד) בקובץ ממר חשוון תשס"ט ב' (רלז) בעמ' 78 לבאר את דברי הגמ' בבא בתרא (קמז' ע"א) נוסף עוד כמה דברים שהתחדשו לי בזה בס"ד וזה החלי. דרש רבי פנחס בר חמא כל שיש לו צער או ("צער או" הוא כגירסת העין יעקב ועיין לקמן) חולה בתוך ביתו, ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים, שנאמר (משלי מז', יד') "חמת מלך מלאכי מות, ואיש חכם יכפרנה". עכ"ל הגמ'.

ופירש רשב"ם ד"ה חמת מלך – היינו צער שבאה לו חמה מאת המקום ע"כ (ולפי פירוש רשב"ם מובן גירסת העין יעקב "צער או" ועיין הגהות הרש"ש).

עוד בד"ה יכפרנה – יקנחה. ע"כ ובעין יעקב הוסיף בפירוש הרשב"ם: כתוב בנמוקי יוסף מנהג זה בצרפת שכל מי שיש לו חולה מבקש פני הרב התופס ישיבה שייברך אותו. ע"כ.

(א) תחילה נבאר הפסוק שממנו דרש רבי פנחס בר חמא, "חמת מלך מלאכי מות, ואיש חכם יכפרנה" (משלי טז, יד). ועפ"י זה נבין הטעם דאיש חכם דווקא הוא יכול לבקש רחמים על החולה או צער.

ופירש רש"י חמת מלך – הוא כמלאכי מות כשלוחי מיתתם ע"כ, ואיש חכם יכפרנה – יפייסנה. ע"כ.

ובמצודות דוד פירש וז"ל: ד"ה מלאכי מות – החמה החיא כאלו ישולח באדם מלאכי מות, יכפרנה יעביר את החמה במתק אמרי פיו.

הרי לנו מפירוש רש"י ומצודות דוד שבכוחו של החכם לפייס ולהעביר את החמה במתק אמרי פיו וע"י כך יכול לעבור הצער או החולי מן החולה, שהחכם גם הוא בקי בדיבור ויודע דרכים כיצד לפייס ולרכך את החמה. (ועיין במלבי"ם).

(ב) באבן עזרא פירש מילת יכפרנה בצירוף הפסוק הבא לאחריו פסוק טו' ולהבנת הענין נכתוב הב' פסוקים, "חמת מלך מלאכי מות ואיש חכם יכפרנה", "באור פני מלך חיים ורצונו כעב מלקוש".

וז"ל האבן עזרא: ד"ה יכפרנה – יבטלה וישוב חמתו מאליו, ובאור שיאיר עיניו על החכם יש חיים, ורצונו שירצהו כעב מלקוש שיצמיח חלקש, וקניין החכמה מה טוב לחכם כי יבטל חמת המלך, עכ"ל.

והנה המובן מדברי האבן עזרא שכוחו של החכם שיכול לבטל את חמת המלך, "ולבטל" הכוונה שמעיקרא לא היה כאן על מה שיהיה כעס המלך על האדם שבא בטענות לפני המלך שאין הצער או החולי הזה מגיע לאותו אדם ע"י שטוען כל מיני טענות לבטל מעיקרא הגזירה. (ועיין ברלב"ג ולא יכולתי להביא מפני האריכות).

(ג) ובגר"א על משלי כתב לפרש פסוק זה וז"ל: כשהמלך כועס, אז חמתו "מלאכי מות", ששולח שלוחים להמית, אבל החכם יכפרנה בחכמתו. וכן בהקב"ה, בעת יעלה חרון אפו וחמתו, הוא המלאך המות, אבל כשיש "איש חכם יכפרנה", כי מחמת אהבתו להחכם, בעת רואהו לא יעיר כל חמתו, כמו שכתוב בנגלה (במדבר

יז, יב) "ויבא אחרן ויכפר על העם", כמו שאמרו, שמשלו לה לאדם בעת שכועס מכניסין בנו הקטן לפניו, שמחמת אהבתו נשתכך כעסו. עכ"ל. ויעויין בעין יוסף וחיידושי הגאונים שעל עין יעקב.

למדנו מדברי הגר"א שהחכם יכול לבטל החולי או הצער מחמת שאוהב המלך להחכם, ולכן ילך דווקא אל החכם שיתפלל עבור החולה שמתוך שיש להקב"ה אהבה לחכם ולחכמתו מכפר מאותו איש החולי והצער.

ד) במהר"ל בחידושי אגדות כתב וז"ל: כל מי שיש לו צער ילך אצל חכם, כי הת"ח לפי מדריגת השכל הוא עליון על מלאכי המות. ילפינן ילך אצל ת"ח דכתיב חמת מלך מלאכי מות לגדל כח המלך והחכמה הוא יותר על הכעס ומסלק הכעס, לכן אמר כי מי שיש לו צער ילך אצל חכם שמדריגת השכל יותר במעלה ולפיכך תפילתו מסלק הכעס וזה מבואר. עכ"ל.

ולפי דבריו מובן היטב דילך אצל חכם דווקא דמדריגת השכל הוא עליון על מלאכי המות ולכן תפילתו מבטל הכעס, ואמרתי בדרך רמז לומר ד"חמת" הוא נוטריקון של ת'למיד ח'כם מ'כפר.

ה) בספר רפואה וחיים לרבי חיים פלאג'י פרק א' אות כא' כתב וז"ל: (באמצע דבריו) וזכור אותו האיש לטוב, מורנו הרב סבא קדישא זרע קודש כמוהר"ר יהושע אברהם ז"ל בעל ספר "עבודת משה" זיע"א, כי מרגלא בפומיה לומר למי שהיה לו חולה, "למה תשקלו כסף לרופאים ולגורלות וכדומה, תלכו אצל חכם ירא וסר מרע ויתפלל בעדו ויעשה לו פדיון וילמד לרפואתו, ותראו מעשה ה' כי נורא הוא, כי תכף יתרפא". וכן היה בדוק ומנוסה. ואשה בכל אלה – הגברת המעטירה רודפת צדקה וחסד, מרת וידה לינה תבורך מנשים, אשת הגביר החכם המרום כמוהר"ר סניור יוסף דאנין ז"ל – כי תמיד היתה מצוה לבניה הגברים הי"ו, כי כשתהיה איזה מחוש וחולי, אל תרדפו אחרי רופאים ותרופות, כי תחלת דבר ללכת אצל חכם התופס ישיבה לבקש ממנו שיתפלל, כי גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעושיה בעולם הזה ובעולם הבא, ועין חיים היא למחזיקים בה, עכ"ל.

ועיין לעיל מיניה שכתב דברי הנמוקי יוסף שהבאנו לעיל דהמנהג בצרפת לילך אצל חכם תופס ישיבה שיברך לחולה, ופירש ר' חיים פלאג'י זיע"א שהוא מטעם דיש לו זכות התורה דרכים ותקבל תפלתו באהבה. ע"כ ועיי"ש.

וראיתי בספר כף החיים פלאג'י בסימן טו' אות כז' שכתב וז"ל: כשאומר ר'ופא ח'ולי ע'מו י'שראל, יכוין בראשי תיבות רפ"ח, להעלות רפ"ח ניצוצות שנפלו בקליפה, דמשם באים התחלואים וכו' עכ"ל (כמו שכתבו גורי האר"י).

וראיתי בסידור עבודת הקודש (מהדורא ב' תשס"ז) שכתב בתפילת שמונה עשרה דר"ת של ר'ופא ח'ולי ע'מו י'שראל גימטריא רפ"ח ויכוין לרפ"ח ניצוצות של החולה, שמהם באו החולאים, ובאלו הרפ"ח שיכוין יתקנו ויתמתקו ויתרפא החולה בעזרת השם. עכ"ל.

ולפי זה יש לומר דהחכ"ם שעולה חשבוננו רפ"ח במספר הקדמי עם ל"ב אותיותיו, ע"י שיכוין בתפילתו להעלות רפ"ח ניצוצות שנפלו בקליפה, ע"י כך תבוא רפואה לחולה ויתבררו הניצוצות הרפ"ח מן הקליפה, והנה גם החכ"ם ע"י חוכמתו עושה בירור בין טוב לרע שיודע להפריד את הטוב מן הרע, ולכן דווקא הוא יכול לברר את הרפ"ח ניצוצות של החולה מן הקליפה.

והנה בס"ד עלה בדעתי שס"ת של ברכת רפאנו היינו "ברוך אתה יהוה רופא חולי עמיו י'שראל" עולה ע"ז וגם חכמ"ה עם ד' אותיותיה עולה ע"ז, והיינו דהרפואה באה על ידי שיתפלל החכ"ם העוסק בחכמ"ה. ועוד אוסיף ואומר שמקורה של הכוונה שיש לכוון על חולה בס"ת של "רופא חולי עמיו י'שראל" היא מספר ה"חזיונות" למחרתו זצוקלה"ה וזיע"א, שכן כתב בחלק ב' אות כ"ג (הוצאת ישיבת שובי נפשי) וז"ל: בשנה החיא, חלי אחי הרב מנשה ואמר לי מורי ז"ל (האר"י ז"ל) בחלום, שאכוון עליו בברכת "רפאנו" בתיבת "רופא" חולי עמו ישראל, כי רופא עם הכולל בגימטריא רפ"ח ניצוצין, שמהם באין החולאים, ואכוון שאלו הרפ"ח יתקנו ויתמתקו, ועל ידי כך יימשך הרפואה אל החולה. אמרתי לו, כי רופא אינו בגימטריא רק רפ"ז, וכיון שכן יותר נכון היה שאכוין הכוונה הנזכרת עצמה בראשי תיבות "ר'ופא ח'ולי ע'מו י'שראל", שהן רפ"ח שלמים. ויאמר לי כי כן הוא האמת, והוא לא רצה לאומרו עד שאני אמרתיו, לזכות אותי, עכ"ל.

ועיין בהקדמה לספר החזיונות ע"י הוצאת "שובי נפשי" מה שדן בזה באורך הרה"ג עזריאל מנצור שליט"א ראש ישיבת "שובי נפשי", ותרווה נחת, ע"כ בנושא זה, ב"ה.

בענין נרבה זכיות כרימון

(א) בענין מה שהביא כת"ר בקונטרס גם אני אודך על ראש השנה קושית הפר"ח על דברי הרמ"א שכתב שיש נוהגים לאכול רימון ולומר נרבה זכיות כרימון, והקשה הפר"ח מה הרבותא, וב"ה כבר שלחנו לכת"ר מספר תירוצים על זה, ובגלל שקושיא זו חביבה עלי אשלח לכת"ר עוד תירוץ שאמנם דומה הוא למה שתירצו שם בקונטרס על ר"ה השנה אבל יש בו תוספת נופך מעט.

הנה בקונטרס מנוחת שלום ח"ט סימן כח' (עמ' קטו) לרב יעקב חיים סופר שליט"א הביא דברי בעל החתם סופר ז"ל בספר דרשותיו ח"א (דרשה לו' באדר דק"ע ע"ג), ועפ"י דבריו נתרץ בס"ד קושית הפר"ח על הרמ"א וז"ל: קבלה ביד הראשונים המספר לשון הרע על חבירו אזי מצוותיו של המדבר נוספים על מי שדבר עליו, וחטאיו שלו נוספים על המדבר לשון הרע, וכן הוא בספר חובת הלבבות וכו', ואמרו ז"ל דמעיל מכפר על לשון הרע יבוא דבר שבקול ויכפר על דבר שבקול, וידוע דרמון מרמז על מלאים מצוות כרמון, אך נתרקנו על ידי לשון הרע שנוטלים כל מצוותיו ונותנים לאידך שדבר עליו, וכשיתכפר על עון לשון הרע, אז מחזירים לו מצוותיו ומתמלא הרמון כבתחלה. ועיין שם עכ"ל.

והנה עפ"י דברות קודשו יש לומר דאנו מבקשים שנרבה זכיות כרימון היינו נוסף על מה שיש לנו ולא יאבדו מאיתנו המצות שלנו ח"ו על ידי דיבור לשון הרע, שכשנחזור בתשובה יחזרו אלינו מצוותינו ממי שדיברנו עליו לשון הרע ונהיה רק בגדר מלאים מצוות היינו שרק מתמלא חזרה הרימון, ולא נרבה מצוות, אלא רצוננו להיות בגדר ריבוי שנרבה מצוות כרימון וגם בקשתינו היא שלא נדבר לשון הרע וע"י כך יאבדו מאיתנו מצוותינו ח"ו. ע"כ.

בענין עיון תפילה

(א) בענין מה שהסתפק כת"ר ב"אור תורה" כסלו תשס"ט סימן לג' (עמ' רנא) לגבי הגמרא ברכות (נה ע"א) דשלשה דברים מזכירים עוונותיו של אדם ואחד מהם עיון תפילה וכו' ע"ש. ופרש"י (בר"ה דף טז' ע"ב) וז"ל: עיון תפילה סומך על תפילתו ובטוח שתהא נשמעת ומתאמץ לכוון לבו, עכ"ל.

והסתפק כת"ר אם אדם מוריד דמעות בתפלתו אם מותר לו להיות בטוח שתפלתו תהא נשמעת דהרי אמרו חז"ל (ב"מ נט' ע"א) דאף על פי דשערי תפילה ננעלו שערי דמעה לא ננעלו וכו' עכ"ל.

תחילה וראש נביא דברי הגמ' בבא מציעא (נט' ע"א) א"ר אלעזר מיום שנחרב בית המקדש ננעלו שערי תפילה שנאמר "גם כי אזעק ואשוע שתם תפילתי", ואף על פי ששערי תפלה ננעלו שערי דמעות לא ננעלו שנאמר "שמעה תפילתי ה' ושועתי האזינה אל דמעתי אל תחרש". עכ"ל הגמ'. (וגמ' זו מובאת גם כן בברכות (לב' ע"ב) ועיי"ש בפרש"י ותוספות).

וכתבו התוספות (כאן) ד"ה ואל דמעתי אל תחרש – אינו אומר שמע אל בכי או ראה דמעתי אלא אל תחרש כלומר בטוח אני שלא תחרש דשערי דמעות לא ננעלו, עכ"ל התוס'.

והנה ראיית הגמ' דשערי דמעה לא ננעלו הוא מפסוק "שמעה תפילתי ה' ושועתי האזינה אל דמעתי אל תחרש". ובפסוק זה אני מבין מדבר על תפילה שהיא בדמעות, ועל זה אומר התוספות "בטוח אני שלא תחרש דשערי דמעות לא ננעלו", הרי לנו דמותר לאדם שמתפלל בדמעות להיות בטוח שתהא תפלתו נשמעת.

ומצאתי בבן יהוידע לגרי"ח זיע"א שכתב על הגמ' בב"מ (נט' ע"א) וז"ל: ולפי מ"ש שערי דמעה לא ננעלו בזה מובן הכתוב (תהילים כה', טו') "עיני תמיד אל ה'", דפעולת העיניים תמידית, דאין ננעלים השערים שלהם. והא דיליף זה מפסוק, "שמעה תפילתי ה' וכו' אל דמעתי אל תחרש", הכי קאמר, שמעה תפילתי, מאחר שברית כרותה לדמעה שלא תחרש בעבורה, ולכן שמעה תפילתי שהתפללתי בדמעות, עכ"ל.

הרי לנו מדברי קודשו דמאחר דאדם מתפלל בדמעות לכן אומר שמעה תפילתי שהתפללתי לפניך בדמעות, וברית כרותה לדמעה שלא תחרש, ואם כן אין בזה משום עיון תפלה שמזכיר עוונותיו של אדם.

עוד מצאתי בספר "קב הישר" פרק מז' הביא מזהר שמות (דף י"ב ע"א) אמר רבי יהודה כל מלין דעלמא תליא בתשובה, ובצלותא דצלו בני נשא לגבי קב"ה, וכל שכן מאן דאושיד דמעין בצלותא, דלית לן תרעא דלא עאלין דמעין וכו' וכו' עכ"ל, עיי"ש.

הרי לנו דע"י תפלה בדמעות אין לך שער שלא עולים שם הדמעות, ואני מבין בפשטות שאין הם רק עולים אלא גם פועלים את מה שהתפלל ולכן יכול להיות במוח גם כן שאם התפלל בדמעות שתקובל תפלתו, כנלע"ד.

אלא דמצאתי בס"ד שהובא בקונטרס הנקרא "תיקוני חברית" בעמ' 33, שהביא משם ספר "טהרת הקודש" מאמר תיקון היסוד (פרק ה'), ושם הביא רבי אהרן ראטה זצוק"ל וזיע"א תיקון לפגם חברית הבכיה והורדת הדמעות, וכתב שם וז"ל: הנה בענין הדמעות, צריך שלש אזהרות, שציוו אותנו רבותינו הקדושים, אשר היה נהירין להו שבילי דרקיע וכו' ושנית כשאדם מוריד דמעות מעיניו ומשבר לבו, אז כל אדם מישראל מרגיש אחרי זה כאלו הוקל עול העונות מעל צווארו, ומרגיש קצת נחמה בלב, כמאמר הכתוב (ישעיה נז) "ואשלם נחומים לו ולאבליו", ופירש בזה"ק שהכוונה על המלאכים המתאבלים על בעל החוטא. לכן יכול האדם לחשוב, הנה בכיתי ושברתי לבי וכוה כבר תקנתי הכל, (וזה מעשה היצר), מלבד שהוא בכלל עיון תפלה שגורם לעיין בדינו ח"ו כמאמר רז"ל (ברכות נ"ה) וכו' עכל"ק.

הרי לנו מדברי קודשו דהגם שאדם מוריד דמעות והושב שע"י הורדת דמעות תיקן הכל הרי זה גם כן בכלל עיון תפילה, וא"כ יש לומר גם כן בנידון דידן דאפילו דשערי דמעה לא ננעלו, אבל כל שבמוח שתענה תפילתו ותקובל תשובתו הרי זה מכלל עיון תפילה דאסור, אפילו שהוריד דמעות, ע"כ. ועדיין צ"ע בכל זה דיש דעות לכאן ולכאן וכמו שהובא לעיל. ועיין. ע"כ.

ליקוט מספר פרדס מש"ה (ליקוטים מהחת"ם סופר)

א עמוד רמ"ח – מובא בספר "תורת משה" בשלה, (דף כ"ח) מובא יום ג' וד' מסוגל לפרנסה, ג' ד' ידוע כי הם הימים המסוגלים לימי המעשה לחזור אחר פרנסתו (כדאיתא בספרים), כי קשים מזונותיו כקרי"ם שהיה בימים אלו, לכן נאמר המן כזרע ג'ד', כנ"ל שהיה גם המן גדול כיציאת מצרים וכקריעת ים סוף. ע"כ.

א"ה והנה ידוע דימים ג' ד' יש בהם הארת נפש, נפש דשבת הקודמת ונפש של שבת הבאה, ולפי זה מובן מדוע הוא זמן מסוגל לפרנסה דאנו מבקשים על נפשנו ונפש בני ביתנו פרנסה, ולכן הוא הזמן המסוגל לפרנסה, וידוע דנפש הוא

תשובות הגרי"ח"מ אביחצירא / סימן ח' _____ סט

מעולם העשייה העולם בו נזקקים ללחם וכו', לכן דווקא בימים אלו מבקשים על
הפרנסה והם ימים המסוגלים לפרנסה.

(ב) עיין שערי גן עדן דרך אמת (ד"ז).

בברכת התורה ולומדיה
רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא נר"ו
רח' קרשטיין 6/9 עפולה 18394

לרפואת מיטל בת יפה ועקנין.

לרפואת יוסף דוד בן חסיבה ויצמן.

לרפואה אהרן יהושע בן שושנה חיה קרוב.

סימן ט'

**בהא דנענש אברהם אבינו בשבירת הצלמים, להבין המאמר
"לעולם יהא זהיר בתפילת המנחה", ובענין דלא ללכת בין
ב' נשים**

בס"ד, יח' טבת תשס"ט

לכבוד הגאון האדיר והנפלא ידי"ן הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א:

אחדשה"ט וכט"ס, עיינתי בקבצים הנפלאים ביותר של כת"ר, וב"ה הם ערוכים
בטוב טעם ודעת בדפוס משובח, ומובאים שם חידושים יקרים
ונפלאים. ואברך לכת"ר שיזכה וימשיך לערוך קובץ זה "שבט הכהונה" ויגדיל תורה
ויאדירה בבריאות טובה ונהורא מעליא, ויזכה הוא וכל שבט הכהונה בקרוב ממש
להיות כהן המשרת בבית קודשינו ותפארתנו אכ"ר.

א) בלומדי בקובץ הנפלא שבט הכהונה גליון ב' מסיון תשס"ו וחובא שם שאלתכם
ששאלתם בעמ' כז' למה לא נענש אברהם אבינו כששבר הצלמים לתרה אביו.

והנה חובא שם תירוצים נפלאים מהרה"ג אביו היקר שליט"א של כת"ר, ובתירוץ
א' שהובא מהרב החיד"א (דבש לפי, מערכת א' ס"ק ל"ט) מתרץ בשם "בגדי
אהרן" דאברהם אבינו לא היה חייב בכבוד תרה, דשלושה שותפין יש באדם,
הקב"ה, ואביו, ואמו, (נדה ל"א ע"א) ותרה ויתר חלקו, שמסרו לנמרוד (עכ"ל).

והקשה אביו שליט"א על תירוץ ה"בגדי אהרן" שלא היה חייב אברהם בכבוד
אביו, כיון שמסרו לנמרוד, דכפי שמבואר במדרשי חז"ל, עד ששבר
אברהם הצלמים, היה תרה אב מסור, עם מסירות נפש לבנו, ומצוה ליישב. עכת"ד.

ונראה לי בס"ד ובחמלת ה' עלי ליישב – דהנה באמת תרה ויתר חלקו למרות
שהיה לו מסירות גדול לבנו אברהם עד ששיבר הצלמים, ולכן לא חייב
אברהם בכבודו, והטעם דהנה המסירות נפש שהיה לתרה עבור בנו שהצילו ולא
מסרו לנמרוד כשנולד והחביאו הוא חובה טבעית של כל אבא למסור נפש עבור
הצלת בנו, וזה מה שבאמת תרה עשה כל עוד שלא ראה באברהם אביו ע"ה
שהוא מנגד להשקפותיו היה בו את הרגש הטבעי כאבא להציל את בנו מכל רעה,

למרות שראו החוזים בכוכבים שאברהם יהיה מנגד לנמרוד ורצו להורגו הרגיש תרח חובה להצילו, אבל כאשר שבר אברהם אבינו ע"ה את הצלמים אשר לתרח אביו ממילא ניפץ אברהם אע"ה את כל השקפותיו של תרח אביו, ולכן מסר תרח לנמרוד את אברהם והוא הכניסו לבית האסורים ולכבשן האש באור כשדים, משום שכאן היה מבחן הנסיון של תרח האם מסירותו לאברהם בנו היא רק משום הרגש טבעי של אבא או שהוא מסור גם אם זה יהיה סותר להשקפתו, וכאשר אברהם אבינו ע"ה שיבר הצלמים ומסרו תרח לנמרוד, גילה בדעתו למפרע שכל מסירותו אינה מסירות של ממש אלא רק מסירות מן השפה ולחוץ להראות דכביכול שהוא אבא מסור לבנו, וכולם יאמרו איזה אבא מסור הוא לבנו ורק כבוד יהיה לו מזה, וא"כ גילה למפרע שכל מטרתו היתה לשם כבוד ותו לא, ולכן יוצא שכאשר מסר את בנו אברהם לנמרוד ויתר על חלקו בשותפות, ומן שמיא חיכו לראות מה יעשה תרח לאחר שישבור אברהם את הצלמים, וכשמסרו לנמרוד נתגלה למפרע שויתר על חלקו, ולכן לא הענישו לאברהם על ששיבר את הצלמים אשר לאביו, כנלע"ד ליישב דברי הרב "בגדי אהרן" ויהי רצון שיהיה לנחת רוח לפני בורא עולם.

(ב) עוד מובא בשבט הכהונה גליון ב' (עמ' לח) מאמר נפלא "בעלות המנחה" מאת הרב מאיר בר"א רבינוביץ שליט"א, ושם בעמ' מ' באות ב' הביא דברי הגמ' ברכות (ו' ע"ב) "אמר רבי חלבו אמר רב הונא לעולם יהא אדם זהיר בתפילת המנחה וכו'".

וכתב שם הרב הנ"ל דיש להבין מהו לשון "זהיר" דקאמר רבי חלבו בשם ר"ה.

ונ"ל בס"ד לפרש בזה דהנה בתפילת שחרית וערבית יש בהם חיוב ק"ש מדאורייתא משא"כ מנחה אין בה ק"ש שהיא מדאורייתא, ולכן אמר רבי חלבו בשם רב הונא שיהא זהיר בתפילת המנחה ולא יאמר הרי אין בה שום מצוה מדאורייתא כקריאת שמע ולא יחוש אם לא התפלל אותה ולכן אמר לשון "זהיר". כנלע"ד בזה בס"ד.

(ג) עוד במה שהובא ב"שבט הכהונה" גליון ב' (עמ' סג) מהרב טל שגב שליט"א מה שרצה לדייק הרב הנ"ל מהמובא בספר "לב אליהו" שר' אליהו לופיאן זיע"א היה מדקדק מאוד שלא לעבור בין שתי נשים, אפי' כשהלך ברחוב, ורצה הרב הנ"ל לדייק שמה שכתוב אפי' ברחוב שהכוונה שאפילו שבמקום סואן כמו ברחוב קשה מאוד להקפיד על זה, קמ"ל שאפילו בכהאי גוונא היה מקפיד כשקשה להקפיד.

עב — גם אני אודך

נראה לי שאין זו הכוונה אלא הכוונה היא שאפילו שהיה הולך ברחוב וגם שאר הנשים הולכות ברחוב, ויש דעות דרך כאשר עובר בין שתי נשים עומדות אז יש את הקפידא בזה אבל לא בהולכות, לא רצה לסמוך ר' אליהו לופיאן זיע"א וגם בזה החמיר כשאננם עומדות, אלא אף לא רצה לעבור בין שתי נשים שהם הולכות.

והנה מה שרצה לומר שבין אשתו לאחותו או נשים מבני משפחתו יהיה מותר לעבור, לא שנא בית לא שנא רחוב – א' איני רואה חילוק בין בית לרחוב וכדלעיל שהדיוק הוא אחר, ועוד דשאלתי למורי ורבי הרב אברהם הלוי ליפשיץ שליט"א (כפר גדעון) האם מותר ללכת ברחוב עם אשתו ועובר בין אשתו לאשה אחרת, ואמר לי שאין חילוק ובכל זאת אסור לעבור בין שתי נשים אפילו שאחת מהם אשתו.

ואני מבין מדבריו מכיון דהוא דבר סגולי ואינו ענין לקירבה משפחתית ולכן למרות שהיא אשתו אסור לעבור, ואני למד מזה דגם בין אשתו לאחותו או אמו ואחותו וכדומה יש אסור לעבור בין שתי נשים. כנלע"ד.

בברכת התורה ולומדיה
רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא נר"ו
עפולה
רח' קירשטיין 6/9 עפולה 18394.

נ.ב. תודה רבה ותזכו למצות על הקבצים הנפלאים ויהי רצון שתזכו להוציא לאורה עוד קבצים נפלאים כאלו.

סימן י'

בשימוש חוזר בבול שלא נחתם

בס"ד, ח' בשבט תשס"ט

לכבוד הגאון האדיר והנפלא הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א

אחדשה"ט, הנה ראיתי מה שכתב כת"ר להשיב על שאלת הרה"ג שלמה שמש שליט"א בדין בול שלא נחתם אם מותר להשתמש בו, והסיק לבסוף שמותר להשתמש בבול ועיי"ש. (בית הלל כז' (עמ' צט)).

ובגליון ל"א (בית הלל) ציין כבוד תורתו מספר "דולה ומשקה" שנשאל מרן הגאון האדיר ר' חיים קנייבסקי שליט"א בזה והשיב שמותר להשתמש ועיי"ש כל הלשון. ע"כ.

הנה בס"ד מצאתי כעת בספר "פסקי הלכות" פסקים שנשמעו מפי פוסק הדור הגאון ר' יוסף שלום אלישיב שליט"א שנשאלו ע"י הרה"ג אהרן קרול זצ"ל, והובא שם בעמ' סט' חושן משפט בענייני משא ומתן אות ג' וז": בול שבטעות לא הוחתם ע"י רשות הדואר, אסור להשתמש בו שוב, עכ"ל.

והוא כדעת החזו"א שהובא במאמרו של הרה"ג שלמה שמש שליט"א (בגליון כז') שיש בזה משום גזל.

ונראה לי שהוא טעם שמסתבר שהרי תשלום עבור הבול אינו עבור הבול בעצמו אלא עבור פעולת שליחת המכתב, והבול הוא רק סימן ששולח המכתב חפץ בפעולה זו, ואם אדם משתמש שוב בבול הרי הוא גוזל שלא משלם על פעולת השליחה, כנלע"ד לומר בזה.

בברכת התורה ולומדיה

רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא נר"ו

רח' קירשמיין 6/9 עפולה 18394

סימן י"א

להבין טעם שם מסכת פאה, והסדר שדמאי אחרי פאה

בס"ד, כ"ד בשבט תשס"ט

לכבוד הגאון האדיר והנפלא הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א

קיבלתי את מכתבו היקר בענין מה ששאלתי לבאר את דברי הגר"י אבוהצירא
וצוק"ל וזיע"א, וישר כח על הדברים הנפלאים.

א) נסתפקתי מה הטעם לקריאת השם למסכת "פאה" בשם זה, והרי במסכת פאה
יש גם מצוות לקט ושכחה, וא"כ מדוע נקראת רק מסכת פאה ולא מסכת לקט
או מסכת שכחה.

ב) מה הטעם שמסכת "דמאי" אחרי מסכת "פאה", והרי תחילה היה צריך לסדר
רבי מסכת תרומות ומעשרות ואח"כ דמאי שהוא מדרבנן, על שראו שעמי
הארץ נחשדו על המעשרות.

אשמח מאוד אם כבוד תורתו יענה לי על שאלותי

בברכת התורה ולומדיה
רן יוסף חיים מסעוד אבוהצירא
רח' קירשטיין 6/9 עפולה
18394

סימן י"ב

בענין ברכת ברוך שפטרני, בזמן חיוב מצוות בבן נח, ובזמן הנחת תפילין דר"ת

בס"ד, כ' שבט תשס"ט

לכבוד הגאון האדיר והנפלא מלא וגדוש בתורה הקדושה ויראת ה' מהורה הוא מורנו ורבנו
הרב הגאון חסידא קדישא ופרישא, הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א

בשמחה ובטוב לבב קיבלתי את הקובץ הנפלא "שבט הכהונה" חלק ג' – ד',
ובשבת קודש ומעט מיום א' למדתי וקראתי בו, ונהנתי מאוד מהדרשות
הנפלאות של אביו היקר שבאדם הרה"ג אלחנן יעקב דוד הכהן רבינוביץ שליט"א,
(ובדרך רמז אמרתי דר"ת וס"ת של שמותיו עולה בגימטריא נד"ב י"ה והיינו
שנד"ב את עצמו וכל כולו לקב"ה ולעבודתו).

א) והנה במה שדן בדרשותיו הנפלאות על ענין ברכת ברוך שפטרני מעונשו של
זה – יש עוד לעיין בשו"ת תשובות והנהגות להרה"ג משה שטרנבוך שליט"א
בח"ב סימן קמ"ב, וכן בסימן נ"ה בח"ד. (מצורף תצלום ולא יכולתי להעתיק כעת
ולסכם הדברים לכן צרפתי צילום).

ג. תשובות והנהגות חלק ד' סימן נה ברכת ברוך שפטרני:
כשילד נעשה בר מצוה מברך אביו ברכת "ברוך שפטרני". ויש בזה ספק גדול אם
מברכין בשם ומלכות, מקור הברכה הוא בב"ר פרשת תולדות פס"ג י', ומובא
במהרי"ל שיש לברך בשם ומלכות. אבל הרמ"א (רכ"ה סעיף ב) מסיק שטוב יותר
לברך בלי שם ומלכות, וכן מבואר בסידור יעב"ץ ודה"ח, אבל הגר"א בביאורו שם
מסיק שיש לברך בשם ומלכות, וכ"כ בקיצור ש"ע (ס"א) לברך בשם ומלכות,
וב"שלחן הטהור" מביא שחיוב גמור הוא בשם ומלכות, וכן מסתברא שברכה בלי
שם ומלכות אינה ברכה כלל, ורק כיון שנזכר במדרש נהגו כן וצ"ע.
ונראה לע"ד עצה נכונה לברך "ברוך רחמנא מלכא דעלמא שפטרני מענשו של זה".
ואף שיש פוסקים דאמירת האי לישנא לא מועיל בעלמא להציל בזה מספק ברכות
מחשש ברכה לבטלה (עיין ח"א סי' קפה), כאן עיקרה כמו ברכת הודאה, ובברכת
הודאה דהגומל מפורש בש"ע רי"ט סעיף ד' דאף מי שאינו מחוייב יכול לברך,
וה"נ בספק נראה דלא גרע מאינו מחוייב (עיין מה שביארנו בח"ג סי' פא), לפיכך
גם כאן דהוי הודאה דכוותה נראה דמועיל, ומה עוד שמצאתי להדיא בלקט יושר

(דף מ) כשבנו עלה לס"ת בירך "ברוך רחמנא מלכא דעלמא שפטרני מעונשו של זה" ע"ש, ולע"ד יוצאין בזה ידי כל השיטות והעיקר כן.

ואם אינו רוצה לשנות ממנהג המקום, יבקש מבנו כשמברך על התורה שיתכוין להוציא את הציבור וגם אותו, ומיד יאמר ברוך שפטרנו בלי שם ומלכות בלי הפסק, די"ל שנקרא ברכה הסמוכה לחברתה ויוצא, וע"ז סמכו הפוסקים לברך אף בלי שם ומלכות, ובזה מצאנו טעם נוסף להא שנהגו שהאב מברך בציבור לאחר ברכת הבן דווקא, שאז היא ברכה סמוכה כמ"ש, [ובמג"א שם כתב בטעמא לפי דבשעה שבנו עולה לתורה הוא מוכיח ברבים גדלותו על כן ראוי אז לאב לברך ברכה זאת].

ויש נמנעין לברך בשם ומלכות, וס"ל שהמדרש מיירי שודאי לו שחינך בנו בחינוך מעולה כראוי בבית ובחוץ, ובכה"ג יכול לומר "ברוך שפטרני", אבל אם חושש שלא חינוכו כראוי רובץ עליו אחריותו שמא לא יפטר מעונשו של זה, דגם כשהגדיל עונשיו עליו יהיו שהוא האחראי לכך, אבל בעצות הנ"ל נראה שאין לחשוש.

ועכשיו מצאתי בספר "בירור הלכה" (רכ"ה) שמביא עוד הרבה ראשונים ואחרונים לברך בשם ומלכות דווקא, והם הר"א מלוניל הלכות ברכות (אות נ"ח) בשם הגאון רבינו יהודאי לברך בשם ומלכות, בספר תפלות וברכות כתב לברך "ברוך המקום שפטרני מעונשו של זה", ובמגלה עמוקות מסיק לברך בשם ומלכות, ובמקור חיים תמה שמפורש במדרש לברך ותמה על הרמ"א ע"ש. וכן כתב ב"מגן גיבורים" לברך בשם ומלכות, ובסידור התניא. ומעידים שבעל התניא זצ"ל בעצמו בירך בשם ומלכות על בנו. אבל יש חולקין ע"ז (מנהגי חב"ד) ויש שהגיהו בסידור בלי שם, ובתשב"ץ (ש"ץ) כתב עם שם ומלכות, ומביא דמה שמביאים בשם יעב"ץ בלי שם אינו מוכרח, שאינו מיעב"ץ כלל אלא הוא בתוך סידור "בית יעקב" ליעב"ץ, וידוע שהכניסו שם בכמה דפוסים כמה מקומות מדברי דה"ח, אכן היעב"ץ בלוח ארש (שכ"א) מביא לברך בשם ומלכות ולא השיג ע"ש, ומשמע שאדרבה דעתו לברך בשם ומלכות. וא"כ הנוהגין לברך בשם ומלכות יש להם על מה לסמוך.

ואמנם על האב לידע שאינו פטור מעכשיו לחנך בנו ח"ו, וחז"ל אמרו עד כ"ב שנה או כ"ד (בקידושין ל), רק דעד עכשיו האב היה נענש לבדו, ועכשיו מודה לה' שפטרו שלא עליו לבד האחריות, רק אם חינוך בנו כראוי יש לו שותף בר חיובא שישא בעול האחריות עמו, ושמח בזה ומברך. [ונדברי המ"ב בסימן רכ"ה סק"ז דאין עליו חובת חינוך משהגיע למצוות, צ"ע מסוגיא דקדושין הנזכר. אך למעשה עכ"פ גם לדעת המשנ"ב מחויב בחינוכו מדין ערבות, כיון שבידו לחנכו יעו"ש במשנ"ב דלא גרע משאר ישראל דכשבידו להוכיחו ולמחות מחוייב בזה].

תשובות והנהגות חלק ב סימן קמב שאלה: ברכת ברוך שפטרני כשבנו בר מצוה. הרמ"א מביא בהגהת ש"ע (רכ"ה סעיף ב') שי"א שמי שנעשה בנו בר מצוה מברך ברוך שפטרני בשם ומלכות, (ומקורו מהרי"ל בשם מרדכי וב"ר פרשת תולדות), אבל מסיק דטוב לברך בלי שם ומלכות, והיינו כיון שאינו מוזכר בגמרא, וכן המנהג

ב) בענין מה שהביא הרב אליקום דבורקם שליט"א לגבי זמן חיוב מצוות בישראל ובגוי (עמ' נג' – נח'), והנה הביא שם את דברי השו"ת שואל ומשיב (ח"א סימן י"ד) שבן נח נענש אף בחיותו קטן ולא נאמר שיעורין בבן נח, והיינו לפי דברי שו"ת הרא"ש (בריש כלל ט"ז) שי"ג שנה הוא הלכה למשה מסיני, ולפי זה מובן מדוע הרגו שמעון ולוי בשכם גם קטנים על גזילת שכם, דשיעור י"ג לא נאמר לב"נ. והחת"ס בשו"ת שלו (יו"ד סי' קפ"ד ושי"ז) כתב כדברי השואל ומשיב הנ"ל, וביאר שב"נ שיש בו דעת יתחייב אפילו קודם י"ג שנה, דאין בו שיעור י"ג דהוא הל"מ וזה לא נאמר בבן נח, אבל כתב החתם סופר, שעכ"פ בן נח קטן שאין בו דעת אשר פיתויו ורצונו אונס וכחש"ז גם כן בן נח פטור. עכת"ד.

והנה עפ"י זה נראה לבאר את הפסוק שמובא בפר' וישלח (לד', כט') בענין שמעון ולוי שנכנסו לעיר שהיה בה שכם והרגו כל זכר, ובפסוק כט' כתוב "ואת כל חילם ואת כל טפם ואת נשיהם שבו" וכו' ולכאורה אינו מובן מדוע שמעון ולוי לא

היום לברך בלי שם ומלכות, אבל הגר"א זצ"ל דעתו דמאחר שהזכרה הברכה במדרש ומהרי"ל עשה כן הלכה למעשה יש לברך בשם ומלכות, ונראה לצדד עוד בטעם המנהג שלא לברך, דמה שפטור מעונשו של זה היינו כשחינכו כראוי, אבל אם לא חינוכו כדי צורך אלא להיפך, נענש יותר כשהוא גדול שהילד עובר יותר, ומי יימר ניקיתי לבבי לקיים מצוה זאת לחנך בנו כראוי, וכן הוא לשון המדרש א"ר אלעזר צריך אדם ליטפל בבנו עד י"ג שנה מכאן ואילך צריך שיאמר ברוך שפטרני וכו', ולכן נכון לברך בלי שם ומלכות. (וכן למעשה שמעתי שרבינו החזו"א הורה לא לברך בשם ומלכות).

ומיהו תמהני אם חסר לגמרי השם ומלכות, הלוא לא נקרא ברכה כלל, ולע"ד נראה שאם האב אינו מברך ברוך שפטרני בשם ומלכות כמנהגינו, טוב הדבר שהבן כשמברך ברכת התורה ששייך החיוב לקורא ולציבור להרבה פוסקים, יכוון להוציא את אביו, והאב יכוין לצאת ממנו, והוא מוסיף על הברכה שהקב"ה נתן התורה והוא שפטר אותו מעונשו של זה, ודומה לברכה הסמוכה לחברתה שאינה פותחת בברוך ומ"מ שם ברכה עלה, ויאמר ברכת ברוך שפטרני מיד אחר שמסיים בנו ברכה שלאחריה, בלא הפסק, אבל ד"ז חידוש ולא מבואר כן בפוסקים.

והנה במ"ב כתב שמעיקר הדין זמן הברכה משנעשה בן י"ג, והמנהג שלא לברך עד שנודע לרבים שהוא בר מצוה כגון ע"י שהוא ש"ץ או שהוא עולה לתורה, ולע"ד נראה דמה דתלוי במה שנודע לרבים היינו משום שעיקרה לברך בתוך קהל רב וכמו ברכת הודאה דהגומל, ובמקום שגם בימי החול מתאספים ציבור רב יכול לברך גם אז ברוך שפטרני, אבל כשאין ציבור רב אלא בשבתות ראוי להניח עד שבת וכמש"נ.

עח ————— גם אני אודך

הרגנו גם את טפם, אבל לפי דברי החתם סופר מובן טוב מאוד שבן נח שהוא עדיין לא הגיע להיות בן דעת פטור, ולכן שמעון ולוי שבו את הטף שהרי אינם בני דעת ולכן הם פטורים. ע"כ.

ג) במה שהובא מהרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א ר"מ בישיבת שער השמים (בעמ' נא) אות י"ב לענין הנחת תפילין של רבנו תם לאחר התפילה, וכתב שם שאם אין לו שהות יכול להניח אח"כ אפילו בצהריים, וללמוד עם תפילין דר"ת שיעור קבוע וכו' ועיין שם טעמו.

ויש להאיר דהנה מו' שמניח תפילין דרבנו תם מצד מה שרוצה לצאת ידי חובת ב' השיטות דרש"י ורבנו תם, א"כ יש לו להקפיד להניח תפילין דרבנו תם בזמן שעדיין הוא כמו קריאת שמע, דאחר כך לא יצא ידי חובת קריאת שמע עם תפילין, דהנה לדעת רבנו תם רש"י פסול וא"כ בעת שקרא ק"ש עם תפילין של רש"י לרבנו תם כאילו לא הניח תפילין וקרא ק"ש בלא תפילין והרי הוא כמעיד עדות שקר. ולכן יש להקפיד לכתחילה להניח תפילין ולקרוא ק"ש בזמנה, אלא רק אם ממש לא יכל יניח תפילין דרבנו תם אח"כ וילמד בכדי לזכות לג' חלקי נר"נ בלומדו עם תפילין דר"ת, וכמו שהביא בשם סידור ר' שבת (ח"א דף קי"ז). ע"כ.

וכעת עמד הקנה, ומאוד שמחתי ונהנתי מהקובץ הנפלא שמלא וגדוש בתורה ויראת ה' וחידושים נפלאים, יהי רצון שתמשיכו לפרסם את הקובץ הנפלא ותרבו חידושים נפלאים אכ"ר.

בברכת התורה ולומדיה

רן יוסף חיים מסעוד אבוהצירא נר"ו

רח' קירשטיין 6/9 עפולה 18394

סימן י"ג

בענין המתעטש בתפילתו, ובהא דהכיש הארי לנח בתיבה

בס"ד, מוצ"ש פר' תרומה אדר תשס"ט

לכבוד הגאון האדיר והנפלא הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א!

אחרי דרישת שלום כבוד תורתו הטוב, אשיב על מה שהסתפק כבוד תורתו:

(א) בקובץ "חמאור" מאב-אלול תשס"ח בעמ' לב' בדברי השו"ע (או"ח סימן קג' סעיף ג') המתעטש בתפילתו מלמטה סימן רע לו, מלמעלה סימן יפה לו, ע"כ. והסתפק כת"ר שם ד' ספקות עיי"ש. כנ"ל בדקדוק אחד יש לתרץ כל הד' קושיות דהנה בשו"ע כתב "בתפילתו" וכן הוא בגמ' ברכות (כ"ד ע"ב) "בתפילתו", וא"כ י"ל דדווקא מתעטש בתפילתו שמתפלל בלחש דהיינו התפילה שלו, על זה יש סימן בין מלמעלה ובין מלמטה לטוב או ח"ו להיפך, משא"כ חזן החזור התפילה בקול רם אין זה נקרא תפילתו אלא כך היא התקנה שצריך לחזור התפילה, דהרי הוא כבר התפלל, וכמו כן המתפללים אין זה סימן להם אם מתעטש החזן באמצע החזרה וכן שומע מהחזן שהתעטש באמצע החזרה אין זה תפילתו, שהרי הוא כבר התפלל, והוא הדין לברכת כהנים. כנלע"ד.

אלא דאם יש להסתפק כך הוא הספק – באדם שאינו יודע לקרוא ויוצא ידי חובה בתפילת השליח ציבור ואם כן זו היא תפילתו במה שיוצא ידי חובה ע"י השליח ציבור, אם התעטש אותו אדם בין מלמטה או מלמעלה האם הוא סימן טוב או להיפך, וכן האם חזן שמתעטש כשמוציא אדם ידי חובת התפילה חיינו אותו אדם שאינו יודע לקרוא האם הוא סימן או לאו, מאוד אשמה לשמוע את חוות דעתו של כת"ר בזה.

(ב) בקובץ עיון הפרשה (גליון מ"ט) על פרשת נח הקשה כת"ר על מה שהביא רש"י בשם י"א שנה איחר מזונות לארי והכישו וכו', ע"כ. וקשה מדוע מוגיע עונש לנח והרי היה צדיק שטרח בהאכלת הבהמות והחיות יום ולילה (עיי' סנהדרין קח ע"ב). עכת"ד.

ונ"ל בס"ד דהנה במדרש תנחומא פרשת נח אות ט' מובא אמר רבי לוי, כל אותן שנים עשר חודש לא טעם טעם שינה, לא נח ולא בניו, שהיו זקוקין לזון את

הבהמה ואת החיה ואת העופות. רבי עקיבא אומר, אפילו שבשתיין לפילין וזכוכית לנעמיות הכניסו בידן לזון אותן. יש בהמה שאוכלת לשתי שעות בלילה, ויש אוכלת לשלשה. תדע לך, שלא מעמו מעם שינה, דאמר רבי יוחנן בשם רבי אלעזר ברבי יוסי הגלילי, פעם אחד שהה נח לזון את הארי, הכישו הארי ויצא צולע, שנאמר, וישאר אך נח. עכ"ל המדרש תנחומא.

והנה י"ל עפ"י המדרש הנ"ל שכתב פעם אחת שהה נח, ואני מבין שדברי המדרש מדויקים שכתב שרק פעם אחת שהה נח ולא יותר, וא"כ לגודל מעלתו של נח שהיה כזה זריז וכל כך מרח עבור הבהמות והחיות היתה תביעה עליו דאם הוא כל כך מסור לחיות עד כדי כך שרק פעם אחת שהה, א"כ מדוע שהה והגיע בעבור זה צער לארי.

ועוד י"ל שאם שהה בהכרח שהיה לו זמן מיותר וא"כ למה לא הגיש מזונות לארי, שהרי כל החיות נסמכות על נח בחיותן בתיבה.

ועוד ראיתי בחומש עם פירוש שי למורא שהביא להסביר דברי רש"י שכתב בפרשת נח (ז', כב') ויש אומרים שאחר מזונות לארי, והכישו, ועליו נאמר "הן צדי' בארץ ישרם" (משלי יא', לא'). עכ"ל רש"י.

ובחומש שי למורא אות לג' כתב הן צדיק בארץ ישרם – שבשעה שצדיק עושה דבר שלא כראוי, אפילו בדקות דקות, הרי הוא מקבל ענשו בארץ בעולם הזה (כדי שלא יחסר משכרו בעולם הבא) (עפ"י ביאורים).

הרי לנו שבדקות שבדקות היה תביעה על נח במה שאחר מזונות הארי, לכן כדי שלא יגרע משכרו לעולם הבא עשה הקב"ה שיכישו הארי וזה יהיה ענשו בעולם הזה על מנת שלא יגרע משכרו לעולם הבא.

וכדרך אנב מצאתי פנינה יקרה ולא אמנע טוב מכת"ר, והוא דכתב ה"ענף יוסף" על מדרש תנחומא שהבאנו לעיל על ד"ה הכישו הארי ויצא צולע, וז"ל: קשה דמנא לן דהארי הקישו ולא זאב או דב, וי"ל דאם תצרף אותיות ב' תיבות אלו "וישא"ר א"ך", הם בעצמם יהיו "אכש"ו אר"י", אתוון דדין כאתוון דדין. ותדע שהגירסא הנכונה אכשו באל"ף, כדאיתא בזוהר (ספר נחמד למראה). עכ"ל. ודפח"ח.

ועוד י"ל הטעם שהכיש הארי את נח, והוא עפ"י מה שראיתי בספר מטבע שטבעו חכמים ח"א אות תצ"ח וז"ל: טבע האריה מיוחד באומץ חלב וכח וגבורה יתר מאד מכל סוגי הבעלי חיים המורפים, ועם כל זה הונח בטבע להיות כובש גדול יכלתו לבל יקצוף ואינו מתעורר לדבר קל, ונהפוך הוא כי יש בו בטבע מדת החסד וארך אפים ואינו נוח לכעוס ואינו מזיק לבעלי חיים כי אם בעת שהוא רעב איזו ימים, והמשורר יצייר לנו אימתו ופחדו דווקא בעת שהוא רעב וכוסף לטרוף טרף כמ"ש כאריה יכסוף לטרוף אז הוא מאוים מחריד לב הפוגע בו, ולולי זאת אמרו הטבעיים שעבר על אדם ישן ולא הזיקוהו אף לא הקיצו משנתו, גם צעירי הבעלי חיים עברו על פניו ולא נגע בהם. ואמרו ג"כ הטבעיים שהוא מנוגע בקדחת רביעית, בכדי שלא יתאזה לאכילה בכל עת כשאר בעלי החיים, וזהו לטובת העולם שלא יטרף טרף כי אם לעיתים רחוקות, ורז"ל אמרו אריה אישתיא זינתיה, והכוונה נזון מחום הקדחת, לזה הונח בטבעו ענין ההתאפקות שלא יעורר חמתו על נקלה, משא"כ הדוב והנמר אשר אינם בכוח ועוז כארי, ועם כל זה הזיקם יותר מצוי ורגיל, כי אין מעצור לרוחם כמוהו, וזהו הוי גבור כארי בענין הרגישו והוא מוכרח לעשות רצון אביך שבשמים. (כנף רננים, פרק שירה ה', שיר האריה).

עוד הובא באות תק"ה בספר הנ"ל וז"ל: ידוע בחקירה כי האריה מלך החיות הוא רחמני בטבעו ולא יזיק לאחד מהחיות השדה השוכנים עמו ביער, זולת אם יעברו על מצות המלך כי רבה היא כי יכעיסנו גם כעם, או סבה שנית כי ירעב והתקצף ולא ימצא די מאכלו ביער אשר הנוה שם, אז יפלס דרכו אל אחד הרועים אשר במדבר ויקח שם מהעדר למלאות נפשו כי ירעב, אבל זולת זה הוא רחמן. (חתם סופר, בלק).

עוד הובא בספר הנ"ל באות תק"ז וז"ל: ההבדל בין הארי והזאב כי הארי אינו טורף את האדם רק בעת רעבו אבל הזאב טורף לשפוך דם כשאינו רעב, והארי יש לו בושט פנים לא כן הזאב טורף נורא הוא מאוד (מלבי"ם יחזקאל כ"ב כ"ז).

עוד הובא באות תק"י בספר הנ"ל וז"ל: הארי שואג בשיש לו טרף, ונזהם כשאין לו טרף מחמת צער, ואז הוא מסוכן מאוד כי יטרף כל אשר ימצא להשביר רעבונו. (מלבי"ם משלי כ"ה, ט"ו) עכ"ל הספר "מטבע שטבעו חכמים" (ח"א).

ועפ"י כל המובא לעיל יש לומר בפשטות שטבע הארי להכיש לנח שאיחר את מזונו שכן הארי הוא רחמן ורב חסד וארך אפים אבל כשאין לו מה לאכול הוא מסוכן מאוד בפרט שאין הוא יכול לצאת ולחפש את מזונו, שהרי הוא בתיבה

פב — גם אני אודך

ואינו יכול לצאת, והיה לנח להיות עירני כל כך, ויתכן שנח ידע את טבע הארי שהוא רחמן ואמר נח אפילו אם יאחר את מזונו ירחם עלי שכך הוא טבעו ואולי לא ידע שבעת שהוא רעב מאוד הוא מסוכן ולכן הוכש הארי, וכן גלגלו מן שמיא שיקרה. כן וכמו שכתבנו לעיל בעבור שיקבל נח את ענשו בעולם הזה שהרי צדיק הוא ולא יגרע מחלקו בעולם הבא.

ונ"ל עוד בס"ד שהארי הכיש לנח דווקא ברגלו ונעשה צולע ממעם שהיה לנח להזדרז להביא לארי את מזונו והזריזות היא על ידי הרגלים ומכיון שלא נזדרז נח לכן הכישו הארי דווקא ברגלו.

ועוד נ"ל להוסיף בזה דהנה כשנח יצא מן התיבה הקריב קורבנות ובגלל שהיה צולע לא היה יכול להקריב ממעם שכהן בעל מום אינו יכול להקריב, ושם בנו הקריב במקומו ומאז נתכהן שם ונחיה כהן הוא מלכי צדק מלך שלם, וכל זאת קרה שהכישו הארי על מנת שיזכה שם בכהונה כנלע"ד. ע"כ.

ומודה אני לכבוד הרב שטורה ושולח לי כל פעם שאלות נפלאות ויפות וע"י כך אני פרה ורבה בתורה וזכות הרבים תלויה בכך אשריכם מזכי הרבים.

בברכת התורה ולומדיה
רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא
רח' קירשטיין 6/9 עפולה

סימן י"ד

מכתב בעשרה עניינים שונים

בס"ד, "משנכנס אדר מרבין בשמחה", א' ראש חודש אדר תשס"ט

לכבוד הגאון האדיר והנפלא הכהן הגדול מאחיו מורנו ורבנו הרח"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א!

קיבלתי בשמחה ובטוב לבב את קובץ שאלותיו שצילם לי מקבצים שונים, ואמרתי בס"ד לפי הזמן אשלח לו תשובות ב"ה פעם בארוכה ופעם בקצרה כפי מה שירבה הזמן.

ואתחיל מהשאלות ששלח לי מקובץ עיון הפרשה גליון מ"ה.

(א) "פתח תפתח את ירך וגו'" (ראה, טו, ח') ופרש"י פתח תפתח אפילו כמה פעמים ע"כ. ובפסוק י' בסמוך על "נתון תתן לו וגו'" פרש"י אפילו מאה פעמים ע"כ. והקשה כת"ר מה הטעם שב"פתח תפתח" פרש"י כמה פעמים ואף כאן בפסוק י' "נתון תתן" פירש מאה פעמים.

ונ"ל שהתורה ידעה שבמקום שצריך לפתוח את ידו חיינו יותר מהרגיל כתבה התורה שפתח תפתח, ופרשו חכמים שהכוונה בו כמה פעמים כי לא רצו להעמיד את האדם בנסיון יותר מיכולתו.

משא"כ ב"נתון תתן" דמדובר כאן על נתינה אבל אינה כמו הפתוח תפתח אלא נתינה רגילה כמו האופן שרגילים לתת, בזה ידעה התורה שיוכל האדם לתת אפילו מאה פעמים ולכן בנתון תתן כתב רש"י מאה פעמים ואילו בפתח תפתח כתב רש"י כמה פעמים. ע"כ.

(ב) בגליון נ' בעיון הפרשה בענין מלחמת חמשת המלכים הקשה איך הותר לאברהם להכניס עצמו לסכנה עבור הצלת לוט, וכו'.

ונ"ל בס"ד הטעם שהותר לאברהם אבינו לצאת למלחמה עם המלכים ולהיכנס לסכנה מטעם שידוע שלוט היה דומה לאברהם, וכאשר נשבה לוט לא רצה

ד. ויש לרמז ב"נתן תתן" אפילו מאה פעמים שס"ת "נתן תתן" עולה מאה.

אברהם אבינו שיהיה חילול ה' שהרי יאמרו העולם הנה אותו אברהם שניצל מכבשן האש שזרק אותו נמרוד כעת נפל בשבי שלו שהרי אמרפל הוא נמרוד כמובא ברש"י עיי"ש.

וא"כ אברהם אבינו שלא רצה שיהיה חילול ה' יצא מיד למלחמה ולא חשש על נפשו והיה בטוח שהקב"ה יעשה איתו נס כמו שעשה איתו נס כאשר הפילו נמרוד לכבשן האש ויהיה קידוש שם שמים.

ג) עוד בגליון נ' של עיון הפרשה בענין סעודת אברהם, הקשה כת"ר עפ"י חגמ' ברכות (מד' ע"א) כל סעודה שאין בה שריף אינה סעודה, ופרש"י שריף תבשיל לח שיש בו מרק כמו שורפה היה ע"כ. וא"כ מה הטעם שלא נתן אברהם אבינו למלאכים מרק והרי לא נקרא סעודה בלא מרק.

י"ל בזה דהנה רש"י פרש בגמ' הנ"ל שריף תבשיל לח שיש בו מרק וכו' והיינו שאין צריך שיהיה מרק בדווקא בסעודה בשביל שתקרא סעודה, אלא שהתבשיל עצמו יהיה בו רוטב ואם אין תבשיל כזה שיש בו רוטב אין זה נקרא סעודה, ולכן אברהם אבינו ע"ה הבן הבקר שנתן לפניהם היה בתבשיל זה רוטב. כנלע"ד.

ד) עוד בגליון נ' בענין התרוצצות יעקב בבטן רבקה – הקשה לפי הד"א שמובא ברש"י שהיו יעקב ועשו מתרוצצים זה עם זה ומריבים בנחלת ב' עולמות. והקשה כת"ר למה היה יעקב מתקוטט במעי אמו על נחלת ב' עולמות, והרי ציער לאמו במריבה זו, שמקשה עליה הריון, עכת"ד.

ונ"ל בס"ד לומר בזה שהכוונה מריבים על נחלת ב' עולמות הכוונה שהיה בבטן רבקה מריבה בין יעקב לעשו, מהו העולם היותר חשוב דלדעת עשו העולם הזה הוא החשוב ביותר ולדעת יעקב אבינו עולם הבא הוא החשוב ביותר, והנה כהוכחה לזה היה כל אחד מראה את חשקו הגדול דיעקב אבינו ע"ה כשהיתה עוברת על פתח בית מדרש היה מפרכם לצאת ורצה להראות בזה שהוא צודק בסברתו ונלך לבית המדרש שכן יגידו לנו החכמים, וכשהיתה עוברת על בתי עבודת אלילים היה עשו מפרכם לצאת ורצה להראות ליעקב שהוא צודק וכהני עבודה זרה יוכיחו. וא"כ זה היה הויכוח שלהם בנחלת ב' עולמות ויכוח איזה עולם יותר חשוב לנחול ובעצם ע"י מה מגיעים לזה דיעקב אמר שהדרך להגיע לעולם

הבא היא על ידי לימוד תורה והראייה שאינו חש לזה דגדול תלמוד תורה יותר מכיבוד אב ואם, כנלע"ד ע"כ.

ה) בגליון עיון הפרשה מ"ו בענין ענוותנותו של משה – "והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה" (בהעלותך יב', ג'). והקשה כת"ר דצ"ב דהרי כתיב מכל האדם וא"כ מה מחדש הפסוק כשכותב, "אשר על פני האדמה", וכי איכא אדם במקום אחר אשר עניו מפי, עכת"ד.

ונ"ל בס"ד לתרין בזה דהנה משה רבינו ע"ה היה ענו מכל האדם אשר על פני האדמה, אבל לא מהאדם שקבור מתחת לאדמה, דידוע שיש מחלוקת (איני זוכר כעת היכן) האם משה רבינו ע"ה הוא ענו יותר מהאבות אברהם יצחק ויעקב, דיש דעה שהוא ענותן אבל לא יותר מהאבות, וא"כ בא הכתוב ואומר שדווקא מהאדם אשר על פני האדמה ולא מן האדם שמתחת האדמה ואלו האבות אי"ו. כנלע"ד ואם טעיתי תלין משוגתי עימדי.

ו) בעיון הפרשה גליון מ"ט שאל כת"ר על מה שכתוב "אשריך ישראל מי כמוך עם נושע בה" ושאל מדוע נכתב כאן "עם נושע בה" ולא "מה", והנה י"ל בזה דיש הבדל בין מה' לבין בה', שאם היה כתוב מה' הייתה הכוונה שתשועתם של ישראל כאשר הם נלחמים הם מה', אבל כאשר כתוב כאן בה' הכוונה היא שתשועתם של ישראל היא בה' והיינו שהוא נלחם להם את מלחמתם. (ועיין באור החיים שרמז לזה).

ז) בענין מה שהסתפק בקובץ בית אהרן וישראל (כסלו – טבת תשס"ט) מה קודם מנורת כסף לחנוכה או מגילה בכתב מיוחד. הנה לא הבנתי לגמרי את צדדי הספק דהנה אם יש לו חנוכה ורק רוצה מכסף, ויש לו ג"כ מגילת אסתר על קלף רק שרוצה מגילת אסתר בכתב מיוחד.

אם באופן שאין לו כלל לא חנוכה מכסף ולא מגילת אסתר נראה שאם עומד לפני חנוכה עדיף שיקנה חנוכה מכסף שלא ידחה את ההזדמנות שבא לידי שמוא לא יהיה לו כסף עד פורים לקנות את המגילה, אבל אם עומד כעת בחנוכה ורוצה כעת לקנות מגילה יתכן שטוב שיקנה מגילה יותר ממה שיקנה חנוכה מכסף, מטעם שעם המגילה יוכל לזכות את הרבים ולהוציא אותם ידי חובה בקריאת המגילה וכמו כן יוכל להשאיל אותה אחר שקרא במגילה וזכות הרבים תלויה בו, למרות שחנוכה השימוש בה הוא שמונה ימים א"כ לכאורה עדיף, אבל נראה לומר

שמוגילה עדיף שזכות הרבים תלויה בו שיוכל להשאיל לצאת ידי חובה במגילה מהודרת וכתובה יפה. כנלע"ד.

(ח) מה שהקשה כת"ר בקובץ "עץ חיים" (סיון תשס"ח) על מה שמובא בגמ' ביצה (כח' ע"ב) וז"ל הגמ': ואמרי ליה לחדדה קא עביד מר או להעביר שמנוניתה, ואמר לי להעביר שמנוניתה, וחזיתי לדעתיה דלחדדה קא עביד, וקסבר הלכה ואין מורין בן. עכ"ל הגמ'.

והקשה כת"ר האם לא חשש לשקר. הנה רש"י בד"ה הלכה כתב וז"ל: הלכה כרבי יהודה ומותר כל איש לעשות אבל אין מורין לרבים כן שלא יזלזלו אף בשאפשר לעשותו מבעוד יום, דכל הני דשרינן כגון שנתקלקלו ביו"ט או שהיה אתמול מרוד כדאמרינן לקמן דלא התיר ר' יהודה אלא במכשירין שאי אפשר לעשותן מערב יו"ט, עכ"ל רש"י.

ולפי דברי רש"י יש לומר דכאשר שאל רב נחמיה בריה דרב יוסף את רבא האם עושה כן בשביל להעביר את השמנונית מעל הסכין או לחדד את הסכין, עמד אחד מההמון וחשש רבא שאם יאמר כן, שעושה כן בשביל לחדד את הסכין ילמד אותו המוני ח"ו לזלזל ביו"ט ויעשה זאת ביו"ט אף בשהיה אפשר לו לעשות את חידוד הסכין בערב יו"ט וכדכתב רש"י, לכך אמר רבא שעושה כן בשביל להעביר את השמנונית, בפרט שממעשיו אפשר להבין שיתכן שמעביר הוא שמנונית ולא מחדד סכין, למרות שרב נחמיה אמר שראה שכוונת רבא לדעתו היתה לחדד את הסכין, יתכן שעל הסכין היה שמנונית ואפשר גם כן להבין שרבא העביר שמנונית. ולכן לא היה כאן חשש של שקר, ואף אם נאמר שהיה כאן חשש של שקר י"ל שיתכן שמותר לשנות מדיבורו כדי שלא יצא מדבריו חורבה שיבואו לזלזל ביו"ט, בפרט שאפשר לפרש מעשיו או להעביר שמנונית או לחדד סכין ואין זה מוחלט שהוא עושה כן כדי לחדד הסכין וכדכתבנו לעיל. כנלע"ד.

ועיין בשו"ת תורה לשמה (המיוחס לבן איש חי זיע"א) שאלה שס"ד שהאריך בנושא זה מאד באופנים שמותר לשנות דיבורו וחביא הרבה גמ' ראה לדבריו, אבל סיים שבכל מקור צריך לדון האידך מותר לשנות עיי"ש דבריו הנפלאים מאוד.

(ט) במה שהקשה באור תורה (אייר תשס"ה) באות ג' בענין האם מותר להזכיר את שמו של המלאך מטטרו"ן בדרך לימוד – עיין בשו"ת "תורה לשמה" הנ"ל

שאלה תכ"ז וז"ל: שאלה אם מותר להזכיר מלאך מט"ט בפה או לאו יורנו המורה לצדקה ושכרו כפול מן השמים.

תשובה: הנה מצינו שם זה שדברו בו חכמים בדבריהם וכנוכר במדרש רבא בפר' בראשית פרשה ה', א"ר לוי יש מן הדרשנים שהם דורשים כגון בן עזאי ובן זומא נעשה קולו של הקב"ה מיטטרון למשה בשעה שא"ל עלה אל הר העברים נעשה קולו של הקב"ה מיטטרון על המים הה"ד קול ה' על המים וכו' ע"ש, פירש רש"י ז"ל מיטטרון כלומר מנהיג, ולפ"ז מותר להזכיר שם זה בפה כיוון שהיא מילה משמשת בשאר דברים ומזכירים אותה בשאר דברים, וכמו שמצינו שכל שם של מלאך שנקרא בו אדם מותר להזכירו בפה, אך עכ"ז לכבוד מלאך שר הפנים יש לזהר שבעת שמזכירו בשם זה לא יזכרנו כך בפה מלא כי אם יאמר מלאך מ"ם טי"ת וכן עמא דבר, וראיתי לרבינו מהר"ח ז"ל בשער טעמי המצוות בפרשת שמות שכתב וז"ל: גם היה מורי זלה"ה נזהר מלהוציא מפיו שום שם משמות הקודש או של המלאכים אפילו אותם הכתובים בספרים, ולא היה זוכר אותם באמצע הדרוש אלא שדרך זה כשהיה זוכר מטטרו"ן היה אומר מ"ם טי"ת וכשהיה זוכר סמא"ל היה אומר סמ"ך מ"ם וכן כיוצא בזה, ועוד כתב אמנם שמות המלאכים שהם נמצאים בבני אדם הנקראים בשמותם כגון מיכאל גבריאל מותר להזכירם ע"ש, על כן יש לזהר במלאך מט"ט כמ"ש הרב ז"ל וכן עמא דבר, וכו' עכ"ל ק.

ועיין עוד בשו"ת "תורה לשמה" שאלה תצ"א, מה שכתב בענין להזכיר שמות קודש כמו קר"ע שט"ן ששמות אלו יש להם עוד משמעות משתמשים בה בני אדם, וכן שמות מע"ב שמות של ויסע ויבא ויט כגון לא"ו בל"י ענ"ו מו"ם וכיוצא האם מותר להזכירם בפה, ועיין שם עוד במה שדן במלאך מטטרו"ן האם מותר להזכירו בפה מלא. והטעם שאין להזכירם שכאשר מזכיר שמם נבהלים ונרתעים לאחר שחושבים שמשביעים אותם לעשות שליחות ועיי"ש כל האריכות בדברי קודשו.

ע"כ באו בכתב מענין שאלותיו של כת"ר.

(*) נסתפקתי במשנה רפ"ג דמסכת ביכורים כתוב "כיצד מפרישין הביכורים יורד אדם בתוך שדהו ורואה תאנה שבכרה, אשכול שבכר, רמון שבכר" וכו' ע"כ.

פח _____ גם אני אודך

ושאלותיי הם:

(א) למה האריך התנא למתני ג' מינים, היה לו למיתני א' או ב', או לתני כל שבעת המינים.

(ב) האם נקט התנא דווקא ג' אלו, תאנה, אשכול, רמון, או לאו דווקא.

אשמח מאוד אם כבוד תורתך ישיב לי על שאלותי.

ותודה רבה ששלחתם לי צילומים של כל מיני שאלות שלכם מקבצים שונים, ומאוד אשמח לקבל עוד שאלות נפלאות כאלו, שבזכות כבוד תורתך אני פרה ורבה בכתיבת חידושי תורה וזכות הרבים תלוי בכבוד תורתך.

בברכת אהבת עולם

רן יוסף חיים מסעוד אבוהצירא נר"ו

רח' קירשטיין 6/9 עפולה 18394

סימן ט"ו

משלוח מנות ע"י מנה פלאפל האם יוצאים ידי חובה

"משנכנס אדר מרבין בשמחה", ה' אדר תשס"ט

לכבוד הגאון האדיר והחזק הכהן הגדול מאחיו הרח"ג גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א!

אחדשה"ט, נסתפקנו בעניני פורים בב' ספיקות ואלו הם

(א) מה הדין במנת פלאפל שיש בה כדורי פלאפל, ציפס וסלמים, האם יוצאים בזה ידי חובת משלוח מנות, או שמא אין יוצאים בזה ידי חובה, כיון שמוגיע כמנה אחת כמו בצק ממולא וכדומה.

(ב) אדם ששולח משלוח מנות לאשתו האם יוצא ידי חובה, וכי תימא אשתו כגופו, מאי שנא מהנותן שתי מתנות לאיש ואשתו אביונים שיוצא ידי חובה.

מאוד אשמח אם כבוד תורתו ישיב לי על שאלותי ויעשה לי נחת בזה.
בברכת אהבת עולם
רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא נר"ו
רח' קירשטיין 6/9 עפולה

תשובה להנ"ל

בס"ד, כ' אדר תשס"ט

לכבוד הגאון האדיר והחזק ידי"ן הרח"ג גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א!

אחרי דרישת שלום כבוד תורתו הטוב כיאה וכיאות, את מכתביו היקרים קיבלתי לנכון בענין מה ששאלתי על מנת פלאפל האם יוצאים בה ידי חובה למשלוח מנות, והשיב כת"ר שלכאורה יוצא ידי חובה במנת פלאפל, כיון שיש שם יותר משתי מנות, הפיתה, כדורי הפלאפל, סלט ירקות ציפס וכו' ושפיר נחשב למנות חשובות. וכן ענה לי מורי ורבי הרח"ג אברהם הלוי ליפשיץ שליט"א (כפר גדעון עמק יזרעאל).

וציין שם כת"ר לעיין בשו"ת "תורה לשמה" (סימן קפ"ט) ובספרו "בן איש חי" (פרשת תצוה סעיף מז') שאם הניח את שתי המנות בכלי אחד, הכלי מצרפן

יחד ונחשבין רק כמנה אחת. וא"כ גם במנת פלאפל נחשב הכל רק כמנה אחת, ועל כן הסיק כת"ר דעדיף לצרף גם פחית שתיה. עכת"ד.

הנה יש להאיר דבספר "הליכות עולם" ח"א לגאון עוזנו הרב עובדיה יוסף שליט"א (בעמ' רלד) פרשת תצוה סעיף יא' כתב וז"ל: מעיקר הדין אין צריך לחלק שתי המנות שבמשלוח מנות בשני כלים נפרדים, דהיינו שיתן כל מנה בצלחת או קערה נפרדת, ורשאי ליתנם בקערה או בצלחת אחת וכו' עכ"ל.

ועיין בהערות אות יא' שציין שלספר בא"ח ושו"ת תורה לשמה וז"ל שו"ת "תורה לשמה": משלוח המנות צריך ליתן כל מין בכלי בפני עצמו, ולא יניח שתיהם בכלי אחד, שכל שהניחם בכלי אחד חשיב מנה אחת, ואין כאן שתי מנות. וראה מהגמ' דשבת (צא ע"ב) דלר' יוחנן קופה מלאה חרדל אגד כלי שמיה אגד. וכן פסק הרמב"ם (פי"ב מהלכות שבת הי"א) קופה מלאה חפצים ואפילו מלאה חרדל, והוציא את רובה מרשות לרשות פטור עד שיוציא את כל הקופה, שהכלי עושה כל שיש בו כחפץ אחד, וה"ה כאן ע"כ.

וכתב על זה "ההליכות עולם" וז"ל: והמעין ישר יחזו פנימו שאין ראייה מדין הוצאת שבת לכאן, שכל שהראה לו חיבה יתרה במשלוח המנות או ששלח אליו שיעור סעודה אחת, די בכך. וכן ראיתי בשו"ת "שבט הלוי" ח"ג (סימן צו אות ד') שכתב ע"ז, ובעניותי פשוט שאין זה לדינא, שבודאי כל שבעצם שתי מנות הן יוצא ידי חובתו, ולא דמי להוצאת שבת, וכן נוהגים ששולחים ב' מנות בכלי אחד. ועיי"ש עוד שהאריך בהליכות כיד ה' הטובה עליו להוכיח שאין זה לדינא שצריך ב' כלים, אלא די בכלי אחד. (וכן כתב בספרו חזו"ע על פורים עיי"ש ואינו תח"י כעת לציין איה מקום כבודו).

והנה שאלתי שאלה זו גם להרב הגאון נתנאל חיים שרם שליט"א בע"ס "תורת ההרהור" על ענין האם יוצאים ידי חובה במנת פלאפל למשלוח מנות והשיב לי וז"ל: פשוט דדמי למולייתא הממולא בבשר. (עיין חזון עובדיה עמ' קכז' – קכח'). אולם יש להסתפק דאולי לא הוי משלוח מכובד לפי הנהוג היום. עכ"ל.

וכוונת דבריו שמנת פלאפל היא כמולייתא שנחשבת למנה אחת ולא מחשיבים כל דבר בנפרד היינו הפיתה והכדורים של הפלאפל והסלט והצי"פס. ואפילו אם נאמר שיוציאים בזה ידי חובה יש להסתפק שאינו משלוח מנות מכובד כפי הנהוג היום. ע"כ.

ויש להשיב על דבריו שדימה פלאפל למוליתא של בשר שמוליתא של בשר אין הבשר נפרד מהבצק שלו, וכן בורקס למשל אין התפוא"א שנמצא בתוך הבורקס נפרד מן הבורקס אלא הוא יחידה אחת, משא"כ מנת פלאפל הכדורים בפני עצמם וכן הסלט והציפס, ואין הם כחלק מהמנה שכל אחד יכול לבחור מה הוא רוצה שיהיה במנה שלו עם ציפס או בלי, וכן על זה הדרך, משא"כ בורקס או מוליתא אין הבשר נפרד מן המוליתא, וכן אין התפוא"א נפרד מהבצק וזו היא צורת בורקס. וכמו כן מה שכתב שאולי אין זה מכובד כפי הנהוג היום יש לומר שכל שהראה חיבה בנתינת המשלוח מנות או ששלח שיעור סעודה יצא בזה ידי חובה כנלע"ד בזה. ע"כ בעניין הנ"ל.

ובענין מה ששאלתי את כבוד תורתו לגבי משלוח מנות איש לאשתו האם יוצא ידי חובה בזה ששלח משלוח מנות לאשתו, ישר כח גדול על התשובה הנפלאה ששלח לי כת"ר מהגר"י רומ שליט"א ואלף פעמים תודה רבה.

וכיון שיודע שאני שכבוד תורתו אחבתו גדולה לתורה אשלח לו צילום מתשובת הרב "נתנאל חיים שרם" שליט"א בעמ"ס "תורת החרהור" מה שענה לי בזה. בברכת התורה ולומדיה
רן יוסף חיים מסעוד אבוהצירא נר"ו
רח' קירשטיין 6/9 עפולה 18394

סימן ט"ז

במאמר חז"ל "כיון שהגיע כ' ולא נשא, אומר תיפח עצמותיו"

בס"ד, יב אדר תשס"ט

לכבוד הרה"ג הכהן הגדול מאחיו, רב חביבי ליש ולביא ידיד נפשי זוכה ומזכה הרבים בשאלותיו הנפלאות, כל קובץ וכל גליון וכל עלה בתורה לא אניס ליה, חריף ובקי ירא שמים אמיתי, מו"ל את הקובץ היקר והנפלא "שבט הכהונה", הוא מורנו ורבנו גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א יצ"ו, יאריך ה' יתברך את ימיו על ממלכתו ממלכת התורה ויחדש עוד חידושים יקרים ונפלאים, בבריות טובה ונחורא מעליא אכ"ר, בזכותו אנו זוכים להוסיף ולחדש כל יום בתורה הקדושה.

בקובץ היקר "שבט הכהונה" חלק ה-ו, עמ' קנ"ג-קנ"ו [ולפני כן נדפס בגליון 'פנינים' גליון ה'] הובא מאמרו של הרה"ג הרב מרדכי חיים שליט"א לבאר את הגמ' קידושין (כט ע"ב) וז"ל הגמ': אמר רבא, וכן תנא דבי רבי ישמעאל, עד כ' שנה, יושב הקב"ה ומצפה לאדם מתי ישא אשה, כיון שהגיע כ' ולא נשא, אומר תיפח עצמותיו עכ"ל הגמ'.

והקשה הרב הנ"ל מה הטעם שאדם שלא נושא אשה עד כ' שנה הקב"ה מקלל את עצמותיו דווקא.

ונ"ל בס"ד לבאר זאת עפ"י מה שהובא בספר היקר "מטבע שטבעו חכמים" ח"ג (הוצאת עוז והדר התשנ"ד) בערך עצם (עמ' פט, אות ד"א קכ"ד) בשם ספר שער השמים (מאמר ח' דף כ"ה ע"ב) וז"ל: ידוע ומפורסם כי הבורא יתברך ברא העצמות לצורך העמדת הגוף וחזקתו, שיהיו הבשר והגידים והעצבים נסמכים בהם, ומפני שיצטרך הגוף בפעם בלתי פעם להניע חלק אחד מחלקי הגוף, כמו הידיים והרגלים והראש, לכן לא נבראו העצמות עצם אחד רק עצמות רבות, והוכן צורת כל אחד מהם ותכונת כל אבר ואבר לפי הראוי לו, ונדבקו כל העצמות ונקשרו זה בזה בגידים ובמיתרים ובעורקים, ונעשה ראש העצם האחד מחודד ובולט, וראש העצם הסמוך לו שוקע, ויכנס ראש הבולט בראש השוקע כעין כלי של חוליות שנכנס חוליא בתוך חוליא, ולזה נעשו בתכונה הזאת כדי שיתנועע כולם בבת אחת, ואם יצטרך להתנועע קצתם מבלתי קצתם, כי בעת שנצרך להניע כל חיד עם הזרוע יוכל להניע מראש הכתף עד חיד בתנועה אחת, כאלו היה עצם

אחד, ולא ימנענו לא פרק הזרוע ולא פרק היד ולא פרק הכף ולא פרק האצבעות, ואם ירצה להניע היד בלא הזרוע יוכל להניעה, ובוזה נשלמו שני חלקי התנועה הפרטית והכללית. עכ"ל.

ועפ"י דבריו יש לומר הטעם שדווקא עצמותיו של מי שלא נשא אשה עד כ' שנה מקוללות, שהנה אותו אדם עושה הפך מחשבת הבריה שנתאמר בתורה "על כן יעזוב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו והיו לבשר אחד" (בראשית ב' כד') והכוונה שכאשר נושא אדם אשה מעלותיו הם שלמות חסרונות אשתו, ומעלות אשתו הם שלמות חסרונותיו, כדוגמת העצמות שראש עצם אחד בולט וראש עצם אחד שוקע וע"י שנכנס ראש עצם בולט בשוקע מומילא מושלמת תנועת אברי הגוף, ואותו אדם שאינו נושא אשה עד כ' שנים מראה בדעתו שאין לו צורך להשלים חסרונותיו, וא"כ אומר הקב"ה אין צורך שגם עצמותיו יהיה הכולט בתוך השוקע ותיפחנה עצמותיו, ע"כ.

עוד י"ל בזה עפ"י מה שהובא בספר הנ"ל (אות ד"א קכ"ה) משם האבן עזרא (בראשית ג' יח') וז"ל: העצמות תולדתם מהעפר, ועל כן הם כבדות ואין להם הרגשה, וכו' עכ"ל עיי"ש.

והנה עפ"י זה י"ל שידוע שהעצלות תולדתה מיסוד העפר כמו שכתב מהר"ז זיע"א ב"שערי קדושה" חלק א' שער ב' עיי"ש. וא"כ זה שהתעצל לישא אשה בגיל כ' דווקא עצמותיו מקוללים שהם גם כן מיסוד העפר, וא"כ תבוא הקללה מדה כנגד מדה שהוא נהג בעצלות שיסודה מעפר תבוא עליו קללה דווקא על מה שיסוד עפר והם העצמות, ע"כ.

ועלה בדעתי רמז לעניין זה שהנה כתוב בפסוק "שומר כ"ל עצמותיו אחת מהנה לא נשברה" ור"ת של מילת כ"ל הוא נוטריקון של כ"ף ל'הנשא או כ"ף ל'התחתן, והוא רמז נאה. ע"כ.

וכעת עמד הקנה על מקומו וב"ה יתברך ובס"ד אשלח עוד הארות על הקובץ הנ"ל וב"ה ובלנ"ד אחרי פורים.

סימן י"ז

בביאור מאמר חז"ל "חרב על צווארי שונאיהם של ת"ח שיושבין ועוסקין בתורה בד בבד" וכו'

בס"ד, כ' אדר תשס"ט

לכבוד הגאון האדיר והחזק מחבר חיבורים נפלאים הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ'
שליט"א!

בענין מה שכתב כת"ר ב"יתד המאיר" גליון 82 מחדש כסלו תשס"ט במדור
מכתבים אות ב' בענין לימוד עם חברותא וז"ל: בגמרא מכות (י' ע"א) איתא
דא"ר יוסי בר' חנינא מאי דכתיב חרב אל הבדים ונאלו, חרב על צווארי שונאיהם
של ת"ח שיושבין ועוסקין בתורה בד בבד וכו' ע"כ.

ונראה לי לרמוז בס"ד, דעונשו של לומד יחידי הוא חרב, כי "חרב" אותיות "חבר"
ולפי שלא למד עם "חבר" נהיה "חרב" ח"ו והבן. עכ"ל שם.

והנה גמ' זו מופיעה גם כן בגמ' ברכות (סג ע"ב) וז"ל הגמ': אמר ר' תנחום בריה
דר' חייא איש כפר עכו תדע שהרי אדם קורא קריאת שמע שחרית וערבית
וערב אחד אינו קורא, דומה כמי שלא קרא קריאת שמע מעולם, "הסכת" – עשו
כתות כתות ועסקו בתורה לפי שאין התורה נקנית אלא בחבורה כדר' יוסי ברבי
חנינא, דאמר ר' יוסי ברבי חנינא מאי דכתיב "חרב אל הבדים ונאלו" חרב על
שונאיהם של תלמידי חכמים שיושבין בד בבד ועוסקים בתורה, ולא עוד אלא
שמטפשים כתיב הכא ונאלו וכתוב התם אשר נואלו ולא עוד אלא שחוטאים
שנאמר ואשר חטאנו. וכו' עכ"ל.

והנה בבן יהוידע עמ"ס ברכות כתב על ד"ה לפי שאין התורה נקנית אלא בחבורה
וז"ל: – נ"ל בס"ד התורה נקראת חרב פיפיות, כמ"ש (תהלים קמ"ט ו')
"רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם", ולכן מצלת מחרב עשו, והי"א שבכתב
חמשה ספרים ושבע"פ ששה סדרים, נמצא היא חרב ו"ה שהם אותיות חבורה לכך
אמר אינה נקנית אלא בחבורה. ע"כ.

והנה עפ"י דברי קודשו י"ל שת"ח שיושב ושונה לבד ואין הוא לומד בחבורה הרי
הוא מפריד את ה' חומשי תורה שבכתב, וו' סדרי משנה תורה שבע"פ,

מחרב ואין כאן צירוף של חבור"ה שרק כך היא צורת קנין התורה בחבור"ה, לפי שאין התורה נקנית אלא בחבור"ה לכן דינו בחרב שכן התורה נקראת חרב פיפיות היינו ב' פיות תורה שבעל פה ותורה שבכתב, ולכן דינו בחרב שכן הפריד את ו"ה מחב"ר ונפרד צירוף חבורה. ע"כ.

עוד מציאתי בהשגחה פרטית ובס"ד בהגהות מלא הרועים על מס' ברכות (סג ע"ב) וז"ל: (על ד"ה) חרב על שונאיהם של ת"ח – נ"ב י"ל דנקיט חרב משום מ"ש בשבת דף לג' וכן באבות דבעון קלקול הדין חרב בא וע"י שעוסקין בד בבד שמטפשיין כדאיתא הכא ואין יכולין לסלק שמעתא אליבא דהלכתא ולכך נמשך מזה קלקול הדין שעונשו חרב ח"ו עכ"ל. ודפח"ח.

ועוד י"ל בזה בס"ד דהנה מובא בגמ' מגילה (לב ע"א) וז"ל הגמ': כדרב משרשיא דאמר שני תלמידי חכמים היושבים בעיר אחת ואין נוחין זה את זה בהלכה עליהם הכתוב אומר וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים ומשפטים לא יחיו בהם עכ"ל הגמ'.

ופירש המהרש"א וז"ל: שני ת"ח כו' ואין נוחין כו' – כמ"ש בפרק הרואה אין התורה נקנית אלא בחבורה ואמרו חרב אל הבדים כו', כי לא יבא האדם על אמותת התורה רק ע"י פלפול עם חבריו ובזולת זה יבא למעות בלימודו וז"ש חקים לא טובים שלא יבא לעמוד בלימודו על טובו ובוריו ולא יהיה בהם שיבא למעות להתיר דבר האסור במיתה. עכ"ל.

והנה עפ"י דברי קודשו י"ל הטעם שאמר חרב וכו' למה נקט חרב שהרי אם אינו מפלפל עם חבריו בהלכה יכול ח"ו לבוא להתיר את דבר האסור במיתה ע"י שמועה והיינו שע"י שאינו מפלפל עם חברים הוא עושה חורבן בתורה הקדושה שמועה ומעוות הדין לכן דינו כנגד מה שעשה חרב (היינו לשון חורבן) יהיה דינו בחרב מידה כנגד מידה, ע"כ זכיתי לחדש בדבר זה בס"ד תודה לאל.

וכעת בעת סיום המכתב עלה לי עוד רעיון בס"ד והוא דהנה חרב הוא לשון יבש, והנה זה שלומד תורה לבד הרי הוא יבש שאינו פרה ורבה בתורה, שרק על ידי שפרה ורבה בתורה ממילא התורה פורחת ופריה בתורה הוא על ידי שלומד עם חברים, וממילא מי שהוא גורם לתורה להיות יבשה ולא פורחת דינו בחרב לשון נופל על לשון. ע"כ.

והנה יש לעיין מה הדין אם אדם יושב בבית המדרש לבד ולומד לבדו, אבל מסביבו יש עוד לומדים האם זה נחשב כלומד לבדו או שמא כיון שאם יעלה לו ספק בלימודו יכול לפנות ללומדים הנוספים בבית המדרש והם יפשוטו לו את הספק אין זה נחשב כלומד לבדו, וא"כ ינצל מגזירת הר"ב וצ"ע. ואשמה אם כת"ר יפשוט את הספק.

בברכת התורה ולומדיה
רן יוסף חיים מסעוד אבוהצירא נר"ו
רח' קירשטיין 6/9 עפולה 18394

סימן י"ח

בענין שירות יקיצה בשבת ושעון מעורר עם שירים, ושאלה בענין הכוכבים בספה"ק נועם אלימלך

בס"ד, יומא דהילולא דרבננו ה"נועם אלימלך" זיע"א, כא' אדר תשס"ט

לכבוד הגאון האדיר והחזק והנפלא ידי"ן הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א!

זכיתי אתמול לקבל את קובץ "בית הלל" גליון לו', וראיתי שהובא שם בענין הכנת שירות יקיצה בטלפון לשבת בבוקר, והביא שם כת"ר לשאול האם אין זילותא דשבתא כאשר מכין שירות יקיצה והאריך הגאון הגדול הרב יוסף ליברמן שליט"א להשיב לו על זה עיי"ש.

והנה עפ"י מה שהובא שם עלתה לי שאלה האם אין זילותא דשבתא וכמו כן חשש מראית עין וחשד אם אדם מכוון את השעון מעורר שבפלאפון שלו, והיום שיש טלפונים משוכללים ישנה אפשרות שיפעיל השעון מעורר של הפלאפון שיר של איזה זמר או ניגון או נעימה.

וכמו כן יש לשאול אם יש לאדם מערכת סטריאו שיש בה שעון מעורר ובערב שבת שם בתוכה דיסק של שירים ומכוון את הדיסק שיפעל ע"י השעון המעורר בשבת.

אשמח מאוד אם כת"ר יענה לי על שאלותי.

ומכיון שהיום הוא יומא דהילולא דה"נועם אלימלך" רציתי לשאול לכת"ר אם יודע מה הם הכוכביות שנמצאים בספר "נועם אלימלך" בתוך דברי תורתו כזה * בהרבה מקומות ואין נראה שזה בא להיות כנקודה או פסיק, ושמעתי בזה משהו אבל אשמח לשמוע אם כבוד תורתו שמע על זה משהו מרבתי או ממישהו אחר. בברכת התורה ולומדיה
רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא נר"ו
רח' קרשטיין 6/9 עפולה 18394

סימן י"ט

עוד בענין הנ"ל

בס"ד, ב' סיון תשס"ט

לכבוד הרה"ג ידי"ן ליש ולביא ורב חביבי הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א

אחדשכתה"ט, שובע שמחות את פניך, נעימות בימינך נצח!

בדבר מה שדיברנו וכבר כתבתי לכת"ר בעניין צורת הכוכבים בסה"ק "נועם אלימלך" הנני להוסיף בזה עוד כמה עניינים בס"ד.

(א) מפי מורי ורבי אברהם הלוי ליפשיץ שליט"א (כפר גדעון) וכפי ששמע הבה"ח יקיר שמו הי"ו שכל פעם כוכבית בסה"ק "נועם אלימלך", פירושו שה"נועם אלימלך" הקדוש הגיע להתפשטות הגשמיות, וכהסבר בנו ה"נועם מגדים" שכל פעם שהנועם אלימלך למד סברא חדשה ובאותה שעה כביכול לא חשב על הקב"ה החשיב זאת לעצמו כחטא ועשה על זה תשובה, ומיד חזר לדבק עצמו ומחשבתו בהקב"ה, ועל זה כתוב כוכבית * ע"כ מפי מורי ורבי הנ"ל.

(ב) עוד עלה ברעיוני בזה הטעם שכתוב ב"נועם אלימלך" צורת כוכבים והוא על פי המובא בספר "נופך דעת" (להרב יהודה שיינפלד שליט"א) על תיקוני הרמח"ל (ובעמ' קנו') אות רי"א הביא מתיקוני הרמח"ל וז"ל: כשיש צדיקים בעולם, האור העליון נמשך למטה, תחילה נמשך אליהם, ומהם מתפשט כוכבים לכל צד לזכות לאחרים, עכ"ל.

ועפ"י זה אמרתי בס"ד הטעם שמופיע צורת כוכבים ב"נועם אלימלך" שכאן הורה הנועם אלימלך שנמשך עליו מן האור העליון, ואותו אור מתפשט לכל הצדדים ככוכבים לזכות לאחרים, ולפי זה נראה לומר אם בעיני ה' יוכשר שבעת שלומד בסה"ק "נועם אלימלך" ומגיע למקום המסומן בכוכב יכול לזכות למשוך עליו מן האור העליון, וכמו שפירשנו על רבינו ה"נועם אלימלך" ע"כ וה' הטוב יכפר בעד.

(ג) עוד יש לומר בזה בס"ד עפ"י מה שכתב רבנו בחיי בספרו עה"ת (בראשית ט"ו, ה') וז"ל: כשם שיש כוכבים מי שאורו מזהיר ומבהיק יותר מחברו ומדרגותיהם

תשובות הגרי"מ אביחצירא / סימן י"ט ————— צט

חלוקות זו למעלה מזו באורה והשגה, כך עתידין חכמים שבישראל שיהיו מדרגות
חלוקות אור תורתו של זה למעלה מאור תורתו של זה, והשגתו של זה למעלה
מהשגתו של זה, עכ"ל.

וע"פ זה יש לומר שצורת הכוכבים המופיעים בספר "נועם אלימלך" להורות שכאן
היה השגה ל"נועם אלימלך" יותר בתורה, וכל סימן של כוכב כזה להורות
שהיתה לו עליה בהשגת התורה ואינה דומה התורה שלפני סימון הכוכב לתורה
שלאחר סימון הכוכבית, וכמו הכוכבים שחלוקים אורם ובוהקם והשגתם זה מזה,
כנלע"ד בס"ד.

בברכת התורה ולומדיה
רן יוסף חיים מסעוד אבוהצירא
רח' קירשטיין 6/9 עפולה
18394

סימן כ'

לבאר דברי רבינו בחיי בריש פרשת דברים, בביאור לשם דמסכת פאה, והוכחה שיממזר בבטן אמו לומד תורה

בס"ד, כו' אדר תשס"ט

לכבוד הרה"ג ידי"ן הכהן הגדול מאחיו המאור הגדול צנצנת המן נטע נאמן, חריף ובקי,
רודף שלום, וענוותן כהלל, מחדש חידושים נפלאים בתורה הוא הרב הגדול גמליאל הכהן
רבינוביץ שליט"א!

אחרי דרישת שלום כבוד תורתו הטוב כיאה וכיאות, אפתח בברכה נאמנה לכת"ר
שיזכה עוד ועוד לחדש בתורה מתוך נחת והרחבת הדעת, ושמחה בריאות
טובה ונהורא מעליא. אכ"ר.

א) במה ששאל כבוד תורתו בקובץ "אור ישראל" (כסלו תשס"ד) (וכן הובא בספרו
של כת"ר "גם אני אודך" אינו זוכר כעת איזה חלק ואינו תח"י כעת), על דברי
רבינו בחיי ריש פרשת דברים (בענין תוכן ספר שמות) וז"ל: ואחר ספר בראשית
נתיחד ואלה שמות, שבו ספור האבות אברהם יצחק ויעקב שהחזיקו באמונה והיו
שורש היחוד וכו' עיי"ש.

והקשה כת"ר וצ"ב דהרי סיפור האבות נזכר בבראשית ולא בשמות ונשאר בצ"ע.

והנה י"ל בזה בס"ד דיש לדייק בדברי רבינו בחיי שכתב כך, "שבו ספור האבות
אברהם יצחק ויעקב שהחזיקו באמונה והיו שורש היחוד", דהנה לא כתב
שבשמות היה סיפור המאורעות של האבות אלא שהחזיקו באמונה והיו שרש
היחוד, והיכן נכתב בשמות שהחזיקו האבות באמונה והיו שרש היחוד, דהנה משה
רבנו ע"ה בסוף פרשת שמות אמר לה' יתברך (שמות ה' כב) "למה הרעתה לעם
הזה" וכו' וכו', ובפרק ו' פסוק א' "ויאמר ה' אל משה עתה תראה" וכו' ופרש"י ד"ה
עתה תראה וגו' הרחרת על מדותי, לא כאברהם, שאמרתי לו, "כי ביצחק יקרא לך
זרע" (בראשית כא' יב) ואחר כך אמרתי לו העלהו לעולה ולא הרחר אחר מדותי,
וכו' עכ"ל.

תשובות הגרי"מ אביחצירא / סימן כ' ————— קא

ובריש פרשת וארא נאמר, "וארא אל אברהם ואל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי ה' לא נודעתי להם" (ו', ג') ועיין במפרשים, שעברו האבות הרבה נסיונות ולא הרהרו אחר מדותיו של הקב"ה והאמינו בו.

והנה כל זה נגלה כאן בספר שמות שכאן הוא כותב על אמונתם של שלשת האבות על מה שהחזיקו באמונה והם שרש היחוד, ועפ"י זה יובן דברי רבינו בחיי שכתב: שספר שמות הוא ספור האבות אברהם יצחק ויעקב שהחזיקו באמונה שדבר זה מסופר על שלשתם רק בספר שמות ביחד. כנלע"ד.

ב) על מה שתמה כת"ר בקובץ "אור ישראל" (מכת תשס"ו) באות ג' על מה שכתבו בפסקי התוספות על מסכת פסחים (אות רח"צ) וז"ל: אין דרך לתלות אוכלין בסל, עכ"ל.

והקשה מר וז"ל: וצ"ב בדבריו, דהרי בגמרא פסחים (קיא ע"ב) איתא רק על פת שאין לתלות, ולא על כל האוכלין, עכ"ל.

והנה לשון הגמ' פסחים (קיא ע"ב) תלאי בביתא קשי לעניותא כדאמרי אינשי תלא סילתא תלא מזוניה. ולא אמרן אלא ריפתא אבל בישראל וכוורי לית לן בה אורחיה הוא. והנה מובן מהגמ' שדווקא ריפתא אין לתלות אבל בשר ודגים לית לן בה מכיון שכן הדרך לתלות בשר ודגים, וי"ל שמה שאמר בגמ' ריפתא הוא לאו דווקא אלא כל האוכלין נכללים בפת, וכן י"ל שדווקא בשר ודגים מותר לתלות שכן דרכם משא"כ שאר האוכלין אין דרכם לתלות אותם וא"כ גם הם בכלל מה שנאמר בגמ' תלאי בביתא קשי לעניותא דזיל בתר טעמא שרק מה שדרכו בכך מותר אבל מה שאין דרכו בכך אסור. וכל זה כתבתי על מנת ליישב דברי הפסקי תוספות, שראיתי שהרבה כתבו בפשיטות לחם ולא שאר אוכלין. (ועיין בבא"ח פר' פנחס שנה ב' הלכה יב', ומה שכתב על מנהג עירו לגבי פת העירוב עיי"ש).

וכעת זכיתי וקיבלתי מכת"ר לעת השקיעה בתא דואר שלי מכתב וגם חבילות של הספרים של אביו של הרב שלימ"א וזקנו ספרים נפלאים וישר כח גדול, וכמו כן תודה רבה על כל הקבצים קבצי "המאור", ובעזרת ה' יתברך ובלג"ד אלמד בקבצים ואוסיף על מה שמובא מכת"ר.

והנה על המכתב שכתב לי כת"ר על מה ששאלתי טעם למה נקרא מסכת פאה ולא לקט או שכחה, הנה מצאתי ב"מעשה רוקח" על המשניות לר' אליעזר רוקח אבדק"ק אמשטרדם שכתב וז"ל לקט ושכחה אינם מצוה הכרחית, דאפשר

קב — גם אני אודך

שלא יהיה שום לקט או שכחה, רק כשיש לקט או שכחה הוא מוזהר ומצווה להניח לעניים. אבל מצות פאה היא הכרחית להניח פאה, לכך נקרא המסכת בשם "פאה", עכ"ל.

והנה שאלתי על כך להגאון האדיר ר' חיים קנייבסקי שליט"א שאלה זו וענה לי שהוא ראשון בפסוק, עכת"ד.

ו"ל שכוונת דבריו לפסוק בפרשת קדושים (יט', ט') "ובקצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך לקצור ולקט קצירך לא תלקט", וכן באמור (כג', כב') ובקצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך בקצרך ולקט קצירך לא תלקט לעני ולגר תעזב אתם אני ה' אלהיכם".

הרי לנו שמצות פאה היא ראשונה בפסוק ולאחר מכן לקט. אבל מצות שכחה לא נזכרה בפסוק אלא נזכרה בפרשת כי תצא (כד' יט') בפסוק נפרד "כי תקצר קצירך בשדך ושכחת עמר בשדה לא תשוב לקחתו לגר ליתום ולא למנה יהיה למען יברכך ה' אלהיך בכל מעשה ידיך".

ולכאורה י"ל דהיה צריך לקרוא שם המסכת שכחה ולא פאה או לקט דהרי יש לה פסוק נפרד בפני עצמו. אלא דיש לומר מכיון שהוא מובא אחרון אחרי שנכתבו מצות פאה ולקט ולא עוד שהם נזכרו פעמים ביחד, לכן קוראים אנו למסכת פאה שהיא ראשונה בפסוק לפני מצות לקט. (עוד יש לציין שהתירוץ של הגאון האדיר הגר"ח קנייבסקי שליט"א, כן תירץ לי ידידי ר' צחיאל ועקנין שליט"א (עפולה)).

מה שציין כת"ר מהספר "נועם אלימלך" בליקוטי שושנה ד"ה "משוך חסדך ליודעך וצדקתך לישרי לב" וכו' שכתב וז"ל: ועוד אם לא היו מלמדין אותו לא היה באפשרי לקבל וללמוד אח"כ את התורה לכן מלמדין אותה מתחילה כדי שאחר כך בנקל תוכל לקבל וללמוד תורה. וכו' עכ"ל.

והנה יש להוסיף שיסוד זה של ה"נועם אלימלך" נכתב גם כן בפרשת ויקרא ד"ה ונפש כי תחטא בו' (בהמשך דבריו) וז"ל: ומפרש הכתוב וכו' ע"ד שפרשתי כבר שהנשמה קודם יציאתה לעולם מוליכין אותה בכל עולמות ומלמדין אותה כל התורה ואח"כ בא מלאך וסמרו על פיו כדאיתא בגמ'. וכל זאת למה אמרתי כבר

תשובות הגרי"מ אביחצירא / סימן כ' ————— קג

באריכות השורש הוא לסיבה הזאת שמראין לו כל העולמות הוא למען שיוכל אחר כך להשיג העולמות ולעבוד בהם להשם יתברך ברוך הוא ולהשיג התורה שלמד ואילולי זאת שמראין לו כנ"ל לא היה יכול להשיג כלל וכלל לא התורה ולא העולמות העליונים, רק על ידי הרשימה הנרשם בו קודם יציאתו לעולם על ידי זה יכול אחר כך להשיג, ואם לא היה נשכח ממנו כל מה שראה ולמד לא היה לו שום שכר בעבודתו וכו' עכ"ל"ק.

ועפ"י יסוד זה של ה"נועם אלימלך" פשט לי כבוד הרב את ספקי האם ממזר בבטן אמו מלאך מלמד אותו תורה, וענה לו כבוד הרב שעפ"י דברי ה"נועם אלימלך" הנ"ל כן לומד תורה דאל"כ מהו שנכתב בסוף מסכת הוריות ממזר ת"ח קודם לכה"ג עם הארץ דמהיכן נהיה ת"ה, אלא מוכרח לומר דלמד מקודם לכן בבטן אמו תורה וע"י נעשה בו רשימה ועל כן יכול ללמוד תורה, ע"כ.

תודה רבה לכבוד הרב על כל הספרים ששלח לי ועל הקבצים, וכן אני מודה מאוד לכבוד הרב ששולח לי כל פעם משאלותיו הנפלאות וכמו כן פושט לי את ספקותי ויבורך מפי עליון בשפע רב אכ"ר.

בברכת אהבת עולם

רן יוסף חיים מסעוד אבוהצירא נר"ו

רח' קירשטיין 6/9 עפולה 18394

סימן כ"א

בענין הסימן של "פקד פקדתי"

בס"ד, ליל ט' ניסן תשס"ט

לכבוד ידי"ן הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א!

אחרי דרישת שלום כבוד תורתו הטוב כנאה וכיאה, שמחתי מאוד מאוד לקבל את הספר של מר אביו היקר שליט"א "עקבי דוד" עה"ת, וכמו כן אציין שמאוד נהנתי לקרוא את דרשותיו על נישואין ובר מצוה המובאים בקובץ היקר "שבט הכהונה" דברים ברורים ובהירים חידושים יקרים מפנינים.

והנה ראיתי בספרו "עקבי דוד" פרשת שמות (עמ' לח' – מה') שדן אביו שליט"א בענין הסימן שהיה מסור ביד עם ישראל שיבוא הגואל ויאמר "פקוד פקדתי" הוא סימן שהוא הגואל. ובתוך דבריו דן, מדוע שיאמינו עם ישראל למשה שהוא הגואל שמא אביו עמרם אמר לו זה הסימן כשחזר ממדין או שכתב לו מכתב למדין. ותירץ שם מה שתירץ עיי"ש בדבריו הנפלאים.

ונ"ל בס"ד לתרץ בזה עוד תירוץ, דהנה כתב הגאון מורנו ורבינו רבי יונתן אייבשיץ זיע"א בספרו "תפארת יהונתן" עה"ת פר' שמות (בד"ה ואני ערל שפתים) דמשה רבינו שהיה ערל שפתיים לא יכל לדבר אותיות בומ"ף וא"כ לא יוכל לדבר פ' אות הגאולה וכו'. (כתבתי תוכן דבריו ולא לשונו, ועיין שם שהוציא פירושו לדבר אחר).

ועפ"י דבריו של ה"תפארת יהונתן" י"ל דהנה משה רבינו ע"ה לא יכל לומר אותיות בומ"ף מחמת שהיה "ערל שפתים", וידוע דאותיות בומ"ף הם אותיות ממוצא השפתים, והנה עם ישראל ידעו שמשה רבינו הוא ערל שפתיים מחמת מה שקרה לו בהיותו קמן בבית פרעה שנכוו שפתיו מהגחלת וא"כ אין יכול הוא לומר את האות פ', וא"כ כאשר בא אליהם ואמר להם את סימן הגאולה "פקד פקדתי" בלא גמגום הבינו שהוא הגואל שהרי גם קרה כאן שיכל לומר אות פ' והוא סימן שהוא הגואל, ולפי זה אתי שפיר במה שהאמינו עם ישראל למשה רבינו ע"ה.

ועוד י"ל בזה בס"ד (לא עיינתי כל כך בתירוץ זה) והוא דבני ישראל ידעו סימן זה של הגאולה "פקוד פקדתי" אלא דהיה אסור להם לומר סימן זה, ומהיכן

תשובות הגרריח"מ אביחצירא / סימן כ"א ————— קה

היו יודעים אותו, או שכך היה כתוב בכתבים שהיו בידם שזהו הסימן או שלצורך
ללמדם היה מותר לומר סימן זה של "פקוד פקדתי", וידעו שמי שיבוא ויאמר
סימן זה היינו ללא צורך ללמדם אלא יאמר להם הסימן הוא הגואל, כנלע"ד בזה
בס"ד, ע"כ.

בברכת פסח כשר ושמח

רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא נר"ו

רח' קירשטיין 6/9 עפולה 18394

סימן כ"ב

כמה ענינים על סיום מסכת בערב פסח לפטור בכורות מן התענית

בס"ד, יב' ניסן תשס"ט

לכבוד הגאון האדיר והחזק הכהן הגדול מאחיו הרח"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א!

אחדשה"ט, אברכהו שיזכה לברכות ושמחות לעד לשפע שלום טובה ישועה
וברכה שפע של תורה ויראת ה' טהורה, בשמחה ונחת והרחבת
הדעת, בכריאות טובה ונהורא מעליא, אכ"ר.

הנה בס"ד עלו לי כמה ספיקות בענין תענית בכורות ואלו הם:

(א) אם אדם לא יכול לבוא ולהשתתף בסיום מסכת בערב פסח והוא בכור ורוצה
לפטור עצמו בסיום מסכת מתענית בכורות בערב פסח, האם יכול לפטור עצמו
ע"י ששומע סיום מסכת דרך הטלפון או שידור ישיר, והאם חייב לטעום כזית מן
הסיום (המדובר הוא בחייל הנמצא בשמירה בבסיס או באדם חולה או נמצא בחוץ
לארץ במקום שאין סיום מסכת).

(ב) בהיותי בשלהי חודש אדר תשס"ט בקברו של הרמח"ל זיע"א בעיר הקודש
טבריה ת"ו קראתי על ציונו את "זוהר תניינא" להרמח"ל, והנה עלתה לי
שאלה דהנה הגר"ע יוסף שליט"א כתב ב"חזון עובדיה" על הלכות פסח (עמ' צח)
ובמהדורא תשס"ג (עמ' ריא) שלימוד ספר אחד מהזוהר, אף שאינו מבין בעניני
הסודות שבו, נחשבים לימוד, והסיום שלו פוטר מתענית בכורות. (הובא בקיצור
"ילקוט יוסף" ח"ב עמ' מח אות ח').

והנה יש לעיין האם אדם יכול לפטור עצמו מתענית בכורות ע"י שמסיים "זוהר
תניינא" לרמח"ל, או "תיקונים חדשים" לרמח"ל (הם כעין תיקוני זוהר
לרשב"י של הרשב"י הוא על פסוק הראשון שבתורה, ושל הרמח"ל הוא על פסוק
אחרון שבתורה). דהנה ב"זוהר תניינא" לרמח"ל פר' ויצא כתוב כך, וז"ל: –
"המשכילים יזהירו כזוהר הרקיע", אלין רשב"י וחבריו, אבל והמשכילים תרין חד
רשב"י בוצינא קדישא וחד אנת חסידא קדישא (א"ה ריחמ"א חכוונה על הרמח"ל)

לאסגאה שאר חבריא יזהירו כזוהר הרקיע בתרין זהרין אלין כל חד וחד בזוהר דיליה דכולא מלה חדא דא שירותא ודא סיומא וכו' עכ"ל.

והיינו שגם ספרי הרמח"ל שנכתבו בלשון זוהר הם ג"כ זוהר וצ"ע.

ועוד יש לשאול כדרך אגב אם אדם סיים "זוהר תניינא" לרמח"ל, או "תיקונים חדשים" לרמח"ל האם באותו יום שמסיים פטור מלומר תחנון וכמו כן האם יכול לעשות סעודת מצוה.

ג) עוד יש להסתפק אם אדם התחיל ללמוד את ההגדה של פסח מר"ח ניסן עם פירושה ובערב פסח סיים ללמוד את ההגדה על פרושיה והוא בכור האם ע"י סיום זה נפטר מתענית בכורות.

ד) עוד יש להסתפק (אם כי אולי שאלה זו אינה נפקא מינה כבר להלכה תהיה לשנים הבאות אבל תהיה שאלה זו להגדיל תורה ולהאדירה) והיא דהשנה זוכים אנו לברך ברוך ה' ברכת החמה שהיא מאורע משמח ומרגש ונשאלת השאלה האם עצם הברכה שאנו מברכים השנה בערב פסח פטור מתענית בכורות ומי שהוא בכור נפטר ע"י ברכה זו של ברכת החמה מתענית בכורות. והוא עפ"י מה שראיתי בספר "עמרת פז" להרה"ג פנחס זביחי שליט"א (על הלכות ברכת החמה) עמ' רס"ה – רס"ו סעיף כ' ובהערות (בעמ' רס"ו) כתב וז"ל: ובעזרת ה' יתברך מזקנים אתבונן, וכן אנו עושים כך בלי שום נדר ובלי שום קבלה, בקהילתינו פעייה"ק ירושלים תובכ"א ק"ק "עמרת פז" תככ"ן, שביום זה של ברכת החמה עושים לאחר הברכה סעודת מצוה והודאה ברוך עם הדרת מלך לחיבוב מצוה ולכבוד של תורה, ובתוך הסעודה אנו אומרים הדרשה ודברי תורה מעניינו של יום, ובעה"י ובלנ"ד נודבים צדקה וחסד, וה' יתברך ברחמיו הרבים יזכינו ויעזרנו על דבר כבוד שמו תמיד, אכ"ר. (וע"ע נמי בספר "נחלת יוסף" (שנת תרנ"ז עמוד כו') שכתב, שנת התרנ"ז ה' לחודש ניסן ברכתי ברכת החמה תודות לאל יתברך, ועתידה להיות אם יגזור ה' בחיים בשנת התרפ"ה, אז אמרתי בליבי בלי נדר אם יחייני ה' אלקי ואזכה לברך ברכת החמה שנית עבדנא סעודתא לרבנן, ונר למאור לרא"א ז"ל בבית הכנסת וחילוק צדקה לעניים, ה' ברוך הוא יסיעינו לעשות רצונו כרצונו אנר"ו). עכ"ל הספר "עמרת פז".

קח — גם אני אודך

ועוד יש להוסיף דראיתי בסדר ברכת החמה ע"פ מנהג חב"ד (עמודים סד – סו) אות ז' לגבי ברכת שהחיינו בעת ברכת החמה שהנהיג האדמו"ר מחב"ד זיע"א שיברכו גם ברכת שהחיינו אחרי אמירת ברכת החמה. והובא שם ג' טעמים למה לברך שהחיינו בעת ברכת החמה א' שהרי זה מחלוקת הפוסקים אם יברך או לא וישנם דעות המצדדות לחיוב. ב' שהזכיה לברך ברכת החמה מעוררת שמחה גדולה בלב, והרבה פוסקים סוברים שאפשר לברך ברכת שהחיינו על שמחה גדולה בתורת רשות, ג' שבירושלים עיה"ק תובב"א הנהיגו לברך שהחיינו בברכת החמה עכת"ד (ועיין בכל המובא בהערות שם).

ועפ"י כל הנ"ל יתכן לומר שברור שמכרך ברכת החמה בערב פסח יהיה פטור מתענית בכורות. וצ"ע.

ואשמה לשמוע את חוות דעתו של כבוד תורתו בכל הנ"ך, ואהוב עלי מאוד מאוד תשובותיו היקרות בכל מקום שמופיעים וכן שאלותיו הנפלאות.

אשמה מאוד לשמוע ולראות עוד ועוד מדבריו של כבוד תורתו וחידושיו היקרים.

בברכת פסח כשר ושמח

רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא נר"ו

רח' קירשטיין 6/9 עפולה 18394

סימן כ"ג

תוספת בענין המאמר "כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה חוץ מצא", ובענין אמירת ה' מלך עם הציבור

בס"ד, יום חלולת ר"ח ויטאל זצוק"ל וזיע"א, ליל ל' ניסן ר"ח אייר תשס"ט

לכבוד הגאון האדיר הנפלא והחזק הרח"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א!

אחרי דרישת שלום כבוד תורתו הטוב, אפתח בברכה לכת"ר שיזכה להרבות עוד ועוד חיילים לתורה וליראה וימשיך לכתוב חידושי תורה נפלאים מאירים ומשמחים, כדוגמת מה שכתב בגליון אליבא דהלכתא מכסלו תשס"ט בענין "כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה חוץ מצא", בבקאות נפלאה וחידושים יפים מאוד, ומאוד נהנתי לקרוא זה המאמר וישר כח גדול. והנה לעשות נחת רוח לכבוד תורתו שידעתי שישמח מאוד מכל דבר תורה קטן אפי' ממני ואפי' אין בו שיעור, אבל אמרתי לא אמנע טוב, דהנה י"ל דפירוש הגמ' "כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה חוץ מצא" הוא דאם יאמר לך בעל הבית (לאורח) אפילו שלי לא יהיה מה לאכול, אתן אני את האוכל שלי לך (היינו לאורח), על זה אמרו חז"ל כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה חוץ מצא היינו חוץ מלגרום לבעל הבית לצאת חוץ לביתו לחפש אוכל בשביל עצמו, על זה אל תאבה ואל תשמע לו.

ונזכר אני מה שכתב רבי חיים פלאג'י זצוק"ל וזיע"א בספרו כף החיים סימן ה' אות טו' וז"ל: לחקל הדבר בעיני הבעל הבית, מצוה לאודועי כי אין האדם חייב להאכיל לאורחים בשר ולהשקותם יין, אלא כל אחד אינו חייב אלא כשיעורו כפי אשר תשיג ידו, כדרך שהוא אוכל כפי יכולתו את לחמו ואת מימיו, וכמבואר בזוה"ק (פרשת אמור דף ק"ד ע"א) (על הפסוק איש כמתנת ידו יעו"ש), והעיקר הוא כי יהיה בשמחה. וכו' עכ"ל.

ועפ"י זה אפשר להוסיף נופך דלא יהיה גורם האורח לבעל הבית לצאת מביתו לשוק לקנות עוד ועוד עבור האורח, אלא יסתפק במה שיש לבעל הבית ג"כ ויאכל אתו את מה שאוכל. ע"כ.

קי — גם אני אודך

בענין אמירת ה' מלך עם הציבור

כת"ר הביא בקונטרס "גם אני אודך" תשובות הגר"ח קנייבסקי שליט"א ח"ב בעמ' יג' שאלה נא' וזה לשונו: במשנה ברורה (סימן נא ס"ק י"ח) כתב בשם האר"י דכשהציבור היו אומרים ה' מלך וגו', היה עומד עמהן אף שהוא לא הגיע לשם. ע"כ. מזה הכוונה, האם רק שעמד עמהם, אבל לא אמר עמהם ה' מלך וגו', או שגם אמר עמהם ה' מלך וגו'.

ועל זה ענה הגר"ח קנייבסקי שליט"א בודאי אמר עמהם. עכ"ל.

וכבר הארכנו בתשובה אחרת לכת"ר שהאר"י רק היה עומד עמהם אבל לא אמר עמהם ה' מלך וגו' עיי"ש.

וכעת מצאתי בספר "אוסרי לגפן" ח"ח (להרה"ג יהודה שיינפלד שליט"א) ובסופו יש קונטרס "מילי דחסידותא" והוא שו"ת מר' חיים הכהן שליט"א (תחלבן מגבעתיים) שנשאל ע"י הרב יהודה שיינפלד שליט"א בעמ' שכ"א סוף אות יז (טור א') וז"ל: שאלה: האם יש לענות ה' מלך וגו' כשנמצא באמצע הודו וכיו"ב או סגי לעמוד עם הציבור (עיין במשנ"ב ובבא"ה, ובשער הכוונות מפורש דא"צ להפסיק אפי' באמצע הקרבנות). תשובה: סגי לעמוד ולכוין להשתתף עמהם, ועיין כף החיים, ובקרבנות כדאי גם לענות אף שאינו חייב, עכ"ל.

בשבט הכהונה חלק ה' – ו' כסלו תשס"ט הובא מאמר ארוך ונפלא בענין "דיני מצות נקי יהיה לביתו שנה אחת ושמה בזמן הזה". מאת הרב אלעזר הכהן רבינוביץ שליט"א.

והנה בס"ד מצאתי בספר הנפלא "דרך שיחה" ח"א להגר"ח קנייבסקי שנשאל כמה שאלות בענין הנ"ל בפרשת כי תצא עמ' תקצח' – תקצט' וצירפתי תצלום מהספר לעיין, ויסלח לי כת"ר שלא תמצתתי את הענין דאין כעת פנאי לעשות כן, לכן שלחתי תצלום.

בברכת אהבת עולם

רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא נר"ו

רח' קירשטיין 6/9 עפולה 18394

נ"ב בס"ד אשלח עוד הארות על קבצי "המאור" בלנ"ד.

תשובות הגרריח"מ אביחצירא / סימן כ"ג ————— קיא

והנה מה שכתב בספר "דרך שיחה" ח"א הגר"ח קנייבסקי שליט"א

נקי יהיה לביתו שנה אחת ושמח את אשתו אשר לקח (כ"ד, ה')

שאלה: בענין "ושמח את אשתו" בשנה ראשונה, מהו בשנה מעוברת אם חודש העיבור בכלל?

תשובה: כבר נשאלתי בזה, והבאתי ראיה ממסכת כתובות (ח', א') "וכי אמר ליה מחמת הילולא (קראתי לכם לסעודה) עד אימת (מברכים) "שהשמחה במעונו", אמר רב פפי משמיה דרב עד תריסר ירחי שתא", וברא"ש (שם סי' י"ג) כתב על זה: "וסימן לדבר נקי יהיה לביתו שנה אחת ושמח", וכל שאיתא י"ב חודש אין חודש העיבור בכלל.

ובה"ג דקדקו הפוסקים באבילות, שאין חודש העיבור בכלל ממה שכתוב י"ב חודש, וכן במסכת ערכין לענין כמה דינים צריך ילפותא שחודש העיבור בכלל שנה, וכל שאין ילפותא אין חודש העיבור בכלל (ועיין בס' "שדי חמד" חלק ה' עמ' 182).

נקי יהיה לביתו (כ"ד, ה')

ובבעל הטורים כתב: "שהנושא אשה מוחלין לו על כל עוונותיו".

שאלה: הרי בפסוק נאמר "שנה אחת", ומוחלין לו על כל עוונותיו נאמר על חתן?

תשובה: אפשר כל השנה חתן הוא לענין שמוחלין לו עוונותיו בעשה תשובה.

נקי יהיה לביתו שנה אחת וגו' (כ"ד, ה')

שאלה: מהו מחזיר גרושתו תוך שנה ראשונה?

תשובה: אם לא החזירה ודאי שיצא בצבא (עיין בזה לעיל כ', ה'), ובהחזירה זו שאלה יפה, ובכתובות מבואר שזה על דעת כתובה קמא, ואפשר גם כאן כן.

קיב _____ גם אני אודך

שאלה: שם זה אומדנא שכך דעתו, אבל כאן הוא סוג נישואין של מחזיר גרושתו, שאינו שמחה כל כך, וי"ל אף שתוך שנה לא, והסכים הרב, והראו להרב בשם הגר"א גוטמאכער שכ' בפשיטות שיש דין שנה ראשונה.

שאלה: מה צריך לעשות בשביל ושמח את אשתו בשנה ראשונה.

תשובה: לבקש ממנה רשות כשנוסע מביתו, ובכל השנים צריך רק להודיעה להיכן הולך (כמו שכתב החזו"א), ולא בקשת רשות.

סימן כ"ד

בענין מאמר המשנה "בן קמצר לא רצה ללמוד על מעשה הכתב"

בס"ד, ו' אייר תשס"ט

לכבוד הגאון האדיר והחזק ידיד נפשי הרח"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א

שלום וברכה, ברכות ושמוחות לעד אכ"ר.

מאוד שמחתי לקבל את מכתבו היקר בענין "הרב אל הכדים ונואלו", מאוד נהנתי מתשובתו הנפלאה.

וכעת יש באמתחתי עוד שאלה שנשאלה ע"י ידידי רבי חגי כהן זדה שליט"א על המשנה ביומא פרק ג' משנה יא' "בן קמצר לא רצה ללמוד על מעשה הכתב". ע"כ.

ופירש ר' עובדיה מברטנורא ד"ה "על מעשה הכתב" – וז"ל: קושר ארבעה קולמוסים בארבע אצבעותיו וכותב שם בן ארבע אותיות כאחת. עכ"ל.

והקשה דלכאורה צריך להיות כסדרן וכשכותב שם בן ארבע אותיות כאחת אין זה כסדרן.

ורציתי לתרץ לו שבן קמצר לא היה כותב תפילין ומוזוזות שצריך כסדרן אלא היה כותב ס"ת שאין צריך שיחיה כסדרן (וכן תירץ ידידי ר' יעקב מזרחי שליט"א) אבל עדיין תירוץ זה דחוק. וצ"ע.

ומאוד אשמח אם כת"ר ישיב לי אם ראה משהו בזה הענין.

בברכת אהבת עולם

רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא נר"ו

רח' קירשטיין 6/9 עפולה

סימן כ"ה בעניינים שונים

בס"ד, יג' אייר תשס"ט

לע"נ יוסף דוד בר חסיבה ויצמן

לכבוד הגאון האדיר והנפלא ידי"ג הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א

אדשכתה"ט כנאה וכיאה, אפתח במזמור לתודה על כל המכתבים היקרים ששלח לי להשיב על שאלותי בענין צורת הכוכבים בספה"ק "נועם אלימלך", הדברים נפלאים יקרים מפנינים, וכשקראתי את הסבריו על צורת הכוכבים בספר "נועם אלימלך" רעדה אחזתני מגודל קדושת ה"נועם אלימלך" זיע"א ועכי"א.

א וכעת עלה ברעיוני עוד ענין מדוע יש צורות כוכבים בסה"ק "נועם אלימלך" דהנה הצורות כוכבים הם ניצוצים קדושים והכוונה בזה שכל מקום שיש צורת ניצוץ הכוונה בזה להורות שכאן העלה רבינו ה"נועם אלימלך" זיע"א ניצוץ אחד קודש לשורשו.

ב ועוד עלה ברעיוני סיפור המובא בהסכמת הסה"ק בעש"ט עה"ת מהאדמו"ר הגה"ק מוהר"ר יצחק אייזיק ווייס מספינקא הי"ד זצ"ל וז"ל: כידוע שנשמת רבינו האלוקי הבעש"ט זי"ע היה כולל כל נשמות ישראל, כידוע המעשה שרבינו הקדוש והנורא מרן אלימלך מליז'ענסק זי"ע ועכ"י היה לו צער גדול מדוע לא הכיר את הבעש"ט והיה לו על זה השתוקקות נפלאה לראותו, ופ"א הדפיקו בחלוננו בחצות הלילה שכעת יוכל לראות את הבעש"ט הקדוש וכנגד ביתו היה הר נמוך וראה עליו אש גדול מתלקחת ובתוך האש כדמות אדם ואמרו לו שזה הוא הבעש"ט הקדוש ואח"כ נתפוצץ האש על שישים ריבוא ניצוצין ובכל ניצוץ היה דמותו של הבעש"ט הקדוש, זה לרמוז שהבעש"ט היה נכלל מכל שישים ריבוא נשמות ישראל, לכן זיקוקין דנורא ובעירין דאשא הגדולה יש להם כח להלהיב את לבות בני"י לאביהם שבשמים וכו' וכו' עכ"ל.

ג ונ"ל בס"ד (והוא רחום יכפר עון) לומר בזה דהנה כל ניצוץ בספר הקדוש ה"נועם אלימלך" הוא, להורות שכל מקום שיש ניצוץ היה לרבינו ה"נועם אלימלך" מעין גילוי נשמת הבעש"ט באותה העת, והיה רואה בעיני רוחו הקדושות

והמהורות את אותם ניצוצין קדישין שיש בהם דמות הבעש"ט והוא כולל כל נשמות ישראל שישים ריבוא, ולכן מופיע בספה"ק הנ"ל "נועם אלימלך" צורת כוכבים להורות דכאן היה גילוי מנשמת הבעש"ט זיע"א ועכי"א.

ג) עוד יש לומר בס"ד הטעם שיש צורת כוכבים בספה"ק "נועם אלימלך" דהנה כתוב "והמשכילים ישכילו כוזהר הרקיע ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד", והיינו שמצדיקי הרבים הרי הם ככוכבים לעולם ועד, והנה מי לנו גדול מרבינו אלימלך מליז'נסק ואחיו הקדוש רבי זושא מאניפולי דהיו מצדיקי הרבים, והיינו שהיו משיבים אנשים בתשובה ועושים אותם צדיקים וידוע מכמה וכמה סיפורים בעת שהלכו שניהם האחים הקדושים בגלות שהיו משיבים הרבה מעמך בית ישראל בתשובה שלימה. והנה יתכן שזהו כוונת הכוכבים המופיעים בספה"ק "נועם אלימלך" להורות על מעלת מצדיקי הרבים שהם ככוכבים לעולם ועד.

ד) ועוד י"ל בזה בס"ד דהנה בפרשת אמור נכתב "אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת עליהם", ופרש"י ז"ל אמור ואמרת להזהיר גדולים על קטנים. ע"כ.

ויובן עפ"י מה שאמר הבעש"ט הקדוש זיע"א שהכוכבים הנראים בשמים הינם נראים קטנים אבל שמתקרבים אליהם הם גדולים מאוד, כך כל יהודי נראה שהוא קטן מאוד אבל האמת היא שהינו גדול מאוד.

וזהו הכוונה להזהיר גדולים על קטנים שאם חושב היהודי שהינו קטן מאוד ואין ביכולתנו לפעול ולעשות ולהשפיע ידע שהוא גדול מאוד, וזהו להזהיר גדולים על קטנים והיינו שיאיר ויזהיר מהמציאות האמיתית של נשמתו על מה שרוצה היצר הרע לומר לו שהנו קטן.

ולפי זה יש לומר שזהו הטעם שיש כוכבים בספה"ק "נועם אלימלך" שידע האדם שלמרות שלומד בספר הקדוש ונראה לו שאינו מבין את עוצמתם של הדברים ויתייאש ויאמר מי אני שאלמד בספר הקדוש הזה "נועם אלימלך", ידע שנשמה גדולה ועצומה שוכנת בקרבו וגם הוא יכול לזכות ללמוד בספר הקדוש הלזה, וזהו "להזהיר גדולים על קטנים" והיינו שילמד מוסר השכל מן הכוכבים הנמצאים בשמים שנראים קטנים אבל הם גדולים מאוד, וכן הוא. ע"כ. והוא דומה למ"ש לי כת"ר בתוספת נופך.

ה) עוד אמר לי הבחור היקר יקיר שמו הי"ו בשם מורי ורבי הרב אברהם הלוי ליפשיץ שליט"א שכל מקום שיש כוכבים בספר "נועם אלימלך" – ר' אלימלך

מליז'נסק זיע"א הגיע להתפשטות הגשמיות ולניתוק מן העולם הזה, ע"כ. (מפי מורי ורבי אברהם הלוי ליפשיץ שליט"א כפר גדעון).

בענין בן קמצר

א) מה שרציתי לתרץ לכת"ר שבן קמצר לא היה כותב תפילין ומוזוות שצריך כסדרן אלא היה כותב ס"ת שאין צריך שיהיה כסדרן ועל זה כתבתי שהוא דוחק.

הנה כעת מצאתי בס"ד בספר "מאור ישראל" ח"א של גאון עוזנו הגר"ע יוסף שליט"א על מגילה (ח' ע"ב) וז"ל: "הגמ' אין בין ספרים לתפילין ומוזוות אלא שהספרים נכתבים בכל לשון ותפילין ומוזוות אינן נכתבות אלא אשורית. וכתב בספר הג"ל וז"ל: לכאורה קשה, דאמאי לא קאמר נמי שספרים כשרים אפילו שכתבם שלא כסדרם, ותפילין ומוזוות אינם כשרות אלא אם כן נכתבו כסדרם, וכדתניא במכילתא, כתבן שלא כסדרן וגנזו. וכ"ה בתוס' מנחות (לד' סע"ב). ולכאורה י"ל שמכאן ראייה למ"ש בשו"ת גנת ורדים (חאו"ה כלל ד' סימן יד') שכתובת האזכרות בספר תורה צריכה להיות כסדרן. ע"ש. ומשום הכי לא היה פסיקא ליה לתנא דמתניתין למתני הא מילתא, משום שאף בס"ת משכחת לה דבענין כסדרן. עכ"ל וכו' עיי"ש.

ולפי הגנת ורדים מובן, שכתבתי שבן קמצר היה כותב בס"ת את האזכרות ולא צריך כסדרן, אבל לפי הגנת ורדים צריך גם את האזכרות בס"ת כסדרן וא"כ מה שכתבתי שבן קמצר כתב בס"ת את האזכרות הוא דוחק.

ועיין כמו כן ברש"י על מגילה (ח' ע"ב) שכתב בשם הפ"ת סימן רע"ו סק"כ דהשם אפילו בספר תורה צריך שיכתבנו כסדרו.

ועיין בספר שיערים המצויינים בהלכה על מסכת יומא (לח ע"ב) שכתב וז"ל: ד"ה שהיה נוטל ד' קולמוסין בין אצבעותיו, והיה כותב תיבה של ד' אותיות בבת אחת, – כתב בפת"ש (יו"ד סימן רע"ו סק"כ) בשם שו"ת גינת ורדים, דשם השם צריך להיות כתוב כסדרן דווקא, והוכיח בן מזוה"ק, שכן נראה משו"ת נודע ביהודה (מהד"ק יו"ד סימן ע"ו). ועיין במנ"ח (מצוה תלז). ובלשכת הסופר (חקירה י') דחה דבריו. וגם משו"ת נודע ביהודה לא נראה שהסכים אל השואל לפסול זה. וכן בשו"ת דברי חיים (יו"ד סימן קכ"א) דחה דבריו, והוכיח גם מגברא דהכא דכיון

דלכתחלה כתב בבת אחת, א"כ אין לפסול בדיעבד כשכתוב למפרע. וע"ע מה שכתבנו במס' גיטין (ס' ע"א ד"ה אי נמי). עכ"ל. (א"ה בגיטין כתב הספר הנ"ל שבקסת הסופר (סימן י' סי"ג) כתב שלכתחילה יש לדקדק לכתבן כסדרן. ע"כ ועיי"ש). ואולי לפי כל הנ"ל יש מקום למה שכתבתי שבן קמצר היה כותב בס"ת את האזכרות ולא בתפילין ובמזוזות, אלא שעדיין הוא דוחק, שהתירוץ של כת"ר יותר מרווח שהוא גם מתרץ היאך היה עושה כן בתפילין ומזוזות והיינו שהיה כותב בבת אחת. ואכמ"ל.

ב) ובעיקר הקושיא היאך בן קמצר היה כותב כך הרי צריך כסדרן – מובא ברש"ש על יומא (לח ע"ב) וז"ל: (ד"ה על מעשה הכתב) קושר כו', לקמן בגמרא איתא שהיה נוטל בין אצבעותיו וכו' ולכאורה מכאן סתירה למה שהבאתי במגילה (ח' ע"ב) דאותיות השם צריך לכותבן כסדרן, דהא א"ר כל שאינו בזה אחר זה אפילו בב"א אינו, אלמא דחשבינן לב"א מהם כאילו הוא אחרון, וא"כ ה"נ נחשוב כאילו האותיות הראשונות מהשם נכתבו באחרונה, ויש לחלק וכו' עכ"ל.

ג) וב"מאור ישראל" לגאון עינינו הגר"ע יוסף שלימ"א ח"ב על יומא דף (לח' ע"ב) כתב על ד"ה בן קמצר שתיבה בת ד' אותיות היה כותבה בבת אחת. כתב וז"ל: עיין שו"מ רביעאה (ח"ג סימן ק') שהביא מ"ש האחרונים להוכיח שבשם ה' א"צ שיהיה כסדרן, וראיה מבן קמצר שהיה כותב ה' בב"א, והרי א"א לצמצם ושמא הקדים המאוחר. וכ"כ בשו"ת שם אריה (חיו"ד ס"ס מ"ה), שהרי כשכותב ה' משתתה יותר מאות י' ואות ו', אלמא שא"צ כסדרן, ודחה שי"ל שהיו מתאמנים באצבעותיהם באופן שיכתבו הכל בבת אחת שהיו ממהרים בכתיבת הה"א ושוחים בכתיבת י' ו' באופן שהיו מסיימים הכל בבת אחת. ע"ש. ובילקוט הגרשוני (א"ח ח"א דנ"ד ד' אות מ"ט) כתב דהו"ל כס"ס, שמא כתבו כסדרו, ושמא הקדים את המוקדם. והו"ל ב' סברות נגד הסברא שהקדים מאוחר, והו"ל רובא להיתר. וכמ"ש כיו"ב תוס' בחולין (פח' ע"ב), ע"ש. ועיין בשו"ת יביע אומר ח"ג (חיו"ד סימן יד), ובשו"ת בנין ציון ח"א (ס"ס צ"ו). ועיין מנחת חינוך סימן תלז, שכתב, לכאורה קשה כשכותב שם הוי"ה, הרי כשכתב ב' אותיות הראשונות הם שם בפ"ע, וכשכתב אות ו' הרי קלקל בזה, אף דהוי מקלקל ע"מ לתקן לסיים שם ה', אם יש תקנה שלא לקלקל כלל, בוודאי עדיף טפי, והיה נכון לכתוב הוי"ה ואח"כ לכתוב י' בראשם, אלא ודאי דבעינן שם ה' כסדרן, ע"ש. ובזה ניחא מה שהיה בן קמצר כותב ה' בבת אחת כדי שלא יהיה כמקלקל בשם ה'. ושור"ר כן בשו"ת אבני נזר (האו"ח סימן לג' אותיות

ק"ח ————— גם אני אודך

יב' – יג'). ע"ש. ומ"מ אפילו נימא שא"צ כסדרן, כמו שהסכימו רוב האחרונים לק"מ, כיון שמתחלה מכיון לכתוב שם הוי"ה, וכך צ"ל בתורה, לא חשיב כמקלקל. ועיין שו"ת משנת בנימין (סימן כ"ו) עכ"ל הספר "מאור ישראל".

בענין י' ראשונים

בענין מה ששאל כת"ר על י' ראשונים בבית הכנסת ללימוד לסליחות וכדומה, בקובץ המאור "שבט אדר" מצאתי בזה כמה דברים בענין י' ראשונים בספר "אוסרי לגפן" (ח"ט) להרב יהודה שיינפלד שליט"א בשו"ת מילי דחסידותא ח"ב (שאלות ששאלה רב הנ"ל את החלבן מגבעתיים רבי חיים הכהן שליט"א), וליקטתי מהספרים הנ"ל מעט שאלות ותשובות בזה.

א) באוסרי לגפן ח"ט שו"ת מילי דחסידותא ח"ב אות י' כתב וז"ל: שאלה: בית כנסת שיש לידו מקוה, ומגיע לתפלה בשבת (וכיו"ב שאין תפילין) מי' ראשונים, ועדיין לא טבל טבילה (לכבוד הנשמה היתרה ביום) ומקיף הבימה ומתחיל קרבנות, האם ימתין עד שיהיו י' בלעדיו ורק אז ירד לטבול, או שיטבול לפני הודו דווקא גם אם לא הגיע עדיין מנין.

תשובה: כיון שהקיף והשאיר הטלית שם, ומה גם שהתחיל קרבנות, נשאר הרשימו שלו שם, ולא מפסיד מעלת י' ראשונים כשירד לטבול.

אמנם כשיוצא ומשאיר ט' אנשים (לדוגמא) ומגיע אז אדם נוסף, גם זה האחרון זוכה במעלת י' ראשונים ושניהם זכו. עכ"ל.

ב) באות כב' מובא, שאלה: בית הכנסת שישנים בו אנשים (כגון ביום כיפור) האם י' ראשונים נחשבים י' אנשים שמגיעים נוסף לישנים, או רק בצירוף הישנים.

תשובה: הישנים לא נחשבים, (דאינם מצטרפים להשראת השכינה, וממילא למ"ד ישן מצטרף, א"כ כשיגיעו ט' אנשים כבר תהיה שכינה, והתשיעי יחשב עשירי ודו"ק). עכ"ל.

ג) באות כג' מובא שאלה: מי שהיה מי' ראשונים בסליחות יעשה ההקפות לבימה (כדרכו לפני התפילה) אבל יתפלל שם רק בשחרית, וכשמתחילים סליחות הולך למנין אחר לסליחות, ואח"כ חוזר לשם לשחרית, האם ההקפות שעשה לפני שהגיעו י' מועיל שיחשב מי' הראשונים אע"פ שבזמן הסליחות לא היה שם.

תשובה: אם מחכה עד שיחיה מנין בלעדיו ורק אז הולך לסליחות מועיל. עכ"ל.

(ד) בחלק יב (א) מובא שו"ת מילי דחסידותא (ח"ה) בעמוד תקלה טור ב' וז"ל: שאלה המתפלל במירון בבית הכנסת שעל הגג ורוצה לזכות להיות מעשרה ראשונים, אבל כשקדם עדיין בית הכנסת סגור, וממתין בחדרו, האם ג"כ נחשב מעשרה ראשונים. (דעך שמבחינך שנפתח כבר יש מנין בפנים).

תשובה: בכח"ג שממתין שיפתח שפיר נחשב כעשרה ראשונים, אבל עדיף להיות מעשרה ראשונים ממש. עכ"ל.

ע"כ ליקוט מהספרים "אוסרי לגפן" משו"ת מילי דחסידותא.

ובדבר מה ששאל כת"ר בהערות התמימים ואנ"ש (שבט - אדר ב' תשס"ט) וז"ל: (שם) אם נתאספו בבית הכנסת עשרה ראשונים לתפילה, ושמעו אזעקה וברחו כולם ואח"כ נתאספו שוב לבית הכנסת, מי נחשב לעשרה ראשונים, האם אלו שנתאספו לפני האזעקה, או אלו שבאו אחרי האזעקה, או שניהם, והטעם? עכ"ל השאלה.

והנה נראה לי בס"ד לפשוט זאת עפ"י מה שהבאנו לעיל מספר "אוסרי לגפן" ח"ט שו"ת מילי דחסידותא ח"ב אות י': שאדם שהגיע לבית הכנסת ביום שבת והוא מעשרה ראשונים ועדיין לא טבל בשביל תוספת נשמה יתרה, אם יצא לטבול האם יפסיד מעלת עשרה ראשונים. והשיב שם שנראה שאין הוא מפסיד אם הקיף לבימה וגם קרא את הקרבנות שהשאיר שם את הרשימו שלו שם וכוונתו להשאיר בזה המנין עד סוף התפילה, ועפ"י זה יש לומר שגם אותם שהגיעו לבית הכנסת והתחילו בתפילתם והשאירו את הרשימו שלהם ומחמת אונס אזעקה וכדומה ר"ל ברחו מבית הכנסת לא הפסידו מעלתם, ובפרט שיצאו חוץ לבית הכנסת מחמת אונס ולא מרצון וא"כ הם נחשבים לעשרה הראשונים שבאו לבית הכנסת.

ואמנם יש לומר דבכהאי גוונא גם העשרה שבאו לאחר האזעקה נחשבים לעשרה ראשונים דהרי בפועל באמת הם עשרה ראשונים וזכו גם הם בזכות של עשרה ראשונים ולמה יגרע חלקם, אבל יש לומר שגם אלו שבאו לאחר האזעקה יקבלו שכר של עשרה ראשונים רק אם הם באו להתפלל כעת והם לא מן המאחרים כל יום למנין, שאם הם מן המאחרים למנין ובכל יום אין הם מן עשרה ראשונים א"כ גם כעת כשהגיעו לא הגיעו מחמת שרוצים להקדים לבוא לבית הכנסת אלא מחמת שמאחרים הם, ובגמרא ברכות מז ע"ב נקט ריב"ל לעולם ישנים אדם לבית

הכנסת כדי שיזכה וימנה עם העשרה ראשונים הרי לך שמודגש כאן ענין ההשכמה לבית הכנסת שע"י זה זוכה להיות מהעשרה הראשונים.

והעירני ידידי הרב טל אברהם ארז שליט"א שגם לאלו שבאו לאחר האזעקה תהיה את הזכות של העשרה הראשונים למרות שבדרך כלל הם מן המאחרים, כי ההסתכלות כאן היא על הענין שבזכותם שכינה באה שוב לבית הכנסת דכאן הוא עולם המעשה, היינו שמסתכלים על פי מעשה האדם, והמעשה של אותם שבאו לבית הכנסת לאחר האזעקה גרם לשכינה לבוא שוב ולהיות בבית הכנסת.

וא"כ לפי כל האמור לעיל יש לומר שזכו גם העשרה שבאו לפני האזעקה וגם אלו העשרה שבאו לאחר האזעקה. ע"כ.

ומצאתי כמה דברים נפלאים על ענין העשרה הראשונים לבית הכנסת ואמרתי אעתיקם לכת"ר, והוא מספר "שיבת ציון" ח"ב (להרח"ג בן ציון מוצפי שליט"א) בעמ' ה' בעיונים הנקראים בשם "יושב ציון".

א) הרמ"ק ז"ל (אוה"ח ח"ב דקס"ד ע"ג) כתב שהבאים לבית הכנסת נחלקים לשלשה, הראשון אור לעצמו, התשעה הבאים אחריו אור לעצמם, שאר העם יחוד לעצמם, והכל יחוד אחד, אמנם צריך שיהיה שם עומד מכניסתו לבית הכנסת עד תשלום התפילה, ע"כ.

והרא"ג ז"ל שם כתב כי הראשון מעלתו גדולה כי אמר "מדוע באתי ואין איש" ולא אמר ואין עשרה.

ב) הרמ"ק ז"ל (אוה"ח ח"ד ד"ז ע"ב) ביאר כי אין השכינה שורה אלא בעשרה, ואין דרך שתשרה על איש אחד ואח"כ על השני אלא על כל העשרה, ובאחד שבא קודם הוא משמח להקב"ה.

ג) מהרח"ו זיע"א (שער הכוונות די"ג ע"ב) כתב אין צריך שכל העשרה יכנסו כולם ביחד דאין יהיה שייך ראשון ושני וכו', ועוד שזה אי אפשר שיכנסו עשרה בפעם אחת, אלא הכוונה שצריך שאותם העשרה ישארו בבית הכנסת, שלא יבואו ואח"כ יצאו וילכו אלא יתפללו שם, ולכן אמר דישתכחין כחדא ע"כ. (ועיין זוה"ק נשא קב"ו ע"א).

ג) מהרח"ו זיע"א בשער הכוונות (ד"ג ע"ב) כתב צריך שאותם עשרה לא יצאו עד שישלימו התפילה, ולא כאותם הנוהגים להיות מעשרה ראשונים בבית הכנסת,

תשובות הגרי"מ אביחצירא / סימן כ"ה ————— קכא

ואח"כ חוזרים והולכים להתפלל בבית כנסת אחרת שלא היו שם מעשרה ראשונים טעות היא בידם ולא תחשב למצוה כלום. ע"כ.

(ד) עוד כתב בספר "שיבת ציון" ח"ב בעיונים יושב ציון עמ' ו' וז"ל: ומצוה להיות מעשרה ראשונים בכל תפילה ותפילה ולא דווקא בשחרה, וכן בלימוד תורה"ק. ועיין שם בכל מה שציין א) בן איש חי (שנה א' ויקהל ו') ב) הנהגות מהר"א גלאנטי (אות יט) להיות מעשרה ראשונים, בבוקר ובערב.

(ה) עוד מובא בספר "החזיונות" לר"ח ויטאל זיע"א (בהוצאת ישיבת "שובי נפשי" תשס"ב ירושלים) בסופו יש קונטרס הנקרא דרכי חיים ושם בסימן ו' הביא הקדמת מהר"ח"ו לשער ההקדמות ובעשה טוב אות ב' כתב מהר"ח"ו וז"ל: ילך לבית הכנסת קודם עלות השחר קודם חיוב מליה ותפילין, להזהר שיהיה מעשרה ראשונים. ע"כ.

ובעיונים דנו בדברי הר"ח"ו זיע"א ומצורף תצלום מן הדברים.

(ו) עוד מובא בספר "החזיונות" (הוצאת ישיבת "שובי נפשי") בקונטרס שבסופו בשם "דרכי חיים" סימן א' אזהרות תיקונים וסייגים שמסר המגיד למרן הבית יוסף, ובאות כג' אמר המלאך המגיד לבית יוסף הטוב לך שאין אתה הולך בהשכמה לבית הכנסת, והרע בעיניך להיות מעשרה הקודמים, לכן מכאן והלאה הזהר מאוד במעשיך וגם בדיבוריך. וכו' עכ"ל.

בענין תענית בכורים

א) בענין מה ששאלתי לכת"ר האם בכור יכול לפטור את עצמו מתענית בכורים בערב פסח ע"י שישמע סיום מסכת בטלפון.

הנה בס"ד מצאתי בזה כמה דברים:

א) בספר "דרכי פלא" להרב אליהו ביטון מביריה כתב בעמ' לב אות ס"ב וז"ל: בכור חולה או אסיר, או אדם הנמצא בחו"ל במקום שאינו יכול להשתתף בפועל

ה. והוא תשובה למה שהקשה כת"ר בקובץ המאור שכט - אדר תשס"ט בעמ' נ"ב אות ב' האם לענין לימוד בבית המדרש יש מעלה של עשרה ראשונים, או לא והטעם, ולפי הנ"ל גם בבית המדרש הוא כך.

קכב — גם אני אודך

בסיום מסכת, כדי להפטר מתענית בכורות בערב פסח כנהוג, רשאי להאזין לזה דרך טלפון ונפטר בכך, עכ"ל. ועיין בעיונים שם שכתב כן נראה פשוט.

וציין מעין זה מכמה מקומות. עיי"ש.

(ב) הרה"ג אלון ארביב שליט"א (נתניה) כתב בספרו "חוקת הפסח" בשו"ת "שערי תשובה" עמ' סא'–סב' כתב וז"ל: בכור שנמצא במקום שאין באפשרותו לשמוע כלל סיום כגון חייל וכיו"ב, האם יכול לשמוע הסיום בטלפון.

תשובה: אפשר דיש להקל דהרי שומע הסיום ושמה בסיום המסכת ולא דמי למ"ש בנהר מצרים ועוד, שיש למחות ביד הנוהגים להביא להם כוס יין מהסעודה ושם לא שמעו כלום משא"כ כאן על כל פנים שומעים הסיום ומבינים הסיום, ולכן יש להקל וכמ"ש ב"מעדני שלמה" להגרש"ז אורבך זצ"ל. (הגר"ב דיין שליט"א).

נ"ב – אמנם, באם יוכל לסיים מסכת אבות וכו' עדיף טפי שיסיימה מאשר ישמע הסיום בטלפון, עכ"ל הספר "חוקת הפסח".

ועוד השיב לי במכתב ששאלתי אותו והרי צריך למעום כזית מהסיום, שאין צורך למעום שהרי סיום דרך הטלפון הוא בדיעבד והוא "צורך השעה", ואולי טוב שיניח לפניו בעת ששומע את הסיום בטלפון כזית עוגיות ויאכלם אחרי הסיום עכת"ד.

(ג) בספר דרך שיחה ח"ב שאלות מהרב אליהו מן שליט"א לגאון האדיר הגר"ח קנייבסקי מובא בעמ' ש"נ (עניני סיומים) וז"ל: שאלה: שמעתי בשם אחד הפוסקים שבכור המטלפן ממטום לבית הכנסת ושומע הסיום, נמי סגי.

תשובה: כאן גרע טפי, שאינו שייך כלל לסיום. עכ"ל.

בענין סיום "זוהר תניינא" לרמח"ל

ובענין מה ששאלתי לכת"ר, אם אדם יכול לעשות סיום על "זוהר תניינא" לרמח"ל או על "תיקונים חדשים" לרמח"ל, הנה מצאתי בס"ד בספר "תענית בכורים" (וסעודת מצוה בער"פ) לרב משה אלכסנדר זושא קינסטליכער (בני ברק תשמ"א) שכתב בפרק י"ב (עמ' רנח' רנט') שכתב על ענין של סיום זוהר ושאר ספרים הקדושים, ובתוך הדברים הביא וז"ל: בתולדות קול אריה אות ל"ג מובא עובדא

תשובות הגרי"מ אביחצירא / סימן כ"ה ————— קכג

ממנו: פעם אחת ביומי דאב קודם הצום עשה סעודת סיום ואכלו בשר ושאלו אותו על מה עשה סיום והשיב כי סיים את הספר הקדוש "עשרה מאמרות" להרמ"ע מפאנו ז"ל. וכן במנהגיו שם אות קכ"ט הובא: פעם במוצאי ת"ב אכל בשר ואמר שיש לו סיום על פרי עץ חיים. ע"כ.

עוד כתב בספר "תענית בכורים" משם שו"ת משנה הלכות ח"ו סימן קס"ו וז"ל: אם מסיים בדרך לימודו שדרכו בכך ודאי לכ"ע מותר לעשות סיום והו"ל סעו"מ וכן על ספח"ק שדרכו לסיים כל הספר ועושה סעודה לגמר המצוה הו"ל בכלל. עכ"ל.

ואמנם עיין בספר "תענית בכורים" שהעלה שעל סיום שאר ספרים הקדושים עדין צ"ע אי בסיומם הוי סעודת מצוה ושייפטרו עי"ז הבכורים מלהתענות. ע"כ.

ונראה לי שעל סיום ספר מכתבי הרמח"ל בלשון זוהר אף בלא הבנה נראה שיפטור מתענית בכורות כמו סיום זוהר, וכמו שכתב הגר"ע יוסף שליט"א על זוה"ק עיין יביע אומר ח"א האו"ח סוס"י כ"ו ועיין בחזון עובדיה עמוד צ"ח (מהדורא שניה), והוא עפ"י מה שהובא בכמה מקומות שמעלת זוהר להרמח"ל גדולה שרשב"י התחיל בחיבור הזוהר והרמח"ל השלימו ועיין במה שהבאתי (מצורף צילומים) מהקדמת הספר "נופך דעת" תיקוני הרמח"ל להרב יהודה שיינפלד שליט"א, שם תראה מעלת הרמח"ל וספריו עיי"ש.

וא"כ הרה"ג אלון ארביב שליט"א בתשובה לשאלה זו לא הסכים שיפטור רבים, אבל כשדברנו בטלפון הסכים שלפטור את עצמו הבכור יכול לעשות על זוהר תניינא לרמח"ל או תיקונים חדשים לרמח"ל.

בענין אי ברכת החמה בערב פסח פוטר מתענית בכורות

ובמה שהקשתי לכת"ר אי ברכת החמה פוטרת מתענית בכורות שהרי אמרתי שיש שנהגו לעשות סעודת מצוה ביום שמכרכים בו ברכת החמה וכך יש שנהגו (וכן מנהג חב"ד מדינא) לברך ברכת שהחיינו. בבוקר כ' אייר קיבלתי עונג שבת של עיתון יום ליום ושם מובא תשובתו של הרה"ג ישי מלזומיאן שליט"א ושם

קכד ————— גם אני אודך

העלה שלא פוטר ברכת החמה מתענית בכורות עם כל השמחה שיש בברכת החמה וצרפתי לכת"ר תצלום מגליון עונג שבת עיי"ש.

כבר אמרתי לכת"ר בטלפון שהפקדתי עבור הדפסת חידושי הנפלאים סך של 550 ש"ח (ומצורף קבלה) ואם יוכל כת"ר. שיהיה זה לע"נ סב אשתי.

וזה נוסחה של התקדשה:

לע"נ הזקן הכשר

ר' יוסף דוד בר חסיבה ז"ל למשפחת ויצמן

נלב"ע ז' אייר תשס"ט תנצב"ה.

כמו כן מודה אני לכת"ר שפירסם את חידושי "כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה חוץ מצא", ב"אליבא דהלכתא" וישר כח גדול.

ברוכים תהיו ותתברכו בכל חותמי הברכות בכל מילי דמיטב, שמחות לעד, ויזכה כת"ר לעשות עוד הרבה כתרים להשם יתברך ע"י חידושי הנפלאים והיקרים, בבריאות טובה ונהורא מעלייא, שפע גדול מן שמיא הן בגשמיות והן ברוחניות לו ולכל בני ביתו אכ"ר.

בברכת התורה ולומדיה

רן יוסף חיים מסעוד אבוהצירא נר"ו

רח' קירשטיין 6/9 עפולה

סימן כ"ו

עוד ב' פירושים על מאמר חז"ל שאמרו "כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה חוץ מצא"

בס"ד, ח' סיון תשס"ט

לכבוד הרב"ג ידין הרב המופלא והחדשן הרב"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א!

אחדשכתה"ט, הנה בס"ד עלה ברעיוני עוד ב' פירושים על מאמר חז"ל שאמרו
"כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה חוץ מצא".

א) דהנה כאשר רצה יצחק אע"ה לברך את עשו אמר לו (בראשית כו, ג') ועתה
שא נא כליך תליך וקשתך וצא השדה וצודה לי ציד". והנה יצחק אמר לעשו
לשון, "וצא השדה וצודה" וכו', ועפ"י זה י"ל שאמרו חז"ל כל מה שיאמר לך בעל
הבית עשה חוץ מאם, יאמר לך, "צא", והיינו "צא השדה וצודה לי ציד" שעל זה
אל תשמע לו שלצוד ציד היא אומנותו של עשו ואין אתה רוצה להיות דומה לעשו
הרשע. ע"כ.

ב) ועוד י"ל בזה דהנה משה רבינו ע"ה אמר ליהושע במלחמת עמלק פרשת בשלח
(יז, ט') "ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק" וכו' ע"כ.
והנה גם משה רבנו ע"ה הוציא אמירתו ליהושע בלשון "צא". ועפ"י זה י"ל שכוונת
חז"ל באומרם "כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה חוץ מצא" היינו אם יאמר לך
בעל הבית למה לך לצאת ולהלחם בעמלק, מדוע אתה כל כך קיצוני וקנאי לה'
ולתורתו, על זה אל תאבה ואל תשמע לו לבעל הבית, דהרי אתה מצווה לצאת
ולהלחם בעמלק וכמו שצוה משה רבנו את יהושע "וצא הלחם בעמלק". והנה עלה
בדעתי דבר פלא ד"חוץ מצא" עם האותיות עולה בגימטריא "עמלק" עם הכולל
והוא לרמז להנ"ל. ע"כ.

בברכת התורה ולומדיה
רן יוסף חיים מסעוד אבוהצירא
רח' קירשטיין 6/9 עפולה

סימן כ"ז עוד בענין הנ"ל

בס"ד, ד' סיון תשס"ט

לכבוד הרה"ג והנפלא ידין רב לו בחידושי התורה וההלכה, שאלותיו וחידושיו מהיים כל נשמה, ועל דבריו כל הנשמה תהלל י-ה!

הוא הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א!

אחדכש"ת הטוב כנאה וכיאה, וכעת אבא אל העין, הוא הענין מה שכתב כת"ר בגליון "אליבא דהלכתא" בענין "כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה חוץ מצא", ובהזדמנות זו מודה אני לכת"ר שפרסם משמי גם בגליון "אליבא דהלכתא" (אייר תשס"ט) פירוש על זה, תזכו למצוות ישר כח גדול.

א) וכעת מצאתי עוד פירוש נפלא על זה בספר "חזון נחום" להרה"צ האלוף דב איסר קוק שליט"א (טבריה), ובסוף הספר יש ביאורים על כל מיני עניינים (בעמוד ש"ט) ואביא את דבריו (בתוספת פיסוק ומעט הוספות ממני) וז"ל: "כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה חוץ מצא" לפי פשוטו הפוך הוא בדינא, וידוע מה שמובא בספרים ד"בעל הבית" הוא הקב"ה, שמור כל מצוותיו "חוץ מצא" ממחיצתי, שלא תשמע אלא קוה אל ה', אפילו אחרי בת קול של "חוץ מאחר" (עיין חגיגה טו' ע"א), ונמצא דהנהגה זו בהיפוך מן הראוי לדינא דבעל הבית, גדר של נצחוני בני יש בו, וזהו גופא גדר התשובה כעין נצחוני בני שאף על פי שיש חמא וחסר בהגדרת בן, עדיין אפשר לשוב וכלשון חז"ל זמרו למי שמנצחין לו ושמה וכו' וכו' עכ"ל עיי"ש.

ואסיים בברכה לכת"ר שיזכה עוד ועוד להפיץ ולחדש עוד חידושים נפלאים ומתוקים.

בברכת התורה ולומדיה
רן יוסף חיים מסעוד אבוהצירא
רח' קירשטיין 6/9 עפולה

סימן כ"ח

עוד בענין הנ"ל

בס"ד, יא' סיון תשס"ט

לכבוד הרצה"ג ידי"ן ורב חביבי ליש ולביא הכהן הגדול מאחיו גמליאל הכהן
רבינוביץ שליט"א!

אחדשכתה"ט, בס"ד ובחמלת ה' עלי, עלה ברעיוני עוד ביאור בענין כל מה
שיאמר לך בעל הבית עשה חוץ מצא, והוא עפ"י דברי המהר"ם
קורדובירו וצוק"ל וזיע"א בספרו הקדוש "תומר דבורה" בפ"ה וז"ל: (ואעתיק הצריך
לעניינינו) כיצד ירגיל האדם עצמו במדת החסד. וכו', חמישית – הכנסת אורחים,
הם התפארת והיסוד, לתת להם בית מנוחה שינוחו בה, דהיינו המלכות, כיון שהם
הולכי דרכים, בסוד הגלות, לחזר על אבדתם, צריך להכניסם שם. ולפי המתבאר
בזהר (וירא קטו ע"ב) שזו מצוה מתקיימת בהולכי על דרך שיחו, שהם המתגרשים
מבתיהם לעסוק בתורה, שגורמים שיהיו האורחים עוסקים בצרכי המלכות. וכן כל
העושה יחוד אל התפארת במלכות מבחינה אחרת וקובע מקום לתורתו, גורם
שהתפארת יעשה מלוגו במלכות. וכן פירש בתיקונים (בהקדמה). ואל האורחים
צריך להכין אכילה, שתיה, לוייה, דהיינו שצריך להכניס התפארת והיסוד אל
המלכות ולתת להם שם אכילה, מעין "באתי לגני וכו' אכלתי יערי עם דבשי" (שיר
השירים ה', א'), שהוא שפע ראוי להנהגה התחתונה המתפשטת מצד הגבורה
המתוקה, ושתיה, מעין "שתיתי ייני עם חלבי" (שיר השירים ה', א'), שהוא שפע
פנימי מן היין המשומר ומסוד החלב המתמתק לקשר התפארת במלכות יעקב ורחל
והגבורה בנצח או בהוד, כי כן פירשו ברעיא מהימנא (ויקרא ג' ב'), וחלוייה, להביא
עצמו ונשמתו שם עמהם בדיוקן עליון, ללוותם שם, עוד להביא שאר הספירות שם
עמהם לעשות להם לוייה טובה, וכמה דברים נכללים בתיקון זה. כללו של דבר,
ישתדל בצורך הדיוט ויכוין ברמיזותו ומוכטח הוא שיעשה למעלה כיוצא בו, אחר
שיחיה בקי בסודות. ומה טוב להזכיר בפיו רמיזת כוונתו הנכונה בשעת מעשה,
לקיים "בפיך ובלבבך לעשותו" (דברים ל', י"ד). עכ"ל.

והנה העולה מכל המובא מהספר "תומר דבורה" שע"י מצות הכנסת אורחים עושה
יחוד בין הספירות תפארת ויסוד למלכות.

קכח — גם אני אודך

ועפ"י כל הנ"ל יש לפרש את מאמר חז"ל בפסחים "כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה חוץ מצא" והיינו שאם יאמר לך בעל הבית לעשות כל דבר תעשה, אבל אם יאמר לך צא מהבית שלי את זה לא תעשה, והטעם הוא שע"י "הכנסת אורחים" נגרם יחוד בין הספירות תפארת ויסוד למלכות, אלא ישאר בביתו עוד מעט ואז יצא מעצמו, שאם יצא מבית בעל הבית מכיון שכך אמר לו, יהיה פירוד בין הספירות המתאחדות והם תפארת ויסוד למלכות, ולכן טוב שיצא מבית בעל הבית בעוד בעל הבית באהבה עמו ולא קץ בישיבתו, ואז אם יצא בעוד שבעל הבית באהבה עמו יהיה שלימות ביחוד הספירות המתקשרות בעת מצות הכנסת אורחים, ולכן כל אורח יהיה חכם בענין זה שלא יקוץ בעל הבית בישיבתו בביתו שאם יעשה כן יהיה ג"כ פירוד בין הספירות שהרי אין הוא הפץ עוד במצות הכנסת אורחים, ע"כ.

וה' יזכנו לקבל את כל אורחינו בשמחה ובסבר פנים יפות ונזכה לעשות יחוד בין הספירות תפארת ויסוד למלכות ויהיה נחת לבורא יתברך מאיתנו אכ"ר.
בברכת אהבת עולם
רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא נר"ו
רח' קירשטיין 6/9 עפולה

נ"ב מחילה מכבוד הרב שכל פעם מגיעים חידושים בענין זה פסקי פסקי ולא בבת אחת, והוא מטעם שכל יום זוכים לחדש בענין זה ב"ה ובס"ד כן ירבה אכ"ר.

סימן כ"ט

ביאור בפסוק "והנה מרים מצורעת כשלג ויפן אהרן אל מרים והנה מצרעת"

בס"ד, ג' סיון תשס"ט

לכבוד הרה"ג והנפלא ידי"ן גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א
שלום רב וכט"ס ברכות ושמחות לעד אבי"ר!

את שאלתו היקרה מקובץ "עיון הפרשה" גליון כ"ו (תשס"ט) במדור "אשיחה בחוקיך" עמ' ס' אות כח' בענין "מצרעת כשלג", קיבלתי ושמחתי בה מאוד. וז"ל: – "והענן סר וגו'. והנה מרים מצורעת כשלג ויפן אהרן אל מרים והנה מצרעת" (פר' בהעלותך יב', י').

יש לדקדק, אמאי ברישא כתיב "מצרעת כשלג", ואילו בסיפא כתיב רק "מצרעת" בלא "כשלג", עכ"ל.

והנה בס"ד ובחמלת ה' עלי אענה גם אני את חלקי בזה וזה החלי:

א) עפ"י פשוטו אפשר לומר שאחר שפרטה התורה את סוג הצרעת שבאה על מרים שהיא "כשלג" אינו צריך לחזור ולומר שוב מהו סוג הצרעת שקיבלה מרים, שהרי כבר אמרה תורה מהו סוג הצרעת שקיבלה מרים.

ב) עוד יש לומר בזה עפ"י דברי האור החיים הקדוש, בפסוק הנ"ל וז"ל: "והנה מצרעת" – לא היה צריך לומר הדבר אחר שכבר אמר והנה מרים מצורעת וגו', ולפי דבריהם ז"ל (ספרי) (א"ה וכן הוא בגמ' שבת צ"ז ע"א) שאמרו שגם אהרן נצטרע, ירצה לומר הנה היא עדיין מצורעת ולא פרחת ממנה כאהרן, עכ"ל.

ועפ"י זה יש לומר שאחר שאמרה התורה שמרים מצורעת בסוג של צרעת "כשלג", ופונה אליה אהרן לראות האם סרה מעליה הצרעת כמו שסרה ממנו וכמו שכתב רש"י בשבת (צ"ז ע"א) ד"ה שפנה מצרעתו – קדם ונתרפא ע"כ. וא"כ לפי זה אין ענין לכתוב מהי הצרעת שיש לה ואיזה סוג היא, דרוצה התורה להורות לנו שפנה אהרן לראות האם נתרפאה מצרעתה כמוהו או לא וראה שלא נתרפאה מצרעתה וא"כ אין ענין לכתוב מהי הצרעת, ולכן בתחילה כתוב בתורה

"כשלג" שאמר איזה סוג של צרעת היה, ובמצרעת בתרא בפסוק להורות שלא נתפאה עדיין מצרעתה כאהרן ולכן אין עניין לכתוב מהו סוג הצרעת.

ג) עוד יש לומר בזה בס"ד עפ"י משנה דמסכת נגעים (פ"א מ"א) וז"ל המשנה: מראות נגעים שנים שהן ארבעה, בהרת עזה כשלג, שניה לה כסיד ההיכל, והשאת כקרום ביצה, שניה לה כצמר לבן, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים השאת כצמר לבן שניה לה כקרום ביצה. עכ"ל המשנה. ועיין ברבנו עובדיה מברטנורא בפירושו למשנה, בד"ה בהרת עזה כשלג – לבנה ביותר. דכתיב (ויקרא י"ג) "ואם בהרת לבנה היא", היא לבנה ואין למעלה ממנה לבנה. והנה צרעתה של מרים היתה בהרת שכן מפורש בתורה "והנה מרים מצרעת כשלג".

ועוד במשנה לעיל מיניה – "מראות נגעים שנים" ופירש הרע"ב זיע"א וז"ל: כתיבי בקרא בהדיא שאת ובהרת. ע"כ. ועוד בד"ה "שהן ארבעה" כתב הרע"ב וז"ל: יש לך לרבות עוד שנים אחרים דלא כתיבי בקרא, והן תולדה דשאת ותולדה דבהרת דמרבין להו מספחת, שאין ספחת שם נגע אלא לשון טפלה, וכן הוא אומר (שמואל א', ב') "ספחני נא אל אחת הכהונות", והטיל הכתוב ספחת בין שאת לבהרת, לומר לך שיש תולדה לשאת ויש תולדה לבהרת, עכ"ל.

והנה על כל פי הנ"ל י"ל שבתחילה כתבה התורה שמרים "מצרעת כשלג" והיינו שהיתה לה סוג הצרעת הלבנה ביותר שהיא הבהרת וכאשר פנה אליה אהרן וראה שמרים מצורעת עשה ה' שתד צרעתה מבהרת לתולדת הבהרת שהיא פחותה ממנה, בכדי שלא תתבייש מרים שקיבלה את הצרעת הלבנה ביותר ולכן בכדי שלא תתבייש מרים עשה ה' כן. וירדה צרעתה "מכשלג" לסיד ההיכל. ועיין בתפארת ישראל נגעים פ"א משנה א' אות ב' ביכין וז"ל: וזה סדר לבנינותן ממעלה למטה: א' עזה כשלג ב' כצמר הלבן ג' כסיד ההיכל ד' כקרום ביצה (רמב"ם פ"א מט"ז, אולם רב"א (א"ה ריחמ"א איני יודע מי הוא) הביא בזרוע עוזו ראיות חזקות מש"ס דסדר לבנינותן א' שלג ב' סיד ג' צמר ד' קרום עכ"ל.

ולפי דבריו יש לומר דלהרמב"ן ירד משלג לסיד והוא מדרגה א' לדרגה ג' שירד מבהרת לתולדתה ותולדת הבהרת סיד ההיכל היא פחותה מצמר הלבן וא"כ בושטה של מרים היתה פחותה. אבל לפי רב"א שהובא ביכין ירד מבהרת לסיד ההיכל והיינו מעזה כשלג לסיד ההיכל, אבל עדיין סיד ההיכל הוא יותר עז מצמר הלבן, וא"כ ירד רק מדרגה א' לב' וא"כ עדיין יש בושטה למרים אם כי לא עזה כשלג אבל היא דרגה ב' והיא התולדה של בהרת.

תשובות הגרי"מ אביחצירא / סימן כ"ט ————— קלא

איך שיהיה על כל פנים עשה ה' חסד עם מרים בכדי שלא תתבייש והוריד את צרעתה של מרים מבהרת שהיא כשלג לתולדה שהיא כסיד ההיכל בכדי שלא תתבייש בפני אהרן אחיה ביותר.

ולכן כתבה התורה בתחילה "מצורעת כשלג" ובסיפה כתבה מצורעת בלא כשלג להורות שירד מבהרת לתולדה. ועיין עוד בזה. כנלע"ד.

(ד) עוד יש לומר בס"ד מה שחנני ה' במתנת חנם והוא דבתחילה היתה מרים "מצורעת כשלג" אבל כשפנה אליה אהרן הכהן הגדול והביט בה הוריד את צרעתה מכשלג לתולדה של בהרת שהיא כסיד ההיכל, דכה הבטת הצדיק הוא רפואה לאדם וכדמצינו בכמה מקומות שכתוב "נתן בו עיניו" וכו', ואם כי היו מקומות שעשה אותו גל של עצמות אבל מרובה מידה מובה ממידת פורענות וכו', ואם כן ההבטת של הצדיק היא רפואה לאדם, ועוד יש להוכיח שראיית הצדיק היא רפואה מגמ' שבת (ל"ג ע"ב) דכשיצאו רשב"י ורבי אלעזר בנו מן המערה וראו שמניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה היו נותנים עיניהם באדם ומיד נשרף עד שיצאה בת קול שיחזרו למערה שלא יחריבו העולם, ולאחר י"ב חודש כשיצאו כתוב בגמ' הנ"ל כל היכא דהוה מחי ר' אלעזר הוה מסי רבי שמעון. ע"כ. והיינו על ידי ראיית העיניים כמו שהיה קודם שחזרו למערה לי"ב חודשים נוספים. ועיין עוד בגמ' שבת (לד' ע"א) שנתן ר"ש עיניו ביהודה בן גרים ועשה אותו גל של עצמות.

וכן היה באהרן הכהן שהביט באחותו והוריד את צרעתה מכשלג לצרעת כסיד ההיכל כנלע"ד בזה בס"ד.

וכעת עמד הקנה ותודה לה' על מה שהתחדש.

בברכת התורה ולומדיה

רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא נר"ו

רח' קירשמיין 6/9 עפולה 18394

סימן ל'

**ביאור בפסוק "והנה מרים מצורעת כשלג ויפן אהרן אל מרים
והנה מצרעת", ובענין אדם שחזר בתשובה האם יבוא בגלגול**

בס"ד, מז' סיון תשס"ט

לכבוד הגאון הגדול האדיר והחזק הכהן הגדול מאחיו ידי"ן הרה"ג גמליאל הכהן
רבינוביץ שליט"א!

אחדשכתה"ט כנאה וכיאה!

בענין מה ששאל כת"ר על הפסוק בפרשת בהעלותך (במדבר יב', י') "והענן סר
מעל האהל והנה מרים מצורעת כשלג ויפן אהרן אל מרים והנה מצורעת",
והקשה כת"ר מדוע ברישא כתב כשלג ובסיפא כתב מצורעת בלא כשלג. ע"כ.

והנה בס"ד כבר זיכה אותי ה' יתברך בחמלתו עלי וחידשתי בזה כמה דברים
ותודה לאל וכן ירבה אכיר.

ועתה אבוא להוסיף בזה מה שיש להוסיף בס"ד – דהנה ביום שבת פרשת
בהעלותך מסרתי שיעור בביתי ושם אמרתי למשתתפים את קושית כת"ר
בפסוק הנ"ל, ואמרו שיש לומר בזה – שבתחילה מרים נצטרעה כשלג וכשראתה
שהיא מצורעת כשלג הבינה על מה זה ושבה בתשובה על מה שדיברה במשה
רבינו אדון הנביאים, ומיד ירדה צרעתה מכשלג למידה יותר פחותה מכשלג (וכמו
שכתבנו במכתב הקודם בענין זה), ועוד יש לומר בזה דהנה אמרו רבותינו שגם
אהרון נצטרע ומיד נתרפא ואמרו שהטעם שאהרן נתרפא מיד הוא מטעם ששב
בתשובה גמורה על מה שדיבר במשה רבינו ולכן נתרפא מיד, אבל מרים שלא
שבה בתשובה שלימה לא נתרפאה לגמרי אלא רק ירד מכשלג למידה פחותה, אבל
טעם זה לא ישר בעיני לומר על מרים שלא שבה בתשובה שלימה, והוא טעם שלא
מסתבר לומר בכלל – דהרי בזכות מרים היה לעם ישראל באר מים במדבר, ואם
לא שבה בתשובה שלמה על מעשיה היאך יהיה להם בזכותה באר במדבר, ועל כן
אין נראה טעם זה האחרון שלא שבה בתשובה שלימה, ע"כ.

תשובות הגרי"מ אביחצירא / סימן ל' _____ קלג

בענין אדם שחזר בתשובה האם יבוא בגלגול

הנה לפני כמה שנים כתבתי לשאול את כבוד תורתו אם אדם שב בתשובה על עוונות שחייבים לבוא עליהם בגלגול האם תשובתו תועיל לפטור אותו מגלגול, וכו' והיה ביני לכת"ר חליפות מכתבים בענין זה, והנה בליל טז' סיון תשס"ט זכינו והגיע הגאון הגדול "הכף החיים" (סופר) רבי יעקב חיים סופר שליט"א לעפולה, ומסר דברי חיזוק והתעוררות על לימוד התורה ולימוד המוסר בבית הכנסת שאני מוסר. בסוף השיעור מכרו מספריו ולקחתי את ספריו – ומצאתי בספר שובי השולמית ח"ה סימן י"ב שדן בענין זה באריכות אמרתי שאשלח לכת"ר את ספרו הנ"ל ומצורף גם כן ח"ו מספר שובי השולמית. ע"כ.

בברכת התורה ולומדיה

רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא נר"ו

רח' קירשטיין 6/9 עפולה

סימן ל"א

שאלה בענין כבוד הספרים, ובמעשה המקושר עינים במדבר

בס"ד, ח"י סיון תשס"ט

לכבוד ידי"ן הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ' שליט"א:

אחדשכתה"ט, מודה אני לפניך, ששלחתם לי את הספרים של מו"ר חמיו שליט"א ותודה רבה אלה פעמים וב"ה יתברך אם יהיה מה להוסיף אוסיף בלנ"ד.

וכעת נפשי בשאלתי וחיא:

(א) בענין כבוד הספרים: דהנה ידוע שאין להניח נביאים וכתובים על תורה וכן לא שאר ספרים על תורה, והנה יש חומשים שהם מקראות גדולות שיש בהם פירושים רבים והשאלה הנשאלת האם מותר להניח שאר ספרים על הפירושים בחלק התחתון של הספר ששם הפירושים, ובחלקו העליון תורה, וברור לו שבחלק התחתון אין שום פסוקים גם בהמשך הדפים של המקראות גדולות, או לא, והטעם.

(ב) ועוד עלה לי שאלה בענין המקושר עינים ביום השבת שמוזכר בפרשת שלח לך (טו', לב) "ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו איש מקושר עינים ביום השבת" והנה מובא בתרגום יונתן בן עוזיאל על פסוק זה וז"ל: "והיו בני ישראל שריין במדברא גזירת שבתא אשתמודע להון, ברם קנסא דשבתא לא אתשמודע להון קם גברא מדבית יוסף (ועיין פירוש יונתן שהביא דעת ר' עקיבא בפרק הזורק שבת צו ע"ב דאמר מקושר זה צלפחד היה) אמר במימריה איזול ואתלוש קיסין (א"ה ריחמ"א עיין ירושלמי סנהדרין פ"ה, א', וז"ל: "ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו" מלמד שמצאוהו תולש עינים מן הקרקע) ביומא דשבתא ויחמוץ יתי סהדיא ויתנון למשה ומשה יתבע אולפן מן קדם ה' וידון יתי ובכך אשתמודע (א"ה ריחמ"א ועיין בפירוש יונתן מה שכתב בזה דברים נפלאים) קנסא לכל בית ישראל ואשכחו סהדא ית גברא כד תליש ועקר קיסין ביומא דשבתא" עכ"ל התרגום יב"ע.

והנה מבואר מדברי התרגום יב"ע שכוונת המקושר בעשותו את העבירה של לתלוש עינים ביום השבת להראות לכל בית ישראל מהו הקנס שיקבל אדם על חילול שבת.

תשובות הגרי"ח"מ אביחצירא / סימן ל"א ————— קלה

ועלה שאלה ברעיוני מה הטעם שבחר המקושש דווקא לתלוש עצים על מנת
להראות לכולם את העונש שיקבל אדם המחלל שבת, והרי יכול לעשות עוד
מלאכות אחרות מלקושש עצים ומה הטעם שבחר דווקא לקושש עצים.

מאוד אשמח אם כת"ר ישיב לי תשובה על זה וכן על השאלה הראשונה.
בברכת אהבת עולם
רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא נר"ו
רח' קירשטיין 6/9 עפולה

סימן ל"ב בענין הקצה של הלחם

בס"ד, כ' סיון תשס"ט

לע"נ סבי משה בר אסתר אבוחצירא שנלב"ע ביום כ' סיון תש"ה תנצב"ה.

לכבוד ידי"ן הכהן הגדול מאחיו, גאון נפלא, חקרן וחדשן עצום ידיו רב לו באורייתא ח"ה
הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א!

אחדשכתה"ט כראוי וכיאות, אברך לכבודו שיזכה לשפע עצום ורב בגו"ר, ויחדש
עוד ועוד חידושים נפלאים באורייתא ויפוצו מעיינותיו חוצה
בבריות טובה ונהורא מעליא אכי"ר!.

ראיתי מש"כ כת"ר בקובץ הנפלא "אליבא דהלכתא" גליון ל"ג משם זקנו הגר"ל
רבינוביץ שליט"א בספרו מעדני מלכים (ח"א סימן מ') מעם למה שנהגו
לא לאכול את הקצה של הלחם דברים נפלאים ודפח"ה.

והנה כעת מצאתי בס"ד בספר "אוסרי לגפן" (להרה"ג הצדיק יהודה שיינפלד
שליט"א) בקונטרס "מילי דחסידותא" ח"א אות קלו (עמ' שמו) בזה הלשון
שאלה: האם נכון מה שאומרים שהקצה של הלחם קשה לשכחה.

תשובה: אדרבה, מצוה לברך המוציא דווקא על זה, וכן נהג האדמו"ר מלעלוב
זיע"א וחתך הקצה בידו ואכל ממנו עכ"ל. ועוד הובא ב"אוסרי לגפן" ח"י"ב
(ב) בשו"ת "מילי דחסידותא" ח"ו ערך סעודה אות כ"ט (עמ' תקכ"ב) וז"ל: שאלה:
האם אכילת הקצה הקשה של הלחם קשה לשכחה.

תשובה: לא, וראיה מסוגיא דמנשה (דפ' חלק) שאמר לבצוע דווקא משם.
עכ"ל. (הקונטרס שו"ת מילי דחסידותא הוא ל"חלבן" רבי חיים הכהן
שליט"א מגבעתיים).

בברכת התורה ולומדיה
רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא נר"ו
רח' קירשטיין 6/9 עפולה

תשובות הגרי"ח"מ אביחצירא / סימן ל"ג _____ קלז

סימן ל"ג

האם מלמדין לממזר כל התורה במעי אמו

בס"ד, כד' טבת תשס"ט

לכבוד הגאון האדיר והנפלא מורנו ורבנו גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א!

אחרי דרישת שלום כבוד תורתו הטוב, נפשי בשאלתי לענין מה שכתבה הגמ' נדה ל' ע"ב דעובר במעי אמו מלמדין אותו את כל התורה כולה.

והנה הסתפקתי האם עובר שנוצר מעבירה במזיד כגון שנעשה בעת נדות או ח"ו מאיסור אשת איש והוא ממזר האם מלמדין אותו את התורה בהיותו עובר.

מאוד אשמח אם כת"ר ישיב לי על שאלתי.

בברכת התורה ולומדיה
רן יוסף חיים מסעוד אבוהצירא
רח' קירשטיין 6/9 עפולה

סימן ל"ד

עוד בענין הנ"ל

בס"ד, ליל ד' שבט תשס"ט, יום ההילולא דהצדיק סידנא בבא סאלי זצוקלל"ה וזיע"א

לכבוד ידיד נפשי הגדול בתורה ויראת שמים רודף תורה ובורא שמים וארץ חדשים בדברי תורתו הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א!

קיבלתי את מכתבו הנפלא ממוצאי שבת קודש סדר וארא תשס"ט תשובה לשאלתי בענין עובר הנוצר מעבירה, כגון איסור אשת איש והוא ממזר, האם מלמדין אותו כל התורה במעי אמו, כגמרא נדה (ל' ע"ב), או לא.

וישר כח גדול על תשובתו הנפלאה ששלח לי והוא פתח לי פתח להבין ולהשכיל באוריינתא.

מה שציין כת"ר מהספר הקדוש "נועם אלימלך" בליקוטי שושנה ד"ה "משוך חסדך ליודעך וצדקתך לישרי לב" – וכו' שכתב וז"ל ועוד אם לא היו מלמדין אותו לא היה באפשרי לקבל וללמוד אח"כ את התורה לכן מלמדין אותה מתחילה כדי שאחר כך בנקל תוכל לקבל וללמוד תורה וכו' עכ"ל ק.

והנה יש להוסיף שיסוד זה של ה"נועם אלימלך" נכתב גם כן בפרשת ויקרא ד"ה ונפש כי תחטא כו' (בהמשך דבריו) וז"ל ומפרש הכתוב וכו' ע"ד שפרשתי כבר שהנשמה קודם יציאתה לעולם מוליכין אותה בכ"ל עולמות ומלמדין אותה כל התורה ואח"כ בא מלאך וסמרו על פיו כדאיתא בגמ'. וכל זאת למה אמרתי כבר באריכות השורש הוא לסיבה הזאת שמראין לו כל עולמות הוא למען שיוכל אחר כך להשיג העולמות ולעבוד בהם להשם יתברך ברוך הוא ולהשיג התורה שלמד ואילולי זאת שמראין לו כנ"ל לא היה יכול להשיג כלל וכלל לא התורה ולא העולמות העליונים, רק על ידי הרשימה הנרשם בו קודם יציאתו לעולם על ידי זה יכול אחר כך להשיג, ואם לא היה נשכח ממנו כל מה שראה ולמד לא היה לו שום שכר בעבודתו וכו' עכ"ל ק.

ויש תוספת מעט בדבריו שלא היה יכול ללמוד את התורה וגם לא היה יכול להשיג כלל העולמות העליונים.

ואוסיף בס"ד מה שמצאה ידי יד כחה וזה החלי בעזר צורי וגואלי:

והנה מצאתי בס"ד על המשנה בהוריות (יג' ע"א) אם היה ממזר ת"ח וכהן גדול עם הארץ ממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ עכ"ל המשנה.

ובהגהות וחידושים (הוצאת ח. וגשל מהדורת נהרדעא תשנ"ה) הגהת "חק נתן" וז"ל: אבל אם היה ממזר ת"ח ממזר כו' ת"ח קודם לכהן גדול עם הארץ, איכא למידק אמאי לא נקטינן מתניתין רבותא אף נתין גר ועבד אם הם ת"ח קודמין לכ"ג ע"ה, ולא אישתמיט לשום פוסק לאשמעינן הא כי אם ממזר ת"ח. ואי לא מסתפינא אמינא דווקא ממזר ת"ח קודם לכ"ג ע"ה, מפני שהוא ישראל שבא מטיפה כשרה, אבל שאר שאינם מבני ישראל אף אם הם ת"ח אינם קודמין לכ"ג ע"ה, ודו"ק וצריך חיפוש. עכ"ל.

והקשה גיסי היקר הרח"ג אסף יוסף יצחק שוקרון שליט"א (אשדוד), מדוע לא נקטה המשנה בהוריות יג' ע"א ג"כ את חלל דהרי גם הוא נולד מטיפה כשרה ועיין גמ' קידושין סמ' ע"א במשנה עשרה יוחסים עלו מבבל וכו' חללי ע"כ. ופרש"י ד"ה חללי וז"ל – כהנים חללין שנולדו מפסולי כהונה, עכ"ל. וצ"ע.

א"ה ריחמ"א נר"ו דיתכן לומר מכיון שחלל הוא פסול כהונה א"כ אפילו שיהי ת"ח אין בו מעלה יותר מכה"ג ע"ה, ולכן לא נקטה המשנה חלל. ועדיין יש בתרוץ דוחק וצ"ע. (ועיין להלן בשם "עיני שמואל" שכתב שגר עבד ונתין, דאפשר שלא יהיו כלל ת"ח, שאין ה' עמם, ואין הקב"ה משרה את שכינתו אלא על משפחות כשרות, וא"כ גם חלל אינו בכלל משפחות כשרות, ויתכן שלא יזכה כלל לתורה, ולכן לא נקטה המשנה חלל שהוא פסול כהונה, ועיי"ש להלן להשלמת הבנת הענין, ועדיין צ"ע).

והנה מובן מדבריו שהמעלותא בממזר שלמרות שהוא בא ממעשה עבירה אבל בא מטיפה כשרה משא"כ אינך נתין גר ועבד, וכן כתב הרש"ש עיי"ש.

והנה כתב עוד בהגהות וחידושים בשם ה"עיני שמואל" וז"ל: ממזר ת"ח וכה"ג ע"ה ממזר ת"ח קודם, ק"ל בזה הלא במתניתין מונה עוד חילוקים, והגרוע שבכולם הוא עבד משוחרר, ואם מעלת התורה כ"כ גדולה, היה לו לחשוב עבד משוחרר שהוא ת"ח קודם לכ"ג עם הארץ. וחפשתי ומצאתי שכבר עמד בזה הגאון מהר"ש אלכזי בספר "אהבת עולם" דף כו' וחשאייר בצ"ע. ואפשר דכל הנך דחשיב במתניתין אחר ממזר, דהיינו נתין גר ועבד, כיון דיש בכולם ריעותא, שנתין בא

מטיפה פסולה, וגר לא גדל עמנו בקדושה וסורן רע, ועבד בכלל ארור, לזאת אף שיש בהם תורה אינם חשוכים כ"כ, דלא נתקדשו בקדושת ישראל, ואפשר דלא משכחת כלל שיהיה ת"ח באמת, אחרי דא"א לזכות בכתרה של תורה, רק בהיות ה' עמו, כמ"ש סנהדרין (צג ע"ב) וה' עמו שהלכה כמותו, ואין הקב"ה משרה שכינתו אלא על משפחות כשירות, משא"כ בממזר דאמרו בסוף קידושין (ע"ב ע"ב) עתידין ממזרין להטהר, ואמרו שם (ע"א ע"א) כסף מטהר ממזרים, ופירש ההפלאה ז"ל דחכמים יפקיעו הכסף קידושין דהפקר ב"ד הפקר, ותהיה אמם פנויות למפרע, א"כ יהיו כל הממזרין למפרע כשרים, וכן הבא מפנויה כשר הוא, לכך גם כעת יש בו כח לקבל חכמת התורה, כן י"ל לחומר הקושיא עכ"ל. ודפח"ה.

והנה גם הוא סובר שנתין וגר ועבד כל אחד בא ופסולו בידו, כנ"ל, וא"כ אפילו דיש תורה בידם אינן חשוכים כ"כ, מטעם שלא נתקדשו בקדושת ישראל, וגם אפשר דלא משכחת כלל שיהיו ת"ח באמת (ועפ"י מה שכתב לי כת"ר במכתבו מובן דבריו שלא לימדו אותם את הגוים בבטן אמם תורה לכן אינם יכולים להשיג תורה באמת, וברוך ה' זכה כבודו לכוון לאמת). משא"כ ממזר שעתיד להטהר על ידי שיפקיעו חכמים את כסף הקידושין וא"כ יהיו אמם פנויות למפרע, לכן גם כן כעת מלמדין אותם תורה בבטן אמם מטעם שממזר עתיד להטהר, ועוד שהיא באה מטיפה כשרה, ולעובר שבא מטיפה כשרה, הרי הוא חלק מקדושת ישראל ומגיע לו חלק בתורה כמו שמגיע לכל אחד מישראל חלק בתורה, ולכן מלמדין אותו תורה בבטן אמו, ולא עוד אלא שמטעם שעתיד הוא להטהר יש בו כח כעת גם כן לקבל חכמת התורה, כל זה הוצאתי מדברי ה"עיני שמואל", והוא כפי הבנתי ונראה לי שהוא אמת.

ואגב אכתוב מה שקשה לי בדבריו של ה"עיני שמואל" שכתב שגר לא גדל עמנו בקדושה וסורן רע וכו', ואפשר דלא משכחת כלל שיהיה ת"ח באמת, אחרי דאי אפשר לזכות בכתרה של תורה, רק בהיות ה' עמו, וכו' וכו' עיין לעיל בדבריו.

ואיני מבין וכי לא מצינו במשך הדורות דהיו גרים שהיו גדולי ישראל ואפילו תנאים וזכו לתורה באמת, והיאך אפשר לומר דלא משכחת כלל שיהיה ת"ח באמת וכו', ועוד קשה לי עפ"י יסודו של ה"נועם אלימלך" זיע"א דאם לא למד בבטן אמו תורה אין לו רשימו של לימוד התורה, וכלשונו ז"ל "ועוד אם לא היו מלמדין אותו לא היה באפשרי לקבל וללמוד אחר כך את התורה לכן מלמדין אותה מתחילה כדי שאחר כך בנקל תוכל לקבל וללמוד התורה". עכ"ל.

תשובות הגרי"מ אביחצירא / סימן ל"ד ————— קמא

וא"כ היאך ראינו שיש גרים שזכו בכל זאת ללמוד התורה באמת למרות שלא למדו בבטן אמם מתחילה, וזה קשה לי גם על ה"עיני שמואל" וגם על ה"נועם אלימלך".

ואולי יש לתרץ בס"ד ולומר שכאשר גר מתגייר הרי הוא כקטן שנולד דמי וכוונת הדברים שבעת שמובל לגרותו הרי הוא כעובר במעי אמו ושם מלמדין אותו את כל התורה כולה וכל זאת בעת מבילתו לגירות ואז בנקל לו לגר ללמוד לאחר מכן תורה דהרי הוא כנולד כיהודי, והנה מה שכתבתי שהמבילה במקווה הרי הוא כעובר במעי אמו למדתי זאת ממה שכתב בספר הקדוש "טהרת הקדוש" לאדמו"ר הקדוש ר' אהרן ראטה וצוקללה"ה וזיע"א, במה שכתב בסוף ספרו כוונות המקווה בקצור אותיות ז', ח', ט', י', יא' ועיין שם כל דבריו הקדושים ואכמ"ל.

וא"כ לפי זה יש לומר שגם גר יכול לבוא על ידי כך בנקל ללמוד תורה וכל זה מתרץ את דברי ה"נועם אלימלך" (ועדיין קשה על דברי ה"עיני שמואל") אלא דקשה – דאם כן הוא התירוץ מדוע לא חשבה המשנה ג"כ גר ת"ח שהוא קודם לכהן גדול עם הארץ, אבל י"ל דסוף כל סוף אי אפשר להקדים גר אפילו ת"ח לכהן גדול עם הארץ דבוודאי לכהן גדול עם הארץ יש לו מעליותא על גר, דגר לא גדל עמנו בקדושה וסורו רע, ולכן מטעם זה אינו חשוב כ"כ אף שיש בו תורה, דלא נתקדשו בקדושת ישראל, ולכן לא מחשיבים שם גר ת"ח קודם לכה"ג עם הארץ. ועפ"י זה יתורץ ג"כ ה"עיני שמואל" שבאמת גר יכול לזכות לתורה באמת, ומה שלא מקדימים גר ת"ח לכה"ג עם הארץ מהטעמים דלעיל. ולכן מובן דהוציא ה"עיני שמואל" את הדבר בלשון, "ואפשר דלא משכחת כלל שיהיו ת"ח באמת", והוא רק בלשון אפשר ויש יוצא מן הכלל דגם גר יהיה ת"ח באמת. והכל יבוא על מקומו בשלום בס"ד.

ועוד י"ל בס"ד שיתכן שאם גר למד תורה בבטן אמו בהיותו עדיין גוי, והנה דייק רבנו החיד"א מהו שכתוב "גר שנתגייר" כמובא במסכת גרים פ"א הלכה ט', ובפ"ב הלכה ב' לכאורה היה צריך לומר גוי שנתגייר, ומתוך רבנו החיד"א (וכעת איני זוכר היכן) שמה שכתוב כאן גר שנתגייר ולא גוי שנתגייר – בא לומר דהגר הוא מעיקרא שייך לעם ישראל ואין הוא גוי ועמדה נשמתו בהר סיני לקבל את התורה, אלא דנפלה נשמתו בין הגוים וכעת הוא חוזר לעם ישראל בעת שמתגייר, ולכן שפיר אמר גר שנתגייר ולא גוי שנתגייר דהוא היה יהודי מעולם ולא גוי, וא"כ

קמב — גם אני אודך

יתכן לומר שגם גר זה לימדו אותו תורה בהיותו בבטן אמו עם היות שעדיין כביכול הוא גוי, ולכן יכול ללמוד תורה לאחר שנתגייר ויבוא לו בנקל לימוד התורה.

עוד יש להעיר על דברי ה"עיני שמואל" שכתב כלפי עבד, וז"ל: ואפשר דלא משכחת כלל שיהיה ת"ח באמת, ולכאורה מצינו עבד שהיה ת"ח באמת והוא טבי עבדו של רבן גמליאל כמובא במסכת סוכה כ' ע"ב במשנה – מעשה בטבי עבדו של רבן גמליאל שהיה ישן תחת המטה, ואמר להן רבן גמליאל לזקנים ראייתם טבי עבדי שהוא תלמיד חכם ויודע שעבדים פטורין מן הסוכה, לפיכך ישן הוא תחת המטה. ע"כ.

ועיין בתוס' ד"ה ראייתם טבי עבדי שהוא תלמיד חכם – שכתב עבד כשר היה כדאיתא בפ"ב דברכות (דף מז' ע"ב) ובירושלמי תני שהיה מניח תפילין וכו' ע"כ.

א"כ יוצא דשייך ואפשר שיהיה עבד ת"ח ולא עוד אלא שכך העיד רבן גמליאל על טבי עבדו.

ועיין עוד ביומא (פז ע"א) וז"ל: הגמ' אוי להם לרשעים לא דיין שמחייבין עצמן אלא שמחייבין לבניהם ולבני בניהם עד סוף כל הדורות, הרבה בנים היו לו לכנען שראויין ליסמך כטבי עבדו של רבן גמליאל אלא שחובת אביהם גרמה להן, עכ"ל הגמ'.

ויוצא גם מגמ' זו דטבי היה ראוי ליסמך אלא דחובת אביו גרמה לו. וא"כ מצינו עבד ת"ח ולא עוד אלא דהיה ראוי לסמיכה. וא"כ מהו שכתב ה"עיני שמואל" ואפשר דלא משכחת כלל שיהיה ת"ח באמת. ועיין במסכת שמחות פ"א הלכה יא' הלכה יב' ובביאור נחלת יעקב על הלכה י"ב ד"ה כשר היה.

ונ"ל לתרץ בס"ד דבאמת טבי עבדו של רבן גמליאל היה ת"ח באמת אבל הוא יוצא מן הכלל ואין כל העבדים כן, וכן אמר רבן גמליאל במסכת ברכות (מז' ע"ב) אין טבי עבדי כשאר כל העבדים כשר היה. ולכן הוציא זאת ה"עיני שמואל" בלשון אפשר והיינו שיש מקרים יוצאין מן הכלל כטבי עבדו שת"ח הוא אבל אין כל העבדים כן. ולכן אי אפשר לומר ג"כ דיש להקדים עבד ת"ח לכה"ג עם הארץ דאין כל העבדים כטבי עבדו של רבן גמליאל ולא עוד אלא דכה"ג עם הארץ זרע כשר הוא משא"כ עבד הוא בכלל ארור. ולכן אי אפשר להקדים ארור לברוך.

תשובות הגרי"ח"מ אביחצירא / סימן ל"ד ————— קמג

ויש עוד לעיין בזה ובעת אין פנאי יותר. ועיין עוד במשניות זכר חנוך (הוצאת ח. וגשל) על מסכת חוריות פ"ג משנה ח' ביכין שם ובאות לח' שכתב כדעת ה"עיני שמואל", ועיין שם בחידושי מהרי"ח שחולק על העיני שמואל ועל היכין ויש לעיין בזה עוד. ואי"ה נחזור ללמוד שוב נושא זה וה' יתברך יאיר עינינו במאור תורתו אמן כן יהי רצון.

ושוב אסיים בברכה לכבוד תורתו שיזכה עוד ועוד ועוד להפיץ תורה ברכים בשאלות וחקירות נפלאות בבריאות טובה ונהורא מעליא הוא וכל בני ביתו.

ואבקש מכבוד תורתו שיתפלל לרפואת זוגתי אבישג בת רות תחי' ויהי דברי תורה אלו לרפואתה אמן כן יהי רצון.

בברכת אהבה רבה

רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא נר"ו

רח' קירשטיין 6/9 עפולה 18394

סימן ל"ה

ביאור הפסוק "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"

בס"ד, ליל ד' שבט תשס"ט, יומא דהילולא דצדיקא רבי ישראל אבוחצירא זצוק"ל וזיע"א

לכבוד הגאון האדיר והנפלא הכהן הגדול מאחיו מורנו ורבנו הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א!

ביום ההילולא של רבי ישראל אבוחצירא זצוקללה"ה זיע"א למדתי בספרו "אהבת ישראל" ושם ראיתי בפרשת תרומה (עמ' 148) שפירש את הפסוק "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (שמות כה', ח'). וז"ל: ויש להבין למה פתח בלשון יחיד וסיים בלשון רבים, דהיינו, מתחלה אמר "ועשו לי מקדש" – בלשון יחיד, ולבסוף אמר: "ושכנתי בתוכם" – בלשון רבים.

ואפשר לתרץ, שהקב"ה, ברוך הוא וברוך שמו, בא לפיים דעתו של משה רבינו ע"ה, לבל יחשוב בדעתו שבשעה שיכנסו לארץ ישראל, יבנה שלמה את בית המקדש, אז המושכן שלו יגנו. אלא, אפילו יבנה שלמה את בית המקדש, עם כל זה ישתמשו בשניהם, והשכינה תשרה בשניהם יחד.

וזהו שאמר הכתוב "ועשו לי מקדש", דהיינו, אפילו כשיעשו לי מקדש בימי שלמה, עם כל זה "ושכנתי בתוכם", דהיינו בתוך שניהם יחד, ודו"ק. עכלה"ק.

ותמהתי על זאת ולא ידעתי היכן השתמשו בזמן שבנה שלמה את המקדש גם כן במושכן משה רבינו ע"ה והיינו שבשניהם יחד השתמשו, ומאוד אשמח אם יודע כת"ר משהו מזה יודיעני ויעשה לי נחת.

בברכת התורה

רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא עפולה

רח' קירשטיין 6/9 עפולה

סימן ל"ו

שאלה באתנו של בלעם איך לא מתה במכת ברד

בס"ד, ד' שבט תשס"ט

לכבוד הגאון הגדול והאדיר בחידושי הנפלאים מורנו ורבנו החר הגבוה והנשא המעלה אורה במנורה אורה זו תורה, המעלה קרבנות לגבוה קרבן עולה כולה עולה כליל לה' יתברך לבדו להגדיל תורה ולהאדירה ולפארה הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א!

זכה הדור לצדיק עצום ורב מחייה מתים בדבריו, מעורר את הלבבות ללמוד התורה וללמדה לאחרים ע"י אגרות ומכתבים והרצים יצאו דחופים לשלוח האגרות לכל מדינה ומדינה ולכל עם ועם להיות כל איש שורר בביתו ואין בית לת"ח אלא בית המדרש להמצא בו תמיד ולהגות בו יומם ולילה ובאהבתה תשגה תמיד.

זכיתי וקיבלתי את הצילומים של כל שאלותיו של כבוד תורתו ובעת פותחי את תיבת הדואר בעת שקיעת החמה זרחה השמש והאירה באורה גדולה אורה זו תורה ושמהתי על כל השאלות ששלח כת"ר ובעזרת ה' יתברך ובחמלתו עלי בלנ"ד אשלח לכת"ר תשובות על שאלותיו כפי מה שתשיג ידי יד כחה.

וכעת נפשי בשאלתי דהנה בפרשת וארא מובא בענין מכת ברד, "זעתה שלח העז את מקנך ואת כל אשר לך בשדה כל האדם והבהמה אשר ימצא בשדה ולא יאסף הביתה וירד עליהם הברד ומתו".

ובפסוק כ' "הירא את דבר ה' מעבדי פרעה הננים את עבדיו ואת מקנהו אל הבתים", ובפסוק כא' ואשר לא שם לבו אל דבר ה' ויעזב את עבדיו ואת מקנהו בשדה".

ובספר למכסה עתיק לגר"ח קנייבסקי שליט"א מובא ד"הירא את דבר ה' מעבדי פרעה" זה איוב (ירושלמי סוטה פ"ה ה"ו ושמו"ר פי"ב).

ו"אשר לא שם לבו" זה בלעם (ת"י ועיין רש"י מנהדרין ק"ו ע"ב ד"ה בר שיש חולקין) וי"א פרעה ועמו (שמו"ר פי"ב).

קמו ————— גם אני אודך

והנה לפי הדעה שאומרת ש"ואשר לא שם לבו" הוא בלעם, קשה א"כ היאך היה לבלעם אתון והרי כל מקנהו מת במכת הברד.

מאוד אשמח אם כבוד תורתו ישיב לי לשאלתי.

בברכת התורה ולומדיה

רן יוסף חיים מסעוד אבוהצירא נר"ו

רח' קירשטיין 6/9 עפולה 18394

סימן ל"ז

תשובה להג"ל

בס"ד, ליל כ"ב שבט תשס"ט

לכבוד הגאון האדיר והנפלא הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א!

קיבלתי את מכתבו הנפלא ומה שהשיב לי על שאלתי, בענין היאך היה לבלעם אתון והרי כל מקנהו של בלעם מת במכת הברד. וישר כח על תירוציו הנפלאים.

וכעת בס"ד יש עוד לתרץ בזה ב' תירוצים.

(א) דהנה בספר "למכסה עתיק" של הגר"ח קנייבסקי שליט"א מובא בפרשת בלק, בד"ה "ויחבוש את אתונו", וז"ל: הוא האתון שנברא בששת ימי בראשית ויעקב נתנו לבלעם (מדרש אגדה), עכ"ל.

והנה עפ"י זה יש לומר שהן אמת שאתונו של בלעם היתה במכת ברד ג"כ מחוץ לבית שהרי בלעם היה מן "ואשר לא שם אל ליבו", ולא הניס את מקנהו אל תוך הבתים, אבל עשה הקב"ה גם עם האתון הזאת למרות שהיתה בחוץ ולא נהרגה, שהרי על ידה יהיה קידוש שם שמים וכדאי לעשות לה גם שע"י יתקדש שם שמים במה שתפתח את פיה ותוכיח את בלעם, ולא עוד אלא שהגיע לו בזיון ע"י במה שביתתה אותו לעיני שרי בלק.

(ב) ועי"ל בזה דהנה בגמ' מס' סנהדרין (קח' ע"א) מובא טעם שנקרא בלעם, "בן בעור" וז"ל הגמ': "בן בעור" שבא על בעיר ע"כ. ופרש"י ד"ה שבא על בעיר – שבא על אתונו כמו בהמה דמתרגמינן בעיר.

וכן עיין עוד בגמ' הנ"ל וז"ל: מר בריה דרבינא אמר שבא על אתונו ע"כ. ועיין עוד בגמ' סנהדרין (קח' ע"ב) וז"ל: "וידע דעת עליון" וכו' ולא עוד אלא שאני עושה מעשה אישות בלילה, כתיב הכא "ההסכן הסכנתי" וכתיב התם (מ"א א') "ותחי לו סכנת". עכ"ל הגמ'.

ופרש"י מעשה אישות שאתה בעלי, סוכנת – מחממת. ע"כ.

וא"כ לפי כל הנ"ל שבלעם היה בעל לאתון והיה עושה עימה מעשה אישות י"ל שמהאי טעמא לא מתה האתון במכת ברד שהיתה אתו בביתו לסוכנת ולכן לא מתה. כן תירץ לי ידידי היקר ר' צחיאל ועקנין שליט"א. ודפח"ה.

וראש הכולל הרב יהושע שרהבני שליט"א אמר לאחר מכן שכן נמצא בחידושי הרי"ם וברוך שכיון לדברי גדולים.

ג) וכעת עוד תירוצי יש לי בזה והוא דכתוב ב"מדרש תלפיות", ענף גלגול וקרוב, וז"ל: ודע שישמעאל היה בו כח חמור, ולהיות שבא על חמורו ועל זכרים, בא בגלגול חמורתה, שקודם נתקן באתונו של בלעם, שמתה באותו מעשה של מלאך, שאמרו חז"ל בפסוק "ואותה החייתי", ואח"כ חזר בגלגול חמורתה של רבי פנחס בן יאיר, שניצוץ רבי פנחס (בן יאיר) היה אברהם, שבא לתקן נפש ישמעאל בנו, ולהיות שהישמעאלים הם גנבים וגזלנים לכן נגנבה, וישבה שלשה ימים בלתי אכילה ושתיה עד שהחזירה לרפב"י, עכ"ל.

והנה לפי זה יש לומר שמטעם שהיה ישמעאל מגולגל באתון של בלעם יהיה צריך להיות תיקונו על ידי שיראה האתון קודם מלאך ואז יהרג האתון, לכן עשה ה' שלא תהרג האתון במכת ברד שלצורך תיקון ישמעאל צריך להיות נהרג דווקא במעשה המלאך, שדווקא שם יתקדש שם שמים ע"י האתון ודווקא שם תבזה האתון את בלעם על היותו נוהג בה מעשה אישות, ויהיה תיקון לישמעאל על שהיה נוהג מעשה אישות בחמורו שכעת שב בתשובה על מעשה רע כזה.

ד) ועוד י"ל לומר בזה טעם והוא כעין מה שכתוב באות ג' דהנה בספר גלגולי נשמות להרמ"ע מפאנו זיע"א מובא באות קמ"א (הוצאת יריד הספרים תשנ"ח) וז"ל: תמנע (סנהדרין פרק חלק (צט' ע"ב) היא נתקנה באתון דבלעם וזכתה לראות המלאך ולדבר, על שהיתה מתאוית לדבק בזרעו של אברהם, ואמרה מוטב אהיה פלגש לאומה זו ולא תהא גבירה לאומה אחרת כדאיתא במדרש. עכ"ל.

וא"כ ולפי זה שבאתון בלעם היתה נשמת תמנע נמצאת, לכן מהאי טעמא לא מתה במכת הברד כדי לשלם לתמנע על מה שהיתה מתאוית לדבק בזרעו של אברהם, ותשלום זכותה היה לראות המלאך ולדבר עמו בעת היותה באתון, ולכן למרות שהיתה האתון מחוץ לבית ולא הנם אותה בלעם מהשדה נעשה נם לאתון ולא נהרגה במכת הברד כנלע"ד לומר בזה בס"ד.

בברכת התורה ולומדיה

רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא נר"ו

סימן ל"ח

בענין בן דרוסאי

בס"ד, מוצש"ק "לסדר עוד יוסף חי" תשס"ז

לכבוד הגאון הבהיר ענוותן כהלל וכו' מו"ה רבי רן יוסף חיים מסעוד אבוהצירא שליט"א
שלום וברכה מאלוקי המערכה, וכט"ס.

קיבלתי מכתבו הנעים, וייש"כ על הברכות החמות, והמברך מתברך
בכפליים, אכ"ר.

ובדבר שאלתו מדוע זכה בן דרוסאי שיהיה מושג בפי חכמים הן להלכות שבת,
והן להלכות מאכלי עכו"ם שמזכירים בחז"ל "כמאכל בן דרוסאי" עכת"ש.

לענ"ד נראה בס"ד ע"פ גמרא בעירובין (דף נ"ד ע"א) אם אדם משים עצמו כחיה
זו שדורסת ואוכלת, ואיכא דאמרי שמסרחת ואוכלת תלמודו מתקיים בידו,
וכו'. ע"ש.

ופרש"י שם (בד"ה שמסרחת, בפירושו הראשון) וז"ל "היינו מי שאינו הולך אחר
גבהות לקוץ במאכלו אם לא נתבשל כל צרכו" עכ"ל.

רואים מכאן שחז"ל החשיבו ת"ח שאוכל מאכל שלא נתבשל כל צרכו, והיינו שאינו
עושה עסק גדול ממאכליו וע"י כך מספיק יותר ללמוד, ולכן כיון שבן דרוסאי
היה לו מידה זו שאכל מאכל שלא נתבשל כל צרכו, לכך זכה שהזכירו אותו בחז"ל,
דחז"ל החשיבו אדם כזה וכו"ל, והבן.

כנלענ"ד, והשי"ת יצילנו משגיאות ויראנו נפלאות מתורתו לנו ולכל ישראל, ונזכה
בקרוב ממש לגאולתן של ישראל ברחמים גדולים ועצומים אכ"ר.

כעתירת הצעיר שבכהונה

גמליאל חכהן רבינוביץ

מח"ס "גם אני אודך"

בני ברק

סימן ל"ט

בשלשה עניינים שונים

בס"ד, י' כסלו תשע"ב

לכבוד הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א

אחדשתכה"ט כנאה וכיאה.

(א) מציאה מצאתי בענין שדן בו כת"ר כמה וכמה פעמים על ענין "עשרה ראשונים", בספר תוצאות חיים, והוא קיצור "ראשית חכמה", שכתב וז"ל: (באות מ'): וכבר יש מאנשי מעשה שנוהגים, שאותו יום שאינם הולכים להיות מעשרה ראשונים – מתענים, ומכאן תדין לנפשך לקנס עליך איזה קנס, עכ"ל. וראה מכאן גודל מעלת עשרה ראשונים, עד כדי כך שאנשי מעשה אם היו מפסידים מלהיות מעשרה ראשונים היו מתענים על כך, כדי לכפר על ההפסד שהפסידו מעלה זו, וגם קנס הוא שבפעם הבאה יקפידו להיות מעשרה ראשונים. ולכאורה משמע מזה שמעלת עשרה ראשונים גדולה יותר מפת שחרית, שהרי אותם אנשי מעשה שהפסידו מלהיות מעשרה ראשונים התענו מיד וויתרו על פת שחרית, העיקר לכפר ולקנוס על הפסד מעלת עשרה ראשונים.

(ב) עוד מצאתי מציאה בענין כוונת בכל מעשיו שכתב בספר הנ"ל אות כ', וז"ל: השותה מים לצמא, יכוין במי החסדים המקררים חם הדין, עכ"ל. הרי לנו שע"י פעולה שנעשית במילא במשך היום כגון שתיית מים אפשר להרויח שמי החסדים יקרונו את חום הדין, ואם חם ושלוש שורים על האדם דינים, הרי שבשתיית מים אלו מסיר מעליו הדינים.

ויש להוסיף עוד בזה שהיו צדיקים כגון רבי חיים תודרוס זצוק"ל (מובא בצדיקים נסתרים בדור האחרון ח"ב) שע"י אכילת סרדינים הסיר דינים ששרו על אדם מסוים, וכיון במילה סרדינים שסרו הדינים, וכן בכל דבר ודבר יש למצוא רמז.

(ג) וישלח יעקב מלאכים ופרש"י מלאכים ממש ע"כ, וכבר כתבו בזה שהוא נוטריקון של מ'לאכים מ'מצוות ש'עשה, והיינו ששלח מלאכים שנבראו ממעשה המצוות שלו. ועוד י"ל בזה בס"ד ממ"ש עם האותיות המילה והכולל עולה בגימטריא שכינ"ה והיינו שהשכינה מקדמת לפני הצדיק לשמרו בדרך.

תשובות הגרי"מ אביחצירא / סימן ל"ט ————— קנא

עוד ממ"ש בא"ת ב"ש הוא יי"ב והוא עולה בגימטריא כ"ב רמז לכ"ב אותיות התורה הקדושה ששומרים על יעקב אבינו ששמר את כל התורה כולה וכו'.

עוד ממ"ש בא"ת ב"ש הוא יי"ב והוא נטריקון של יעקב ב'ן יצחק והיינו שזכות אביו יצחק מועילה ליעקב להצילו מעשו הרשע.

עוד ממ"ש עולה בגימטריא ממר"ק, והיינו שע"י זאת יהיה מירוק ליעקב אבינו ויבוא בהצלחה לא"י.

עוד ממ"ש עולה בגימטריא עשו עם האותיות והמילה, לרמז שאותם מלאכים שלוחים לעשו, ונראה כאן לרמז שהם אותם מלאכים שנבראו מעוונות עשו, ועל כן הם המכים אותו ג"כ ואת הגונדא דילה כמובא במדרש ואכמ"ל בזה.
בברכת התורה ולומדיה
ריחמ"א עפולה

קנב — גם אני אודך

מכתבים שונים שכתב הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א
וכן מה שכתבו להרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א
ועברו דרכי ריחמ"א ס"ט

סימן מ'

בענין בשמים בברית מילה

בס"ד, ה' מנחם אב תשס"ט

לכבוד הירחון הנפלא "יתד המאיר" שלום רב וכט"ס:

בענין מה ששאל הרב גבריאל לוי שליט"א (ב"ב) בירחון מחודש תמוז במדור
מכתבים למערכת עמ' לה' אות ו' האם יש עדיפות מיוחדת דווקא להדסים
וכו' עיי"ש.

עלה בדעתי בס"ד מעם שמריחין הדם בברית המילה. דהנה אמרו חז"ל (ויק"ר
פרשה ל', סימן י"ג) החדם דומה לעין. עיי"ש. ולכן מביאין הדם בברית המילה
לרמוז ששימו עין טובה על הדרך הנמוול ולא תזיק לו עין הרע, ח"ו. ולכן מריחין
החדם שיש בזה ריח טוב, לרמוז על עין טובה. ודו"ק.

ביקרא דאורייתא

גמליאל הכהן רבינוביץ

מח"ס "גם אני אודך" בני ברק

סימן מ"א

בענין מאמר חז"ל אם שגורה תפילתו בפיו וכו'

בס"ד תמוז תשס"ט

לכבוד ידידי חיקר והנעלה, העומד ברום המעלה, אשר למוצא פיו רבים מחכים, ואת חבריו ורבותיו בחכמתו מחכים, עמלן נדיר ושקדן תדיר, אשר למען התורה שינה מעיניו מדיר, ועוד עתיד להגדיל תורה ולהאדיר.

ה"ה רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א מחה"ס "גם אני אודך"

שלום רב וכט"ס!

בדבר שאלתו דאיתא בפסוק "וידבר משה אל ה' לאמר" (פרשת פינחס כז, טו). ופרש"י: אמר לו השיבני אם אתה ממנה להם פרנס אם לאו. ויל"ע למה הוצרך משה לבקש מהקב"ה שיודיע לו אם נתקבלה תפילתו, הא סימן איתא בידינו אם מתקבלת התפילה, כדאיתא בברכות (לד ע"ב) אם שגורה תפילתו בפיו בידוע שהיא מתקבלת, הרי שיכל לבחון תפילתו ולידע אי נתקבלה בקשתו.

א. הנה נראה לתרץ בס"ד בפשטות דהנה מחמשנה בברכות (שם) רואים שכל הענין של שגורה תפלתו בפיו הוא דווקא בחולה שהרי איתא: אמרו עליו על רבי חנינא בן דוסא, שהיה מתפלל על החולים וכו'.

וכן מוכח מהמשך דברי הגמרא דאיתא: מעשה שחלה בנו של רבן גמליאל, שגר שני תלמידי חכמים אצל רבי חנינא בן דוסא לבקש עליו רחמים. כיון שראה אותם עלה לעלייה ובקש עליו רחמים. בירידתו, אמר להם: לכו – שחלצתו חמת. אמרו לו: וכי נביא אתה? אמר להן: לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי, אלא כך מקובלני: אם שגורה תפילתי בפי – יודע אני שהוא מקובל, ואם לאו – יודע אני שהוא מטורף. וכו'.

עוד איתא שם: מעשה ברבי חנינא בן דוסא שהלך ללמוד תורה אצל רבי יוחנן בן זכאי, וחלה בנו של רבי יוחנן בן זכאי. אמר לו: חנינא בני, בקש עליו רחמים ויחיה. הניח ראשו בין ברכיו ובקש עליו רחמים – ויחיה.

קנד — גם אני אודך

ואחר'י עיניכם אשר אתם רואים את הנ"ל, שענין של שגורה תפילתו בפיו הוא דווקא בחולה, ואם כן לא קשיא כלל מדוע משה רבנו לא השתמש בענין זה של שגורה תפילתו בפיו שהרי הכא אינו מדובר בחולה.

וכעת ארדוף אציג לכת"ר מה שתירצו על שאלה כעין זו, וע"פ חלק מהדברים הנכתבים יתורצו עוד תירוצים אם נניח את היסוד שכתבנו באות א'.

וזה תוכן השאלה: "ויצעק משה אל ה' לאמר אל נא רפא נא לה" (יב, יג). ופרש"י לאמר – שאמר לו משה לקב"ה השיבני אם אתה מרפא אותה אם לאו. וצריך עיון וכי גרע משה רבנו אב הנביאים מרבי חנינא בן דוסא שאמרו עליו (ברכות לד ע"ב) שהיה יודע בתפילתו אם ימות החולה או יחיה, שאם שגורה תפילתו בפיו יחיה ואם לאו להיפך, וא"כ משה רבנו שהתפלל על מרים מדוע היה צריך לשאול את ה' אם תתרפא אם לאו ולא היה נודע לו דבר זה ע"י התפילה עצמה.

ב. הנה על שאלה זו כבר עמד גאון עוזנו מרן החיד"א זצ"ל בספרו הקדוש צוארי שלל (הפטרת כפור) ומחביבות לשונו, אעתיק לך את לשונו לשון הזהב: דרבי חנינא בן דוסא שפיר קאמר אם שגורה וכו' דמר ניהו לא היה לו שום קורבה עם אותו חולה שהיה מתפלל עליו, ואולם אם החולה הוא קרובו יש שני צדדים דאין זה ראייה מתון השג"ר דיתכן בהיותו קרוב מכיון ביותר ותפלתו שוגר'ת ומשוגר'ת וליכא למגמר מינה.

או כלך לדרך זה דאידי דבעצמו ציע'ר כ"ל הצע'ר הגדול דבריו לעו ואין לשונו שגור מרוב שיחו וצרתו. לכן משה רבנו ע"ה הן בעודנו אח לצרה לית בחיליה למיקם אמיליה אם כל לשון תקום אתו שגור בפיו כי קרוב הוא וז"ש "בורא ניב שפתים" וכו', כי בש"ס פרק אין עומדין אהא דתנן דאמר אם שגורה תפילתי וכו' קאמר מנא הני מילי אריב"ל דאמר קרא בורא ניב שפתים וכו'. ופרש"י כשהניב בריא באדם אז מובטח לו על השלום, והשתא אמר קרא שלום לרחוק שיהיה המתפלל רחוק מהחולה אז סימנא מילתא אם שגורה תפלתו, אבל ולקרוב אם הוא קרוב המתפלל אז אין ראייה אם שגורה אי לא כמו שכתבנו, אלא אמר ה' ורפאתיו צריך שהקב"ה יאמר כמו שאמר למשה רבנו ע"ה. עכ"ל הזהב.

ומן הבא'ר הזו יצאו לנו ב' תירוצים א. כי בהיותו קרוב התפלה יותר שגורה לכן לא יכול לדעת ע"י התפילה גורלה. ב. שאין לשונו שגור מפני הצער. והוא תירוץ הפוך מטעמו הראשון.

היסוד היוצא מהנ"ל הוא: שאדם שיש לו קרבה ענין זה של תפילה שגורה בפיו אינו שייך בו.

וע"פ הנ"ל תתורין גם קושייתו של כת"ר, כי בהיות משה רבנו ע"ה היה המנהיג והאדם הקרוב ביותר לעם ישראל, היה מעתיר פעמים רבות בתפילות ובתחנונים על עם ישראל כפי שרואים זאת לאורך כל תורתנו הקדושה, היתה תפלתו שגורה בפיו תמיד על כלל וטובת עם ישראל, והיות וענין זה של מינוי פרנס קשור נמי לעם ישראל, לכן לא יכל לדעת ע"י שגירות תפלתו אם נתקבלה אם לאו. והבן.

ג. עוד תירין ראיתי לגאון רבי ברוך אברהם טולידאנו זצ"ל בספרו אמרי ברוך (פרשת בהעלותך עמ' רצז) ובדברי קודשו כתוב לאמר: אלא שהוצרך משה לקצר מאד בתפילתו עליה, והטעם הוא שאם היה מאריך היו חושדים אותו שמפני אהבת אחותו אין חושש לצער כל ישראל שצריכים להמתין בשבילה במדבר. וממילא לא יכול היה להבחין אם שגורה תפילתו בפיו אם לאו, דדווקא בתפילה ארוכה יש להבחין בזה אבל תפילה קצרה ודאי שתהיה שגורה אע"פ שאינה מתקבלת ולכן הוצרך לשאול דבר זה מה' יתברך. ודבר זה נרמז בפסוק "בורא ניב שפתיים שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו" (ישעיה נז, יט) פי' "בורא ניב שפתיים שלום שלום לרחוק" היינו שסימן של "ניב שפתיים" כלומר שהתפילה שגורה בפיו הוא סימן של "שלום שלום" דהיינו שיהיה שלום לחולה, אך זהו רק "לרחוק" שמתפלל עליו תפילה ארוכה שבה שייך סימן זה, אבל "לקרוב" שמתפלל עליו תפילה קצרה לא שייך סימן זה כמו בתפילת משה על אחותו ובזה צריך את "אמר ה' ורפאתיו".

ד. ובשעת הער'ב ראיתי דב'ר ער'ב בספר היקר בית יהודה (פרשת בהעלותך עמ' סו) לגאון ר' אלתר שפירא זצ"ל שכתב לתרין בדרך הדרוש: דהנה בנגעים הוא גזירת הכתוב דרק כהן יכול לומר טמא או טהור, אבל לא איש אחר אפילו תלמיד חכם גדול אינו יכול לומר טמא או טהור בלתי הכהן, ולכך יש לומר דכיון דבכאן היה אהרון קרוב, לא היה יכול לומר טמא או טהור, לכך משה שואל מאת השי"ת ומתפלל אם אתה מרפא אותה מחמת שהקב"ה כהן כמו שאיתא במסכת סנהדרין (דף לט ע"א).

ה. ואחרי כותבי זאת על'ה ברעיון דב'ר מל'א הגיון והוא: ע"פ הידוע דמשה רבנו ע"ה היה "כבד פה וכבד לשון" (שמות ד, י) ופרש"י כבד פה – בכבידות אני

קנו — גם אני אודך

מדבר. לכן לא היה שייך בו ענין זה של שגורה תפילתו בפיו, כי היה כבד פה וכבד לשון. וע"פ זה נמי תתורץ קושייתו של כת"ר.

אולם יש לדחותו ולומר, שאע"פ שמשנה רבנו ע"ה היה כבד פה וכבד לשון יכל לדעת אם שגורה תפילתו בפיו אם לאו, והוא ע"י שהיתה כבדות לשונו רבה יותר מתי שתפלתו אינה שגורה, וע"י זה יכל להבחין אם תפלתו נתקבלה אם לאו.

ו. ולסיום אכתוב לך עוד שאלה כעין זו, ראיתי לגאון ר' אלטר מאוזו זצ"ל בספרו הנפלא אבות על בנים (עמ' קנג), שאחר שהביא את דברי מרן החיד"א הנ"ל, כתב בזה"ל: ובוזה ניהא ג"כ מה שיש להקשות כיוצא בזה בפסוק "ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר", ואמרו במדרש מאי לאמר, אמר רע"ק אמר משה רבש"ע השיבני על דברי אם אני נכנס לארץ ישראל אם איני נכנס. דגם כאן קשה אמאי לא יבחין במה שיראה אם שגורה תפלתו או להפך מהטעמים האמורים.

ואפ"ל עוד בקו' זו דכיון דאחז"ל דמשה רבנו ע"ה התפלל תקט"ו תפלות כמנין ואתחנן כדי שיכנס לארץ, א"כ י"ל דמשה רבנו ע"ה בתחלה הוא ראה שאין תפלתו שגורה בפיו אלא עם כל זה לא התייאש מן הרחמים, וחזר עוד כמה פעמים להתפלל, ע"ד מאי דאיתא (ברכות לב ע"ב) אם ראה אדם שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל שנאמר "קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'", ומכיון שהתפלל הרבה ע"ז בודאי דלבסוף תהיה תפלתו שגורה בפיו כי נעשית רגילה בפיו, ולכן לא ידע אם באמת שוב נתקבלה תפלתו אם לאו והוצרך לשאול מאת ה' להודיעו. וזהו שאומר הכתוב ואתחנן אל ה' בעת ההיא שהתפלל תקט"ו תפלות כמנין ואתחנן ולכך הוצרך לומר "לאמר" שבקש מהשי"ת שיתן לו תשובה אם נתקבלה תפלתו. עכ"ל. אך לפי היסוד שכתבנו בס"ד לעיל באות א' גם זה נמי יתורץ לנו בפשטות, והבן.

אימא סיפא לקראת כל'ה, בברכת הדיוט קלה, יבורך לעילא מן כל ברכתא, בתלת מיילי מעליותא, במוט"ב תלתא חיי אריכי, ובני סמיכי, וכסף משנה. בהשקט ובבטחה עד הר ציון יבנה.

ידידך עוז כל הימים
הצב"י מרדכי חיים ס"ט

סימן מ"ב

בענין בן דרוסאי

בס"ד, יג סיון תשס"ח

לכבוד הגאון האדיר והנפלא הכהן הגדול מאחיו הר"ה גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א

אחדשכתה"ט אפתח בברכה שהקב"ה יאריך את ימי כת"ר בנחת ושלווה
בבראות טובה ונהורא מעליא ושיזכה לחדש עוד חידושים רבים
בתורה עד ביאת ינון ואליה אכ"ר.

בעניין מה שפרסם כת"ר בקובץ "המאור" (כסלו-טבת ה'תשס"ח) בעניין "בן
דרוסאי" הנה עלה בדעתי לתרץ עוד תירוץ מפני מה זכה בן דרוסאי
שיהיה מושג בפי חכמים הן להלכות שבת, והן להלכות מאכלי עכו"ם.

ותחילה וראש נקדים להביא את הגמ' שבת (דף כ ע"א) המדברת מעניין מאכל
בן דרוסאי וז"ל הגמ' (שם): וכמה א"ר אלעזר אמר רב כדי שיצולו מבקעו"י
כמאכל בן דרוסאי, איתמר נמי אמר רב אמי א"ר יוחנן כל שהוא כמאכל בן דרוסאי
אין בו משום בישולי נכרים. תניא חנניא אומר כל שהוא כמאכל בן דרוסאי מותר
להשהותו ע"ג כירה ואע"פ שאין גרופה וקטומה. (ועיין בגמ' שבת לו ע"ב, ועיין
בגמ' מנחות נז' ע"א).

ופרש"י בגמ' (שם) בד"ה בן דרוסאי – לסמים היה ומבשל בישולו שליש, ע"כ. ועוד
פרש"י בד"ה איתמר נמי – דמאכל בן דרוסאי חשוב בישול ע"כ. ועוד
פרש"י בד"ה כל שהוא – מבושל ביד ישראל כמאכל בן דרוסאי שוב אין בגמרו
משום בישולי נכרים ע"כ.

ועוד בגמ' ע"ז (דף לח ע"א) והאמר ר' אסי א"ר יוחנן כל שהוא כמאכל בן דרוסאי
אין בו משום בישולי עובדי כוכבים הא אינו כמאכל בן דרוסאי יש בו משום
בישולי עובדי כוכבים. עכ"ל הגמ'.

ופרש"י בגמ' (שם) בד"ה בן דרוסאי – לסמים היה ואוכל כל דבר המבושל
קצת ע"כ.

קנה — גם אני אודך

הרי לנו שבן דרוסאי מוזכר בב' הלכות אחד בהלכות שבת שאם מאכל מבושל כמאכל בן דרוסאי אין בו איסור להשהותו ע"ג כירה, וכמו כן אם הוא מבושל כמאכל בן דרוסאי אין בו משום בישולי עכו"ם.

והנה בן דרוסאי מופיע בגמ' ס"ה תשע פעמים ד' פעמים במסכת שבת, בי פעמים במסכת ע"ז, ג' פעמים במסכת מנחות. וצ"ע מה הטעם שזכה להיות מושג בפי חכמים כמה וכמה פעמים בש"ס.

ובספר "גלגולי נשמות" להרמ"ע מפאנו זצוק"ל וזיע"א ערך חפני בן עלי אות ח' סימן נג' כתב וז"ל: חפני בן עלי שהיה לוקח בשר חי מאת הקלחת (שמואל א' ב') הוא חפני מלשון חופן בחפניו, הוא בן דרוסאי הנזכר בגמרא כמה פעמים כמאכל בן דרוסאי (שבת כ ע"א, שם לו ע"ב (א"ה ריחמ"א ועיין ע"ז לח ע"א מנחות נו ע"א)) עכ"ל.

ושאלתי להרה"ג הרה"צ המקובל בן ציון מוצפי שליט"א אם מה שאמר הרמ"ע מפאנו שבן דרוסאי הוא חפני האם כך היה הכינוי של חפני וידעו זאת חז"ל או שבן דרוסאי הוא גלגול של חפני. ואמר לי הרה"ג בן ציון מוצפי שליט"א שהרמ"ע מפאנו מביא רק עניני גלגולים ע"כ.

ועפ"י זה אפשר לומר שידעו חז"ל הקדושים שבן דרוסאי הוא גלגול של חפני בן עלי וכדי לכלול אותו בקדושה היו משתמשים בשמו ומעשיו למושג הן בהלכות שבת והן בהלכות בישולי עכו"ם ואפשר שהיה זה לתיקון מעשיו, על שהיה מלסטם את הבריות וגם כן לתיקון מעשיו של חפני שהיה לוקח בשר מהקלחת וכמו שיבואר להלן.

ולביאור העניין נביא את הפסוקים בשמואל א (פרק ב פסוקים יב'–יז) "ובני עלי בני בליעל לא ידעו את יהוה", "ומשפט הכהנים את העם כל איש זובח זבח ובא נער הכהן כבשל הבשר והמזלג שלש השנים בידו" "והכה בכיור או בדוד או בקלחת או בפרור כל אשר יעלה המזלג יקה הכהן בו ככה יעשו לכל ישראל הבאים שם בשלח", "גם בטרם יקטרון את החלב ובא גער הכהן ואמר לאיש הזבח תנה בשר לצלות לכהן ולא יקה ממך בשר מבשל כי אם חי", "ויאמר אליו האיש קטר יקטריון כיום החלב וקה לך כאשר תאזה נפשך ואמר לו כי עתה תתן ואם לא לקחתי בחזקה", "ותהי הטאת הנערים גדולה מאד את פני יהוה כי נאצו האנשים את מנחת יהוה".

ועוד בשמואל א (פרק ב פסוקים כב-כו) "ועלי זקן מאד ושמע את כל אשר יעשון בניו לכל ישראל ואת אשר ישכבון את הנשים הצבאות פתח אהל מועד", ויאמר להם למה תעשון כדברים האלה אשר אנכי שמע את דבריכם רעים מאת כל העם אלה", "אל בני כי לוא טובה השמעה אשר אנכי שמע מעברים עם יהוה", "אם יחטא איש לאיש ופללו אלהים ואם ליהוה יחטא איש מי יתפלל לו ולא ישמעו לקול אביהם כי חפץ יהוה להמיתם".

ובגמ' שבת דף נה ע"ב מובא וז"ל הגמ' – אמר ר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל האומר בני עלי חטא אינו אלא טועה שנאמר (שמואל א א-ג) ושם שני בני עלי (עם ארון ברית האלהים) חפני ופנחס כהנים לה', סבר לה כרב דאמר רב: פנחס לא חטא מקיש חפני לפנחס מה פנחס לא חטא אף חפני לא חטא, אלא מה אני מקיים אשר ישכבון את הנשים? מתוך ששהו את קיניהן שלא הלכו אצל בעליהן מעלה עליהן הכתוב כאילו שכבום. גופא אמר רב: פנחס לא חטא שנאמר (שמואל א יד-ג) ואחיה בן אחיטוב אחי אי כבוד בן פנחס בן עלי כהן ה' וגו' אפשר חטא בא לידו והכתוב מייחסו, והלא כבר נאמר (מלאכי ב-יב) יכרת ה' לאיש אשר יעשנה ער ועונה מאחלי יעקב ומגיש מנחה לה' צבאות. אם ישראל הוא לא יהיה לו ער בחכמים ולא עונה בתלמידים, ואם כהן הוא לא יהיה לו בן מגיש מנחה, אלא לאו שמע מינה פנחס לא חטא. אלא הא כתיב (שמואל א ב-כב) אשר ישכבון? ישכבן כתיב. והכתיב (שמואל א ב-כד) אל בני כי לא טובה השמועה, א"ר נחמן בר יצחק בני כתיב. והכתיב מעבירים? א"ר הונא בריה דרב יהושע מעבירים כתיב. והכתיב בני בליעל? מתוך שהיה לו לפנחס למחות לחפני ולא מיחה מעלה עליו הכתוב כאילו חטא.

ופרש"י בגמ' (שם) וז"ל – כל האומר בני עלי חטא באשת איש אינו אלא טועה, ומיהו בבזיון קדשים חטאו: דאמר רב לקמן בשמעתין: פנחס לא חטא וליף לה מקרא ור' יונתן יליף לה דחפני מהאי קרא דמקיש חפני לפנחס: ששהו את קיניהן. שהיו מסרבין להקריב שום קרבן אלא בקושי כדכתיב (שמואל א ב) גם בטרם יקמירון את החלב וגו' וכשהיו זבות ויולדות באות ממקום אחר לשילה להקריב את קיניהן והן היו משהין מלהקריבם והנשים לא היו יכולין לסמוך עליהם שיקריבו והיו שוהות שם ולא היו חוזרות אצל בעליהן עד שראו קיניהן קרבין והיו מהירות לקדשים וליכנס לעזרה לפיכך מעלה עליהם כאילו שכבום שהיו מונעים אותן מפריה ורביה. פנחס לא חטא באשת איש דאשר ישכבון את הנשים אינו אלא

חפני לבדו. ואחיה בן אחיטוב וגו' כהן ה' בשילה נושא אפוד הרי שמיחסו לשבח ומזכיר עליו שם פנחס אבי אביו, אפשר כא חטא לידו והכתוב מייחסו לשבח ואת בן בנו מייחסו אחריו, והכתיב גבי עבירה דנאפים יכרת ה' לאיש וגו', והאי קרא בבא על הנכרית ועל הזונה מישתעי, כדדרשינן ליה באלו הן הנשרפין דכתיב לעיל מיניה כי חלל יהודה קדש ה' אשר אהב ובעל בת אל נכר, ודרשינן כי חלל יהודה קדש זו זונה, וכן הוא אומר לא תהיה קדשה וגו'. ער – חריף לחבין ולהורות בין החכמים כדאמר' בעירובין (דף נג:) אהרנית ערנית. ואם כהן הוא כו' וכאן מייחס כהן מגיש מנחה אחר פנחס. והכתיב אל בני כי לא טובה השמועה אשר אנכי שומע מעבירים עם ה' אביהם היה מוכיחם. והא כתיב מעבירים אמר רב הונא בריה דרב יהושע מעבירים כתיב. קשה בעיני שם החכם הנזכר כאן כי אומר אני שמעות גדול הוא ול"ג לה להא מילתא שהרי בספרים מוגהים כתיב מעבירים וגם במסורה הגדולה במקום שמנויין שם כל התיבות דלא כתיב כהן יו"ד וקורין ולא נמנה זה והם מנויין ע"פ החשבון, וזו אינה קשיא דהאי מעבירים לאו לשון עבירה הוא אלא לשון ויעבירו קול במחנה (שמות לו), וה"ק להו לא טובה השמועה אשר אנכי שומע את עם ה' מעבירים ומכריזין וקובלים עליכם והאי מעבירים לשון רבים הוא, ואעם ה' קאי ולא אנכי עלי, שהרי הם היו עוברים ולא היו מעבירים את אחרים.

ובגמ' יומא ט מוע"א תחילת ע"ב א"ר יוחנן בן תורתא מפני מה חרבה שילה מפני שהיו שני דברים גלוי עריות ובזיון קדשים, גלוי עריות דכתיב (שמואל א ב-כב) ועלי זקן מאד ושמע את כל אשר יעשון בניו לכל ישראל ואת אשר ישכבון את הנשים הצובאות פתח אהל מועד, ואע"ג דאמר ר' שמואל בר נחמני א"ר יוחנן כל האומר בני עלי חטאו אינו אלא טועה מתוך ששהו את קיניהן מיהא מעלה עליהן הכתוב כאילו שכבום. בזיון קדשים דכתיב (שמואל א ב-טו) גם בטרם יקמירון את החלב ובא נער הכהן ואמר לאיש הזובח תנה בשר לצלות לכהן ולא יקה ממך בשר מבושל כי אם חי ויאמר אליו האיש קטר יקמירון כיום החלב וקה לך כאשר תאווה נפשך ואמר לו כי עתה תתן ואם לא לקחתי בחזקה ותהי חטאת הנערים גדולה מאד את פני ה' כי נאצו האנשים את מנחת ה'.

ופרש"י ד"ה ששהו את קיניהן. שהיו מביאות במלאות ימי לידתן ליטהר לאכול בקדשים, והם היו בעלי גיאות והיו מתרשלין בהקרבתן, והנשים ממתינות שם עד שיקריבום ומשתחות מלחזור למקומן אצל בעליהן ומבטלין את הנשים מפריה ורביה. עכ"ל.

העולה מוגמרא שבת וגמרא יומא שחפני חטא במה שהשהה את קניי היולדות, ועוד חטא היה בו שהיה מבזה את הקודשים שהיה לוקח מהקרבת עוד קודם שהקטירו את החלב, והיה לוקח בשר חי ולא מחכה לבשר המבושל.

ועיין במפרשים על שמואל שהיה שם כמה דברים שקרו עם בני עלי, ובחתי להביא את פירושו של הרלב"ג על פסוק יב' והוא כסיכום למה שעשו בני עלי וז"ל: והנה בני עלי היו רשעים ובלתי יודעים הש"י ולזאת הסבה היו רודפים אחרי הזוללות, והיו מפני זה לוקחים מישראל יותר מכדי חקם מבשר השלמים שהוא חזה ושוק, ועשו להם הכהנים חק ומשפט שהיו לוקחים מהבשר שבשלו ישראל מן השלמים כל אשר יעלה המזלג מהכלים שהיו מבשלים בו הבשר, וזה היה חמם ובזיון לקרבנות שהם היו לוקחים אותה על צד רדיפת התאוות ולא נתנו להם המתנות שנתן להם הש"י אם לא לתכלית שיחזקו בתורת ה' מצד שלא יצטרך להם לטרוח במזונם, ועשו רעה גדולה יותר מזאת שקודם שקרבו מתירי השלמים לכהנים ולישראל והם החלבים עם מה שנמשך להם היו חוטפים להם בחזקה מבשר הזבח לאכל בצלי תחת הבשר המבושל ששמו להם לחק לקחת מזבחי ישראל יותר על מה שהיה ראוי להם, והנה שמו שלחנם קודם לשולחן גבוה כאילו היתה לשוא העבודה לה', והיה עקר הכוונה למלאות בטנם ובזה האופן נאצו בני עלי את מנחת ה', עכ"ל.

עוד ברלב"ג על פסוק כב' וז"ל: עוד ספר כי עלי היה זקן ושמע החמם שהיו עושין בניו לכל ישראל מעניין לקחתם מהם הבשר המבושל או חי באופן הקודם, ושמע גם כן את אשר ישכבון הנשים הצובאות פתח אהל מועד, וראוי שתדע שאין הכוונה בזה עניין המשגל שאם היה העניין כן היה ראוי שיגנה הנביא שבא לעלי בני עלי על זה החטא העצום ולא מצאנו שגנה אותם רק על חטא שזכר תחלה, ולזה יהיה הרצון בזה כי הנשים הצובאות פתח אהל מועד מצד הבאת קניהן והם הזבות והיולדות, הם היו מתעצלין בהקרבת קרבניהן באופן שהיו שוכבין וקניהן לא קרבו ובזה האופן היו שוכבין את הנשים שלא הקריבו קרבנותיהן בדרך שיכלו ללכת לבתיהן, וזה פירוש נאות מאוד לפי הלשון ולפי העניין, ובדרך זה הבינו רז"ל זה הפסוק ר"ל שלא שכבו עמהן אבל היו שוהין קניהן. עכ"ל.

והנה העולה מכל הנ"ל שחטאו של חפני היה במה שהיה משהה את קניהן של הזבות והיולדות, וכן היה לוקח מן הבשר קודם שהקטירו את חלב הקרבן, וכן מבואר בפסוקים שהיו לוקחים יותר ממה שמגיע להם דלכהנים מדין תורה מגיע

חזה ושוק, והם עשו לעצמם חק לקחת מכל אשר יעלה המזלג, והיה בזה עולה וגזל, כמו שכתב הרד"ק (בפסוקים יג'–יד') וז"ל: (ד"ה ומשפט הכהנים) הם שמו להם זה החק והמשפט. ובד"ה לבשל הבשר – בשר שלמים ומלבד משפט שהוא חזה ושוק היה נער הכהן לוקח משאר הבשר שהיה חלק הבעלים. ובד"ה כל אשר יעלה המזלג – בבת אחת וזה היה חק עולה וגזל ששמו הכהנים על ישראל וכו' עכ"ל.

ומצאתי בספר "אבן שלמה" לאדוננו הגר"א זצוק"ל וזיע"א (ליקוטים מכל כתביו, שנערכו ע"י מו"ה רבי שמואל מאלצאן זצ"ל) ובפרק א' אות ה' כתב וז"ל: המדות הם לפי טבע הגוף והנפש (ומשתנים לפי מעשיהם בגלגול ראשון), ומעשיהם הם לפי הרוח. וכמו שהרוכב על הסוס יכול להכריחו לילך בדרך הישר ע"י יגיעה, אך אם הוא סוס רע, כן אף מי שנפשו רעה בטבע מידותיה, העיקר תלוי ברוח. עכ"ל. והיוצא מדבריו שהמדות הם לפי טבע הגוף והנפש ומשתנים לפי מעשיהם בגלגול הראשון, וא"כ כל מה שעושה האדם בגלגול זה הוא לפי הגלגול הקודם, והיינו באותה מציאות שהיה האדם בגלגול הקודם כן הוא נקודה ההתחלה אצלו בגלגול זה.

ולפי כל הנ"ל יש לומר שמה שהיה בן דרוסאי מלסמס את הבריות ואוכל בשר שליש בישול, הוא כפי מה שהתנהג חפני בגלגול הקודם שהיה גם בו עניין של גזל וכמו שהבאנו בשם הרד"ק שהיה לוקח יותר מלחק המגיע לכהנים, ולכן גם בגלגול זה היה מלסמס את הבריות, ומה שהיה אוכל בן דרוסאי בשר שמבושל שליש בישול, הוא כמו שהיה מתנהג חפני בגלגול הקודם שהיה לוקח גם בשר חי בגלגול הקודם וכמו שהבאנו לעיל בשם הרמ"ע מפאנו בספר "גלגולי נשמות" עיין שם, ולכן בן דרוסאי היה אוכל בשר שמבושל רק שליש בישול, והכל הוא כפי הגלגול הקודם.

ולכן מה שהיו חכמים מזכירים את שמו של בן דרוסאי כמושג הן להלכות שבת והן להלכות מאכלי עכו"ם, היה לתיקון נשמתו שהיה בו גלגול של חפני והיו חפצים חכמים בתיקון נשמתו, ולכן הוא מוזכר בהלכות אלו, הלכות שבת והלכות מאכלי עכו"ם.

ושמעתי דבר נפלא מהרה"ג ניסים דיין שליט"א בני ברק (מחבר ספרים רבים, בהלכה ואגדה וש"ס כן ירבו) שאמר על שמו של בן דרוסאי, ששמו קגרים, שהיה דורס את הבשר כמו היה שדורסת ואוכלת, וכן היה דורס מהבריות שהיה מלסמס אותם, ושמו גרם לו שעשה כן. ע"כ. ודפח"ה.

ואנו נוסף גם כן שלכן נקרא בן דרוסאי על שם מה שהיה עושה חפני בגלגולי קודם שהיה דורש (כמו בן דרוסאי ואות ס' מתחלפת בש' באותיות זסרש"ץ) מבעליו של השלמים שיתן לו מן בשר השלמים קודם שהיו מקטירים את החלב, והיה גם לוקח יותר מן החלק המגיע לכהנים ויש בזה גזל ולכן הוא הנקרא דרוסאי, ובגלגול שלאחר מכן נקרא בן דרוסאי היינו שבן דרוסאי הוא בן של אותו דרוסאי היינו חפני, שכל גלגול השני נקרא בן ביחס לגלגול הראשון וכמו שמובא בספרים. ע"כ.

והטעם שפינחס אחי חפני לא חזר ג"כ בגלגול הוא משום שלא חמא וכמו שהובא לעיל מגמ' שבת נה' ע"ב ועיין ברש"י שהובא שם, ומה שנקרא גם על שמו בגלל שלא מיחה באחיו.

ומצאתי בספר "גלגולי נשמות" להרמ"ע מפאנו זצוק"ל וזיע"א ערך חפני ופינחס אות ח' שכתב וז"ל: חפני ופינחס נתעברו מנדב ואביהוא, והנה חפני ופינחס שוים בשמם, אלא שחפני גרוע וחסר [ממנו] אות הסמך, דכתיב ביה סומך ה' לכל הנפלים, כי הוא לבדו היה טועה בעצלות וחפזון שהם שני הפכים, האחד שהיית הקינים, והשני חפזון האכילה בקדשי שמים, ופינחס אף בתחלת הסיפור אינו חסר זולת יו"ד המורה הוספות כשרון למי שזכה בה, כי לא הגיע רק כמה שלא מיחה באחיו, לפי שלא היה מסכים בעוון אחיו אף על פי שלא מיחה הוסיפו לו אח"כ אות יו"ד בשמו, והנה בדבר אכילת קדשים נבהלו נחפזו ממה שבראשונה לא זכו למצוה זו כלל, כי המה ראו בעיניהם טבחם טבוח ונטרפה להם השעה, ועתה אכלו פגה, ושהיית הקינים לזולתם היה מעוון עצלותם בראשונה בחופת עצמם, עכ"ל.

ע"כ מה שעלה בידי לחדש בעניין "בן דרוסאי".

וידידי היקר הרב מרדכי חיים שליט"א מו"ל גיליון "פנינים" ירושלים כתב להשיב לי על שאלתי למה זכה בן דרוסאי שנזכרו כמה הלכות בשמו הרי לסמים היה, וזה תשובתו:

א) נראה לעוני דעתי בס"ד לומר שלא מפני שהיה לו זכות נזכרו הלכות בשמו, אלא בגלל שמפורסם שאוכל בישולו בצורה זאת בדרך קבע נקמו רז"ל הלכה זאת בשמו כמדויק בדברי רש"י הקדוש (שבת דף ל ע"א ד"ה בן דרוסאי) שכתב: לסמים היה ומבשל בישולו שלישי. משמע שהיה מבשל את בישולו בדרך קבע בצורה זאת ולא באופן חד פעמי. וכן מדויק מדברי רש"י הקדוש במסכת ע"ז (לח' ע"א ד"ה בן דרוסאי) לסמים היה ואוכל כל דבר המבושל קצת. משמע שהיה דרכו

קסד — גם אני אודך

בכך טובא שהיה אוכל כל דבר המבושל קצת, יותר מהבן אדם הממוצע בדורו. וא"כ מובן מדוע נקטו רז"ל להלכה זאת בשמו.

(ב) עוד נראה לעוני דעתי בעז"ה, בדרך אפשר דרצו רז"ל להמחיש לאדם בדמיונו הלכות אלו הקשורות למאכל שמבושל שלישי (לדעת רש"י) לכן נקטו בדוגמא זו של אדם מוזר שהיה לסטים ושמו היה בן דרוסאי.

(ג) עוד י"ל בס"ד, רז"ל רצו להזכיר לגנאי את אותו רשע שהיה לסטים ואוכל כל דבר המבושל קצת ומבשל בישולו שלישי לא כדרך הארץ ואין בזה שום זכות כלל אלא גנאי יתר על זכות שגילו את מעשיו הרעים בשער בת רבים לדור דורים ולנצח נצחים.

ולסיום אכתוב רמז נחמד שאמרתי כדי לזכור היכן נמצא הפירוש מי הוא בן דרוסאי והוא "כלח" דאות כ' הוא רמז לדף כ' במסכת שבת, ואותיות ל"ח הוא רמז לדף לח' במסכת עבודה זרה. וכן חבשר שהוא מבושל כמאכל בן דרוסאי הוא עדיין כלח כי לא מבושל כל צורכו. ע"כ מכתבו של הגר"מ חיים שליט"א.

סימן מ"ג

דרוש במאמר "כיצד מרקדין לפני הכלה"

לכבוד הגאון האדיר והנפלא הכהן הגדול מאחיו הר"ר גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א

מצו"ב דרוש לשמחת חתן וכלה:

יש גמ' במסכת כתובות דף יז. "כיצד מרקדין לפני הכלה? ב"ש אומרים כלה כמות שהיא, וב"ה אומרים כלה נאה וחסודה", הסבר הגמ': הגמ' שואלת כיצד מרקדין לפני הכלה וכמו שמסביר רש"י מה אומרים לפני? ובפשטות השאלה היא מה אומרים לפני? כשהיא ביחד עם החתן, וכמו שרואים בהמשך הסוגיא שב"ה משווים את החתן ללוקח מקח, וע"ז הגמ' מביאה שתי דעות, לפי ב"ש כלה כמות שהיא מסביר רש"י שלא יוסיפו דברים שאין בה אלא יגידו האמת בדיוק, ואילו ב"ה אומרים כלה נאה וחסודה דהיינו שאפילו אם היא לא כזו, אפ"ה יכולים להגיד כך. ומסביר הריטב"א שכל שזה מפני דרכי שלום אין חשש של מדבר שקר תרחק וכמו שהקב"ה שינה אצל אברהם ושרה מפני השלום.

והנה בעצם השבחים אמרו ב"ה שאומרים על הכלה שהיא נאה וחסודה ובפשטות: נאה זה על יופיה של הכלה, וחסודה פרש"י חוט של חסד משוך עליה. ובבן איש חי פי' חסודה מלשון חסידות שהכלה יש לה יר"ש כ"כ גדולה שאפי' במילי דחסידותא היא נזהרת, ובזה לכא' יש עוד סוגי שבחים שאפש' לפרש שהרי אפש' להגיד עליה ג"כ שיש לה ידיים טובות וזריזות, וגם אפש' להגיד שיש לה ראש חזק וכשרוני, וגם אפש' להגיד עליה שהיא כלה זריז' מאד, וא"כ מדוע בחרו בה להגיד רק נאה וחסודה והרי אפש' גם להוסיף ע"ז את כל השבחים הנ"ל?

מתרץ הבן איש חי כך: הגמ' אומרת שהאיש מחזר אחר האשה שהיא אבידתו. ולפי"ז יוצא שהכלה עד שהיא הולכת לבעלה בכל השנים האלו היא נקראת אבידה בבית אביה, ובינתיים אביה מחזיק אותה בתור אבידה, וקיי"ל דכל אבידה שעושה ואוכל ימשיך לעשות ולאכול ולכן שבח נעוריה לאביה. אולם הגמ' אומרת שאם שכרן יותר מאכילתן אז העודף שייך לבעלים. ואומר הבן איש חי שעפי"ז נהגו להפריז בנדוניה לחתן כדי לרמוז לו שהכלה היא חשובה מאד והשבח הוא ירבה יותר מהאוכל וזה מוגיע לחתן שהוא הבעלים ולכן נותנים לו את כל העודף

באופן רטרואקטיבי. ולפי"ז מסביר הבן איש חי, חששו ב"ה שאם ישבחו את הכישרון, והזריזות, והידיים הטובות שלה, יש חשש גדול שיאמר החתן שכזו כלה יש לה עודף פי כמה ממה שהשווער הבטיח והחתן יתמרמר על מה שקיבל, ולכן בחרו ב"ה לשבח אותה ביופי ויר"ש שהם לא מניבים שום תשואה כספית ואז החתן לא יתמרמר כלל. האמת שאת העניין הממוני אני משאיר למחותנים לסגור, אבל אני רוצה לסיים בעוד דבר אחד: הגמ' שואלת כיצד מרקדין לפני הכלה דהיינו כיצד משבחים אותה ולכא' הש"ס היה צריך לשאול כיצד מקלסין את הכלה או כיצד משבחים את הכלה ולמה נקט כיצד מרקדין? מתריץ הבן איש חי שיש כאן רמז שמי שהולך לשבח הוא צריך לעשות מלאכת מרקד, וכפי שידוע שמלאכת מרקד גבי שבת זה הפרדת הפסולת מהאוכל ע"י כלים [נפה], כך גם המשבח את הכלה צריך להעלים את המומין ולהשאיר רק את השבחים ובתחילה לא רציתי להגיד את זה משום שחששתי שאולי יש מישחו שיחשוב שרואים מהגמ' ראייה שיש לכלה מומין ח"ו ואולי ירד לחתן המצב רוח ח"ו, אבל אח"כ חשבתי שכן אפשר להגיד משום שהש"ס נקט לצדדין: יש כלה שכדי לשבחה צריך מלאכת מרקד ויש כלה כזו שאחרי שהחתן שומע איך משבחים אותה הוא פשוט רוקד משמחה.

ועל הכלה שלנו חגית תחי' אני אומר לך בביטחון גמור שעליה זה מרקדין של ריקוד כי אין מה לרקד ולברור אותה ב"ה כי כל המעלות הנ"ל נזכרו בה, ובפרט בענין של נתינה אנו יכולים להעיד גם ההורים וגם אני וגם האחים שהיא נתנה וגם נותנת לכולם במס"נ ממש, והסיפור ביום שני ערב הוורט שבאה במס"נ וירשה זאת מההורי' היקרים שניחנו במס"נ, וההורים שליט"א ירשו זאת מהוריהם זצ"ל ולהבלח"א ויה"ר שיוזכו וכו'. אמן.

סימן מ"ד

הערות על ספר גם אני אודך - בנושא נפילת תפילין על שטיח, ובענין כבוד הספרים

בס"ד, כ' בשבט תשע"ב

לכבוד הרה"ג גמליאל רבינוביץ שליט"א.

לרב שלום וברכה!

ראשית כל אשמח לומר ולציין ששמחתי מאוד לעיין מעט בספרך אשר מסודר לדעתי באופן נח וראוי ללימוד, חשוב לציין שגם תוכנו לדעתי מדויק ומסודר ללא כל הוספות מיותרות.

ברצוני להאיר לרב מספר הארות שעלו בדעתי בעזרת השם יתברך מספרך המכובד "גם אני אודך".

בחלק הראשון של הספר בסימן נ"ג, דף צ"ג, צ"ד בנושא נפילת תפילין על שטיח, כתבת מספר דעות מכל מיני מקומות על כך, ובסוף מסקנתך היתה שלא צריך לצום ושאינו נקרא נפילה על הארץ, אלא דווקא על הארץ ראויים לצום, אני אישית חושב שאף בנפילה על שטיח או כסוי כלשהו מעל הארץ ראוי לצום ונפילה זו חשיב כנפילה על הארץ ואין הבדל, הטעם לכך משום שלא משנה אם בקרקע עשויה מאבן (ריצוף) או למשל מבד, עדיין הוי ולזול, ולדעתי לא שייך הטעם של כמו תפילין מכוסות ושייך זה לנפילה כעל שטיח, אני רואה זאת מפני שעל השטיח דורכים אנשים בדיוק כמו בקרקע רגילה ורגליהן מטונפות, ואז ולזול הוי שנופלות על השטיח, ולכן דעתי כך, שלא משנה אם נפלו התפילין על הארץ ממש או על כסוי מעל הארץ ועדיין צריך לצום.

בחלק השני של הספר בסימן ס"ד בדף ק"נ, סעיף נ"ב, היתה שאלה על קינוח אף על ספר פתוח ואמרת שמותר כי אין זה בזיון, דעתי לכך היא שהוי מעט בזיון, וכמו שלא מכובד וראוי לקנח חוטמו מול אדם פשוט וכל שכן מכובד אף מול

קסח ————— גם אני אודך

ספר לא יהיה מכובד לדעתי וראוי שלא ייעשה קינוח אף מול ספר פתוח אלא יהפוך
מעט פניו הצידה.

בתודה רבה,
רן רחמים חי עפולה
ת.ד. 11715 עפולה

תשובה להנ"ל

ער"ה אדר תשע"ב

לכבוד הבה"ח סוע"ה עדיו לגאון ולתפארת וכו' מו"ה רבי רן רחמים חי פרץ שליט"א
נעימות בימינך נצח, וכמ"ס.

מאד שמחתי על מכתבו הנפלא והבהיר ושכמ"ה, ובעז"ה במהדורה הבאה אשלב
דבריכם החשובים בשם אומרו. ואשמח מאד לקבל עוד מכתבים נפלאים
כאלו, ומה שכתבתם שיש מעט בזיון לקנח האף מול ספר פתוח. הנה ראיתי באמת
אצל כמה גדולי הדור שנוהרין בזה.

והנני מברכו שיצליח בשקידת התורה והעבודה כאוות נפשו המהורה ברוב עוז
ותעצומות לאורך ימים טובים ושנות חיים וכמ"ס.

כעתירת
גמליאל הכהן רבינוביץ
בני ברק

סימן מ"ה

בזירוז והתראה לסופרים להיות יר"ש בעניין חסרות ויתרות, ובענין מים שנעשו בהם מלאכה

בס"ד, ז' שבט תשס"ט

לכבוד הרח"ג ההר"ק ובקי טובא גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א.

בקובץ מבקשי תורה (מה' תמוז תשס"ח) עמוד ס"א אות ג' כבודו שאל ע"ד מרן השו"ע מדוע נקט זירוז והתראה לסופרים להיות יר"ש בענין חסרות ויתרות והלא בעי' ליר"ש בדברים שאינם ניכרים אף יותר מחסרות ויתרות הניכרים כלפי חוץ וכו'.

ובאמת נראה שמרן דק והתריע על חסרות ויתרות יותר משאר דברים מפני שנמשך אחרי דברי רבותינו לענין הדם "רק חזק לבלתי אכול הדם וכו'". ואמרו ומה דם שנפשו של אדם וכו' א"כ ה"ה הכא שנקט מרן להתריע אפי' בדברים הניכרים וכ"ש בשאר דברים שאינם ניכרים.

ממני הקטן והעלוב צחיאל וקנין
רחוב יגאל כהן 8 ת.ד. 7319
עפולה ת"ז

נ.ב. הראני ידידי החה"ש רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא שליט"א, את שכבודו שאל באליבא דהלכתא 26 אב תשס"ח לענין מים שנעשו בהם מלאכה – לגבי שאלתו הראשונה כמדומה שפסול המים הוא מפני שנעשו שופכין, והשתא במים שבנהר ודאי שלא נעשו שופכין ע"י זה, א"כ שמים שנתן בשביל שיציפו את השמן חשיבו כשופכין שהרי לא משתמשים בהם יותר והנלע"ד כתבתי.

הנ"ל

סימן מ"ז

**ביאור בפסוק "והנה מרים מצורעת כשלג ויפן אהרן אל מרים
והנה מצרעת"**

בס"ד, ג' סיון תשס"ט

לכבוד הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א

במה שהסתפק כת"ר בקובץ עיון הפרשה גליו נ"ו במדור איחוד בחוקיך עמ' ס'
אות כ"ח מדוע ברישא כתב מצרעת כשלג ובסיפא כתיב בלא כשלג.

יש ליישב דהקב"ה מעיד שהיתה מצורעת כשלג אך אהרן מאחר שלא יכל לטהרה
או למאחז שהרי הוא קרוב, לא רצה להתבונן בה יותר מדי שלא לצורך לכן
לא נחית אם כשלג או לובן אחר.

הכו"ח בברכת התורה ולומדיה
חגי כהן זדה
רח' הזמיר 4 עפולה ת.ד. 7364

מכתבים ושאלות שהיו באמתחתי יחד עם מכתבי
הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א
מתלמידי חכמים שלמדו איתי ריחמ"א ס"ט

סימן מ"ז

רמזים למאכלי חלב בשבועות

בס"ד, ב' סיון תשס"ט

לכבוד העורך היקר

שלום רב!

ראיתי פנינים יקרים בגליון פנינים גליון כ"א שנה ב' דברים נפלאים ברמז חלב
בשבועות ונתעוררו לי עוד כמה רמזים ואלו הם:

(1) ח'כס ל'ב ב'מצוות [ע"פ המדרש – על משה רבנו, חכם לב יקה מצוות].

(2) ח'ייב ל'חשוב ב'ן חורין [חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא ממצרים].

(3) ח'זבה ל'למוד ב'ליל שבועות [ע"פ מדרש שנרדמו אבותינו בליל מתן תורה].

(4) ח'זבה ל'אכול ב'שבועות [ע"פ הגמ' – כו"ע מודו בעצרת חציו לכם חציו לה'].

בברכה רבה

פוזאלו משה

עפולה

קעב — גס אני אודך

סימן מ"ח

במנהג לאכול מצה עם זיתים שחורים בשבועות

בס"ד, ח' בסיון ה'תשס"ט

לכבוד העורך היקר של הגליון "פנינים" שלום וברכה!

נהנתי מאוד מגליון כ"א בענין אכילת מצה בחג השבועות, והנני להוסיף על מה שנכתב בגליון שמנהג אמי מורתי מעיר הכוהנים דבדו שבמרוקו היה לאכול המצה עם זיתים שחורים בחג השבועות. ומאוד אשמח אם תמצאו מקור למנהג זה.

ביקרא דאורייתא
יעקב מזרחי עפולה

סימן מ"ט

בדין אשה לבעלה בברכת האורח וכן להיפך

בס"ד

לכבוד הגאון האדיר הגאון ר' חיים קנייבסקי שליט"א.

הנה בדין ברכת האורח לבעה"ב המבואר בשו"ע או"ח סי' ר"א ס"א, ראיתי בכמה סידורים שכתבו שגם אשה צריכה לברך ברכה זו על בעלה וכן בעל צריך לברך ברכה זו על אשתו, וכתבו באותם הסידורים, שמקור הדין זה שו"ע או"ח סי' ר"א ס"א. ולא מצאתי בשו"ע ולא במ"ב שמצריכים לאשה ובעלה לברך אחד על השני את הברכה הזו. ועתה ילמדנו רבינו האם באמת אשה ובעלה צריכים לברך אחד על השני ברכת האורח או לא.

בברכת התורה ולומדיה

מרדכי דוד שטייגליץ

רח' ערער 3 ת.ד. 23563 עפולה – עלית

קעד ————— גם אני אודך

סימן נ'

שאלה בדיני ספר תורה

בס"ד, יום שלישי ג' סיון תשס"ט.

לכבוד מו"ר הרב"ג ר' חיים קניבסקי שליט"א,

שלום רב!

ברצוני לשאול את הרב: אדם שבא לכתוב על קלף תפילין, או מזוזה, או ס"ת ורואה להדיא שיש חור בקלף שהקולמוס לא עובר עליו היינו: שאם יעבור הקולמוס מחלק האות לשניים.

האם שרי לכתוב לכתחילה בזמן כתיבה סביב לחור ויהיה האות מוקף גויל ובפנים או בכה"ג אסור.

כגון: לכתוב אות ב סביב לחור.

בברכה רבה
פזואלו משה
רח' העליה 57/15 עפולה

סימן נ"א

האם לומר פיטום הקטורת בתשעה באב

בס"ד, ה' מנחם אב תשס"ט.

לכבוד הגאון האדיר הרב חיים קנייבסקי שליט"א.

ברמ"א סימן תקנ"ט ס"ד מובא שאין אומרים "פיטום הקטורת" בת"ב וכמו שמסביר שם המ"ב סק"ב דלא מיקרי סדר היום, וכ"ה נמי את החלכה הזו במ"ב סימן תקנ"ד סק"ז.

ורציתי לשאול את מוריניו שליט"א, האם אפשר להגיד "פיטום הקטורת" בת"ב במנחה או שגם במנחה לא אומרים. איברא דראיתי בהרבה קינות שהדפיסו "פיטום הקטורת" במנחה של תשעה באב ושאלתי גם עליהם האם שפיר עבדי?

בברכת התורה ולומדיה
מרדכי דוד שטייגליץ
רח' ערער 3 עפולה – עלית.

סימן נ"ב

ב' שאלות בדיני משלוח מנות

בס"ד, ח' אדר תשס"ט

לכבוד מדור צ"ע של "עונג שבת" שלום וברכה!

א) נסתפקנו חברי הכולל מה הדין במנת פלאפל שיש בה כדורי פלאפל ציפם
וסלטים האם יוצאים בזה ידי חובת משלוח מנות, או דילמא אין יוצאים בזה,
כיון שמגיע כמנה אחת כמו בצק ממולא וכדומה.

ב) אדם ששולח משלוח מנות לאשתו האם יוצא ידי חובה, וכי תימא אשתו כגופו,
מאי שנא מהנותן שתי מתנות לאיש ואשתו אביונים שיוצא ידי חובה. (ועיין
חזון עובדיה פורים עמ' קסז).
חברי כולל "תפארת עפולה".

סימן נ"ג

חידוש בענין מצות המילה

בס"ד, ימ' בסיון תשס"ט

א) בספר "ברית דוד (הערות על ספר מלאך הברית להגרי"ח זיע"א) לרב דוד ברדא שליט"א (טבריה) כתב בעמ' ט"ז וז"ל: כתוב בשיר השירים (ג', ח') "כלם אחזי חרב מלמדי מלחמה, איש חרבו על ירכו מפחד בלילות". כל"ס בגימטריא המיל"ה, לרמוז למ"ש יב"ע שם, הכהנים והלוויים וכל שבט ישראל, כולם אחזים בדברי תורה הנמשלים לחרב, ונושאים ונותנים בהם כגבורים מלומדי מלחמה, וכל אחד ואחד מהם חותם ברית מילה על בשרו כשם שנחתמה בבשרו של אברהם, ונאזרים בה (במצות ברית המילה) ואיש שחרב חגורה לו על ירכו, ע"ש. – גם "איש חרבו על ירכו", ר"ת גימטריא המילה עם הכולל, עכ"ל.

ואוסיף בס"ד על דברי קודשו דהנה "כלם אחזי חרב" ר"ת וס"ת כ"ח א"י ח"ב עם אותיות א"ת וס"ת בגימ' במיל"ה, והיינו שכולם ב"ה אחוזים במצות המילה.

מלמדי מלחמה – ר"ת ס"ת מימ"ה עם הכולל, גימטריא הי"א מיל"ה.

איש חרבו על ירכו ס"ת גימטריא שמ"ב והוא נומריקון למפרע ב'מצות מילה ש'מח או ש'מחה ב'מצות מילה.

"כלם אחזי חרב מלמדי מלחמה" והנה רמזנו דס"ת ור"ת של כלם אחזי חרב הם ג' אותיות דר"ת וס"ת גימטריא במיל"ה והיינו שע"י מצות המילה האדם יכול להיות מלומד מלחמה ולנצח את יצרו דהרי כריתת הערלה מתשת כח היצה"ר.

ועוד "כלם אחזי חרב" ר"ת וס"ת בגימטריא מוח"ל והנה כתב מרן בשו"ע יו"ד הלכות מילה סימן רס"ד סעיף ב' וז"ל: בכל מלין ואפילו בצור ובזכוכית ובכל דבר חכורת חוץ מבקרומית של קנה לפי שקסמים נתזים מומנה ויבא לידי כרות שפכה, ומצוה מן המובחר למול בברזל בין בסכין בין במספרים ונהגו למול בסכין, עכ"ל.

קעה ————— גם אני אודך

ולמדנו מדברי מרן דמצוה מן המובחר למול בברזל, ולפי זה יובן הרמז הרומז דר"ת וס"ת של "כלם אחזי חרב" גימטריא מוה"ל, ועל המוהל לקיים מצוה מן המובחר ולהיות אוהז בהרב דהיא של ברזל ובה ימול את הרך הנימול. (ולחלן יבואר בס"ד הטעם מדוע דווקא בברזל).

עוד "כל"ם אחזי חר"ב" עולה "מנה"ג מיל"ה בסכין" עם הכולל (היינו שמחשיב ג' תיבות אלו לתיבה אחת) והוא רמז למה שכתב מרן בשו"ע יו"ד רס"ד ב' ונהגו למול בסכין.

ועוד "כל"ם אחזי חר"ב" עם עשר אותיות עולה בגימטריא ונהגו"ז למול בסכין ד' אותיות וג' תיבות ובחסרון חד לא קפדינן. (או דאפשר לומר שחשבנו עם י"ד אותיות וג' תיבות והכולל של ג' תיבות כתיבה אחת).

ועוד כל"ם אחזי חר"ב ס"ת גימטריא ב"ן, והרמז בזה דהאדם שמל את בנו יהדר שתהיה המילה בברזל דווקא.

"אי"ש חרבו על ירכו"ו והנה אי"ש הוא נוטריקון של א'ביו י'קיים ש'לשה ע"י "חרבו על ירכו", והיינו דע"י מצות המילה דהיא רמוזה בחרבו על ירכו של הנולד – שהמילה היא בין ירכיו – מקיים אביו ג' מצוות, כמ"ש רבינו הבן איש חי (שנה א' פר' קרח) שמקיימים שלש מצוות בילד הנולד ביום השמיני ללידה שהם מילה, ופריעה, ואטופי דמא, כדי להפרידו מאחיות שלשה קליפות וכמ"ש רבינו מהר"ז בעין חיים (שער קליפת נוגה פרק ב' וג') ע"ש. (יסוד זה לקחתי מקונטרס אור פני מלך חיים להרב דוד ברדא שליט"א סימן ו').

"איש חרבו על ירכו"ו והנה אי"ש נוטריקון א'זתו ש'ימול י'הדר, "חרבו על ירכו", והיינו דעל המוהל להדר שאת מי שהוא מוהל שיהיה על ידי חרב והיינו ברזל, וכמבואר לעיל ממה שהבאנו בשו"ע יו"ד רס"ד שמצוה מן המובחר בברזל.

"כלם אחזי חרב מלמדי מלחמה, איש חרבו על ירכו מפחד בלילות". והנה רמזנו לעיל כמה פעמים שמצוה מן המובחר למול בברזל (עיין שו"ע יו"ד רס"ד סעיף ב').

ומצאתי בס"ד הטעם שמצוה למול בברזל למצוה מן המובחר בשו"ת עטרת פז ח"ב יו"ד ח"א (להרב פנחס זביחי שליט"א) סימן י"א (עמ' שלא, שלב,

שלג) שדן שם בטעם הדבר מה המקור של השו"ע והרמב"ם שמוצוה מן המובחר למול בברזל ועיי"ש בכל האריכות ואביא מזה רק השייך לענייננו.

וז"ל: ואיברא דעתה ראיתי לש"ך בפירושו עה"ת (פר' שמוות) שכתב על הפסוק "ותיקח ציפורה צור" וגו', למה לקחה צור (שהוא אבן) ולא סכין ואין לומר שלא היה מצוי אצלה כי מי שלוקח אשתו ובניו למלון אין ספק שלוקחים כל כלי תשמישי הבית ואף סכין בניהם, אלא לפי שהברזל לא היה לו חלק בקדושה כלל שנאמר "לא תניף עליהם ברזל", לזה לא נזכר סכין בתורה שאף בעקידה נאמר "ויקח את המאכלת" דבר שחותך ואוכל ואינו סכין, וכן ביהושע נאמר "עשה לך חרבות צורים", פי' בילוק"ש של דין דמנרי, אבל כשבא דוד להרוג את גלית בה' חלוקי אבנים ונעשו אבן אחד והיה כובע נחושת על ראשו של גלית א"ל לברזל תכוף עצמך כדי שיכנס בך האבן ואעשה לך מלך בקדושה, דהיינו שיעשו ממך איזמל של מילה וסכין של שחיטה וזה אחד מן הדברים שהשליט הרך בקשה, עכת"ד. ע"ש. ולפי דבריו אלו אתי שפיר הא דנקטי' "מצוה למול בכל ברזל" שהוא לקיים ההבטחה שהובטח לברזל לקחת אותו לצורכי קדושה כמילה וכדו' וכו' עכ"ל השו"ת דעמרת פ"ז). (וציין לעיין שם גם בפרישה בשו"ע יו"ד סימן רס"ד סק"ו). הרי לנו הטעם למול דווקא בברזל למצוה מן המובחר לקיים ההבטחה שהבטיח דוד המלך עליו השלום לעשות הברזל מלך לקדושה.

ויבוא הרמז דהנה ברז"ל במילוי בי"ת רי"ש זי"ן למ"ד עם הכולל עולה בגימטריא ברי"ת המיל"ה מצו"ה בברז"ל.

והנה עוד ראיתי בשו"ת "עמרת פז" הנ"ל שהביא טעם נוסף למילה בברז"ל מספר שולחן גבוה למהר"י מלכו יו"ד (רס"ד ס"ק כ"ב) שכתב שהטעם הוא שימול בסכין ברזל דהסכין הוא חריף ביותר וימול מיד ולא יגרם צער לתינוק (וכ"כ הלבוש (רס"ד סעיף ב')).

ולפי"ז יבוא הרמז ד-למנו"ע צע"ר מהתינוק עולה בגימטריא מיל"ה ב-בי"ת רי"ש זי"ן למ"ד לא עם ב' מילים מיל"ה ב-בי"ת רי"ש זי"ן למ"ד.

ועוד ראיתי בשו"ת עמרת פז הנ"ל טעם נוסף שחידש הרב פנחס זביחי שליט"א בטעם מדוע מלין למצוה מן המובחר בברזל וז"ל: (אעתיק רק הצריך לנידון לפי הערך שכתב בספר "גלי רזא", לבאר ע"פ הסוד דמשו"ה יש לעשות הפריעה בציפורן כיון שהוא קליפה ויפרד את הקליפה וכו' שכוחות הטומאה עצמם יבעטו

באדוניהם וכו', הנה עלה בליבי לבאר בס"ד ע"פ דרך זו גם את הענין לעשות המילה בברזל שהזכירו הרמב"ם הטור ומו"ק (הנ"ל) די"ל שהוא נמי מהאי טעמא, וזאת בהקדים מש"כ בספר הברית (מאמר יא' פרק ב') בשם הקדמונים ז' כוכבי הלכת כל אחד מהם פועל במין אחד של המתכות, שבתאי – בעופרת, צדק – בבדיל, מאדים – בברזל, חמה – בזהב, נוגה – בנחושת, כוכב – בכסף חי (כספית), לבנה – בכסף. ע"ש. והנה אמרינן בגמ' שבת קנו ע"א). האי מאן דנולד במזל מאדים יהיה גבר אשיד דמא (שופך דמים – רוצח), אמר רב אשי אי אומנא אי גנבא אי טבחא אי מוהלא. ופי' מהרש"א בחידושי אגדות (שם) דהיינו שנגזר על אדם זה שנולד במזל מאדים שיהיה שופך דם, והבחירה בידו של האדם לכיון הדבר לדרך אשר ירצה כרצונו או שיהיה אומן המקיז דם לרפואה שהוא ענין הרשע או גנב המלסמס והורג שהוא איסור, או מוהל שהוא מצוה, עכ"ד, ע"ש וכו', ומתבאר לפ"ז דשפיכת דם המילה הוא תיקון למוהל שנולד במזל מאדים, וכאמור לעיל דהשוואת בברזל הוא מזל מאדים, על כן יש מצוה לקחת הברזל למול בו כדי לתקן המזל הזה דמאדים ולכוף את הצד הרע לצד הטוב, כעין הא דאמרינן דפריעה שייבעטו הרוחות הרעים באדוניהם, והוא חלק מתיקון מצות המילה להשלים את תיקונו של המילה. ולפ"ז מיושב נמי הא דאקשינן לעיל דכיון דמילה הוי כמזבח (וזה"ק לך דף צ"ה ע"א, ובוזה"ק פר' בשלח דף ס"ז ע"ב) מאי מצוה לקחת ברזל איכא הא כתיב במזבח "לא תניף עליו ברזל", ולמתבאר י"ל דהיינו טעמא שהאיסור בענין המזבח ביארו רבותינו (מידות פ"ג מ"ד) שהטעם הוא שלא יונף הברזל שהוא מקצר ימיו של אדם (שעושים ממנו כלי משחית) על המזבח שהוא מאריך חייו של אדם. אבל הכא אדרבא זהו תיקונו לכוף את מזל המאדים וכל גונדא דיליה לצד הקדושה. (כיון דמעשה המילה הוא גם תיקון למוהל שנולד במזל מאדים). ועצם המזל נכפף ע"י שזה שופך דם לצורך המילה שהוא ענין קדושה, וגם הברזל שהמאדים שולט עליו לוקחים אותו למצוה, ולכן קאמר מצוה למול דווקא בברזל כיון שע"י נשלם התיקון דמאדים לגמרי לכוף את כח זה כולו למצוה וק"ל עכ"ל ודפח"ח.

וארמוז לפי דברי קודשו כמה ענינים דהנה המיל"ה עם ה' אותיות עולה בגימטריא מאדי"ם והיינו דעל ידי מצות המיל"ה נכפף כוחו דמאדים לצד הקדושה.

תשובות הגרי"מ אביחצירא / סימן נ"ג ————— קפא

והנה אמר הפסוק "כלם אחוזי חרב מלמדי מלחמה" וכו' דהנה רמזנו לעיל דפסוק זה קאי על המוהל שאחוז חרב המילה, וע"י שפרח יצה"ר מהרץ הנולד ויוכל להתגבר על יצרו.

והנה אם נכתוב "כולם" מלא בוא"ו עולה בגימטריא מאד"ם עם הכולל (של התיבה) והרמז בזה דמי שהוא משליטת כוכב מאדים הרי הוא אחוז בחרב, וכמובא בגמ' שבת (קנ"ו ע"א) והבחירה בידו להיכן להטות זאת האם לקדושה או ח"ו להיפך.

והנה "כלם" דאחוזי חרב עם הכולל עולה בגימטריא המוה"ל (עם ה' אותיות) לרמז דיכול לבחור במצות המילה וע"י לכופף את שליטת כוכב מאדים שנולד בשליטתו לצד הקדושה וכמובא לעיל, ולהיות אחוז חרב המילה ולהיות מלומד מלחמה כנגד היצה"ר הרע הרוצה לפתות אותו ללכת לצד הרע עפ"י הכוכב שנולד מאדים.

"כלם אחוזי חרב מלמדי מלחמה, איש חרבו על ירכו מפחד בלילות" ר"ת כל הפסוק כאחממאחעימ"ב בגימטריא עמל"ק וידוע דקליפת עמל"ק מתנגד למצות הברית מילה שהרי היה זורק את ערלותיהם של עם ישראל כלפי מעלה ועיין רש"י כי תצא (כה', יח') ד"ה ויזנב בך, וז"ל: מכת זנב, חותך מילות וזורק כלפי מעלה, עכ"ל. ופירש הרא"ש שכוונתו היתה בזריקת המילה כלפי מעלה לאמור הנה מצותך שצוית לעמך ישראל מה הועילה להם? והנה חזינן שעמל"ק הוא מבזה למצות מילה לאמור שאין פה תועלת] ובא הפסוק כלם אחוזי חרב וכו' להורות דעם ישראל ב"ה עדיין אחוזים במצות המילה וע"י כך נהיים מלומדי מלחמה מלחמת יצר הרע. (ועיין בפרשת כי תצא שאמר הכתוב (כה', יח') "ויזנב בך כל הנחשלים אחריו" ופרש"י הנחשלים אחריו – חסרי כח מחמת חטאם, שהיה הענין פולטם, והנה עמלק ידע שהסרת הערלה מתשת כח היצר הרע וא"כ מדוע היו בעם ישראל כאלו שהיו חסרי כח מחמת חטאם הרי לא היה להם לחטוא, לכן היה מבזה מצות המילה שמה הועילה לעם, לזה אמר הפסוק בשיר השירים, "כלם אחוזי חרב מלמדי מלחמה", והיינו שהעיקר הוא המלחמה על הנצחון כנגד היצר הרע שחייב אדם כל הזמן להלחם והנצחון הוא בידיו יתברך שמו.

"א"יש חרבו ע"ל ירכו מ'פחד ב'לילות" ר"ת אחעימ"ב עולה בגימטריא סמ-אל והכוונה בזה שכל אדם ואדם יש לו חותם בבשרו ברית מילה, על מנת

להסיר מעליו כוחו של סמא"ל שלא ישלוט עליו וידוע כמו שכתבנו לעיל שע"י מצות המילה מתישים כח היצר הרע.

והנה "מפחד" עולה ג"כ סמא"ל עם הכולל, דהוא גורם פחד לאדם ומכניסו לעצבות על מנת שלא יקיים מצוות, ומצות המילה גורמת לשמחה בבחינת "שש אנכי על אמרתך" וכן ליהודים היתה אורה ושמחה וששון וכו' וידוע דששון ושש הם רמז למילה, וע"י שיש שמחה לאדם יוסר ממנו הפחד שהפחד בא רק ע"י העצבות.

והנה עוד יש לרמז דהגימטריא של מפח"ד הוא סמא"ל עם הכולל, וגימטריא של בלילות עם שש אותיות, והתיבה עולה לילי"ת עם ה' אותיות, והרמז בזה דהנה ר"ת של איש ח'רבו ע"ל י'רכו הוא בגימטריא מילה עם ד' אותיות והרמז בזה דע"י מצות המילה לא ישלטו בנו סמא"ל ולילי". אכ"ר.

ועוד יש לומר בס"ד דהנה "איש ח'רבו על ירכו מפחד בלילות" ורמזו שהוא ההצלה לעם ישראל בגלות הזאת, כוונתו שמצות המילה שעם ישראל עושה הוא המבדיל אותם מן הגוים, וזהו הכוונה מפחד בלילות והיינו מפחד שעם ישראל לא רוצה להתערב בגוים בגלות שנמשלה ללילה הוא אחוז במצות המילה. ע"כ.

ב) בסימן ט"ו (עמ' ע"ז) דן בענין מצות סעודת ושמחת ברית המילה. והנה (בעמ' נב') כתב וז"ל: ועיין להרב חיי אדם בחכמת אדם (הלכות מילה כלל קלה סימן כד') הביא בשם הגאון מוילנא זיע"א, לעשות סעודה ביום המילה, ומי שאפשר לו לעשות סעודה ומקמץ ואינו נותן רק קפה ומיני מתיקה, לא יפה עושים וראוי למחות בהם ע"ש, עכ"ד.

והנה בספר "תפארת שלמה" (מרדומסק) הוצאת "אמרי שפר", מובא בח"א הקדמת המו"ל והנה (שם) בעמודים (לט' – מ') הובא שם סיפור על אביו של המוציא לאור הרב שלום לויפער זצ"ל, והנה כתב שם סיפור על אביו על עניני מילה וז"ל: הידר עד למאוד על כל מצוה ומצוה ובפרט הידר מאוד על סנדקאות, ובהיותו במחנה פערנוואלד אחר המלחמה הנוראה והיו שם כמה אנשים אודים מוצלים באש שלא היה להם משפחה כלל, וכיבדו את אאמו"ר זצ"ל בסנדקאות ונהג לשלם כל ההוצאות של הברית מילה, וראה שיהא מוכן סעודה גדולה בהרחבה בבשר ודגים וכל מיני מטעמים, והיה מפורסם הדבר בכל המחנה שאאמו"ר זצ"ל מוכן לשלם כל ההוצאות של ברית מילה, וזכה להיות סנדק שם הרבה פעמים, ואולי

היינו דאחני ליה שזכה לקיים מצוה זו והיה סנדק אצל נינו ביום שנפטר בערך ג' שעות לפני יציאת נשמתו המהורה. עכ"ל.

והנה בהערה יג' כתב שם עוד וז"ל: היה רגיל לעורר על אלו האנשים שיושבים אצל סעודת ברית ואינם רוצים לאכול בשר כדי שיוכלו לשתות קאו"ע (קפה) וכדומה, שאין ראוי לזלזל כזה בסעודת מצוה, והיא מעשה יצר שמתגבר על כל סעודת מצוה כמבואר בשם צדיקים. (הובא בס' זכרון משה להחת"ס, ובשו"ת מור ואחלות סוס"י י"א), דר"ת של סמא"ל ס'עודת מ'צוה א'ין ל'עשות, ובספר י"ג אורות (דף שי"ב) כתב בשם הגה"ק מציעשנוב זי"ע שאם נותנים אצל סעודת ברית דגים אז ילמוד הילד חומש ואם נותנים בשר אז ילמוד גמרא, ועיין עוד בזמירות דברי יואל (ח"א, במנהגי ברית מילה אות כ"ה) שרבינו הקפיד שבסעודת ברית מילה יאכלו דגים ובשר דייקא, והקפיד מאוד על אלו שמקילין בזה ונוהגים מנהגים חדשים לאכול בסעודת ברית מילה מאכלי חלב, ופעם עשה בעל ברית אחד סעודה ממאכלי חלב, וכאשר שאלו רבינו על זה השיב שאינו בעל יכולת, אמר לו רבינו אלו ידעתי שלמתי לך דמי סעודת בשר ודגים, ובהג"ה שם ציין למג"א (סימן רמ"ט) דדעת מהר"ש דאין יוצאין סעודת ברית מילה במאכלי חלב רק בבשר עיי"ש. וידוע מהרה"ק מאפטא זי"ע שהתינוק שעושים בסעודת ברית מילה שלו סעודה של חלב יהא ראשו מטומטם ולא יכנסו בו דברי תורה לא עלינו, יעו"ש. ע"כ מהספר הנ"ל.

והנה עלה בליכי רמז דהנה בש"ר ודגים בסעודת"ה עם ג' תיבות עולה בברי"ת המיל"ה עם עשר אותיותיו והכולל (דהיינו אם נמנה בברי"ת המיל"ה כתיבה אחת).

ומצאתי בס"ד בילקוט יוסף שובע שמחות ח"ב (עמ' פח') שכתב בסעיף ג' וז"ל: סעודה זו צריך לעשותה לכתחילה על פת, ולכתחילה יאכלו בשר בהמה בסעודה זו, ואם אי אפשר יוצאים ידי חובה בבשר עוף או בדגים. (ועיין בעיונים אות ג' שהביא את החכמת אדם שהבאנו לעיל בשם הגר"א).

ועוד כתב בעיונים אות ג' תחת כותרת סגולה שהתינוק יהיה תלמיד חכם וז"ל: ומה שכתבנו שלכתחילה יעשו הסעודה בבשר, כן כתב בטעמי המנהגים בשם ספר בחיי (פרשת וירא), דסעודת ברית מילה מנהג כשר הוא ועליו אמר דוד המלך ע"ה, "אספו לי חסידי כורתי בריתי עלי זבח", ומזה משמע קצת שאין נכון לעשות סעודה של חלב רק מזובחי זבח. ע"כ.

קפד — גם אני אודך

וכן הוא בשו"ת שבט הלוי ח"ג (סימן יח' אות ב'). וראיתי שציינו לשו"ת וישב משה ח"א (להרה"ג ר' משה זארגער סימן לא, סוף ד"ה וראיתי), שכתב בשם כמה צדיקים שאם מביאים בשר בסעודת המילה דבר זה סגולה שהבן יהיה תלמיד חכם ע"ש. עכ"ל.

א"ה ריחמ"א נר"ו ולפי מה שהבאנו לעיל יש צורך בסעודת מילה גם לדגים וגם לבשר אם יביא דגים ילמד הילד חומש ואם יביאו בשר ילמד גמרא ואם יביאו שניהם ילמד גם חומש וגם גמרא. ע"כ.

ג) מה שכתב לשאול בספרו כתר דוד עמ' קיא אות ז' על הפסוק "ואנכי עפר ואפר" (בראשית ח', כז') ופירש רש"י ד"ה ואנכי עפר ואפר – וכבר הייתי ראוי להיות עפר על ידי המלכים, ואפר על ידי נמרוד, לולא רחמיך אשר עמדו לי. עכ"ל.

והקשה כת"ר לפי זה מדוע שינה אברהם אבינו מהסדר, דאפר הוא על ידי נמרוד והוא קודם לעפר שהוא על ידי המלכים. ותירץ שם מה שתירץ מהרב הגאון המקובל האלוהי כל רז לא אנים ליה הרב דב הכהן קוק שליט"א.

ונראה לי בס"ד לבאר הטעם מדוע הקדים את העפר של המלכים לאפר של נמרוד שהוא קודם, לפי פשוטו, דהנה שם מדובר שהיה אברהם אבינו ע"ה עומד לפני ה' יתברך לעורר רחמיו על סדום ולחצילם, ולכן כאשר עומד לפני ה' ורוצה לעורר זכות עליהם מזכיר חסדי ה' יתברך איתו, ובתחילה הוא מזכיר מה שיותר קרוב שעדיין יש לו התפעלות מן הנס והאזנה הנם דמלחמת המלכים שהיה יכול להיות עפר על ידי מלחמת המלכים, ולאחר מכן מזכיר את ענין נמרוד האפר שהיה יכול להיות עפר ע"י שהיה משליך אותו לכבשן האש, וזהו כבר רחוק ממנו ארוע זה, לכן מזכיר רק לאחר מכן כנלע"ד לפרש בזה.

ועוד יש לומר בזה בס"ד שתחילה אומר אברהם אבינו את הקל ולאחר מכן את החמור, דד' מיתות בית דין סדרן הוא, סקילה, שריפה, הרג, וחנק, ואם כן החמורה יותר היא שריפה מן ההרג שהיא היותר קלה, וא"כ כאן התחיל לומר אברהם אבינו ע"ה את המיתה הקלה שהיא הרג שהרי היה נהרג על ידי עפר המלכים שהיו משליכים עליו ונהפך לחרבות, וכמו שהביא כת"ר ממדרש רבה דעת ר' נחמיה שהיו משליכים חרבות על אברהם ונעשין אפר (מדרש רבה לך לך פ' מג' סימן ג'). ולאחר מכן אומר את המיתה היותר חמורה שהיא שריפה.

תשובות הגרריח"מ אביחצירא / סימן נ"ג ————— קפה

ועוד יש לומר דאם היה אומר תחילה אפר ולאחר מכן עפר לא היה מובן, דהרי אם אומר אפר הרי עפר אין כאן, ועפר הוא ע"י שנתעכל הבשר בקבר לאחר מותו דהרי "עפר אתה ואל עפר תשוב", אבל כעת שאומר עפר ואפר הרי יכול להיות תחילה עפר ולאחר מכן אפר ע"י שנשרפו אפילו עצמותיו. כנלע"ד בזה בס"ד.

קפו _____ גם אני אודך

סימן נ"ד

בענין מעלת הסנדק שמשפיע על הנימול, ונמצא בסנדק פסול

בס"ד

לכבוד הגאון האדיר רבי חיים קניבסקי שליט"א

שלום וברכה:

רציתי לשאול את כבוד תורתו בענין מעלת הסנדק שמשפיע על הנימול.

אם ארע שהסנדק היה מפורסם לצדיק ולימים התפרסם עליו שמועות חמורות

בענייני עריות שהובררו כאמיתיות, האם יש השפעה על התינוק שאותו אחד

היה סנדק, ואם כן מה ניתן לעשות לתיקון הדבר.

בברכת התורה ולומדיה

אלון כהן

רח' בשן 2 עפולה עלית

ת.ד. 21285

סימן נ"ה

שימוש במגבונים בשבת

בס"ד

ברצוני לדעת האם ניתן להשתמש במגבונים לחים בשבת, ישנם האומרים מותר וישנם האומרים אסור משום סחיטה.

תשובה:

שלום רב!

העיקר להלכה שמותר להשתמש בשבת במגבונים לחים, ובתנאי שישתמש בהן בנחת, בכדי שלא יבא לסחטן ממש. ומעם ההיתר בזה הוא משום שאינו חפץ במים היוצאים מסחיטת המגבון, אלא במים המונחים עליו, וכמו שכתבו התוספות בכתובות ו.

שורש ההיתר הוא לפי דברי התוספות במסכת כתובות ו. שכל שאינו חפץ במה שיוצא ממה שסוחט, אין זה בכלל מלאכת סוחט. וכאשר מנגב עמו בנחת, די לו בלחלוחית שעל המגבון ואינו צריך למה שנסחט ממנו כלל ועיקר. ומצד מלבן אין לחוש, שאדרבה, הוא מלכלך את המגבון. כן השיב לנו מרן רבינו הגדול שליט"א.

בברכת התורה.
הלכה יומית

קפח — גם אני אודך

סימן נ"ו

לענות אמן וברוך הוא וברוך שמו בעת אמירת הנוסח על
חלום בברכת כהנים

ו' כסלו תש"ע

לכבוד הרב"ג בן ציון מוצפי שליט"א שלום וברכה!

האם צריך לענות ברוך הוא וברוך שמו ואמן בברכת הכהנים כאשר אומרים את
הנוסח על ראיית חלום?

תודה לכבוד הרב ובשורות טובות
רן אבוחצירא

תשובה:

בודאי שעונים.

מכתבי תורה

לספר

גם אני אודך

תשובות

הגאון רבי רן יוסף חיים מסעוד

אביחצירא שליט"א

מכתבים

הרה"ג כפיר ברוך מבורך דדון שליט"א
מבשרת ציון

בעזה"י אדר ב' התשפ"ב

כבוד מעלת מזכי הרבים, כטל ורביבים,
הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א
ועמו הרב ריחמ"א שליט"א

רוב שלומות, וברכות שמים כההומות.

שמח ליבי בהגלות נגלות, תשובותיו הנעלות, וכל תשובה מושכת את הלבבות, בדברי
טעם וערבות, ואשרי חלקם שמוסיפים תורה, וליהודים היתה אורה, וכאור שני
המאורות הגדולים, מוציאים פרי הילולים, וכל כרך וספר, מוסיפים טעם ואמרי שפר,
ואשרי הדור שככה לו בעולמו, תלמידי חכמים ברוך הוא וברוך שמו, וברכתי שכן ירבה
ויוסיף כרכים, שכולם להם נצרכים, עדי זקנה ושיבה, ברוב טוב שמחה ואהבה, כה דברי
ידידם, מוקירם ומכבדם, עבד לאל אדון, כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט.

קצב — גם אני אודך

הרה"ג אלחנן נפתלי פרינץ שליט"א
מח"ס אבני דרך י"ז חלקים
רמת בית שמש

בס"ד, אדר ב התשפ"ב

בירח אדר, שלמא אשדר, לאריכות ימים ושנים, לצולל במים אדירים, עיניו בש"ס ופוסקים ודולה
מבארות עמוקים, כבוד ידידי מזכה הרבים הרה"ג רן אבוחצירא שליט"א

שלומך ישגא לעולם

שמחתי מאוד לראות כי אינך נח לרגע וממשיך להפיץ תורה בכתב ובע"פ. וב"ה הוצאת
כעת את כרך יא של ספריך גם אני אודך. וזכות הרבים תעמוד לך ולזרעך לעד.

במה שדנת לגבי ווסת ע"פ תאריך לועזי. זכינו לכתוב על כך בשו"ת אבני דרך כרך יז
סימן קמט. והכי ציינו:

האם אשה שמקבלת ווסת בתאריך לועזי קבוע (כגון: תמיד בתשיעי לחודש, יום לפני
קבלת המשכורת), יכולה לקבוע ע"פ זה את הווסת שלה?

אחרונים רבים דלא ניתן לקבוע ווסת ע"פ תאריכים בחודש לועזי, דהרי החודשים אינם
מספר ימים קבוע. וכבר כתב הש"ך (יורה-דעה קפט, סקי"ג) דהכל לפי תיקוני
ב"ד, וכפי שכל מה שב"ד שלמטה עושים, ב"ד שלמעלה מסכימים עמהם, זה אינו רק
למועדים אלא אף לחידוש הגוף. וכן העלה בשו"ת חלקת יעקב (אורח-חיים טז אות ה)
דווסת הגוף נקבע רק לפי חודשים עבריים ולא חודשים של העמים. וכן פסק גם בשו"ת
מנחת יצחק (ו, נד אות ג) דלא מועיל כלל לחשב ע"פ חודשי הגויים. וכן איתא בשיעורי
שבט הלוי (קפט, ו עמוד קיב) ואלו דבריו: "חשב ווסת החדש הוא לחדשי הלבנה, ואף
אם נראה מקביעות הוסתות באשה שהיא לפי חדשי השנה הלועזית, א"צ לחוש".

וכבר מצינו שהגיעו לרבנים נשים אשר כתבו אצלן ע"פ חודשי האומות, והרבנים דחו
את כל דבריהן, דאי אפשר לקבוע עפ"י, אלא רק ע"פ חודש עברי, והכי איתא
בשו"ת חשב האפוד (ב, נד אות ב), בשו"ת ישכיל עבדי (ח יורה-דעה יא אות ג), בשו"ת
אמרי טהרה (נדה כב), בשו"ת דברי בניהו (לב, מט) ועוד (וכמדומני דן בזה גם בשו"ת
דבר יהושע אהרנברג).

והכי איתא בחוקת הטהרה (קפט, יג): "וסת החודש תלוי בחודשי הלבנה, ואף אם נראה
שקביעותה בג' פעמים לפי חודש השנה הלועזית, אינו כלום ואין צריך לחוש".
וע"ע בזה בספר אבני שוהם (קפט, ו עמוד רמו), בספר חיי הלוי (הלכות טהרה קפט
אות סא) ובספר נטעי גבריאל (נדה פה, ג). וכ"כ לי בעל שו"ת תשובות ישראל, בהאי

תשובות הגרי"מ אביחצירא / מכתבים ————— קצג

לישנא: "ונראה דאינה קובעת, וכן איש לחוש לו כלל, כיון דאי"ז שום דבר בגרמי השמיים אלא חלוקת השנה למספר חודשים". וכן העלה גם בשו"ת תורה מציון (עמוד רמט אות לז) וזו לשונו: "אין האשה קובעת וסת לפי תאריך לועזי".

ואיני נכנס כלל, שאצל הלוח העברי היום מתחלף בשקיעה, מה שאינו קיים אצל תאריכי האומות.

אולם ברצוני להעיר כי ישנם זוגות אשר בסמוך למשכורת מרשים לעצמם להוציא הוצאות מיוחדות. ולכן יש לבדוק אם הם לא אוכלים קבוע במסעדה (דיתכן דסוג מסויים של אוכל מביא את הווסת). כמו כן, צ"ע טובא, האם ההתרגשות לפני המשכורת גורמת את הראיה (ואז זה אינו ווסת גוף ולא ווסת החודש).

ובזה הנני דושה"ט, בברכה מרובה
אלחנן פרינץ - מח"ס שו"ת אבני דרך

הרה"ג אלחנן נפתלי פרינץ שליט"א
מח"ס אבני דרך י"ז חלקים
רמת בית שמש

בס"ד, אדר ב התשפ"ב

בירח אדר, שלמא אשדר, לאריכות ימים ושנים, לצולל במים אדירים, עיניו בש"ס ופוסקים ודולה
מבארות עמוקים, כבוד ידידי מזכה הרבים הרה"ג רן אבוחצירא שליט"א

שלומך ישגא לעולם

במה שדנת בכרך יא של ספריך גם אני אודך. לגבי וימינים בפירות שביעית, הנני מצרף
מה שהעלתי במצודתי והיא נדפסה בשו"ת אבני דרך כרך יא סימן קיא.

האם מותר לעשות מפירות שביעית ויטמינים?

פשוט דאם אוכל ושותה את הפירות כדרכם וכל כוונתו היא בשביל הויטמינים הקיימים
בפירות דאין בזה בעיה. אך אם משנה את דרך אכילת הפירות בשביל להוציא
מהם את הויטמינים, אזי יל"ע.

נאמר במשנה שביעית (ח, א) "אין עושין ממנו מלוגמא או רטייה וכיוצא בה...". ומצינו
דחלק מהראשונים ביארו שמלוגמא הוא שם כולל לכל הרפואות, והכי איתא
בר"ח (אוצר הגאונים לוי' יב עמוד 99 בבא-קמא קב, א), רש"י (סוכה מ, א ד"ה
'מלוגמא'), רא"ש (שביעית ח, א), ערוך (ערך מלגמא בפירוש א) ועוד. וכתב הרמב"ם
(הלכות שמיטה ויובל ה, יא): "כלל גדול אמרו בפירות שביעית כל שהוא מיוחד למאכל
אדם כגון חטים תאנים וענבים וכיוצא בהן אין עושין ממנו מלוגמא או רטייה וכיוצא
בו אפילו לאדם שנאמר לכם לאכלה כל שהוא מיוחד לכם יהיה לאכלה ולא לרפואה
וכל שאינו מיוחד למאכל אדם כגון קוצין ודרדרין הרכים עושין מהן מלוגמא לאדם אבל
לא לבהמה".

הפוסקים העירו כי אין לעשות שימוש של רפואה מפירות שביעית, ועיין בזה בקונטרס
ישועת הארץ (יג הערה ב. מובא במשנת-יוסף ג עמוד צג), דבר השמיטה (ח,
א ד"ה 'ולענין מלוגמאות'). וכתב בספר דרך אמונה (שמיטה ויובל ה, יא סקע"ז ד"ה
'וכיוצא בו'): "כל מיני רפואות דכיון שאינו דבר השווה לכל נפש הוי הפסד, אבל מותר
לכבוש מיני בשמים שכובשין לריח אע"ג שאין דרך לעשותן אלא העשירים מ"מ מקרי
שוה לכל נפש שאין להם, אבל מלוגמא אין ראוי אלא לחולה". ולפי"ז יש לעיין
בדין ויטמינים דהרי אין הם עשויים רק לחולים, שכן גם בריאים לוקחים אותם.

בספר שבת הארץ (ח"ב ה, יא) כתב כי "יש מי שאומר שאסור להשתמש בפירות
שביעית אף לצורך מאכל לחיזוק הגוף, כגון ויטמינים". ומובא בספר כרם ציון
(הלכות פסוקות יג, יז עמוד נה) דזה מפני שאינו שווה לכל נפש, ובספר הלכות שביעית

תשובות הגרי"מ אביחצירא / מכתבים ————— קצה

(עמוד קעד בביאור הלכה) כתב דגם יש לאסור מפני דזה בכלל תרופה (והרי צריך לשנות את הפירות מבריייתם). וע"ע בספר משפטי ארץ (יד הערה יט), בספר אוצר יסודי שביעית (עמוד תע ואילך) ובספר גם אני אודך (תשובות הגר"מ חליוה ג, ל).

בספר ברית עולם (הלכות שביעית ה, סקפ"ג) כתב כי ויטמינים אינו חשיב לדבר השוה לכל נפש. וכן ראיתי דהעלה ידידי הגר"צ כהן בספרו פירות שביעית (כג, סקרנ"ב) ד"אין להפיק ויטמינים מפירות שביעית הראויין למאכל אדם ואפילו אם בריאים משתמשים בהם לפי דאי"ז שימוש לכל נפש". ומאז שעניתי תשובה זו יצא לאור שו"ת שואלין ודורשין כרך ח ושם בסימן פו אות א עסק בשאלתנו, עיי"ש. וכן יצא לאור שו"ת משנת יוסף (יג, שב אות א) וכתב שם "אין משנים פירות שביעית מבריייתם. אבל אם אוכלו רק לחיזוק גופו כדרך שבריאים אוכלים, ואינו מיוחד רק לחולים, אלא גם לחזק בני אדם בריאים מותר".^א

העולה לדינא: אין להכין ויטמינים מפירות שביעית הראויים לאכילה.

ובזה הנני דושה"ט, בברכה מרובה
אלחנן פרינץ - מח"ס שו"ת אבני דרך

^א. וע"ע בקובץ יתד המאיר (אלול תשע"ה סי' קט) במה שכתב הגרב"ד פוברסקי (עפמש"כ הרמב"ם בהלכות שמיטה ויובל ה, יא), עיי"ש.

קצו — גם אני אודך

הרה"ג שמואל ללזר שליט"א
מח"ס ויאמר שמואל, אורייתא דשמואל ועוד
עיה"ק ירושלים תובב"א

לכבוד מזכה הרבים מרבים, הרה"ג ריחמ"א שליט"א
קיבלתי את ספריו הנפלאים- גם אני אודך- תשובות הריחמ"א.
ונהנתי מאוד, וכדרכה של תורה התחדשו כמה חידושים.

חלג ג.

סימן י. בעניין אין עושים מצוות חבילות חבילות בראיית פני שתיים מרבותיו. ראה מעין זה בשו"ת דברי מלכאל ח"א (סימן סט) שעמד על מה שנהגו שאם מתים ב' צדיקים, מספידים אותם ביחד. והקשה איך נהגו כן, הלא אין עושים מצוות ח"ח.

וראה עוד להגר"י ענג'יל ז"ל בספרו בית האוצר (מערכת א סימן פג) הקשה בדברי הגמרא כריתות (דף ח.) שטבילה אחת עולה לה' טומאות, והלא אין עושים מצוות חבילות חבילות. עיי"ש מ"ש.

ונראה שלא קשיא מידי, כיון שהוא לא הביא את עצמו לידי כך שיצא יד"ח כולם בטבילה אחת, אלא בפועל נטהר כאשר טובל מכמה טומאות, ולא נאמר אין עושים מצוות אלא כאשר הביא את עצמו לידי כך. וראה מעי"ז על דבר אחר בשו"ת דברי מלכאל ח"א (סימן סט).

והנה ראיתי בספר דף על הדף חגיגה (דף ז:) שכתב, קשה לי איך יוצא בק"ש מצוות ק"ש ומצוות ת"ת, הלא אין עושין מצוות חבילות חבילות, משום דמחזי עליו כמשא, ואין לך מיחזי כמשא יותר מזה בפרשת ק"ש לבד לצאת שני מצוות גדולות. וצל"ע. עכ"ד. ולפי הנ"ל שבמעשה אחד ש"ד, אם כן לא קשיא מידי.

אלא שבעיקר קושייתו תמהני טובא מהיא קשיא ליה, הלא בכל התורה כן הוא, שעושה מצוה אחת ועולה לו לכמה וכמה מצוות, ואין קשר לזה לאין עושים מצוות חבילות חבילות, כיון שעושה מצוה אחת, ואף שעולה לו לכמה מצוות אין זה נחשב אין עושים מצוות ח"ח, כי עושה רק מצוה אחת. ולדוגמא ראה בשו"ת אורייתא דשמואל ח"א (סימן יח) שהארכתי שמי שמקיים מצוות תוכחה הרי הוא מקיים עימה עוד כמה וכמה מצוות. כיעוי"ש, וכן יש דוגמאות לרוב. ולק"מ. ודו"ק. [ולא דמי לדברי הרב הוד יוסף, דהתם לא יוצא תמיד בשבת]. וראה עוד מה שהארכתי בכלל האני נידון של אין עושין מצוות ח"ח בס"ד בשו"ת אורייתא דשמואל (ח"ב, סימן יד), ועוד התבאר הרבה בכת".

סימן כו. אחר המחילה, חילוק רב יש בין דברי הגר"י אבוחצירא לדברי כבודו, כי התם ע"י שיהיו המטבעות יותר יפים, הם יוצאים יותר בהוצאה, מה שאין כן בעניין כסף דילן שאינו משנה, מה משנה מה שנותן שטרות יפים לצדקה. ופשוט.

חלק ו.

סימן י. אצרך לכבודו את מה שכתב בהאי עניינא הגאון מהר"י מונטיקיי זיע"א בספרו יוסף עליכם (אות שמח) כולל הארותי על דבריו, ואע"פ שהתבאר עוד הרבה בכת"י, כעת מאפס הפנאי אכתוב להנ"ל, ז"ל היוסף עליכם, חייב אדם לעסוק בהלכות פסח וביציאת מצרים כל הלילה. ואם שמע בסיפור יציאת מצרים ולא סיפר, יצא. (פסח מעובין אות שמט).

והאי כל הלילה לא יהיה כל הלילה ממש מערב עד בקר, ואע"פ שמעשה דרבי אליעזר שעמדו כל הלילה, מ"מ היה חומרא בעלמא ולא חיוב. דהרי לשון הרב חייב אדם קאמר, אלא נוכל לומר דהחיוב קאי דאם ירצה האדם לעמוד קצת הלילה חל עליו החיוב שלא יקרא אלא דוקא בהלכות פסח או יציאת מצרים, וזהו דווקא אתא לאשמועינן. ולא דוקא שיעמוד כל הלילה, והכי קאמר חייב אדם שלא יעסוק כל הלילה של פסח, אלא דווקא בפסח, או ביציאת מצרים אפילו שעמד כל הלילה לא יהיה אלא ביציאת מצרים כו', כגון פירוש הזוהר בפרשת בא וכיוצא. ועיין בחמדת ימים ז"ל (סדר קריאת ליל פסח) בסדר הזוהר. עכ"ד. וההארת למטה הינם ממני.

ב. נראה כוונתו להקשות מהלשון חייב.

ג. יש לעיין שלא הזכיר כלל את דברי מרן (סימן תפא ס"א) שכתב שהחיוב הינו עד שתחטפנו שינה. ולפי זה מובן שהתנאים הנ"ל לא חטפתם שינה. ודו"ק. ובגדרי תחטפינו שינה, ראה בלקט יושר (מהדורת מכון ירושלים עמוד קצב). ובהערת המו"ל שם. ומ"מ לפי דברי הרהמ"ח מיושב מה שראיתי מקשים איך חזקיה הלך לישון ביום שנעשה בו הנס של סנחריב כמבואר במדרש רבה על איכה (פתיחא ל) דאיתא, עמד חזקיה ואמר, אני אין בי כח לא להרוג ולא לרדוף ולא לומר שירה, אלא אני ישן על מטתי ואתה עושה, אמר לו הקדוש ברוך הוא אני עושה שנאמר "ויהי בלילה ההוא ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור". ע"כ. והא היה ליל פסח כמבואר בשמות רבה (פי"ח סימן יב) דאיתא, מה ראה לומר ליל שמורים שבו עשה גדולה לצדיקים כשם שעשה לישראל במצרים ובו הציל לחזקיהו. ע"כ. [וראה למהר"ש יפה זיע"א ביפה תואר שכתב שהיה כן מסורת בידם. וע"ע בהגהות הרש"ש לשם. ובביאור מהרי"ז שטרן זיע"א להגדה של פסח על הפיוט אז רוב ניסים (דף כה ע"ב)]. ולפי דברי הרהמ"ח אתי שפיר דהא אמר התם באיכה רבה שאין לו כח לומר שירה. ודו"ק. אולם ראה להגאון מהר"ח פלאגי זיע"א בספרו חיים לראש (נרצה אות ה) שדחה את דברי הרהמ"ח. ועיי"ש מה שהביא משו"ת בשמים ראש, ומ"ש עליו.

וראה בדרשות חת"ס (ח"ד דף סה ע"ב ד"ה אגב) שכתב וז"ל, והנלע"ד דלמ"ד אכילת מצה עד חצות והכי קי"ל, אין מצות סיפור יציאת מצרים אחר חצות, בשעה שאין מצה ומרור מונחים לפניו, אך הניעורים כל הלילה אומרים שירות ותשבחות ושיר השירים וענינים המדברים מגאולה העתידה. עכ"ד. וזה מעין דברי הרהמ"ח כאן, דהחיוב הינו אם הוא ער, אולם אם לא אין חיוב. וראה עוד בסדר היום (עמוד קנח). וביוסף אומץ יוזפא (סימן תשצב). [וראה שם חידוש רב שלעסוק בענייני הגאולה העתידה נמי בכלל הוא. והוא חידוש רב]. ובספר בית הבחירה (דף קנז ע"ב). ולהגאון היעב"ץ ז"ל בהוספה כת"י לסידורו המובא בסידור היעב"ץ ז"ל מהדורת אשכול ח"ב (עמוד קי) שכתב שיהיה ער לפחות עד חצות. ויש להאריך עוד טובא בעניין זה עד כמה החיוב וכו'. וכן לדון בדברי מהרח"פ, ואין כאן מקומו, ואי"ה עוד יתבאר.

קצח — גם אני אודך

ובדברי מהרח"פ זיע"א, ראה מה שכתבתי בס"ד בביאורי על החיים לראש שהביא כבודו. וכן ראה מה שכתבתי במכתב שהובא בקונטרס עורי דבורה להגר"ש כהן שליט"א (ח"ד, עמוד קכז), ועוד התבאר בכתב יד, וחזון למועד.

חלק י.

סימן ז. למה לא מברכים על מצות ישוב א"י. לכאורה נראה ליישב תירוץ יפה, כי אם עושה עוונות בא"י, אז עדיף שלא היה בא לא"י בכלל. ועל כן אין לברך עליה, שמא יחטא. ואולי כבר כתבו תירוץ זה בספרים.

סימן י. מה שכתב בעניין מי שנדבק בקורונה האם הוי כשפך לו רבו כוס וכו'. ראה בשו"ת בנין ציון החדשות (סימן כה). ובחשוקי חמד (סוכה כה:).

ממני הצעיר שמואל ללזר ס"ט

הרה"ג שמואל ללזר שליט"א
מח"ס ויאמר שמואל, אורייתא דשמואל ועוד
עיה"ק ירושלים תובב"א

לכבוד הגאון הריחמ"א שליט"א

בס"ד כתבתי עוד הארות לספריו- גם אני אודך תשובות כבודו.

בגם אני אודך חלק ו.

עמוד לא. בעניין אמירת כשם שהכנסתו וכו'. ראה עוד מה שכתב הגאון המקובל מהר"ש אגסי זיע"א בספרו אמרי שמעון (עמוד שב).

בגם אני אודך, חלק יא.

בהקדמה הביא ליקוטים, ובערך ליל שימורים הביא את דברי הרב חיד"א, וכתב להסתפק על פי דבריו בתינוק שנשבה, וכתב שנראה שיהיה לו ליל שימורים כי אין לו עבירה. ובלבבי לא כן אדמה, כי נראה לענ"ד דכדי שיהיה את השמירה בליל פסח, לא סגי שלא יעשה עבירות אלא צריך שיעשה ג"כ את מצוות החג, וכמו שנראה מלשונו של ג"ע הרב חיד"א זיע"א שכתב 'היכא דהוא הלילה הזה לה'. ע"כ. ובתינוק שנשבה הרי אף אם ננקוט שאין לו עבירה, מ"מ אין כאן לילה לה'.

עמוד ק. הביא שאלה האם בליל הסדר ניתן להתפלל במניין קורונה.

והנה אין אני נכנס כלל לנידון האם היה נכון לא להתפלל בציבור בזמן הקורונה, ואין כאן מקומו ג"כ. אולם כל השאלה הינה וודאי אם ננקוט שהיה אסור להתפלל, האם היה מותר בליל הסדר.

והנה מה שהשיב כבודו שהיזק ע"י אדם יכול להיות גם בליל הסדר. הוא מחלוקת אחרונים כמו שוודאי ידוע לכבודו.

אולם חשבתי על עוד כמה טעמים שאין לסמוך על כך. א. דיש לומר דכיון דאם ידבק בקורונה, לא ירגיש מיד כלום, אלא רק לאחר זמן כמו יום או יומיים יתחיל לחוש איזה דבר, יש צד לומר דבכי האי גוונא לא נאמר "ליל שימורים", כי יש לומר שההדבקה עצמה אינה נזק, כי אינה עושה כלום. אף שאחרי זמן שהנגיף נכנס לתוככי הגוף הוא מזיק, ס"ס הכניסה אינה נזק.

ב. עוד יש לדון האם ניתן לסמוך לכתחילה על עניין זה של 'ליל שימורים', לעשות בו דברי סכנה, וכבר דנו בזה האחרונים לגבי ביצה קלופה שעבר עליה הלילה בליל שימורים.

ר גמ אני אודך

ג. עוד יש לצדד על פי מה שכתב הגאון מהר"י מונטיקייזי זיע"א בספרו יוסף עליכם (אות רעג) וז"ל, נראה לי טעם למנהגינו שאנו טובלים המוציא במלח גם בליל פסח משום דבהיות המלח על השלחן הוא מגן על הפורענות שלא יקטרג השטן, וכמו ששינו בברכות (מ.) שכתבו התוספות ז"ל כן בהדיא והביאו הרב בעל המפה (א"ח סימן קסז ס"ה). ויע"ש. ואע"פ שליל זה הוי ליל שימורים, מ"מ איכא מ"ד להפך אדרבה ליל זה צריך שימורים. עכ"ד. והסכים עימו מהר"ח פלאג'י זיע"א. וראה בביאורי על היוסף עליכם מה שהארכתי בזה בס"ד לבאר מי זה הדעה הזאת שליל שימורים הכוונה שצריך להשתמר בו. ומ"מ לפי זה רואים דוודאי לכתחילה א"א לסמוך על זה דהוי ליל שימורים ולומר שלא ינזק.

ד. עוד בה יש לומר שבשעת מגיפה לא נאמר ליל שימורים, כי כיון שניתנה הרשות לחבל וכו'. [וגם בזה יש לדון מה גדר מגיפה, והאם הקורונה נכללה בכלל מגיפה].

ה. עוד יש לחשוש שמא יחטא האדם באותו הלילה, ואז לא נאמר בו ליל שימורים, וכמו שכתב ג"ע הרב חיד"א זיע"א במדב"ק, בשם מהרח"ו. ויש עוד לדון ולפלפל הרבה בזה, וכאן עמד קנה.

עמוד קנד. תפילה בעת האזעקה שלא יפול הטיל במקומו. הנה בס"ד בשו"ת אורייתא דשמואל (ח"א, סימן ו) הארכתי בפי ספרים ומפי סופרים, והסקתי בס"ד שהיכא דאיכא סכנת פיקוח נפש ניתן להקל והתפלל על שינוי טבע. ולפי זה גם הכא שפיר דמי. עוד כתבתי שם בס"ד שנס שמ"מ הוא בדרך הטבע שפיר דמי להתפלל עליו. ונראה לפי זה דגם הכא תפילה זו היא בדרך הטבע, כי אפשר שיהיה רוח חזקה וכדומה בדרך הטבע ותזיז את הטיל ממסלולו.

עוד נראה דניתן להתפלל שגם אם ח"ו יפול הטיל במקום יישוב, לא יתפוצץ, כי אשכחן כי האי גוונא כמה פעמים גם בדרך הטבע.

עמוד קפט. בעניין מי שרץ לחדר מוגן מחמת האזעקה, ותוך כדי ריצתו נפטר. האם נחשב לנפטר על קידוש ה'. יש לעיין בדבריו מחמת דברי הגמרא (קידושין כד:): איהו דמבעית אנפשיה. ובכלל יש לדון בעניין מי נחשב שנפטר על קידוש ה'. דלכאורה איכא למימר שרק מי שמת ממש ע"י שאמרו לו או לקיים מצוה או שימות, ולא כל מי שמת בגלל שהוא יהודי. וכבר נשאו ונתנו בה הנך דקמן.

שמואל ללזר ס"ט

**הרה"ג כפיר ברוך מבורך דדון שליט"א
מבשרת ציון**

בעזה"י אדר א' התשפ"ב

כבוד מעלת חכם לבב, שלם בכל מידה ללא רבב,
הרב גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, מעיה"ת רחובות ת"ו.
רוב שלומות,

ראה ראיתי לכת"ר, שהקשה מדוע הוצרכו במיוחד לחכמי לב למלאכת המשכן, וכן
בקודש חזיתי לידידנו הרב רן אבוחצירא שליט"א שהשיבו בטוב טעם ודעת
בקובץ מרי"ח ניחוח (גליון מספר 84).

ויש עוד להוסיף על דב"ק, ע"פ אור החיים הקדוש (שמות פרק ל"ו פסוק ח'), שבזכות
עשיית המלאכה של המשכן ובסיבתה נעשו חכמי לב. יעו"ש. ולפ"ז לא נבחרו
מתחילה חכמי לב למלאכת המשכן, אלא בזכות שעסקו במלאכה נעשו חכמי לב.

ועוד יש לומר בס"ד, שהמשכן הוא תיקון לחטא העגל (ראה מדרש תנחומא פרשת
תרומה סימן ח'), ואמרו רבותינו (פרקי דרבי אליעזר פרק מ"ה), משה רבינו לקח
את העגל שרפו באש וכתתו כעפר והשליך על פני המים, ובהם השקה את ישראל, וכל
מי שנשק את העגל בכל לבו, היו שפתיו נעשות של זהב ושבט לוי הורגין אותו. יעו"ש.
ולפ"ז עסקו במלאכת המשכן חכמי לב, לתקן על מי שנשק את העגל בכל ליבו.

וה' יתברך לו יאתה מלוכה, יגאלנו מכל אומה וממלכה, ויוציאנו מתוך ההפיכה, זכות
חכמי לב העוסקים במלאכה, ויבנה מקדש ושם יצו את הברכה. אכ"ר. עבד לאל
אדון כפיר ברוך מבורך דדון ס"ט

הרה"ג מתתיהו גבאי שליט"א
מח"ס בית מתתיהו
ירושלים

אורך ימים ושנות חיים למע"כ הרה"ג הנפלא מזכה הרבים רבי רן יוסף חיים מסעוד אבוחצירא שליט"א, התמלא העולם אורה זו תורה בהופעת ספרו הנפלא שו"ת "הוראת שעה", שקיבלתי מהרה"ג רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א בעל גם אני אודך, המלא וגדוש בתוכן רב ועצום, וארשום מס' הוספות.

(א) ס"ב לשרוף אתרוג יבש בשריפת חמץ אם הוי ביזוי מצוה יש להוסיף המבו' בסוכה מ"ח ע"ב מעשה בצדוקי אחד שניסך ע"ג רגליו, ורגמוהו כל העם באתרוגיהן, וצ"ע מ"ט אי"ז ביזוי מצוה, ובחי' הריטב"א יומא כ"ו ע"ב עמד בזה, וכתב כיון שהכירו בו שהוא צדוקי זהו כבוד של אתרוג לקדש בו השם, יעו"ש, ובס' חיי שמחה להגר"ש חירי זצ"ל יומא כ"ו שם, כתב ג"כ דאין בזה ביזוי מצוה לאתרוג שמקיים בזה מ"ע ובערת הרע מקרבך עי"ש, וא"כ י"ל לענין לשרוף האתרוג שכבר יבש, אי"ז ביזוי מצוה, שמקיים בזה ההלכה הואיל ואתעביד ביה מצוה חדא תיעביד ביה מצוה אחריתי, שי"א שזהו מעליותא במצוה הראשונה היינו מצוות ד' מינין שקיים, יתקיים בזה עוד מצוה דתיעביד ביה מצוה אחריתי בשריפת חמץ.

(ב) ס' י"א לברך ברוך שחלק על חכם ששכח תלמודו, הארכנו בזה בבית מתתיהו ח"ד ס' מ"ד, ובספר גם אני אודך מתשובתי, חלק ה' סימן ז', ועיין בס' שמענו כן ראינו עמ' שמ"ט, שהשיב ע"ז מרן הגר"ח קניבסקי שברי לוחות מונחין בארון עי"ש.

(ג) ס' ט"ו בענין ליל שימורים אם שמור מכל מה שהזהירו חז"ל, עי' מה שהארכנו בזה בבית מתתיהו ח"ה ס' נ', ובספר גם אני אודך מתשובתי, חלק ז' סימן ו'. עיין שם.

(ד) ס' נ"ט הוצאת מלוה מלכה אם חוזרות כסעודת שבת, עמש"כ בזה בס' אילת השחר למרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל שבת קי"ט ע"א, ובס' מילי מעלייתא עמ' צ"ז, השיב ע"ז מרן הגר"ח קניבסקי אולי עי"ש, ובמכתב הגר"ח ק"ב בס' ויאמר שמואל [גנוט] בתחילת הספר, ומש"כ בזה בס' מאיר עוז חי"ב ס' רמ"ב עמ' ס', ומש"כ הגר"מ חליוה בקובץ אליבא דהלכתא ס"ד עמ' קי"ז, וכן בספר גם אני אודך תשובות הגר"מ חליוה חלק י"ג, שבתא דאפרים אות כ"ה, שהביא בשם הגאון הרבבות אפרים שכתב: "סוף סוף אינו הוצאות שבת".

ובס' עבודת שלמה [קוסבר] עמ' צ"ב ובס' לקראת שבת פל"ד הערה א' עי"ש.

(ה) ס' ס"ה אם יש ענין לברך ברכת האילנות על שבעת המינים, עיין בשו"ת משנת יוסף חלק י"ד ס' ק"נ או"ב, כיון שמברך על הלבולב ולא נגמר הפרי לכאו' אין שום ענין להדר עי"ש, ואולם בס' כאייל תערוג מועדים עמ' ס"ח, שמרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל היה מהדר לברך ברכת אילנות על שבעת המינים עי"ש, ומה שכתב בזה בס' מעשה חמד הנדמ"ח ח"ב פכ"א ס"ח עי"ש.

(ו) ' כ"ה רכיבת אשה על סוס אם הוי לא ילבש, עמש"כ בזה בס' קדושים תהיו עניני לא ילבש עמ' תתע"ח עי"ש, ובס' עבודת שלמה עניני לא ילבש עמ' צ"א, ובשו"ת יפה שעה אחת ס' ע"ח עי"ש.

(ז) ס' פ"ג ליתן לגוי חתיכת מצה, בבית מתתיהו ח"ה ס"ג סוף אות ו' הבאנו תשו' מרן הגר"ח קניבסקי, דאין ליתן לגוי מצה בפסח, ויעו"ש מה שכתבתי בזה, וכן מה שכתבתי בזה בשו"ת אבני דרך חיי"ג ס' ל"ד עי"ש.

(ח) אעה"ז ס' ט"ו טבעת לאיש אם הוי לא ילבש, יש להוסיף מהרמ"א או"ח ס' תרנ"א ס"ז, ונהגו להחמיר להסיר התפילין מידם עי"ש, הרי שהיו רגילים בלבישת הטבעת לאיש, ודחוק לומר דאיירי הרמ"א לאשה, וכתב לי הג"ר עזרא בצרי אב"ד ירושלים ובעל שער עזרא במגילת אסתר מפורש בפ"ח, א' ב', ויסר המלך טבעתו אשר העביר מהמון, ויתנה למרדכי הרי שמרדכי ענד טבעת, ואני זוכר בצעירותי בישיבת פורת יוסף, רוב החכמים המבוגרים ממני כשהתחתנו ענדו טבעת על האצבע, שכך היה המנהג כל החכמים הספרדים כשמתחתנים הכלה קונה להם טבעת במתנה, והם עונדים את זה וזה היה מנהג פשוט עכ"ל, וע"ע בשו"ת תשובות ישראל ח"ו ס' קנ"ד במכתבו אלי על הנהגת מרן הגר"ד פוברסקי זצ"ל, בסידור חופה וקידושין ליקח הטבעת מהחתן קודם החופה, והניחה בידו עד החופה עי"ש, ובמק"א הארכת ע"ז.

(ט) עמ' תר"ט סיום ללא פרש"י, עי' בספרי מועדי הגר"ח ח"א תשו' ל"ג, שהשיב הגר"ח קניבסקי שא"צ סיום עם פרש"י לתענית בכורות עי"ש, מה שצינתי ע"ז וראיתי בס' בשבילי התלמוד ח"א עמ' מ"ג בשם הגר"נ קרליץ זצ"ל שסיום ללא רש"י אי"ז סיום עי"ש, ובס' איך נשיר עמ' קס"ו עי"ש.

(י) יו"ד ס' מ"ג אם מותר ליהודי לקבל מנת דם מגוי עי' בשו"ת אור לציון ח"ה יו"ד פל"ז ס' ט"ו להקל בזה עי"ש, וכן בשו"ת חלקת יעקב יו"ד ס' י"ג ובשו"ת ברוך אומר יו"ד ס' ל"ח עי"ש.

מתתיהו גבאי
מח"ס בית מתתיהו
ירושלים

הרה"ג חיים שלום הלוי סגל שליט"א
מו"צ בבית ההוראה דהגרי"מ שטרן שליט"א
ור"מ בשיבת 'כנסת מרדכי' סאדיגורה
ומח"ס שו"ת 'בירורי חיים ח"ח', ו'לקט הלכות' ד"ח, ועוד

עמ"י עש"ו יום עש"ק לסדר שמיני – פרה ה'תשפ"ב

כבוד הרה"ג המופלג המתעמק בהלכה
רבי רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא שליט"א
אחר מבוא הברכה והשלום

נתקבל הקובץ בקדושת נועם אלימלך, ע"י ידידינו היקר הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, ונתמלא הבית אורה.

ראה בספר בירורי חיים (ח"ד עמ' קטז הערה כה) שהבאנו מה ששמעתי מאדמו"ר מביאלא רמת אהרן זצ"ל בשלחן אשר לפני ה' ביומא דהילולא רבה של הרה"ק מליז'ענסק זיע"א שאמר, מאחר שאין אנו יכולים לדבר בשבחו של מלאך אלוקים כרבי אלימלך זצ"ל, אבל יכול אני לחזור על דברים שאמרו גדולי הדורות עליו זיע"א.

א הדברי חיים מצאנז זיע"א אמר בשם הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זיע"א 'בכל דור שהרבי ר' אלימלך היה חי, היה הוא מובחר הדור'. ואמרו רז"ל (סנהדרין קז, א) אמר דוד לפניו - רבונו של עולם מפני מה אומרים אלהי אברהם וכו' ואין אומרים אלהי דוד וכו', ולא נתקבלה בקשתו, אך הרה"ק מצאנז הוסיף "שאם הרבי ר' אלימלך היה חי בימי האבות הקדושים, היו אומרים אף אלוקי אלימלך".

ב האוהב ישראל מאפטא זיע"א אמר, שאפילו השמים מעל ליז'ענסק מזוככים יותר משאר מקומות, מכח אותו צדיק.

ג הרה"ק מרוז'ין זיע"א אמר, חמש מאות שנה לפני שירדה נשמתו הקדושה של הרבי ר' אלימלך לעולם הזה, כבר החלו לרדת השפעות לעלמא הדין. ועוד אמר, שאפילו שאינו בכוחו ר"ל, אך אם הרבי ר' אלימלך היה חי היה הולך אליו, מכיון ששני ידיו שקולים לשני לוחות הברית, ועשר אצבעותיו כעשרת הדברות.

הרה"ג יוסף אביטבול שליט"א
מח"ס שערי יוסף ושא"ס
עיה"ת בני ברק

מכתב לספר גם אני אודך תשובות הגרריחמ"א חלק יא

בס"ד, שלחי אדר ב' ערש"ק פרשת שמיני תשפ"ב

לכבוד הגאון רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א בעמח"ס גם אני אודך ופרדס יוסף החדש על המועדים ושבת קודש וקבצי מה טובו אוהליך יעקב ושא"ס וקבצים

לאחר עטירת השלו' והברכה

קבלתי הספר גם אני אודך תשובות הגה"צ רבי רי"ח אבוחצירא שליט"א בעמח"ס מריח ניחוח איתן מושבו בעיר עפולה, ובעל הגליון השבועי האדיר מריח ניחוח, אשר בכל העולם יצא ריחו.

וראיתי במה שהאריך בספריו בהרבה ענינים שכתבתי לדון בספריי ובקבצי באר התורה שאני זוכה להו"ל מידי שבוע בשבוע, וחלק מן הדברים הזכיר מדברי, כגון בסימן א' לגבי לפתח זריקת חיסון לקורונה, וכן בסימן ב' בדין חיסון נגד קורונה, אצרך מש"כ בזה בספר גם אני אודך מתשובתי חלק ד' סימן לט.

לכבוד הגאון האדיר רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א בעמח"ס גם אני אודך ופרדס יוסף החדש על המועדים ושא"ס וקבצים נפלאים עד למאוד.

במה ששאל בזה"ל: רציתי לשאול האם יש חיוב ע"פ תורה של ונשמרתם לעשות את החיסון כעת נגד הקורונה, כי הרבה אנשים חוששים שאולי יזיק להם החיסון, והשאלה בפרט לאנשים של קבוצת סיכון מה יעשו למעשה, ע"כ לשון השאלה.

הנה עתה בס"ד עולה חיסון תהילות לאל עליון לנגיף הקורונה, וע"י כך יחזרו חיים לתיקונם ולסדרם, בבתי כנסיות ברוב עם הדרת מלך, ובלימוד התורה הקד' ובפתיחת התתי"ם כראוי וכו', אך רבים דנים האם יש חיוב להתחסן ויכול להיות שהחיסון מזיק, ויש שמועות שהחיסון מזיק לגוף ויגרום אח"כ כל מיני דברים לא טובים, והנה קודם כל יש לדון האם יש בזה חסרון בבטחון להשי"ת, ומצינו שכתב בזה בס' הברית (ח"א כתב יושר פ"ב או"ד) לרבי פנחס אליהו הורביץ זצ"ל, כתב להאריך בזה על מה שהיה בזמנו חיסון נגד האבעבועות השחורות וכתב, ויען וביען שהוא בטוח בחסד עליון מכל מכשול ומכל דב רע וממקרה רע כאשר יעיד הניסיון היומי מאלפים רבבות בני אדם בכל יום זה כמו שלושים שנה שהמנהג נתפשט בכל העולם כולו אפילו באמריקה וכו' וכבר עשו כן לבניהם כמה רבנים וגאונים וזקני ישראל ותלמידי חכמים ונכבדים וכו' וכולם יצאו בשלום שלמים ותמימים בגופם וגו', וכתב שכל אחד ישאל

לרב וייתניעץ עם רופא שבמקומו, יעו"ש, וכן מצינו שיצא ע"ז ספר שלם בשם עלה לתרופה לרבי אברהם האמבורג מלונדון המכונה רבי אברהם מנאסניך לאחר שבעצמו שיכל שניים מילדיו רח"ל כפי שכתב שם, ולאחר שדן שם בהכל כתב, שאין לומר שזה חשיב שמקדים הרפואה למכה כמי שסר בטוחנו מהשי"ת דדבר זה בטל ומבוטל, אלא שחמלת ה' על בוראיו ונתן חכמה ביד הרופאים שהמציא תרופה יעו"ש.

עוד בזה ראיתי שהביאו בשם מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א אשר נשאל לענין חיסון הצהבת שאחד בקש ממנו ברכה שלא יארע לו כל נזק, והשיב הנה שומר פתאים ה' אינו בגדר מצוה שאין זו מצוה להיות פתי ושכשכר זה מתברך שלא יינזק אלא שאם הוא כבר פתי כי אז נשמר מאת ה' עכ"ד.

ולענין החשש סכנה מצינו בתפארת ישראל (בועז יומא פ"ח אות ג.) כתב לדון וז"ל: נ"ל היתר לעשות חיסון של אבעבועות רוח אף שאחד מאלף מת ע"י החיסון עכ"פ אם יתהוו בו המחלה הטבעית של אבעבועות רוח הסכנה קרובה יותר ולכן רשאי להכניס את עצמו בסכנה רחוקה כדי להציל עצמו מסכנה קרובה, וראה לדבריו הביא ממ"ש"כ הב"י חו"מ סו"ס תכו בשם הירושלמי שחייב אדם להכניס את עצמו בספק סכנה כדי להציל את חבריו מודאי סכנה והרי ברואה חבריו טובע בנהר אינו מוחלט ודאי שיטבע אם לא יציל הוא וכי לא אפשר שינצל ממקום אחר ואם להציל חבריו יש חיוב להכניס את עצמו בספק סכנה מכ"ש שיהיה רשות בידו להציל את גוף עצמו ע"י הכנסו לספק סכנה, ואף לרי"ף והרמב"ם והטור שלא הביאו את הירושלמי י"ל דהיינו מדס"ל כר"י בנדרים דף פ' ע"ב דחייך קודם לחיי חבריך אבל להצלת הגוף עצמו אע"ג שאינו חיוב רשאי, ומ"מ מדבריו משמע דאין חיוב לעשות חיסון אבל מ"מ רשאי.

וע"ע בשו"ת פאת שדך להגרש"ד מונק הכהן (ח"ב או"ח סימן קמז) שגם שנשאל האין עפ"י דין מותר לחסן את הילדים דהלא מחלישות ולרופא רשות לרפא אבל מנלן דלבריאם יהא מותר, והשיב דסוף דבר כבר נתפשט זה בכל ישראל ואעפ"י שבתחילה היו קצת מערערין כדמוכח בס' הברית יעו"ש.

והוראה המיוחסת לרבי נחמן מברסלב בספר כוכבי אור (לרא"נ מטולטשין, אבניה ברזל עמ' לא אות לד) על חובת החיסון לאבעבועות, שבה הוא מחמיר מאוד על מי שאינו מחסן את ילדיו, וקורא לו 'שופך דמים', וז"ל רבנו זצוק"ל אמר שצריכין לכל ילד להעמיד פאקין קודם רבע שנה ווארום אויב ניט ואם אינו עושה כן הוא כמו שופך דמים אפילו אם דרים הרחק מן העיר וליסע אפילו בזמן שהקר גדול להעמיד פאקין קודם רבע שנה. וכן ראה עוד בס' ברית שלום לר"ה הכהן (גרבה תרצ"ה סימן כג לא תרצח) שכתב שבכלל האיסור של לא תרצח, וז"ל: מי שאינו מרכיב החמר מהפאקן וכו' למלטם מחולי הפאק"ן הגמורה כאלו שפך דמים מי שאינו בורח מחלי המגפה או לא עשה הסגר למלט נפשו כאילו שופך דמים. יעו"ש.

וכן מבואר בכה"ח (יו"ד סימן קט"ז סק"ס) כתב בזה"ל: כשיש חלי אבעבועות לילדים אין צריך להבריח בניו מן העהיר יען דעכשיו בזמן הזה עושין לו תרופה ע"י הרכבה

של אבעבועות ויש רופאים ממחים ממנים ע"ז ודלא כהרבה שני לחות הברית שכתב שצריך להבריא בניו מן העיר יעו"ש. וכן מבואר בס' זבחי צדק (אות מא) כתב ועתה נתחכמו יותר הרופאים שעושים זריקה ע"י מחט ביד הילדים ועי"ז אין מוציאין הילדים חלי אבעבועות הנזכר.

וכן כתב בערוך השולחן (סימן תקעו סי"ב) וז"ל: אך האבעבועות הוי מחלה מתדבקת ולכן החוב להרחיקם מן העיר ועכשיו אי"ז מצוי כי זה כמאה וחמשים שנים המציאו הרופאים להעמיד לכל קטן וקטנה בני שנה יותר קו"י פאקי"ן ועי"י נמלטים ממחלה זו כידוע עכ"ל. וראה עוד בשו"ת רב פעלים.

וע"ע בס' תוכחת חיים להגר"ח פלאגי בפרשת ויצא שכתב בזה"ל: וכמו כן אם יש חלי אבועות שיש לברח לקטנים וכמ"ש הרב של"ה והנה בעתה בדורנו זה שהוציאו הרופאים רפואה לזה לעשות הרכבה והוא בדוק ומנוסה יש לו לאב להשתדל בזה לעשות הרכבה לבנו ולבתו תכף כשהם קטנים לבל יכה אותם החולי הנזכר ולענין לעשות רפואה ההרכבה הלזו גם בשבת עיין בספר זרע אמת ח"ג חיו"ד סימן ככג דמסיק לאסור בשבת יעו"ש.

וראיתי בקונטרס החיל והחוסן לחי עולמים (עמ' 9) שכתב, שבנשים הראשונות של גילוי החיסונים למחלת האבועות יצא אז חיבור בשם עלה לתרופה מאת ר"א המבורג שעסק בזה וציין שם מש"כ בספר לשון שבה לר"ד טבעלי הכהן שיף (שו"ת סימן לו) שר"א המבורג הצטרף כדיין לגביית עדות בבית דינו של ר"ד שף ושם בחידושי עוקצין הזכיר ר"ד חידוש שלו שהודפס בסוף חיבור עלה תרופה, ושם מבואר דאף בתחילת המגיפה עלה ביד הרופאים להמציא רפואה כוללת שמחוסר סכנה ושם כתבו שאחד מני אלף מת.

וכן י"ל בזה ע"פ מש"כ משו"ת כתב סופר (חיו"ד סימן קנו ס"ק ג) שמותר להכניס את עצמו לספק סכנה בדלא שכיח היזקא, יעו"ש, וכן מבואר בדברי מרן החזון איש (סימן נט ס"ק ד) שכתב שבדבר שהוא ספק סכנה משום חשש רחוק דסכנה, מי שבוטח בה' אין מזניחין אותו וכו'. וכן בספר שיעורי תורה לרופאים (ח"א, סימן סה) לגבי מחלת האיידס שכתב, כי בעלים נימולים, ונשים השומרות טהרה, יש כלפיהם סיכויים פחותים יותר להידבקות, וגם שיש אפשרות לקבל חיסון העשוי להפחית את הסיכוי להדבקה. כיע"ש.

וכן לענין קבלת החיסונים כתב בשו"ת מנחת שלמה (תנינא ח"ב ג' סימן לז או"ב) נראה דחשיב אי קבלת חיסון כסכנה ביחס לציבור כיון שלרוב הציבור אין זה סכנה, ושם כתב דיש להתיר לקבל את החיסון אפ' בשבת יעו"ש, וכן כתב בקובץ ווי העמודים וחשוקיהם חלק יג סימן יא יעו"ש, וראה שם עוד בחלק כה סימן ו', שיש שיש טעם לחסן כיון דסו"ס זה מציל את החולים המסוכנים, ועוד יש טעם שהרי אלו שחולים בשפעת למרות שאצלם המחלה אינם מסוכנת.

אולם הם מסותבבים בין אנשים והם מדביקים אנשים אחרים ומאד יתכן שבמהלך המחלה הם ידביקו אדם שאין לו מערכת חיסונית חזקה ואצלו זה עלול לגרום

למות, והרי כתבו התוס' בב"ק דף כג ע"א ד"ה וליחייב שיותר יש לאדם ליזהר עצמו שלא יזיק אחרים משלא יזק, ולכן כתב שם שאם משרד הבריאות החליט שיש צורך להתחסן למרות שהצורך המרבי הוא לזקנים ולחולים חייבים להשמע להם כי כולנו ערבים זה לזה, וכ"ש שאם אינם מחייבים אלא רק ממליצים שמותר לרופא להעלים את כל הפרטים המדויקים על החיסון כי מעיקר הדין כולם חייבים להתחסן כדי למנוע נזק מהחולים הכרוניים שאינם יכולים להתחסן יעו"ש עוד שהביא שם מכתב מאחד הרופאים ששם כתב שחיסוני השפעת בטוחים מצילים חיים ומונעים תחלואה קשה ולכן משרד הבריאות מעודד את הקופת חולים להתחסן כדי שלא ידביקו, וא"כ כ"ש דהכא יש חיוב לכא' על כל אחד להתחסן, אם יהיה חיסון לכל אחד, אלא א"כ גדולי הרבנים והפוסקים יאמרו דיש מקום לחוש למה שטוענים שבחיסון יש חומר שמדלדל את הילודה וצ"ע כעת.

ולענין אם מותר לכפות את ההורים על חיסון בניהם, כתב בשיעורי תורה לרופאים (ח"ג סימן רטו) שכיון שהנזק של החיסון הוא מועט מאוד ויש לנו כלל למעוט לא חיישינן וגם התורה נתנה רשות לרופא לרפא למרות שקיים חשש שמא יזיק כמבואר בש"ך יו"ד ס' שלו ס"א שלא יאמר הרופא מה לי לצער הזה שמא אטעה ונמצאתי הורג בשגגה עכ"ל, ולכן מורה לרופא להעלים מההורים על הסכנה המועטת שיש בחיסון, וכיון שכן יש לדון הכא, ומ"מ הכל תלוי בהכרעת גדולי הדור ומורי ההוראה.

ועוד בענין החיסונים ראיתי שכתב בס' במנחת עני (ח"א שבע חקירות, כג. עמ' קז) להגרי"ד זינצהיים זצ"ל בעל יד דוד נשאל מהו לעשות מלאכת מחשבת בילדים קטנים אשר אין בהם כל מום, שיהיו עקודים נקודים וברודים יעו"ש לשון השאלה, ושם כתב בתשובתו (עמ' קיא) כתב שהדברי אמת התיר החיסון, וכתב: ולדעתי הקלושה אם הענין כמו שאמרו הרופאים הכותבים מזה באמת, אין איסור ולא גרע בעיני מהולכי ימים ומדברות המכניסים עצמם בסכנה יותר עצומה. ומי יודע בכל הרפואות שנותנים לקטנים אם אין בהם סכנה מ"מ פשיטא כי שום מורה אין יכול להתיר ואם עשה אין מוחין בו יעו"ש.

וראה עוד בקונטרס פסקים ותשובות יד דוד ונדפס בסוף שו"ת נחל אשכול ירושלים תשע"ד סימן כג, מה שכתבתי וכו' לדעתי היתר גמור כיון שידוע שלא נעשה מכשול עד עתה, ואפילו היה אחד מאלפי אלפים ניזוק, משום כך אין לאסור, והרי בימי חכמי התלמוד היה סכנה בהקזת דם כדמצינו פ' הראוה (ברכות ס א) עד שתיקנו ברכה ע"ז, ואפילו הכי נהגו בקהזה כל האמוראים, ובב"ב כא ע"א בעניין שניתן רשות לרופא לרפאות והיתר הקזת דם יעו"ש.

ובקובץ באר התורה (מס' 84) הבאנו מש"כ במנחת אשר (פ' מקץ תשפ"א) כתב מרן הגאב"ד רבי אשר וייס שליט"א בענין אם יש חובה להתחסן והביא דברי התפארת ישראל ועוד שיש חיוב להתחסן, וכ"ש הכא שהחיסון של יום יותר מפותח ונשמר, ועוד שהרי שגדולי האחרונים נקטו שראוי לקחת חיסונים אף שבימייהם אכן ידוע היה שיש שמתו ע"י החיסון, כיון שאלה היו מיעוטא דמיעוטא וללא החיסון מתו

רבים, ואם כך פסקו בימיהם ק"ו בימינו, כי החיסונים בימינו בטוחים לאיל ערוך ממה שהיו בימי קדם. ולגבי החיסון נגד הקורונה, בבדיקות שנערכו ע"י החברות המייצרות תוך שקיפות מלאה ופיקוח ע"י גורמים חיצוניים השתתפו כשמונים וחמשה אלף איש, כמחציתם קיבלו את החיסון וכמחציתם קיבלו תחליף עקר, מעשרות האלפים שלקחו את החיסון לא נמצא אף אחד שמת כתוצאה מהחיסון. מהקבוצה שקיבלה את התחליף נפטרו ששה אנשים ומאלה שקיבלו את החיסון נפטרו שנים בלבד. ולגבי שני המתים שקיבלו את החיסון לא אובחן שום קשר בין סיבת המות ובין החיסון. לדעת כל המומחים על אף המהירות שבפיתוח החיסון ואישורו, חיסון זה הוא מן היעילים והבטוחים שפותחו מאז ומעולם.

וכבר הארכתי במק"א להוכיח שמיסודות ההלכה לסמוך על דעת המומחים והרופאים שבכל תחום ותחום, ויש הלכות מפורשות גם כיצד יש לנהוג כאשר יש סתירה בין דעתם של רופאים שונים וכל כה"ג יש משקל לדעת הרוב, ולדעת המומחים הגדולים ביותר, וכמבואר בשו"ע (סימן תרי"ח סעיף ג' – ד' ובמשנה ברורה סק"י), עי"ש, ומצינו שגדולי ישראל לפעמים פקפקו בידיעת הרופאים, עיין בשו"ת כנסת יחזקאל להגר"ר יחזקאל קצנלבוגן שהיה גדול הדור לפני כשלש מאות שנה (סימן ט"ז) שפקפק אם הרופאים בקיאים בקלקול האוויר. ובשו"ת מאמור מרדכי להגרמ"ז איטינגא (סימן ס"ז) הביא דבריו ופקפק לפיהם במה שאמרו הרופאים בזמנו בשעת המגיפה בשנת תרל"ג דאף הבריאים אסור להם להתענות, אך מ"מ כתב שהוא זוכר שדודו הגדול בעל ישועות יעקב פסק בשנת תקצ"א שאכן אף הבריאים לא יתענו בתשעה באב, עי"ש, הרי שגדולי ישראל לפעמים הפעילו שיקול דעת אף לפקפק במה שאמרו הרופאים, אך מ"מ למעשה חששו לדבריהם במקום חשש סכנה.

אך אין כל זה ענין לנידון דידן שיעילות החיסון מצד אחד והחשש הזניח לסיכון כלשהו, הוכחה והתקבלה על דעתם של אלפי אנשי רפואה ומדע, והממסד הרפואי בכל המדינות המתוקנות, ואין בזה כל פקפוק, ועוד ביארתי במק"א (קובץ זכרון שבת ואריה קובץ ג' מבי רב סימן ז') דכאשר נוהגים אנו לפי דעתם של המומחים בתחומם אף אם חלילה טועים המה, שומר פתאים ה', דכל ההולך בתומו בדרכה של תורה ונוהג לפי ה דרך המקובלת לפי דרכו של עולם אף אם הוא מסתכן עליו נאמר שומר פתאים ה' ונטירותא דשמיא מגוננת עליו, ובנידון דידן רוב מנין ורוב בנין של הרופאים המומחים ברור ונחרץ בדעתם שהסיכון בחיסון זה רחוק ביותר עד שאין לו כל משמעות, ומאידך גיסא מגיפה זו עדיין משתוללת בקרבנו, ואין לך יום שאין בו כמה מתים אף מבני ישראל. לצערנו ולבושתנו האדישות אחזה בנו, וכל אחד אומר שלום עלי נפשי, ובעוד בתחילת המחלה הרגשת הערבות נגעה לכל לב, וכל משפחה שאי בדה את אחד מבניה כולם ידעו עליה והשתתפו בצערה ואבלה, אנשים צעירים שמרו על כל כללי הזהירות מחשש פגיעה בחולים וזקנים ותשושים, כהיום הזה אין לך יום שאין בו מת, ומלבד המתים במגיפה יש אלפים ורבבות שעברו את המחלה לפני חודשים רבים ועדיין סובלים מתסמינים קשים, והרבה מחקרים מוכיחים שמחלה זו פוגעת בהרבה מערכות בגוף ויש בה לרבים נזק בלתי הפיך במערכות חיוניות ביותר

בגוף האדם, ולאיש לא איכפת מסבלם של אחרים. אוי לאותה בושה ואוי לאותה כלימה ובתחילת המחלה כאשר צערו של זה נגעה ללבו של זה רבתה האהבה והאחוה בישראל, וכהיום הזה נהפכה האהבה לשנאה והאחוה למחלוקת, ובעוון המחלוקת מידת הדין גוברת, ומשום כ"ז נראה דרך נאה וכך יאה, וראוי להתחסן בחיסון זה, ואף שלא אוכל לומר שיש חובה להתחסן בחיסון זה, והרוצה להמשיך וללבוש מסכה ולהתרחק מחברתם של בני האדם כדי להגן על עצמו ועל סביבתו, זכותו לעשות כן, אבל נראה לכאורה דככל שיותר אנשים יתחסנו ואנשים ירגישו בטוחים יותר יפלו המחיצות בין איש לרעהו ותגבר הסכנה, ומש"כ נראה שראוי להתחסן וזו ההנהגה הנכונה לפי ההלכה ומדות החסידות. עכ"ד. ומכ"ז נפק לדידך דאף דאין חיוב להתחסן לדינא אבל מ"מ אין בהא שום חשש סכנה.

וכן הוא דעת מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א ומרן ראש השיבה הגרי"ג אידלשטיין שליט"א וכפי שכתב הרב פירר שליט"א בזה"ל: הרב פירר: לרבים השואלים, לאחר שבאחרונה נתבקשתי על ידי גדולי ומאורי הדור שליט"א לדרוש ולחקור אודות החיסון המוצע נגד נגיף הקורונה, ולאחר שחקרתי ובדקתי היטב באחריות הנדרשת ופרסתי מסקנותי בפני מרנן ורבנן שליט"א, מרן שר התורה רבי חיים קניבסקי שליט"א, מרן הראש ישיבה רבי גרשון אדלשטיין שליט"א, מרן ראש הישיבה חכם שלום הכהן שליט"א, הנני להודיע על דעתם ובשמם: א. כל מי שבאפשרותו להתחסן – נכון לעשות כן. (מהניסוי שבוצע כראוי ועל פי כל הפרמטרים המקובלים ונהוגים בעולם הרפואה הוכח כי אין סיכון בקבלת החיסון). ב. הסובלים מארלרגיות על כל סוגיהן, יתייעצו עם הרופא המשפחתי על האופן לקבל את החיסון תחת פיקוח רפואי. ג. בהיות והניסוי נערך בקרב גילאים מ – 16 ומעלה, צעירים עד לגיל הנ"ל המבקשים להמתין לניסוי של צעירים בגילים – יש להם על מה לסמוך. עכ"ד. וכן ראיתי שכן הוא דעת כ"ק מרן האדמו"ר מבעזלא שליט"א, עוד בענין זה ראה בגליון שמעתתא עמיקתא גליון מס' ת"ס מה שהעלה בזה, ולא זכר דברי הפוסקים שיש חיוב להתחסן וכו'.

ועוד נתפרסם דעת מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א ששאלו אותו אם צריכים להתחסן, וענה שצריכים, ובירך את כל המתחסנים, וכן כבר התחסנו הרבה מגדולי ישראל. ועוד בדעת מרן שר התורה שליט"א כתב לן תלמידו הגרש"ב גנוט שליט"א בזה"ל: דעת מרן רבינו שר התורה שליט"א להתחסן. שאלתי אמש את רבינו שליט"א על ת"ח ממודיעין עילית, הגר"מ טורעצקי שליט"א, שהוא בן 75, ושאל האם להתחסן, ומרן שליט"א הורה שיתחסן. כך מורה רבינו שליט"א לכל השואלים. (וכמובן שלא מדובר באנשים שהרופאים לא ממליצים שיתחסנו) עכ"ל.

וראיתי עתה עוד בעלון לבית התורני (משפטים תשפ"א) כתב סיפר רבי ישעיהו כהן שליט"א נכדו חביבו של הרב שטינמן זצ"ל, שלפני מספר שנים שאלו את מרן זצ"ל אודות חיסון מסוים אם יש לעשותו והשיב בזה"ל מילה במילה: הפוסקים שלנו בענייני רפואה זה ד"ר פלוז'ניק וד"ר הרט, ופירר יותר מהם, ורבי חיים קניבסקי מעל כולם עכ"ל, ומכיון שכל הנ"ל אומרים פה אחד שיש לקחת את חיסוני הקורונה יש לנו

פסק ברור ממרן זצ"ל לקחת את חיסוני הקורונה. וכלשונו של רח"ק זה פק"נ וצריך לקחת. עכ"ד.

וכן עתה הראוני תשובת מרן הראשון לציון הגר"י יוסף שליט"א מתאריך ה' טבת תשפ"א שכתב בזה"ל: הנני פונה בזה אל אחינו בני ישראל בארץ הקודש להישמע להוראת הרופאים כמו שנאמר בתורה ורפא ירפא מכאן שניתנה רשות לרופא, ונאמר וחי בהם ודרשו רבותינו בתלמוד וחי בהם ולא שימות בהם, ועוד נאמר ונשמרתם מאוד לנפשותיכם, לפיכך לאחר שהתבשרנו וגבר עלינו של השי"ת ונמצא חיסון המונע הידבקות בנגיף הקורונה ועשו את על הנסיונות הנדרשים, והממוחים אומרים שהחיסון אכן מועיל לעצירת המגיפה ואין בו סכנה, אשר ע"כ על כל אחד ואחד להתחסן כפי הוראות הרופאים בלא להתמהמה ובכך למנוע סכנה מעצמו ומאחרים עכ"ל. אלא דבעיקר דבריו כתבתי לשאול אותו האם כוונתו גם לצעירים או דוקא למבוגרים, ולא זכיתי למענה.

ומ"מ אצרך בזה תשובת הראש"ל הגר"י יוסף שליט"א כפי שענה בפינת ההלכה פ' ויגש וז"ל: נאמר בתורה (דברים ד טו) "ונשמרתם מאוד לנפשותיכם", ומפורש בגמרא (ברכות לב ע"ב) שהוא גם אזהרה על שמירת הגוף, שצריך האדם להזהר מאד שלא יביא עצמו לידי סכנה (העמק דבר, דברים שם. וראה 'פלא יועץ', ערך שמירה). עוד נאמר בתורה (ויקרא יח ה): "ושמרתם את חוקתי ואת משפטי אשר יעשה אתם האדם וחי בהם אני ה'", ודרשו בגמרא (יומא פה ע"ב): 'וחי בהם' – "ולא שימות בהם", שאין משפטי התורה אלא דרך של חיים (רמב"ם הל' שבת פ"ב ה"ג). האדם החי יכול לעשות רצון הבורא יתברך, ולקיים מצוותיו. להניח תפילין, להתעטף בציצית, ללמוד תורה ולגמול חסדים. אך משמת, שוב אינו יכול לקיים מצוות ולעסוק בתורה, ובגמרא (שבת ל ע"א, שם קנא ע"ב, נדה סא ע"ב) דרשו על הכתוב (תהלים פח ו) 'במתים חפשי' – "כיון שמת אדם, נעשה חופשי מן התורה ומן המצוות". "לא המתים יהללו י-ה ולא כל יורדי דומה" (תהלים קטו יז), ולכן צריך האדם לעשות השתדלות שיכול לחיות עוד ועוד, כדי לעשות רצון הבורא.

עוד נאמר בתורה (שמות כא יט): "ורפא ירפא", ולמדו בגמרא (ברכות ס ע"א, בבא קמא פה ע"א): "מכאן שניתנה רשות לרופא לרפאות". וכתב הש"ך (יו"ד סי' שלו סק"א) שהרופא רשאי לרפא גם כאשר יש חשש שמא הוא יזיק, שלא ימנע הרופא מלטפל ויאמר: מה לי ולצער הזה, שמא אטעה ונמצאתי הורג בשגגה. לכן באה התורה ואומרת "ורפא ירפא", למרות הסיכון המועט שבטיפול, יש לרופא רשות לרפאות.

לפני מאתיים עשרים וחמש שנה, כאשר המציאו לראשונה את החיסונים נגד אבעבועות הרוח, היו ילדים מסוימים שהחיסון לא רק שלא השפיע עליהם לטובה, אלא אדרבה, הזיק להם. ומצינו בגמרא (נדה ל ע"ב) שלא כל גוף מקבל תרופה, ופעמים יתכן שיכול להזיק. החיסונים שפותחו לכל מיני מחלות, נעשו עבור הרבים כדי לדכא את המחלה משורשה. בתפארת ישראל על המשניות (יומא פרק ח, בועז אות ג) שחי באותה תקופה לפני כ-225 שנה, כתב שאף שבחיסון יש סכנה מסוימת, כי יש מיעוט שמתו

ריב — גם אני אודך

על ידי קבלת החיסון, אבל כיון שבמניעת החיסון הסכנה גדולה יותר לאין ערוך, על כן יש להתחסן. הוא דיבר על היתר החיסון נגד אבעבועות רוח, אף שאחד מאלף מת מחמת כך, מכל מקום במניעת קבלת החיסון אם יתהוו בו אבעבועות רוח הטבעיים, הרי שהסכנה למות גדולה וקרובה הרבה יותר, ולכן רשאי להתחסן ולהכניס את עצמו בסכנה-רחוקה כדי להציל את עצמו מסכנה-קרובה.

התפארת ישראל הביא לכך ראיה מהבית יוסף (חו"מ ס"ס תכו) בשם הגהות מיימוניות בשם הירושלמי (תרומות פ"ח) שחייב אדם להכניס עצמו לספק-סכנה כדי להציל את חבריו מסכנה-ודאית, והוסיף שהרי אף ברואה את חבריו טובע בים, והוא יודע לשחות ולהצילו, חייב להיכנס ולהצילו, אף שאינו מוחלט בודאות שיטבע אם לא יצילו הוא, כי אפשר שינצל ממשוהו אחר. ואם להציל את חבריו יש חיוב להכניס עצמו בספק-סכנה, מכל-שכן שתהיה רשות בידו להציל את גוף עצמו על-ידי הכניסו את עצמו בספק-סכנה, וכל-שכן בספק רחוק של סכנה.

הסמ"ע (חו"מ סימן תכו שם) העיר שמרן השולחן ערוך והרמ"א השמיטו דין זה שחייב אדם להכניס עצמו לספק-סכנה כדי להציל את חבריו מסכנה-ודאית, לפי שגדולי הפוסקים, הרי"ף הרא"ש והרמב"ם והטור, השמיטו דברי הירושלמי. ובתפארת ישראל ביאר שסוברים הם כדברי רבי יוסי שאמר (נדרים פ ע"ב, בבא מציעא סב ע"א) "חייך קודמים לחיי חבריך". אך כאמור, כל זה כדי להציל חבריו, משא"כ בהצלת גוף עצמו. אמנם כתב בתפארת ישראל שגם בזה אין חיוב הוא, מכל מקום רשאי הוא להכניס עצמו בסכנה-רחוקה כדי להציל עצמו מסכנה-קרובה.

אולם הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל בשו"ת מנחת שלמה (ח"ב סי' כט אות ד) הביא משו"ת רבי עקיבא איגר (מהדו"ק סי' ס) בגדר של סכנה, שכל שיש כאב וצער הרבה, ואפשר על צד הריחוק אחת מני אלף שיצמח מזה סכנה, אף שאין אנו דנים אותו כעת בכלל סכנה, או ספק סכנה, מכל מקום כיון שיש צד אפשרות לבא לזה, הרי זה נקרא בלשון סכנה. וכיוצא בזה כתב בחזון איש (אהלות סי' כב ס"ק לב) שבזמן שהדבר מצוי ומתריעים עליו, אף שאין חולה לפנינו, משום חולי המהלכת הרי הוא בכלל אויבים שצרו על עיר הסמוכה לספר, ומחללים שבת עבור זה. והוסיף הגרשז"א זצ"ל לענין עיקר הדבר מה נקרא ספק-פיקוח-נפש ומה לא, ועד איפה הוא הגבול, כי מצד הסברא נראה דכל שדרך רוב בני אדם לברוח מזה כבורח מפני הסכנה, הרי זה נחשב כספק פיקוח נפש, וקרינן ביה בכהאי גוונא 'וחי בהם' - ולא שימות בהם. אבל אם אין רוב בני אדם נבהלים ומפחדים מזה, אין זה חשיב סכנה.

והביא קצת דוגמא לכך מהרכבת [זריקת] אבעבועות לילדים, אף שמצד הדין אפשר שצריך באמת להזדרז ולעשותו בהקדם האפשרי, אם הרופא אומר שכבר הגיע הזמן לעשותו, אך אף-על-פי-כן אין עושים אותם בבהילות ובזריזות, ואינו זקוק לטיפול באופן מיידי, מהרגע להרגע, ולפיכך אף אם באמת יש בזה קצת סכנה, הריהו כפי שאמרו חז"ל דהאידינא 'שומר פתאים ה', וחלילה לחלל שבת עבור כך, משא"כ אם אחד נמצא במקום כזה שיודע ברור שאם לא יזריק עכשיו את האבעבועות בשבת יצטרך

לחכות זמן רב של ד' או ה' שנים, כיון שבזמן מרובה כזה ודאי נבהלים ומפחדים לשהות, אפשר דבזה שפיר חשיב כפיקוח-נפש ודוחה שבת, אך בלאו הכי, לא.

על-כל-פנים מבואר לעניינינו שכאשר הציבור מקבל את החיסון וסבור שאם לא יקבלו את החיסון הרי הוא ספק-סכנה, ובאופנים חריגים ביותר, כאמור, אף יהא מותר לחלל את השבת לצורך כך, מכל-שכן שצריך לקבל את החיסון בימי החול. וכאשר אין צריך לחלל את השבת עבור החיסון, ועושים כן בימי החול, כיון שהרופאים מתרעים שאם לא יקבלו את החיסון, תחריף המגיפה, יש לקבל את החיסון, על-אף הסיכון-הקטן-מאד שאולי יש בו.

מי שגילה את החיסון, לפני מאתיים עשרים וחמש שנה, היה חוקר ורופא אנגלי, אדוארד ג'נר. הוא פיתח את החיסון נגד האבעבועות השחורות, ואז עלתה השאלה על שולחנם של גדולי ישראל, האם לקבל את החיסון או לא. ובתפארת ישראל (אבות פ"ג, בועז אות א) הביא דברי חז"ל (סנהדרין קה"ע"א, רמב"ם הל' מלכים פ"ח ה"ה) שחסידי אומות העולם יש להם חלק לעולם הבא, וציין כמה שהטיבו ביותר לכל באי עולם, ביניהם מנה את "החסיד יענער" שהמציא את החיסון, שעל ידו ניצולים כמה רבבות בני אדם מחולי וממיתה וממומין, ובדין הוא שיטול שכרו לעולם הבא.

אחד מרבני הזמן באותם ימים, רבי אברהם האמבורג, שהיה רב בלונדון, פרסם ספר שלם 'עלה תרופה' העוסק בשאלה אם להתחסן, ולקט תשובות מרבני זמנו, וכולם כאחד ענו ואמרו שיש לקבל החיסון, אף שבזמנם ידעו שיש איזה מיעוט קטן של אנשים שאכן ניזוקו מחמת חיסון זה, אף-על-פי-כן הולכים אחרי הרוב הגדול.

בשו"ת זרע אמת – להגאון רבי ישמעאל הכהן, מגדולי הפוסקים באותו דור (ח"ב סי' לב) התכתב בשאלה זו עם חכם אחד, רבי חיים יהודה גירון. השואל פקפק אם מותר לקחת את החיסון, מחמת סכנה רחוקה, והגאון הזרע אמת השיב בארוכה שאילולי החיסון שעושים המומחים הסכנה גדולה לאין ערוך מהסכנה שעל ידי החיסון. ובספר זבחי צדק - להגאון רבי עבדאללה סומך, לפני כ-140 שנה (יו"ד סי' קטז) הביא דברי הזרע אמת, וכתב לעומתו, אנו בדין תהילות לא-ל יתברך יש לנו רופאים מומחים שעושים הזריקה ולא ניזוק אדם מעולם, וכן מעשים בכל יום. ובכף החיים (יו"ד סי' קטז אות ס) כתב שעתה נתחכמו הרופאים יותר שעושים זריקה על-ידי מחט ביד הילדים ובכך אין יותר חולי האבעבועות. וכן כתב הגאון רבי חיים פלאג' בספרו תוכחת חיים (פרשת ויצא בד"ה ומ"מ אם יצטרך), שראוי לקבל את החיסון.

וכל זאת אף שבימיהם היו ניזוקים יותר מחמת החיסון, אך היה זה רק מיעוטא-דמיעוטא, ולולי החיסון היו מתים יותר, ולכן הורו לקבל החיסון. אם כן מכל-שכן בזמנינו אנו, קל-וחומר שהחיסונים בטוחים יותר לאין ערוך ממה שהיה בימי קדם, ולכן נראה שעל-פי הלכה, כל שהרופא אומר לקבל החיסון, לא רק 'רשאי' אלא 'צריך' לקבל החיסון, כדי למנוע המחלה, שלא יחלה הוא ולא ידביק אחרים. ואף איש צעיר אשר רובם אינם נפגעים מכך, מכל מקום אם יחלה הרי יכול הדבר לפגוע

באנשים מבוגרים ובעלי מחלות רקע, ולגרום לידי סכנה ח"ו. לפיכך, כיון שעל הרוב הגדול אין כל סכנה בחיסון, ואולי רק מיעוטא-דמיעוטא, ההלכה מחייבת לקבל את החיסון. יהי רצון שהקב"ה ישלח רפואה שלימה לכל חולי עמו ישראל, ולבריאם הקב"ה יתמיד בריאותם, וימנע מגיפה מנחלתינו ונשמע בשורות טובות, אמן ואמן. עכ"ל הגר"י יוסף שליט"א.

וכן ראה עוד בקונטרס חוסן ישועות תשובות בעניני החיסונים מאת מרן הגר"י זילברשטיין שליט"א, (עמ' ז), כתב מרן הגר"ז לאחר שהביא תשובות הפוסקים דיש חיוב להתחסן, כתב, כלומר מחלה כזאת שמתריעים עליה אף שאי חולה לפנינו זה חשובה סכנה, וזה בכלל מגיפה, וא"כ כ"ש בענינינו כאשר אין צריך לחלל שבת על חיסון ומ"מ כיון שהרופאים מתריעים שאם לא יקבלו את החיסון הרי המחלה תהיה מגיפה, צריך לקבל את החיסון על אף הסיכון הקטן מאוד שיש בחיסון עכ"ד. וראה שם עוד שנשאל מרן הגר"י הרי סו"ס החיסון הוא חדש ומי אמר שיש לסמוך ע"ז, והשיב ע"ז מרן הגר"י שרי בשו"ע יו"ד סימן שלו ס"א נפסק שנתנה התורה רשות לרפוא לרפאות ומצוה היא בכלל פיקוח נפש וכו', והביא מש"כ בערוך השולחן (שם ס"ב) שהרי האידנא אין לנו בי"ד של רבנים שעוסקים בחכמת רפואה ולכן צריך להיות מוסמך מהממשלה שיש לו רשות ליתן ולרפאות חולים יעו"ש, וסמך שם דברי גמ' בגיטין דף י' ע"ב ערכאות לא מרעי נפשיהו, וא"כ ה"ה בנ"ד, ולכן כתב שם, שלכן החיסונים אלו נקראים שיש להם אישור בי"ד ולכן להם יש לשמוע והרי זה כאילו בי"ד אמרו שיש להתחסן, וכתב שם שאף שיש טוענים שאחוז הסיכון ממחלת הקורונה הוא לא כ"כ גבוה ואינו מצדיק להיכנס לסיכון העלול להיווצר עקב חיסון, והשיב, שכדי לבדוק אם סיכון מהקורונה גבו לא מספיק למנות את מספר המתים מהמגיפה אלא צריך למנות גם את מספר החולים שהיו בסכנה ונתרפאו, והביא מש"כ בהגהות מיימוניות (שביתת העשור פ"ב) שלגבי אכילה ביו"כ אין צריך לחוש שמא ימות אלא גם אם יסתכן מאכילין אותו יעו"ש, וכמו שכתב בשו"ע או"ח סימן תריח ס"א. וכתב שם, שכיון שברחבי העולם היו מליונים שחלו ונסתכנו גם אם נתרפאו מכל מקום מחלה זו נחשבת לממחלה שגורמת סכנה למליוני בני אדם ומתסבר שגם אם החיסון יש בו סיכון אבל בודאי שאין הסיכון של החיסון כ"כ גדול כמו הסיכון מהמחלה עצמה א"כ הממשלות לא היה מאשררות כזה דבר, וא"כ זה כלול במה שאמר תור ורפא ירפא, שחולה יקח תרופה למחלתו למרות שיש בה קצת סיכון.

ועוד שאל שהרי למה אדם בריא יקח חיסון הרי סו"ס הוא אדם בריא ולמה שיכניס את עצמו למצב סכנה, והשיב שי"ל שהמצב כהיום שהסיכוי שיחלה ויתכן גדול בהרבה מהחשש שינזק מהחיסון לכן צריך לשמוע לממשלות שיש להם רשות בי"ד והם טוענים שהסיכון מזרעי והסיכון של המחלה גדולה בהרבה, וא"כ י"ל שלכן צריך להתחסן.

אולם לענ"ד י"ל דהרי כל מה ששייך להתחסן כל מי שזה יקרה לו סכנה אבל מי שלא יגרם לו סכנה א"כ אינו חייב להכניס את עצמו לכלל סכנה.

אלא די"ל טעם אחר דיש חיוב להחתסן כך שלא ידביק אחרים שלא יביא אחרים לידי סכנה.

עוד בכל ענין זה ראיתי שכתב הגאון רבי יצחק ישעי' ווייס שליט"א בגליון נוח ההיכל מס' 556 שכתב בענין חובת חובת ההתחסנות ודין זריזים מקדימין, שכתב להביא מש"כ בשערי תשובה לרבינו יונה (א ב) שהביא משל למה שמובא בחז"ל וכע"ז בילקוט שמעוני (איוב תתקו) משל לכת של לסטים שחבשם המלך בבית האסורים, וחתרו מחתרת פרצו ויעבורו ונשאר אחד מהם, בא שר בית הסוהר, ראה מחתרת התורה, והאיש ההוא עודנו עצור, ויך אותו במטהו אמר לו קשה יום הלא המחתרת חתורה לפניך, ואיך לא מהרת המלט על נפשך, וכתב שם להאריך בכ"ז וכתב להביא דברי הפוסקים אף אם מת אחד מני אלף וכתב שכאן אף אחד לא מת מהחיסון.

והוסיף שם, וראיתי מי שפירסם כעת כרוז ברחובות ובשווקים וכתב מאז שלקחו החיסונים כבר כמה שבועות ונתוודענו למקרים רבים ומבהילים של אנשים שלקחו החיסונים וניזוקו מאד לאחר מכן, ויש שגם מתו רח"ל אף שהיו בריאים קודם לכן, וגם הראו לנו מה שחברת החיסונים עצמה הראתה שיש הרבה תופעות לוואי חמורות ביותר שעלולות לקרות וכו' כעת אנו רואים בעליל שהנזק רב מאוד בתקופה קצרה כזו, וכתב שאף שרובא דבני אדם לא ניזוקו וכו' רבים רבים ניזוקו, וא"א ללמוד מהוראת הגדולים שהיתה קודם החיסונים הוראה כהיום שהיא אחר החיסונים והנזקים הרבים שרואים אצל המתחסנים או שעכ"פ חוששין ורגלים לדבר שבאו בהן, והביאו מספר הברית, והעיר ע"ז שחבל שהסתמך רק על דברי ספר הברית שאינו ספר הלכתי, ומתעלם מדברי ספרי הפוסקים נודעים שנתקבלו בכל תפוצות ישראל. וסיים שם שבזכות הציות לדברי צדיקי וגדולי השור שליט"א יסיר השי"ת מעל כל עמו ישראל את הצרה הזאת.

והגר"צ הלוי וואזנר שליט"א בנו של מרן בעל השבט הלוי זצוק"ל, אב"ד שבט הלוי ב"ש, ששאלתיו בענין החיסונים, כתב לי בהאי ענינא בזה"ל: ע"ד ספק רבים, אם ראוי ונכון לקחת ולקבל החיסונים כנגד מחלת – ומגיפת הקרונה רח"ל.

תשובה: יפה נסתפקו הציבור ישראל קדושים בזה, וכהכלל שאמרו חכז"ל, "איזהו חכם הרואה את הנולד", ולנו אחב"י עבדי ה', אין לנו להתנהג בכל מעשינו, רק הנכון עפ"י אמונת השי"ת וכדברי הרמב"ן הידועים המובאים להלן, ולפשוטי עם לכה"פ עפ"י דעת תורה – וחכמי ישראל, הלא המה בעלי הטושו"ע, ולא עפ"י הוראות הרחוקים מדעת תורה וכ"ש שלא עפ"י הנחת והוראת הפוקרים ומבזים דעת תורה, וכ"ש שלא עפ"י הוראות ומנגי האומות וגויי הארץ.

(א) רשות לרופא לרפאות רק מכות ופצעים שיראו בחוץ, עצם הספק אינו פשוט כלל וכלל, לא מיבעיא לדעת הראשונים האוסרים כל רפואה פנימית, בראשם האבן עזרא הידוע (משפטים פרק כא יט), שם כתב בזה"ל, ורפא ירפא לאות שנתן רשות לרופאים לרפא המכות והפצעים שיראו בחוץ, רק כל חלי שהוא בפנים בגוף ביד השם לרפאתו, וכן כתוב, כי הוא "יכאיב ויחבש" עכ"ל.

וכעין זה ממש כתב הרבינו בחיי שם, וז"ל, ומה שארז"ל (ב"ק פה א) "ורפא ירפא", מכאן שנתנה רשות לרופא לרפאות, לא אמרו אלא במכה שבחוץ, אבל חולי מבפנים אין זה תלוי ביד הרופא - אלא ביד הרופא כל בשר (איוב יב, י) "אשר בידו נפש כל חי" עכ"ל.

ב החולה אסור לבקש רפואה רק באין ברירה, וגדולה מזו כבר נלמד מדברי קודש של הרמב"ן (בחקותי פרק כו פסוק יא), שכל עצם ההליכה ולהעזר ברופאים דיעבד הוא, וז"ל, והכלל כי בהיות ישראל שלמים והם רבים, לא יתנהג ענינם בטבע כלל, לא בגופם - ולא בארצם - לא בכללם - ולא ביחיד מהם, כי יברך השם לחמם ומימם, "ויסיר מחלה מקרבם, עד שלא יצטרכו לרופא ולהשתמר בדרך מדרכי הרפואות כלל", כמו שאמר (שמות טו כו) כי אני ה' רופאך. וכן היו הצדיקים עושים בזמן הנבואה, וכו', ואמר הכתוב (דהי"ב טז יב) גם בחליו לא דרש את ה' כי ברופאים וכו', אין האשם רק בעבור שלא דרש השם. אבל הוא כאשר יאמר אדם, לא אכל פלוני מצה בחג המצות כי אם חמץ.

אבל הדורש השם בנביא לא ידרוש ברופאים, "ומה חלק לרופאים בבית עושי רצון השם", אחר שהבטיח וברך את לחמך ואת מימך, והסירותי מחלה מקרבך, והרופאים אין מעשיהם רק על המאכל והמשקה להזהיר ממנו ולצוות עליו.

וזו היא כונתם באמרם (שם) ורפא ירפא, מכאן "שנתנה רשות לרופא לרפאות, לא אמרו שנתנה רשות לחולה להתרפאות", אלא כיון שחלה החולה ובא להתרפאות, כי נהג ברפואות והוא לא היה מעדת השם שחלקם בחיים, אין לרופא לאסור עצמו מרפואתו, לא מפני חשש שמא ימות בידו, אחרי שהוא בקי במלאכה ההיא, ועל כן האנשים הנציים שהכו זה את זה באבן או באגרוף (שמות כא יח) יש על המכה תשלומי הרפואה, כי התורה לא תסמוך דיניה על הנסים וכו', "אבל ברצות השם דרכי איש אין לו עסק ברופאים" עכ"ל.

ג באברים הפנימיים ידונו בספק השקול וזהירות ז"ל הפלתי (הלכות נדה סימן קפח ס"ק ה) ולמ"ד דיש לסמוך ארופאים, צ"ל או דרופאים בעצמן לא החליטו הדבר, היותו מכה בבירור במעי האשה, וכנודע בכל מחקרי הרופאים שאין בהם דבר ברור וכו', רק לפי שכלם ומראה עין ישפטו, ולכך אמרו חז"ל (קדושין פב.) טוב שברופאים לגיהנם, אף [ש]נאמר בתורה (שמות כא, יט) ורפא ירפא מלמד שנתנה רשות לרופא [לרפאות] אבל התורה דברה ממכות חוץ באבר, שבר יד או פצע וחבורה, שזה מוחש והרופא יורד עד תכליתו, משא"כ "בחולי באברים פנימים, שאין עין רופא שולט בו, בזה ידונו כפי שכלם וכמדומה, ובספק שקול וכדומה, עד כי רבים חללים הפילו ועצומים כל הרוגיהם, כי לדברים כאלה "צריך ישוב הדעת ומתון, וכהנה תנאים רבים לבל ישגה ח"ו, ונפש הוא חובל וכו', וזה פשוט וברור", עכ"ל.

ד "**הרנטגן** וצילומי השיקוף למיניהם מוגבלים" והנה כמה תודה שיר ושבח חייבים אנו לבוראינו ית' שנתן לנו מתנת שמים כמו זו, שזה כבר עשרות בשנים, שגם הנעשה בתוך גופו של אדם מכף רגלו ועד ראשו נראה לרופאים כיום בהיר, ולא עוד

אלא שעניין זה משתפר מיום ליום, אילו פינו מלא שירה כים אין אנחנו מספיקים להודות על אחת מאלף אלפי ורבבות של הצלות נפשות בגינם, ובפרט הנוגע לעוברים שבמעיי אמם וכדו', מי מילל ומי פילל לפני מאה שנה שנזכה ונקבל מתנות שמים מועילות כמו אלו, אבל מכאן עד לקבוע דברים ומסקנות על דברים שאינם נראים לא בחוש ולא בתמונה וכדו' הלא הוא המגיפה הנוראה שנפל על דורינו ואנ"ש רח"ל, המרחק רב, ואם כי בודאי עלינו לעשות ולהשמע ולהמנע מכל הנוגע להתפשטות ומאידיך להתרחק ממנה, אבל לקבוע מסקנות על דברים שאף הרופאים הגדולי והמומחים מודים שהם אובדי עצות וכדברי הפלתי הנ"ל המרחק רב

וגדולה מזו כבר כתבנו תשו' מעין זה אף בדבר שאינו נוגע לסכנה, וכמו שהעתיק אאמורז"ל תשובתינו, בשבה"ל (ח"ד יו"ד סי' קיג) שם כתבנו שאפילו בעניי רפואה הנוגעים לחציצה שעל הגוף, אין לסמוך על הרופאים רק אחרי נסיון ובדיקה בעצמו, עיי"ש היטב.

ה) הוראת הטור ובעלי השו"ע איברא הלכה ולמעשה, אף שאנו אין לנו להכחיש, שלדעת ר"ה הותר הרפואה לרופאים גם באברים הפנימיים, מ"מ כבר העתיקו הטור והב"י והובא כהלכה פסוקה במחבר (יו"ד שלו ס"א) בשמו של הרמב"ן בספר תורת האדם, אשר הציב שני תנאים מקדימים שאין ב"ד מרשין לרופא בזה, א) רק למי שהוא בקי, "וידוע בחכמה ומלאכה", ב) שאין שם גדול הימנו, שאם לא כן, הרי זה שופך דמים, עיין בלשון הטור והלבוש ששנו שני תנאים אלו פעמיים.

תבנא לדינא - מעתה לאור כל האמור, ובפרט מאחר שגם הרבה רופאים ורבנים ביניהם גם אנשי שם ומדע - ויודעי דבר המתנגדים לחיסונים, אין לנו אלא להיות מתון ולחוש לכלל הדוע בכל התורה, ספק נפשות לחומרא - די לנו לחוש לכלל זה, בכדי להציל אפילו נפש אחת - כ"ש רבים, אין בדינו אלא להמתין להוראת שמים ולסייעתא דשמיא, בהם ימים ידברו - והנסיגות על גופות שאר עמי הארץ ידברו, וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עלינו, ואנו לעת עתה אין לנו הרשות להתחסן, זכור ואל תשכח, סוף סוף חכז"ל דייקו ואמרו מכאן שניתנה "הרשות לרופאים לרפאות" - "לרפאות - ולא לנסות", לעת עתה שב ואל תעשה עדיף, ולשומעים יונעם בהיותם מקיימים בעצמם מאמר - ומעשה רב של נעים זמירות ישראל לימדנו, "אברך את ה' אשר יעצני" דהיינו, שויתי ה' לנגדי תמיד וכו', - ועי"ז, יקויים בנו, "לכן שמח ליבי - אף בשרי ישכון לבטח - לא תתן חסידיך לראות שחת"א כי"ר. עכ"ד של הגרב"צ הלוי וואזנר שליט"א.

אולם למעשה י"ל לדינא דהרי התחסנו שלושה מליון וחצי איש ולא קרה כלום, חוץ משנים וכו', ועודד דהפוסקים התירו אפ' שאחד מאלף מת, ולכן אין זה ענין לומר שאנחנו לא חייבים להתנסות, ועוד בגדרי ורפא ירפא, בגמ' בב"ק דף פה ע"א איתא, דתניא דבי ר' ישמעאל אומר ורפא ירפא, מכאן שניתן רשות לרופא לרפאות, רב פפא משמיה דרבא משמיה דרבא אומר אמר קרא ורפא ירפא ליתן רפואה במקום נזק וכו' יעו"ש.

אולם נודע מש"כ ברמב"ן בפ' בחוקתי (ויקרא כו יא) שהליכת לרופאים יש בה משום חסרון אמונה וביטחון בהשי"ת, כי מה חלק לרופאים בבית עושי רצון ה'. יעו"ש, אלא די"ל דכל דבריו הם רק לבעלי בטחון מופלג ביותר.

וז"ל הרמב"ן: והכלל כי בהיות ישראל שלמים והם רבים לא יתנהג ענינם בטבע כלל לא בגופם ולא בארצם לא בכללם ולא ביחיד מהם כי יברך השם לחמם ומימם ויסיר מחלה מקרבם עד שלא יצטרכו לרופא ולהשתמר בדדך מדרכי הרפואות כלל כמו שאמר (שמות טו כו) כי אני ה' רופאך וכן היו הצדיקים עושים בזמן הנבואה גם כי יקרה עון שיחלו לא ידרשו ברופאים רק בנביאים כענין חזקיהו בחלותו (מ"ב כב ג) ואמר הכתוב (דה"ב טז יב) גם בחליו לא דרש את ה' כי ברופאים ואילו היה דבר הרופאים נהוג בהם מה טעם שיזכיר הרופאים אין האשם רק בעבור שלא דרש השם אבל הוא כאשר יאמר אדם לא אכל פלוני מצה בחג המצות כי אם חמץ.

אבל הדורש השם בנביא לא ידרוש ברופאים ומה חלק לרופאים בבית עושי רצון השם אחר שהבטיח וברך את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה מקרבך והרופאים אין מעשיהם רק על המאכל והמשקה להזהיר ממנו ולצוות עליו.

וכבר אמרו (בדכות סד.) כל עשרין ותרתין שנין דמלך רבה רב יוסף אפילו אומנא לביתה לא קרא והמשל להם (במדב"ר ט ג) תרעא דלא פתיח למצותא פתיח לאסיא והוא מאמרם (בדכות ס) שאין דרכם של בני אדם ברפואות אלא שנהגו אילו לא היה רכבם ברפואות יחלה האדם כפי אשר יהיה עליו עונש חטאו ויתרפא ברצון ה' אבל הם נהגו ברפואות והשם ההניחם למקרי הטבעים עכ"ל, אולם למעשה מוכח משפ"ד שבני ישראל שלמים והם רבים יעו"ש כדמוכח שם בפסוק.

וכתב בחכמת אדם (כלל קנא סעיף כה) וז"ל: אילו לא נתנה התורה רשות לרפואות כדכתיב ורפא ירפא היה אסור לנו להתרפאות שהרי ההולך בדרכי התורה לא יגיע לו שום מקרה ממקרי הזמן וכו' וכתיב עין ה' אל יראיו שהוא ברחמיו משגיח תמיד עליהם, והמושגח ממנו יתברך ודאי שאין מגיע לו שום נזק, וזהו שאמרו חז"ל אין מזל לישראל רצה לומר שאין מונהגים על פי מזל אלא ע"י יתברך, אך כשאדם אינו מתנהג ומודבק בו יתברך אזי נשאר תחת המזל, אבל ביד האדם לשנות המזל, והקב"ה יודע מחשבות אדם כי לא יהיו תחת סוג זה מעין ה' אל יראיו, וברא בעולמו עשבים ואילנות וכיו"ב ששיהיה בהם הטבע להתרפאות בהן, ונתן לנו רשות להתרפאות בהן להועיל על פי הטבע עכ"ד.

אולם דעת הרמב"ם בפירוש המשניות (פסחים נו.) כל הא דתנן שגגו חזקיהו ספר הרפואות, כתב לדחות מי שביאר שגגו כאשר ראה שבני אדם אינו סומכים על השי"ת אלא על רפואת הספר משום שכשם שאדם רהעב ישיבע רעבונו בלחם ויסיר ממנו הרעב ולא יהא נושא מאלוקיו וכאשר נודה לה' בעת האכילה שהמציא לי מה שישביע אותי כן אודה לו שהמציא לי רפואה וירפא חולי כשאתרפא ממנו עכ"ד, ומוכח שהשימוש לחולה בדרכי הרפואה שרי, וראה עוד בדברי מרן החזו"א זל"ה באמונה ובטחון (פ"ה ה'). ע"ש.

ובחובת הלבבות (שער הבטחון פ"ד) שאין זה סתירה לבטחון בהשי"ת לעשות השתלذות ולשאול ברופאים אבל הבטחון הוא שיאמין שכל זה רק הסיבה אבל עיקר הרפואה היא מהשי"ת. יעו"ש.

וכן כבר נראה בשו"ת הרשב"א (ח"א סימן תיג) שאסור לחסיד שבחסידים לעשות מלאכתן דרך הבטחון רק בדרכו של עולם שלא יאמר אדליק נרי במים או ביין ואסמוך על הנס, וע"כ מוטל לאדם להתעסק ברפואות אם חלו, ואסור לו לסמוך על הנס ואמרו כל הסומך על הנס אין עושין לו נס, ובלבד שיהא ליבו לשמים וידע שאמתת הרפואה ממנו וידרשנו, ולא שיכוין שהכל תלוי בסם הפלוני וברפואת האיש הרופא וכו' יעו"ש.

וגם ראה עוד בדברי הט"ז (יו"ד סימן שלו) שכתב לבאר בדברי הגמ', וז"ל: דגם התורה הסכימה ע"ז שתהיה רפואה ע"פ הטבע, כי ירדה תורה לסוף דעת האדם שלא ייה זכאי כ"כ שתבוא רפואתו ע"י נס מן השמים, וע"כ אין שייך לומר דהאי קרא דורפא ירפא קמ"ל מצוה, דאלו האדם זכאי אינו צריך לכך, ואדרבה היה צריך דוקא רפואה ע"י שמים אלא דלפי דרכו של אדם רשות הוא לו וכו' יעו"ש.

ראה עוד בברכ"י יו"ד סימן שלו סק"ב שכתב שבזמן הזה אין לסמוך על הנס והחולה חייב ללכת לרופא כפי הנהוג ואם נמנע מזה הרי הוא קרוב לחטא. וז"ל: ונראה דהאדינא אין לסמוך על הנס וחייב החולה, להתנהג כדרך העולם לקרוא רופא שירפאנו ולא כל כמיניה לשנות סוגיין דעלמא ולומר כי הוא גדול מכמה חסידי הדורות שנתרפאו על ידי רופאים וכמעט איסור יש בדבר אי משום יוהרא, ואי משום לסמוך אניסא במקום סכנה ולהזכיר עוונותיו בשעת חוליו, אמנם ינהוג כדרכן של בני אדם ואורח כל ארעא ולהתרפאות ע"י רופא, ולבו בל עמו רק ידבק בקונו למתקף ברחמי בכל לב ובו יבטח דוקא עכ"ד. ויעו"ש עוד מה שהביא שכתב בספר שבט יהודה למרה"י עיאש שאדם כזה קרוב הוא להיות פושע בעצמו ועתיד ליתן את הדין דכמו שצריך האדם לשמור עצמו מחוס או מהוקר וממקרי העולם המתהווים בכל שעה וזה שאינו שומר עצמו ונסמך על דבר זה והתברך בלבבו לאמר אם ה' אינו גוזר רע לבוא על האדם לא אתונה אליו רעה דהוא חסיד שוטה דכבר אמרו רז"ח (כתובות ל.) הכל בידי שמים חוץ מצנים ופחים וכן הוא הדין בעניני הרפואות שהשי"ת מסר העולם להתנהג כפי הטבע עכ"ל. וע"ע עוד בס' מעבר יבוק (חלק קרבן תענית פרק ה') כתב בזה"ל: דהמחליא את עצמו מפני היותו רודף אחר תאוותיו ובכלל זה מי שאינו מתשדל ברפואה בכלל חוטאים יחשב, ואם בטל העבודד בסבת החולי גם את דמו מידו ידרושו יעו"ש, וע"ע בשו"ת אבני נזר חו"מ סימן קצג מש"כ לפלפל בדברי האבני נזר מכמה סוגיות בש"ס. וע"ע בדרך שיחה על מה שמצינו שחז"ל שהלכו לרופאים, ראה בנדרים דף מט ע"א ובב"מ דף פה ע"ב יעו"ש.

וראה עוד בדרשות חת"ס (ח"א דף כא) שכתב להקשות על שיטת הרמב"ן דא"כ קשה מאי טעמא מחללים שבת על פיקוח נפש הלא ע"כ עודנו עומד במרדו ולא נתן אל לבו לשוב מעוונותיו, ולא שייך לומר מוטב שיחלל שבת אחת ואל יתחללו שבתות הרבה (שבת קנא ע"ב) ע"ש מש"כ בזה.

וכן ראה מש"כ בקיצור שו"ע (סימן קצב) שהאדם חייב להתנהג בדרך העולם לקרות לרופא שירפאהו וכבר כמה חסידי עולם נתרפאו ע"י רופאים, ומי שמונע את עצמו לקרות לרופא, שתים רעות הנהו עושה, האחת דסור לסמוך על הנס במקום שיש סכנה, ודבר זה גורם שיזכרו עונתיו בשעת חליו, ועוד דהוי יוהרא וגיאאות שסומך על צדקתו שיתרפא בדרך הנס, ויש לו לקרוא להרופא היותר ממוחה ובכל זאת לבו יהא לשמים ויבקש רחמים מאת הרופא הנאמן יתברך שמו ואין בו יבטח לבו עכ"ד. וע"ע בערוך השולחן (סימן שלה) שכתב, שיתן כל אדם אל לבו ובפרט בעת חליו ולא יסמוך על הרופאים לבד כדכתיב באסא (דברי הימים ב' טז יב) וגם בחליו לא דרש את ה' רק ברופאים ויקבל עליו להטיב דרכיו ויחלק צדקה לפי ערכו כדכתיב וצדקה תציל ממות ויבטח בה' כי יקמינו מחליו ורוב חולים לחיים וכו' יעו"ש, וע"ע בזה בשו"ת צי"א ח"ה סימן ה'. וע"ע בס' הליכות עולם (ח"ד עמ' קמז). ובס' פני ירושלים מה שסיכם בזה.

וע"ע בקריינא דאגירתא (ח"ג אגרת ה') שכתב, והנה ודאי מי שיש לו ביטחון באמת לאמיתו ולא יארע לו שום דבר רע עליו ללכת בדרך הביטחון כשיטת הרמב"ן ז"ל אבל רוב בני אדם מצוי בדורנו מי שיש לו בטחון באמת זולת יחידי סגולה מועטים, ובדרך כלל ההנהגה הוא כדעת החובת הלבבות עם ההשתדלות עכ"ל. וראה עוד במכתבים ומאמרים (ח"ד מכתב שלד) כתב בזה"ל: בהזדמנות זו הנני להעירו שע"פ דין מחוייבין לשמוע לכל מה שהרופאים המומחים החליטו לעשות.

וע"ע בשו"ת שבט הלוי (ח"ח סימן רנא יב) שנשאל שם בזה"ל: שאלה, בענין סירוב חולה לטיפול רפואי האם יש כאן דין כופין על המצוות כי מצוה לשמור על הבריאות והחיים מצד החולה ומצות על הרופא לרפאות ואם יש דין כפיה על המצוות על מי חל הכפיה על הרופא או על הבי"ד, ומה הדין בזמננו שע"פ חוק אסור לכפות לחולה בר כושר שיפוט טיפול רפואי, וענה בזה"ל: תשובה, אם מונע עצמו החולה מטיפול רפואי מרוב ביטחון בה' אין בהמנעו ביטול מצוה כאשר יוצא מדברי הרמב"ן (בחוקתי יא) אבל אם עושה כעין אבוד לדעת או מקלות ראש או רוח שטות יראה דהכפיה הוא ע"פ בי"ד לפי הנחת הרופא, כבוד השואל נ"י חזר והשיג עלי ממש"כ הט"ז סימן שלו ביו"ד שחיוב ומצוה לפי מצב אדם אדם סתם אם לא צדיק גמור שכחו לשנות סוגיא דעלמא, אינני חולק ע"ז והוא בכלל דברינו הקצרים, ומש"כ בשם שו"ת צי"א שיש לשכנע גם מי שמונע מטיפול בגלל בטחון, זה נכון לדינא כשאנו רואים שיש ספק פקו"נ לפנינו ומי יודע אם מידת בטחון שלו כ"כ גדול שמוותר לו לוותר על עסק הרפואה שהתירה תורה עכ"ל. וע"ע בשו"ת מנח"א ח"ג סימן סוב ענין רפואה אלטרנטיבי יעו"ש, וע"ע בשו"ת אשר חנן ח"ו חיו"ד סימן מ' מש"כ בענין הסתבך בחולי הנפש האם צריך לילך לרב ת"ח או פסיכולוג לבקש טיפול יעו"ש.

וכן בנ"ד כתב מרן הגר"י זילברשטין שליט"א והו"ד בקונטרס חוסן ישועות (סימן ה') שאמנם גם מי שמרגיש שהוא בבטחון השלם ומרגיש קרוב להשי"ת ושהוא מרפא את חליו גם בלי דרישת ברופאים, אין לו לזלזל בחיסון כי כל תרופה הוא בשביל לרפא את חוליו, אבל החיסון נגד קוורנה, הוא שלא יזיק אחרים וא"כ מה יועיל הבטלון שלו שלא יחלה, אבל הוא נשא של הנגיף הוא עלול להדביק אחרים שעדיין אינם נמצאים

בדרגה הבטחון שלו, והוסיף עוד דהרי כתב התוס' בב"ק דף כז ע"ב בד"ה אמאי שיותר יש לו לשמור של יזיק משלא יזק, ולכן יש לו לקחת את החיסון כדי שלא יזיק את אחרים יעו"ש עוד. [מה שנשאל שם, והוסיף שלכן שאם שאל גדול בישראל והוראה לו לקבל את החיסון אין לו להמנע מחמת שהוא בבטחון זה לא שיקול השיקול האם החיסון הוא בטוח או לא].

ובספר אבן ישראל להגה"צ רבי ישראל מסלאנט זצוק"ל (דרוש ג) כתב דליכא פלוגתא בין רהמב"ן לחובת הלבבות אלא דאיכא ב' דרגות בבטחון וביאר בזה ע"פ דברי הגמ' בברכות דף לה ע"ב ת"ר ואספת דגנך מה ת"ל לפי שנאמר לא ימוש ספר התורה הזה מפיו יכול דברים ככתבן ת"ל ואספת דגנך, הנהג בהן מנהג דרך ארץ דברי ר' ישמעאל ר"ש בן יוחאי אומר וכו' ואמר אביי הרבה עשו כר"י ועלתה בידן כרשב"י ולא עלתה בידן וכו', ובנפש החיים (שער א' פ"ח) כתב לדייק שלא קאמר אביי שהלכה כר"י אלא אמר שהרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידן, והיינו שיש חילוק בין הנהגה הראויה ליחידים כרשב"י, וביאר דבריו שבהנגנה הראויה אצל יחיד הסגולה היא הבטחון של הרמב"ן וכמו שעשה רשב"י במערה אבל לכלל ההמון ראוי לעשות בבטחון של החובת הלבבות דהיינו בבטחון בהשי"ת תוך כדי עשיית מעשים גשמיים יעו"ש. וראה עוד מש"כ בזה בס' מדרגת האדם להסבא מנובהרדוק (דרכי הבטחון פ"ט) יעו"ש.

וראה עוד בספר מאור עינים (פ' חיי שרה) שכתב, שהרי חיות האברים והגידים של האדם חיותם מהתורה הקדושה רמ"ח מצות עשה וש"ה לא תעשה, שבהם נבראו ואם ח"ו פוגם בהם אזי נפגם החיות מהאבר או מהגיד הפרטי ונעשה חולי על אבר זה יעו"ש, וראה עוד בס' מאיר עיני הגולה מכתב לא מכתב החידושי הרי"מ שכתב שאפשר שנכון לסמוך רק על השי"ת ותפילת צדיקים יעו"ש. וע"ע בדגל מחנה אפרים ליקוטים.

ואף שבשו"ת הריב"ש (סימן תמז) כתב, שאין לנו לדון בדיני תורתנו הקדושה ומצותיה ע"פ חכמי הטבע והרפואה שאם נאמין לדבריהם אין תורה מן השמים חלילה כי כן הניחו במופתיהם הכוזבים ואם תדון בדיני טריסות ע"פ חכמי הרפואה שכר הרבה תיטול מן הקבצים כי באמת יהפכו רובם ממוות לחיים ומחיים למוות ויחליפו חי למות, וכו' יעו"ש. מ"מ הרי מכל דברי הפוסקים שהבאנו לעיל לא מוכח הכי.

והנה בכל ענין החיסונים ראיתי שאמר הגר"י רצאבי שליט"א בענין החיסוני, ואלו הם תו"ד: נראה שרוב גדולי הדור בעד החיסונים, וישנם כאלה שמתנגדים, וישנם כאלה השותקים, ויש אומרים 'שב ואל תעשה עדיף', וישנם המתנגדים בתוקף. בדרך כלל הפשקוילים, אלו אנשים שאינם חותמים את השמות שלהם, ואינם אחראים על מה שהם אומרים. וישנם כאלה, שתמיד אומרים ההיפך. מה שיהיה, תמיד הם יגידו 'איפכא מסתברא'. בכל אופן, ישנן דעות קיצוניות לכאן ולכאן. י"א שחייבים, וי"א ההיפך, שהדבר מסוכן. אמנם נראה לי, כי צודק הגר"י זילברשטיין שליט"א, אשר הולך כאן בדרך ממוצעת. הדבר פורסם בחוברת ווי העמודים וחשוקיהם [חוברת מס' 88, טבת התשפ"א]. יתכן שזה לא נועד לפרסום שלממש, ואולי הוא עצמו חזר בו לאחר מכן,

רכב — גם אני אודך

וכפף דעתו לדעת הסוברים שיש לקחת את החיסון. צריך לברר. עכ"פ שם הוא כותב, וזו היא שביל הזהב לעניות דעתי.

הוא כותב כך, מדינות המתקנות שהממשלות מאשרות את החיסון, ורוב הרופאים שמבינים איך החיסון עובד, הם אנשים ישרים והם בעד לקחת את החיסון, למרות שהניסוי נעשה בזמן קצר, לדבריהם יש לקחת את התרופה. אולם אותם האנשים הסוברים שהם לא בסיכון להדבק בקורונה, כיון שהם שמורים היטב, או שהם לא מוגדרים כאנשים בסיכון, ראוי שלא יקחו את החיסון, אלא ימתינו זמן מה, לראות אם אין חשש שהחיסון יגרום למחלות קשות.

כלומר, ישנם אנשים זקנים או חולים, שאצלם ח"ו אם הם יידבקו זאת ממש סכנת נפשות. הרי ידוע מה שאומר התפארת ישראל במסכת יומא [פרק שמיני], שאדם רשאי להיכנס לחשש סכנה, אם בהמשך הוא יגיע לודאי סכנה. 'רשאי', לא שזאת חובה. אנשים שנמצאים במצב מסוכן. אבל ישנם אנשים שהם שמורים, נשמרים לשים מסכה ומתרחקים ולא באים במגע עם הרבה אנשים, הם בריאים, וגם אם ח"ו הם יהיו חולים לא מסתבר שזה יהיה מסוכן, ויש צד שכיון שהדבר הזה לא נבדק היטב הרבה זמן, אולי יתגלו דברים בהמשך שהם ח"ו מסוכנים, אזי עדיף שלא יקחו את החיסון הזה. זאת מסקנתו. הנני מדגיש שוב, שאני רק אומר 'דעת נוטה'. ח"ו לא אומר בזה פסקהלכה. אינני יודע. קטונתי מלהכריע בדברים שיש בהם סכנת נפשות, סיכון לכאן ולכאן. אני רק אומר כיוון, כי נראה פחות או יותר שהדרך הממוצעת הזאת היא שביל הזהב. אבל הדבר מוטל בספק, ושנוי במחלוקת. עכ"ד.

כמו"כ דעת הגרי"ב הלוי וואזנר שליט"א גאב"ד זכרון מאיר, בנו של הגאון רבי חיים מאיר הלוי וואזנר זצ"ל נכדו של מרן השבט הלוי זצ"ל, כתב, שדעת אביו שבחיסון השפעת לא לקחת חיסון וכתב שאם היה לו דעת היה מגלה דעתו שלא לחסן, ושם דחה בכל מיני טענות שאי"ז מגיפה כי לא הולכים בזה ע"פ חולים וכל מיני טענות שלא בפני ההלכת. שיש לפרוכם בקל. ולא ראיתי אף צורך להשיב ע"ד.

וגם הראוני שאמר הרב עובדיה יוסף שליט"א נכדו של מרן הגר"ע יוסף זצ"ל בן הגאון יעקב יוסף זצ"ל אמר במהלך השיעור בבית המדרש חזון יעקב: אני חוזר ב. המצב לא טוב עם החיסונים. הם מעלימים מידע על מה שקורה בשטח. לא להתחסן המצב לא פשוט. זה פוגע בשריר הלב. לאנשים צעירים ובריאים זה פוגע להם בשריר הלב בלי תקנה. לא מצליחים לייצב אותם הרופאים. והם לא מספרים את הנתונים האמיתיים. עכ"ד.

וכן שלחו לי בהאי עניינא מכתב מהגרמ"מ קראפ שליט"א כתב בענין החיסונים מכתב שלם, (ב' שבט תשפ"א) וכתב לענין החיסון: והנה על אודות החיסונים עצמם יצאו הרבה מערערים, גם בין הרופאים והמומחים, באשר החיסון לקורונה נעשה בבהלה ובחיפזון על ידי הרבה נוגעים בדבר עם נגיעות רבות כידוע, ואף פרסמו הסכנות עושי החיסונים בעצמם וגם נותני האישור הזמני. והנה ידוע שכבר הורו גדולים בדבר וכן

מומחי רפואה שסמכו הגדולים עליהם וכל ימיהם עסוקים בחדש וייעוץ לשם נאמין ועזרה למען הזולת אשרי חלקם, ומי כמוני תולעת שאחווה דעה בדבר בפרט שאינני מומחה כלל, ולכן אף שרבים ביקשו ממני נמנעתי מלהביע איזו דעה בדבר שלא ביררתי, ואדברה סמכנו על הוראות הגדולים והמומחים הללו, אך מאז שלקחו החיסונים כבר עברו כמה שבועות, ונתוודענו למקרים רבים ומבהילים של אנשים שלקחו החיסונים וניזוקו מאד מיד לאחר מכן ויש גם שמתו רח"ל אף שהיו בריאים קודם לכן, וגם הראו לנו מה שחברת החיסונים עצמה הראתה שיש הרבה תופעות לוואי חמורות ביותר שעלולות לקרות, ותחילה חשבנו שעשו כן להגן על עצמם וליתר בטחון מתביעות וכדו', אבל כעת אנו רואים בעליל שהנזק רב מאד בתקופה קצרה כזו, ואף רובא דרבנ"א לא ניזוקו ויהי רצון שלא ינזקו כלל וכלל, אך מה אפשר לעשות שרבים רבים ניזוקו ממנה, ואי אפשר ללמוד מהוראת הגדו לים שהיתה קודם החיסונים להוראה כהיום שהיא לאחר החיסונים והנזקים הרבים שרואים אצל המתחסנים או שעכ"פ חוששין ורגלים לדבר שבאו מהן.

והנה ההתייחסות לחיסונים אצל גדולי הדורות מצינו בספר הברית שהיא מקור נאמן אצל כל שלומי אמוני ישראל, ובהתייחסו למגיפת אבעבועות רוח שהיתה בשעתו וכאשר באו אז החיסונים למחלה זו כ' שם במאמר י"ז עמ' שכט וז"ל, "אמנם כעת בדורינו נתחדש בחדש עליון רפואה חדשה המגן ומצילות את האדם ממחלת הפוקאן (האבעבועות), וכבר ניסו זה אלפי רבבות בני אדם וכולם יצאו בשלום ולא מת אפילו אחד בכל אלה, ויהי כראות חכמי ישראל שהדבר בדוק ומנוסה מאד ובכל יום ויום המנהג הזה מתפשט ומתקבל בכל מדינה ומדינה עד קצות הארץ ולא נשמע ולא נראה מכשול ותקלה לשום אדם גדול וקטן, כי הוא דבר שאינו מזיק לעולם, עמדו גם זקני ישראל ותופסי תורה בדור הזה והתירו זה לכל ישראל ע"פ התורה...., יען הוא בטוח בחדש עליון מכל מכשול ומכל דבר רע וממקרה רע כאשר העיד הניסיון היומי מאלפי רבבות בני אדם בכל יום זה כמו שלושים שנה...., לכן התחיל להתפשט המנהג הזה גם כן תוך בני עמנו, עכ"ל.

הרי לנו כיצד היתה התייחסות גדולי ישראל לחיסון, א. המתינו זמן רב [כשלושים שנה]. ב. בדקו הדבר אצל כל מדינה עד קצות הארץ בכל העולם כולו. ג. וכשראו שלא הזיק הדבר אפילו לאחד מגדול ועד קטן במשך זמן רב אז התירו גדולי ישראל את הדבר, ואף שהיה מדובר במגיפה של אבעבועות רוח שהיו מתים רבים ברחובות והיה בזה הצלה גדולה, מ"מ להזיק בידים לו ולאחרים אסור.

ומה נאמר ומה נדבר שלא נתקיים כאן תנאי אחד מהם, שאנו רואים בעינינו רבים הניזוקים מאד מחמת כן בתקופה כה קצרה, פשיטא ופשיטא שאין היתר בדבר, וכל שכן שעוד לא עבר שיעור זמן בדיקה המינימלי כידוע, וגם לא הותר בכל מדינה ומדינה, כי מדינות רבות באירופה כגרמניה שוייץ וצרפת אינן מאשרות אותו.

ומה שאומרים שהצעירים ימתינו ולא יתחסנו רק הזקנים, הנה כאן ראינו כמה איננו יודעים כלום, כי דווקא הזקנים ביותר ראינו שניזוקו מאד בדבר כי אין להם כח

לעמוד בזה, וביותר נשמע על שני בתי אבות בירושלים עיר הקדש שלא היו שם כמעט חולים, ומאז שעשו החיסונים רבו אצלם החולים ואף הובהלו חולים רבים לבתי חולים, ומי יוכל לעמוד מכנגד כאשר אנו רואים לעינינו צרת רבים הסובלים וניזוקים בכל יום בחולאים גדולים שמתעניין ומתריעים עליהן, ולכן עלינו לומר למשחית הרף, ועלינו אך ורק לזעוק ולהריע להקב"ה ולפשפש במעשינו ולשוב בתשובה שלימה ולהתחזק מאד בתורה ותפילה, ולומר בכל יום אבינו מלכנו, ופרקי תהלים אחר התפילה כי היא עת צרה נוראה, ובדאי כל מי שיש לו מח בקדקדו לא יעלה על דעתו ליקח מהחיסונים הללו, וינהג בשב ואל תעשה עד שיעבור זמן רב ונראה את השפעתם ותוצאותם, ומ"מ מי שלקח מהחיסונים הללו לא ידאג ולא יצטער כלל, אלא יתלה בטחונו בהש"ת כי רק בידו יתברך להושיע ולעזור ולרפאות, ואף כשרואים תופעות לוואי יש להתחזק בביטחון ובשמחה בהש"ת ולא לדאוג כלל, והש"ת מגן הוא לכל החוסים בו. עכ"ל, ומה ש"ל שדברי ס' הברית אינם להלכה, ועוד שאחר שהתחסנו רבים ושלמים, והחיסון הרי מציל אנשים, והרי ראינו שנפטרו יותר מאלף אנשים רח"ל בחודש האחרון, והחיסון מונע הדבקה וגם אם יחלה בחמש אחוז יעבור זה את בצורה קלה, הרי לן בכ"ז להשמע לדעת רבותינו ולקחת את החיסון ללא כל חשש.

והנה ראיתי שיש שכתבו לעורך, שאין להביא ראיה מהנסיונות של חברת פיזר, שהרי הגוף של גוים הם גוף אחר, ע"פ מש"כ בשו"ת חת"ס יו"ד סימן קעה דכתב שאין ראיה מגופים שלהם לגופים שלנו כדאמרינן בשבת דף פו ע"ה הנהו דאכלו שקצי ורמשים חביל גופיהו וכו' יעו"ש. ולכן ראיתי שכתב בזה הג"ר טוביה הלוי שלזינגר שליט"א שמוש"ה אף שהחסיון עלה יפה אצל הנכרים אין ללמוד בזה על בני ישראל.

וכן הביאו שכתב בחת"ס בע"ז דף לא ע"ב בד"ה אידי דאכלי שקצים ורמשים חביל גופיהו, וז"ל: מימי תמהתי אחר שבעו"ה אין לנו מדרש חכמות הרפואות וכל רופאי ישראל לומדים בבית מדרש לאומים וחכמיהם וכל חכמתם בנוי על טבעי גופים דאכלי שקצים ורמשים ולא דאיגי במצות, ואיך ישפוט מזה על גופי ישראל דלא אכלי שקצים ודאיגי במצות, הרי קמן, אלו מסתכנים בגילוי ואלו שתו וחיו, ושכבת זרע של אלו מסריח משא"כ אלו, והא איבעיא דלא איפשטא בפרק ר' עקיבא (שבת פו:), ובדאי לענין רפואות הגוף מה נעשה, נסמך על רופא חנם ית"ש ויתן בפי הרופא ומחשבתו לרפאת נפש עד דכא ושומר פתאים ה', ולענין פיקוח נפש שבת ויה"כ לא יהא אלא ספק נמי מותר, אבל לענין איסור נדה צ"ע. ואם חז"ל סמכו על הרופאים שהעלה מטבעין ליבנה (נדה כב:) וכדומה, בזמניהם היו חכמי רופאי ישראל אשר שקלו זה בדעתם, אבל רופאי זמנינו אינם עוסקים אלא בטבעי אומות העולם צל"ע מאוד. עכ"ל.

וכן כתב בשו"ת מאמר מרדכי לרמ"ז איטינגא סי' סז כותב לגבי תענית ט"ב בשנת תר"ח שגם אז שלט החולירע וזל"ק: והנה לא נעלם מעיני כבודו דברי המ"א סי' תרי"א ס"ק ב' דהאידינא אין מתעניין כלל בשעת הדבר דמנוסה הוא כשאינו אוכל ושותה קולט ח"ו שינוי האויר ע"ש, וכ"כ הא"ר ואחרונים, אמנם אם לסמוך על הרופאים בזה אשר יאמרו כי החולי הזה הוא דבר התלוי באויר או לא, הנה מי יודע אם חכמת הרפואה שלמדו הוא הנותן להם תודע כי חולי זה בא משינוי האויר או אולי אין זה מכללי החכמה

כי אם הם אשר בדו להם מלבם דבר חדש בזה שבא במקרה שהוא משינוי האויר, ומה גם להאמין להם בעתים הללו אשר בעוה"ר פקו פלילים ונקל בעיניהם להטעות את ישראל ולהכשילם באיסורין.

והנה מצאתי הדבר מפורש בשו"ת כנסת יחזקאל סי' ט"ז שכתב על דבר אשר נשאל מארץ רחוקה ששפטו הרופאים דלפי שינוי האויר שם ההכרח לרחוץ התינוק בשבת לפני המילה ולאחריה מול הכרעת הב"י ואחרונים ואמרו דבלא זה יש סכנה, וכתב, דבר זה צריך תלמוד אם יש לסמוך על הרופאים בדבר חדש כזה לומר שדעתם רחבה להכיר האויר, והא דסמכינן לחלל שבת ע"פ הרופאים משום שהוא דבר השכיח שמסוכנים החולים בלי רפואות הרופאים וגם היא חכמתם ובינתם, אמנם לידע שינוי האויר מאן יימר דהבנתם בדוקה, ובפרט וכו', ודבר זה צריך לשאול לרופאים מומחים אם בחכמתם יש לימוד להכיר חכמת אויר הארצות וכו', והעלה דע"י עכו"ם מותר לרחוץ התינוק ע"ש הרי הדבר מבואר לפנינו דיש חילוק בין רפואתם דיש לסמוך, ולא בינתם בשינוי אויר, ואם כן איפוא הדרינן לדינא דבעינן דוקא שיבואו דבריהם על חולי ורפואה, וכל עוד שאין כאן חולי לפנינו מהראוי ה' להחמיר, אולם זכורני כי בשנת תקצ"א נשאלתי על זה מקאלימייע והתירתי להם ט"ב וגם פה העירה התירו להם ודודי הגאון האמתי זצלה"ה ה' מן המתירין, וכו', עכ"ד.

מ"מ י"ל דהרי רואים שהתחסנו רבים מבני ישראל, ולא קרה כלום, ובע"כ דאין טענה זו נכונה. וגם בעיקר דברי החת"ס שתלוי במאכל, כבר כתב להעיר בשו"ת מהרש"ם ח"ב סימן קפה בד"ה והנה שהשיג ע"ד מדברי התוס' בע"ז שאינו משנה גל גופו השקצים והרמשים יעו"ש, וע"ע בדברי הגאון רבי מאיר אריק בהגהות טל תורה שכתב להוכיח מדברי התוס' בנדה דף מו ע"א שקטנה נכרית יולדת וישראלת לא ובע"כ דהוא דין באשר בשרם בשר חמורים.

ואף שראיתי בקונטרס בירור והמציאות ע"פ התורה על החיסון והקורונה עמ' סה, שכתבו לטעון שם א' וכי לא היו קונים דברים בלי אחריות, עוד טען שם שהרי חברת פיזר קבלה קנס הגדול בהיסטוריה של ארה"ב על סך 2.3 מליארד דולר בגין הפה לרעה של תרופות נגד סכרת שגרמה למטופלים למות מקריסת כבד ומכירת שסתומי לב פגומים ותשלום שוחד ותמריצים ע"מ לגרום לגרום לרופאים לציית והביא שם עוד כל מיני טענות, אבל י"ל דהרי קימ"ל דעכו"ם לא מרעי נפשיהו וכ"ש בכזאת מחלה, ואדרבה השתא שהתחסנו במידת ישראל יותר משלושה מליון אנשים בע"כ אין בזה סכנה, והדברים פשוטים וברורים.

והנה יש מהפוסקים שתמהו כיצד המציאו חיסון בכ"כ זמן קצר ובע"כ דאין החיסון טוב וע"כ א"א להתסמך עליו, אולם בזה י"ל דגבר חסדו של הקב"ה עלינו הוא ממית והוא מחיה הוא מביא מגיפה והוא נוטלה בדרכו ע"י המגיפה, ולכן זה שיש ס"ד מיוחדות מהקב"ה אין זה אומר שאין זה חיסון טוב, ובלא"ה י"ל דהרי היום הטכנולוגיה התפתחה עד למאוד, ולכן י"ל דאין השאלה מתחילה איך בכל כך זמן קצר של פחות משנה הצליחו לייצר חיסון.

ועוד ראיתי שאמר בזה מרן הגר"י זילברשטין שליט"א והו"ד בקובץ קול ברמה (שבט תשפ"א) בקרב גדולי הרופאים מתנהל ויכוח באשר לנושא החיסונים כאשר עיקרו של הפולמוס הוא סביב השאלה האם בתקופה כה קצרה אפשר לייצר חיסון תקין, בעוד שעד היום היה מקובל שתהליך כזה אורך זמן, והוסיף עוג, שבתקופה שלפני פרוץ מגיפה הקורונה החליטו ראשי העיר בכמה ערים גדולות בארצנו לחלל את השבת הקדושה בפהרסיא על ידי הפעלת התחבורה הציבורית בשבת, דבר שלא היה מאז ומעולם בארצנו הקדושה, כאשר רעש האוטובסים והרכבות מהדהד ברחובות ארצנו, בוודאי שתחולל קדושת ישראל חרון האף שחילול שבת מביא לעולם הוא נורא יש בכך בצביון עמנו, עם מקדשי שביעי, והנה אין זה סוד שלאחר הניסיונות להפעיל את האוטובסים והרכבות בשבת פרצה לפתע פתאום המגיפה הקלטנית שהביאה מיידית לביטול כל הקווים הפועלים בשבת, כעבור מספר חודשים בתקופה שלאחר חג השבועות האירה לנו ס"ד את פניה, והמגיפה כמעט ונעלמה, ואזקמו שוב כמה ראשי ערים והתכוונו לחזור ולהפעיל מחדש את התחבורה בשבת, ושוב בעוונתנו התעורר חרון האף והמגיפה התפשטה בשנית, בעקבות הגל השני התבטלו פעם נוספת תוכניות ההפעלה של התחבורה הציבורית בשבת, הבה ונשנן לעצמנו הקב"ה לבדו הוא פועל גבורות עושה חדשות מצמיח ישועות ובורא רפואות ברא רפואות בלשון עבר לא נאמר כאן אלא בורא רפואות בלשון הווה גם עכשיו בהווה הקב"ה בורא רפואות וכפי שלמדנו העיון יעקב בריאת הרפואות החדשות תבוא ע"י תשובת הכלל, והוסיף שכמדומה שהחזיק בשמירת שבת קודש היא תשובה מעולה וטובה ותבי אבס"ד לרפואות ולחיסונים חדשים שגם בלי תקופת ניסיון יפעלו את פעולתם מבלי לפגוע בבני אדם. עכת"ד. וראה עוד מש"כ להביא מדברי מרן הגר"י ז"ל בסוף קובץ באר התורה מס' 92. יעו"ש.

עוד ראיתי בזה תשובת הראש"ל הגאון רבי יצחק יוסף שליט"א להרה"ג יהודה בן דוד שליט"א עורך קובץ משנת יוסף, מכ"ה שבט תשפ"א, ושם האריך בדברים מדברי הפוסקים וכדהבאנו לעיל מדבריו, ושם כתב, לגבי החיסון נגד הקורונה בבדיקות שנערכו ע"י בחברות המצייצרות תוך שקפיות מלאה ופיקוח ע"י גורמים חיצוניים השתתפו כשמונים וחמשה אלף איש, לקחו את החיסון ולא נמצא אף אחד שמת כתוצאה מהחיסון, נפטרו שנים בלבד, לא אובחן שום קשר בין סיבת המוות ובין החיסון לדעת כל המומחים על אף המהירות שבפיתוח החיסון ואישורו, חיסון זה הוא מן היעילים והבטוחים שפותחו, עכ"פ מיסודות ההלכה לסמוך על דעת המומחים והרופאים שבכל תחום ותחום, ויש הלכות מפורשות גם כיצד לנהוג כאשר יש סתירה בין דעתם של רופאים שונים, וכל כה"ג יש משקל לדעת הרוב, ולדעת המומחים הגדולים ביותר, כמבואר בשו"ע סי' תרי"ח ס"ג, ובמשנ"ב סק"י, וגם אם יטענו שיש שנפטרו בגרימת החיסון, הנה מתוך מליונים שהתחסנו אם אירע לאיזה כמות קטנה סיכון, בודאי שיש לילך אחר רוב גדול כזה, ובפרט שגם זה אינו ברור עכ"ל, וסיים מכתבו בזה"ל: והשי"ת ישלח רפו"ש לכל חולי ישראל וימנע מגיפה מנחלתינו. ע"כ.

ועוד בענין זה האם יש לחוש לשמועות רעות, שאלתי לבעל האורחתיך למדני שליט"א בזה"ל: "נשאלתי עתה שכנראה שיש חיסון בעולם, ויש טוענים שיש שם חומר שגורם קצת לעקרות, האם יש בזה איסור להתחסן, ומשו"ה ראוי שלא להתחסן?".

וכתב לן בזה"ל: נראה שיש לחקור ב"יש טוענים" אלו, שכעת רוב המידע שאנחנו מקבלים הוא מהאינטרנט, ויש הרבה רשעים ששמים מידע כוזב באינטרנט, ורוב העם בתמימותם מאמינים למה שהם קוראים כאילו הוא תורת משה מסיני. וזה מה שקוראים "חדשות מזויפות". וכמה פעמים מידע כוזב זה בא ממלכיות רשעים שכוונתם לגרום נזק לשאר המדינות הטובים.

ולכן בנד"ד מצינו שיש מלכיות רשעים שהם רוצים להיות הראשונים בעולם שמייצרים חיסון כנגד קורונה, להראות לעולם בדרך גאוה וגסות רוח שהם המדינה הטובה ביותר, ולכן הם עולים דברי שקר באינטרנט כגון שהחיסונים של שאר מדינות יש להם תופעות לוואי חמורות, כדי לפסול החיסונים של שאר מדינות. וגם יש קבוצות אנשים שרוצים לבטל כל החיסונים שיש בעולם, אפילו חיסונים כנגד שאר מחלות. והם נקראים "אנטי ווקסרים", ואף הם עולים דברי שקר באינטרנט.

ולפי זה הוא קשה מאד לסמוך על המידע שיש באינטרנט, אלא יש לסמוך על הרופאים מומחים ומקובלים שהם מייעצים לממשלה, ורק אם הם אומרים שיש חשש באיזה חיסון אז יש לחוש לדעתם, משא"כ בנד"ד שלא מצינו שהרופאים מומחים אומרים שיש לחוש לעקרות משום חיסון זה. עכ"ל. והו"ד בקובץ באר התורה מס' 80 יעו"ש, וכיון דכן נראה שאם הרופאים אומרים שיש להתחסן וכן אל אנשים מבוגרים וכדו' יש חיוב להתחסן.

עוד בענין החיוב להתחסן מאת הגאון רבי ברוך שמואל גנוט שליט"א ר"מ בשיבת משאת המלך באלעד, ותלמיד מובהק למרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א, ואלו הם דבריו, זיכה אותנו הקב"ה, רופא כל בשר ומפליא לעשות, בחיסונים, המסייעים למיגור כמעט מלא של הנגיף המסוכן. לפי הנתונים, שנבדקו בעשרות מעבדות רפואיות מוסמכות ומקצועיות בכל רחבי תבל, החיסון יעיל ליותר מ-90% מהמחוסנים. רבים מהמחוסנים סבלו מתופעות לוואי קלות בני יממה אחת או שתיים, וזהו. הם חסינים לנגיף, שהרג כשני מליון בני אדם בעולם ולמעלה מ-5400 איש ואשה בארצנו בשנה החולפת.

אך עדיין ישנם אנשים בלתי אחראיים, שמכל מיני סיבות (ולא כאן המקום לפורטם), נשענים על בדלי מחקרים ותאוריות שונות ומשונות, שכבר הוכחו כבדיות וכטעויות ברורות. גדולי הרופאים בארץ ובעולם הם אלו שפרכו את תאוריות הקונספירציה השונות ופוררו אותם בזה אחר זה. החמור מכל הוא, שהפעם אלו שטומנים ראשם בחול ומפיצים הרס של פייק ניוז, גורמים במישרין לאובדן חיי אדם.

אנו, כיהודים מאמינים שאינם מנהלים את העולם ויודעים שהכל מושגח ומנוהל ע"י השי"ת, צריכים לקיים ולנהוג על פי רבותנו גדולי ומאורי התורה. הללו, כל גדולי

התורה והחסידות כבר הורו באופן חד משמעי: לכו להתחסן. הנוטל עצה מן הזקנים- אינו נכשל ושום תקלה לא תבוא תחת ידו. לכו להתחסן. כולנו, כל יהודי מגיל 16 ועד 120. החיסונים מועילים למתחסנים עצמם ומונעים את התפשטות המגפה גם בקרב האחרים. אם באמת מתחשק לכם להאזין לחובבי קונספירציה, אתם מוזמנים למסור בידיהם את תיק ההשקעות הכלכלי שלכם, את תוכניות קרן הפנסיה שלכם או את הדירה שלכם. נכון, לא. כאן כבר לא תתנו להם מדרך יד ורגל...

ואם חס וחלילה, חס ושלוש, יארע לכם או לאחד מיקיריכם בעיה רפואית, הרי אתם תפנו מיד לר' מיילך פיירר. הלא כן? ... כן, הרב פיירר. האיש שהמליץ לכולנו בחום, מתוך ידע נרחב ואחריות כבדת משקל בת עשרות שנים, להתחסן... ובנימה אישית: מידי יום, בכל יום ולילה, אני מעביר את שאלותיהם ומצוקותיהם של תושבי אלעד למור"ר מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א. מאות דילמות בריאותיות שלכם, תושבי אלעד, הועברו בשנים האחרונות למרן שליט"א וקיבלו את הנחיותיו. אינני זוכר ולו מקרה בודד אחד של שואל ששאל, קיבל תשובה וביצע אותה במדויק, שהוא הצטער עליה לאחר מכן. כי אכן כן, "שכן דרכו של הקדוש ברוך הוא שמסכים לסברת הצדיקים שבדור" (שיטה מקובצת בבא קמא נ, א). בכל התקופה האחרונה שאלתי בעצמי את מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א האם להתחסן, האם לחסן צעירים, מבוגרים, נשים במצב מיוחד, נערים בני 16 ועוד ועוד שאלות דומות. התשובה הייתה כמעט תמיד (חוץ ממקרה אחד, שלפי המלצת הרופא לא הומלץ לאדם פלוני להתחסן) חד משמעית: להתחסן. והנוטל עצה מן הזקנים, כבר אמרנו, אינו נכשל. עכ"ד.

וכן בסימן ג' בדין לימוד לעזי רש"י בליל הניטל, ואהיות וא"א להפטר בלא כלום, אכתוב כמה הערות והוספות.

ראיתי במש"כ לדון בסימן ה' בדין אפיית עכו"ם בסופגניות והאם מותר לתת לגוי לאכול סופגניה, ושם כתב להקל כיון שהסופגניה אינה מאכל מצוה, ועוד שלא ברכו על הסופגניה, ומ"מ בעיקר מש"כ שם האם יש דין בישולי גוים בסופגניות, הנה מרן אור העולם רבינו עובדיה יוסף זיע"א נשאל בזה בשו"ת יחווה דעת חלק ה' סימן נג ושם כתב בזה"ל: שאלה: סופגניות הנעשות על ידי גוים במסעדות ובתי הארחה של יהודים, האם מותר לאוכלן, או שמא יש לאוסרן משום בישולי גוים?.

תשובה: במסכת שבת (דף יז ע"ב) מבואר, שבית שמאי ובית הלל גזרו בזמנם על פת של גוים משום בנותיהם. ובתלמוד ירושלמי (פרק ב' דעבודה זרה הלכה ח') איתא, שלאחר מכן עמדו בית דין והתירו פת עכו"ם משום שהיא חיי נפש. וכתבו התוספות (עבודה זרה לה ע"ב) בד"ה מכלל, שטעם ההיתר מכיון שלא פשט איסור זה בכל ישראל, וסמכו חכמים על דברי רבן שמעון בן גמליאל ורבי אליעזר ברבי צדוק שאין גוזרים גזרה על הצבור אלא אם כן רוב הצבור יכולים לעמוד בה (עבודה זרה לו ע"א). ומכאן סמכו עתה לאכול פת של עכו"ם. ע"כ. וכן כתב בפסקי הרא"ש (פרק ב' דעבודה זרה סימן כז). ע"ש. ועיין עוד במרדכי ובהר"ן שם. וזו לשון הרמב"ם (בפרק יז מהלכות מאכלות אסורות הלכה יב): אף על פי שאסרו חכמים פת של עכו"ם, יש

מקומות שמקילים בדבר ולוקחים פת של נחתום גוי במקום שאין שם נחתום ישראל מצוי. ע"כ. וכן כתבו הטור והשלחן ערוך (סימן קיב סעיף ב'). והרמ"א בהגה כתב, שיש חולקים ומתירים אפילו במקום שפת ישראל מצויה. ובכנסת הגדולה שם (בהגהות בית יוסף אות יא) כתב, שבעיר קושטא וכן בכל מקומות אלו נהגו היתר בפת של נחתום גוי, אף על פי שיש נחתום ישראל ופתו משובחת יותר משל נחתום גוי, והטעם להיתר הזה שלא אמרו שבמקום שיש נחתום ישראל אין ליקח מנחתום גוי אלא כשהפת של ישראל שבאותה העיר מספיקה לכל בני העיר, אבל כשאינה מספיקה לכולם מותר מפני שנחשב כשעת הדחק. וכן כתב עוד בספרו שו"ת בעי חיי (חלק יורה דעה סימן קנב) בשם רבו מהרימ"ט. וכן כתב הגאון רבי יהודה אשכנזי בספר קהל יהודה (סימן קיב סעיף ד') בשם רבו. וכן כתב הזבחי צדק (שם ס"ק יד), ושכן המנהג בבגדאד. ע"ש. וכן נהגו.

וכתב הריב"ש בתשובה (סימן כח), סופגנים שמטגנים הגוים אותם בשמן על מחבת, כיון שבלילתם רכה (שהבצק שלהם רך מאד ודליל), אין תורת לחם עליהם ואסורים משום בשולי גוים, ואפילו כשלוקחים אותם מן הנחתום אסור. ע"ש. וכן כתב בשו"ת התשב"ץ חלק ג' (סימן יא), שיש לאסור הסופגנים הנ"ל משום בשולי גוים, שלא התירו חז"ל פת של נחתום גוי, אלא משום שהפת חיי נפש, כמבואר בירושלמי (פרק ב' דעבודה זרה הלכה ח'), אבל סופגנים אסורים. (וראה עוד בשו"ת התשב"ץ חלק א' סימן פט). וכן כתב בארחות חיים ח"ב (הל' איסורי מאכלות סי' סה). ע"ש. ומרן החיד"א בברכי יוסף (שיוירי ברכה סימן קיב ס"ק יא) הביא מה שכתב הגאון מהר"י זיין בשו"ת שערי ישועה כתיבת יד, שנהגו במצרים ליקח סופגנים הנעשים מעיסה רכה ומטגנים אותה בשמן ואוכלים אותה בדבש, כשישראל יושב שם ומחתה באור, והטעם לכך לפי שאין הסופגנים האלה נאכלים עם פת כלל, וכל שאין מלפתים בו את הפת אין בו משום בשולי גוים. והגאון מהר"א הלוי, המחבר שו"ת גנת ורדים, בתשובתו שם השיג על טעם זה, שאף על פי שאין דרך ללפת בו את הפת, יש בו משום בשולי גוים, אלא שטעם ההיתר בסופגנים אלה מפני שישראל עומד ומחתה מתחלת הטיגון ועד סופו. והגאון המחבר שערי ישועה חזר להעמיד דבריו. עכת"ד. ויש סיוע לדברי הגאון מהר"י זיין מתשובת הרדב"ז חלק ג' (סימן תרלז), שכל שאינו עולה על שלחן מלכים ללפת בו את הפת אין בו משום בשולי גוים. ועיין עוד בחידושי הריטב"א (עבודה זרה לח ע"א). וכן העלה הפרי חדש (סימן קיג סק"ג). אולם אין כן דעת הטור ומרן השלחן ערוך /יו"ד/ (בסימן קיג סעיף א'). וכן העלה בשו"ת פנים מאירות חלק ב' (סימן סב). ועיין עוד בספר תורת חיים (עבודה זרה לח ע"א ונט ע"א) ד"ה כל שאינו. ובשו"ת תבואות שמש (חיו"ד סי' ע). ע"ש. ואכמ"ל. ומדברי הריב"ש והרשב"ץ הנ"ל משמע כדברי הגנת ורדים, שאין להתיר אלא אם כן עומד שם ישראל ומחתה בגחלים במשך הטיגון + וכן מתבאר בשו"ת הרשב"ש (סימן תק"ס). ע"ש. ולכאורה היה מקום לומר שמכיון שלדעת הריב"ש והרשב"ץ סופגנים שבלילתם רכה ומטוגנים בשמן ודבש אסורים משום בשולי גוים, אם כן אפילו אם ישראל מחתה בגחלים, הרי אין היסק של ישראל מועיל להתיר בבשולי גוים, אלא רק בפת בלבד, וכמו שכתב מרן בשלחן ערוך /יו"ד/ (סימן קיג סעיף ז). וז"ל: אין היסק התנור מועיל אלא בפת, אבל בתבשיל אין

הדלקת האש מעלה ומורידה, אלא הנחת התבשיל על האש דוקא. ואף על פי שהרמ"א בהגה שם יו"ד סי' קי"ג/ חולק על כך ומתיר בישולי גוים על ידי הדלקת אש על ידי ישראל, או על ידי חתני בגחלים, מכל מקום אנן בדין נקטינן כדעת מרן (שהיא דעת רבינו יונה והרשב"א והר"ן והריב"ש, ועוד). וכן מבואר באחרונים. אולם נראה שבנ"ד יש לצרף מה שאין מלפתיים בהם את הפת, שדעת הפרי חדש שכל שאינו עולה על שלחן מלכים ללפת בו את הפת, אפילו עולה לקינוח סעודה, אין בו משום בישולי גוים. והסכים עמו הגאון רבי דוד פארדו במזמור לדוד (דף קו סע"ב). וכן דעת הרדב"ז בתשובה חלק ג' (סימן תרל"ז). וכן כתב בספר תורת חיים (עבודה זרה נט ע"א). ועיין עוד בחידושי הריטב"א (ע"ז לח ע"א). ע"ש. וכן דעת הגאון מהר"י זיין בשו"ת שערי ישועה, שהובא בשו"ת ברכה (סימן קיב ס"ק יא). ואף על פי שאין כן דעת הטור ומרן השלחן ערוך, מכל מקום יש כאן ספק ספקא להקל, שמא חיתוי בגחלים והיסק האש על ידי ישראל מועיל גם בבישולי גוים, ושמא הלכה כהפרי חדש וסיעתו שכל שאינו עולה על שלחן מלכים ללפת בו את הפת אין בו משום בישולי גוים, ואף על פי שהגרי"ח בשו"ת רב פעלים ח"ג (חלק יורה דעה סימן ט) כתב, שאין לסמוך על ספק ספקא כיוצא בזה בדין בישולי גוים, הואיל ושני הספקות הם נגד דעת מרן שקבלנו הוראותיו. ע"ש. אולם כבר העירותי להלן (בסוף סימן נד) שרבותינו האחרונים חבל נביאים הסכימו שגם כששני הספקות נגד מרן, יש להקל, כי אפשר שהבצטרפות שניהם אף מרן יודה להתיר. ע"ש. והגרי"ח עצמו בשו"ת רב פעלים ח"ד (חיו"ד ס"ס ה) העיר ע"פ דברי הגאון הראש"ל רבי דוד חזן בשו"ת נדיב לב (חלק חו"מ סימן סג) שאפילו אם שני הספקות נגד מרן מצטרפים לספק ספקא להקל. ע"ש. וכן כתב הגאון מהרש"א אלפנדארי בשו"ת הסבא קדישא (חיו"ד סימן טז עמוד מד) להוכיח כן מהנדיב לב הנ"ל. ושכן דעת הרבה אחרונים. ע"ש. ואכמ"ל. ודון מינה ואוקי באתרין. (וראה בכף החיים סימן קיב ס"ק מג). ודו"ק. ומכל מקום נראה שאם הסופגנים נעשים מעיסה עבה, כמו הבצק של לחם רגיל, אין להחמיר בזה משום בישולי גוים. ולכאורה יש להוכיח כן ממה שכתבו התוספות (ביצה טז ע"ב) בשם רבינו יחיאל, שכל שאילו קובע סעודתו עליו צריך לברך המוציא וברכת המזון, אין בו דין בישולי גוים. וכן כתב מרן הבית יוסף (סוף סימן קיג) בד"ה כתב האגור, בשם רבינו יחיאל. ע"ש. וכן כתב הרמ"א בספר תורת חטאת (כלל עה דין יב) שעוגות הנקראות קיכלין, אף על פי שנותנים בהן דבש הרבה ובשמים, הואיל ובלילתן עבה, ויש עליהן תורת לחם, שאילו היה קובע סעודתו עליהן היה צריך לברך המוציא וברכת המזון, כמבואר בשלחן ערוך אורח חיים (סימן קסח סעיף ו'), לפיכך דין פת יש להן, ואין בהן משום בישולי גוים. ע"כ. וכן פסק הרמ"א בהגה ביורה דעה (סימן קיב סעיף ו') בדין העוגות הנ"ל. וכן הסכים הפרי חדש (שם ס"ק יז). וכן כתב הגאון מהר"א פרץ בספר אבני שהם בחידושי ליוורה דעה (דף פ' ע"א), והגאון רבי אליעזר די טולידו בשו"ת משנת רבי אליעזר חלק ב' (חלק יורה דעה סימן ז'). ועוד.

איברא שבנידון שלנו נראה שהדבר תלוי במחלוקת הראשונים, כי בתוספות פסחים (לז ע"ב) מפרש רבינו תם, שעיסה שבלילתה עבה שבשלה במים או טיגנה בשמן חייבת בחלה, והוא הדין שמברך עליה המוציא וברכת המזון. ע"ש. אבל רבינו שמשון (בפרק קמא דחלה משנה ה') כתב שאפילו עיסה גמורה שבלילתה עבה כל שדעתו

לבשלה או לטגנה פטורה מן החלה, ואין מברכים עליה המוציא. ע"ש. וכן כתב הר"ן בפסחים (ל"ז ע"ב) בשם הרמב"ן. ועיין במאירי והרא"ש שם. ועיין בטור יורה דעה (סימן שכט) שכתב, שמנהג מהר"ם מרוטנבורג כשהיו עושים עיסה בביתו כדי לטגנה בשמן, לא היה מברך עליה המוציא, אלא היה מביא לחם אחר לפוטרה. וכתב מרן הבית יוסף, שטעמו של מהר"ם לפי שהוא מסופק בדין עיסה שבלילתה עבה ועשאה על דעת לטגנה בשמן, אם היא חייבת בחלה, וכדברי רבינו תם, או אם היא פטורה כדעת הר"ש, וממילא לדעת הר"ש אין לברך עליה המוציא, ולהוציא עצמו מן הספק היה מברך על לחם אחר. ע"ש. ועיין עוד בבית יוסף אורח חיים (סימן קסח). וזו לשון מרן בשלחן ערוך (אורח חיים סימן קסח סעיף יג): אפילו בצק שבלילתו עבה אם בשלו או טיגנו אינו מברך עליו המוציא, אף על פי שיש עליו צורת לחם, ואפילו אם נתחייב בחלה, שברכת המוציא אינה הולכת אלא אחר שעת אפיה. (הר"ש). ויש חולקים ואומרים שכל שתחלת העיסה עבה אפילו אם ריככה אחר כך במשקים ועשאה סופגנים ובישלה במים או טיגנה בשמן מברך עליה המוציא. וירא שמים יצא ידי שניהם, ולא יאכל אלא על ידי שיברך תחלה על לחם אחר. והרמ"א כתב, ונהגו להקל (לברך בורא מיני מזונות וברכה מעין שלש). והנה הגאון רבי אברהם הלוי בשו"ת גנת ורדים (חלק אורח חיים כלל א' סימן כד), סובר, שכל זה באופן שלא קבע סעודה עליו, אבל אם קבע סעודה עליו לכל הדעות צריך לברך המוציא וברכת המזון, כדין פת הבאה בכסנין שמבואר בשלחן ערוך א"ח/ח/ (סימן קסח סעיף ו'). ע"ש. וכן הסכים לזה בשו"ת פרח שושן (כלל א' סימן ד'). ע"ש. אך הגאון רבי אפרים נבון בתשובה שבספר פרח שושן שם כתב, שלדעת רבינו שמשון אפילו אם קבע סעודתו עליו אינו מברך המוציא וברכת המזון, ודוקא בפת הבאה בכסנין שנקרא לחם כיון שנאפה בתנור, אם קבע סעודתו עליו מברך המוציא וברכת המזון, מה שאין כן בעיסה שבישלה או טיגנה שאינה נקראת לחם. ע"ש. וכן כתב הגאון רבי יונה נבון בשו"ת נחפה בכסף (חלק אורח חיים סימן ב'). עש"ב. וכן מבואר במגן אברהם (סימן קסח ס"ק לח). ועיין עוד בט"ז (שם ס"ק יט). +והנה הפרי חדש (סימן קיב ס"ק יז), הביא מה שכתב התשב"ץ בתשובה (והובאה בבית יוסף סימן קיג), שהזלאביה שנעשית מסולת ודבש על ידי גוים, אין בה משום בישולי גוים, משום שהדבש עיקר, והוא נאכל כמות שהוא חי, והסולת אינו אלא לדבוקי בעלמא, וכדין נהגו בה היתר. ושכן דעת הריב"ש. וכתב הפרי חדש, ולפי זה אין מברכים על הזלאביה בורא מיני מזונות אלא שהכל, אבל לי נראה שיש לברך עליה בורא מיני מזונות, שהסולת עיקר, ולכן יש לאסור אותה משום בישולי גוים. ע"ש. והקשה עליו בשו"ת קול אליהו חלק ב' (חלק יורה דעה סימן ב'), שהרי הפרי חדש עצמו (בס"ק יא) כתב, פת הבאה בכסנין שיש בה ריבוי ביצים ונקראת פסטא - ריאל, הקמח עיקר, ונחשבת כפת פלטר, ומותרת. ע"ש. ועיין בפתח הדביר חלק ב' (סימן רה דף נג ע"ב), מה שכתב לתרץ דברי הפרי חדש. ע"ש. אולם לפי מה שביארנו בפנים, על פי דברי מרן השלחן ערוך אורח חיים (סימן קסח סעיף יג), והמגן אברהם (שם ס"ק לח), ניחא דברי הפרי חדש, שעד כאן לא התיר בס"ק יא אלא פת הבאה בכסנין שנאפית בתנור ויש עליה תורת לחם, שאם קבע סעודתו עליה מברך המוציא וברכת המזון, וממילא אין כאן איסור בישולי גוים, וכמו שכתב כלל זה הפרי חדש בס"ק יז. אבל בנידון הרשב"ץ מייירי שטיגנה בשמן,

שאז אפילו אם קבע סעודתו עליה אינו מברך אלא בורא מיני מזונות וברכת אחת מעין שלש, לפיכך אין עליה דין פת כלל ואסורה משום בשולי גוים. ואף הרשב"ץ חזר בו ואסר, וכמו שכתב בנו הרשב"ש בתשובה (סימן תרכח). וכן כתב בהגה שבשו"ת הרשב"ץ חלק א' (סוף סימן פט). ע"ש. וכבר העירו בזה הערך השלחן (סימן קיב סק"ח), ובשיורי ברכה (שם ס"ק יג). וראה עוד להגאון מהר"א פרץ בספר אבני שהם בחידושי ליוה דעה (דף פ' ע"א). ע"ש. וכן ראיתי בשו"ת די השב (חלק יורה דעה סימן ד') שתיירין כן דברי הפרי חדש, והוסיף להעיר על דברי הקול אליהו שם שאסר בוריקאס ופאסטיל (שבתוכם בשר מטוגן על ידי ישראל), והגוי אופה אותם בתנור, שמכיון שהעיסה עיקר, יש בהם משום בישולי גוים. ע"ש. והעיר על זה שמכיון שנאפים בתנור אין לאסור משום בישולי גוים. ע"ש. וכן הסכים הגאון רבי רחמים חויתה הכהן בשו"ת שמחת כהן (חלק א' חלק יורה דעה סימן ד', וחלק ב' חלק יורה דעה סימן לח). ע"ש. וכן כתב בשו"ת שואל ונשאל חלק ג' (סימן רסג). ע"ש. נמצא שגם באופן שהבצק בלילתו רכה, אם נאפה בתנור אין בו משום בישולי גוים. ואם בלילתו עבה אפילו טיגנו בשמן אין בו משום בישולי גוים, ורק אם בלילתו רכה וטיגנו בשמן, יש בו משום בישולי גוים. (וראה בספר שבילי דוד סימן קיב סק"ו. ודו"ק). ועיין בשו"ת משנת רבי אליעזר די טולידו חלק ב' (חלק יורה דעה סימן ז'), ובשו"ת רועי ישראל (סימן יט), ובשדי חמד (מערכת בישולי גוים אות ה'), ובשו"ת מעשה אליהו מני (סימן קס), ובשו"ת שארית יוסף ידיד חלק ב' (חלק יורה דעה סימן ג'). ע"ש. ואמנם דעת הפרישה ביורה דעה (סימן שכט אות ד'), שזהו כשאין עליה תואר לחם, אבל אם יש עליה תואר לחם אף על פי שבישלה במים חייבת בחלה, כמבואר באורח חיים (סימן קסח סעיף ו'). ומוכח שסובר שדין הסופגנים שטיגנם, כדין פת הבאה בכסנין שאם קבע סעודה עליהם מברך המוציא וברכת המזון. אולם כבר השיב עליו בשו"ת בית דוד (חלק אורח חיים סימן פא), והוכיח במישור מהבית יוסף סימן קסח בשם הראשונים, שלענין ברכת המוציא הכל הולך אחר שעת האפיה. (ועיין עוד בהשמטות שבסוף הבית דוד חלק אורח חיים סימן תקלא). ומעתה בנידון הסופגנים שבנידון שלנו, שהם על ידי טיגון בשמן, נראה שאפילו קבע סעודה עליהם אינו מברך המוציא וברכת המזון, וממילא יש בהם דין בישולי גוים. ומכל מקום נראה שמכיון שלא יצא הדבר מידי מחלוקת, אף על פי שלענין ברכה נקטינן דספק ברכות להקל, לענין בישולי גוים הוי ספקא דרבנן ולקולא, וכמו שכתבו מרן והרמ"א ביורה דעה (סימן קיג סעיף יא). וראה עוד בשדי חמד (מערכת בישולי גוים אות יד). ע"ש. ומכל שכן לפי מה שכתב המגן אברהם (סימן קסח ס"ק לא), והאליה רבה (שם ס"ק כו), שאם שבע ממש מזה צריך לברך ברכת המזון דהוי ספק דאורייתא ולחומרא. וכן העלה בשו"ת זכור ליצחק הררי (סימן מ' דף סה ע"ב). עש"ב. ועיין עוד בשו"ת ויוסף אברהם (סימן כח), ובשו"ת שערי עזרה טראב (חלק אורח חיים סימן יג). ע"ש. ואף שהדגול מרבבה כתב, שמכיון שהמגן אברהם עצמו (סימן קצא סק"א) כתב שאין מניין הברכות מן התורה, אין כאן ספק של תורה, ולעולם מברך ברכה אחת מעין שלש. ועיין עוד בשלחן ערוך הגאון רבי זלמן (סימן קסח ס"ק טז), ובכף החיים שם (ס"ק קח). מכל מקום בודאי שיש ספק בהלכה בין הר"ש לרבינו תם, וגם במחלוקת האחרונים הנ"ל. ולכן לענין בישולי גוים יש לתפוס כמו שאמרו (בעבודה

זרה ז ע"א) בשל סופרים הלך אחר המיקל. ועיין בספר פקודת אלעזר (סימן קסח סעיף יג), ובשו"ת ישכיל עבדי חלק א' (חלק אורח חיים סימן י'). ע"ש. ויש להוסיף לסניף שיטת התוספות (עבודה זרה דף לח ע"א) בשם הראב"ד, שאיסור בישולי גוים אינו אלא כשהגוי מבשל בביתו, אבל כשהוא מבשל בביתו של ישראל אין לחוש לחתנות ולא משום שמא יאכילנו דברים טמאים. ע"ש. וכן כתב המרדכי (פרק ב' דעבודה זרה סימן תתל) בשם רבינו אברהם דאורליינש. וכן כתב רבינו ירוחם. ואף על פי שהתוספות והמרדכי שם כתבו שלא הודה לו רבינו תם, שהואיל והגוי מבשל לא חילקו חכמים כלל בין כשעושה ברשותו של ישראל וכו'. וכן דעת רוב הפוסקים (וראה בבית יוסף ריש סימן קיג, ובשו"ת בעי חיי חלק יורה דעה סימן קנד דף קה ע"ג), מכל מקום חזי לאצטרופי שיטת הראב"ד ודעימיה לסניף להתיר בנידון דידן, שהסופגניות נעשות במסעדות ובבתי הארחה של יהודים. ועיין בשו"ת רב פעלים חלק ד' (חלק אורח חיים סוף סימן ו'), ובשו"ת מנחת יצחק חלק ז' (סימן סב). ומכל מקום נראה שצריך המשגיח ישראל לעמוד על המשמר ולראות שאם נכבה הגאז, ואח"כ רוצים לטגן עוד סופגניות יחזור וידליקנו בעצמו, כי אפילו פת ישראל שנעשה ע"י גוי צריך קיסם להתירו. וכמבואר בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג (דפוס פראג סימן לג), ובמרדכי (פרק ב' דעבודה זרה סימן תתל), ובשלחן ערוך /יו"ד/ (סימן קיב סעיף יא). ועיין עוד בשו"ת קול אליהו. חלק ב' (סימן ב') ד"ה ודע. ובספר מאורי אור (חלק קן טהור, דף מט ע"א). ע"ש. ודו"ק.

בסיכום: סופגניות הנעשות על ידי גוים במסעדות ובתי הארחה של יהודים מותרים באכילה, ואין בהם איסור בישולי גוים. ומכל מקום יש להזהר שישראל ידליק את האש. וכן אם כיבו את הגאז ואח"כ רוצים לטגן עוד סופגניות, יחזור המשגיח וידליקנו בעצמו. והנוהגים להזהר תמיד מלאכול אפילו פת נחתום גוי, עליהם להזהר גם בסופגניות אלה, ותבוא עליהם ברכה. ע"כ ממש"כ שם.

וראה עוד להראש"ל הגר"י יוסף שליט"א בספרו ילקוט יוסף חנוכה מהדורת תש"פ עמ' ע' (סימן תרע סעיף יט) בזה"ל: סופגניות הנעשות ע"י גוים במסעדות ובתי הארחה של יהודים מותרים באכילה, ואין בהם איסור בישולי גוים, וכדין פת נחתום של גוים, ומכל מקום יש להזהר שישראל ידליק את האש, וכן אם כיבו את הגאז ואח"כ רוצים לטגן עוד סופגניות יחזור המשגיח וידליקנו בעצמו, והנוהגים להזהר תמיד מלאכול אפילו פת נחתום גוי, עליהם להזהר גם בסופגניות אלה, ותבוא עליהם ברכה עכ"ד ההלכה למעלה, ובהערה למטה כת"ר שליט"א האריך בפת גוים, שיש מקום ע"פ דברי השו"ע יו"ד סימן קיב ס"ב להחמיר, ומ"מ ברמ"א כתב להקל אפילו שפת ישראל מצויה, יעו"ש עוד.

ולכאורה יש לעיין בעיקר ההלכה, שהוא כדין פת, ולא כדין בישול, א"כ ממילא למה יש להזהר שישראל ידליק את האש, הרי סו"ס יש להקל בזה. ובזה כת"ר ציין למש"כ להאריך ביחוד דעת ח"ה סימן נג שעדיין צריך קיסם להתיר פת שאפאה הגוי,

ובעמ' עא בהערה הביא הראש"ל מש"כ הריב"ש בתשובה סימן כח שסופגנים שמטגנים הגוים אותם בשמן על המחבת כיון שבלילתם רכה אין תורת לחם עליהם ואסורים

רלד — גם אני אודך

משום בישולי גוים ואפילו כשלוקחים אותם מן הנחתום אסור יעו"ש, ושכן כתב בשו"ת התשב"ץ ח"ג סימן יא, ובברכי יוסף סימן קי"ב סק"א, הביא הסברא בשם מהר"י זיין שיש לומר שאינו נאכל עם פת בכלל, וכתב שם כת"ר שליט"א בטור ב' לצרף שיטת הפרי חדש שכל שאינו עולה על שולחן מלכים ללפת בו את הפת אפילו עולה לקינוח סעודה אין בו משום בישולי גוים, וכת"ר האריך בזה אם לסמוך בזה או לא.

וסיים שמכל מקום נראה שאם הסופגנים נעשים מעיסה עבה כמו בצק של לחם רגיל, אין להחמיר בזה משום בישולי גוים.

ולכאורה הרי הסופגניות היום לא נעשות כמו בצק של לחם רגיל, וממילא יש מקום להחמיר בזה שיהיה בזה דין בישולי גוים. ויש לעיין.

וגם מה שיש מקום להקל שאינו עולה על שולחן מלכים, הרי בגדר דין עולה על שולחן מלכים, מדברי השו"ע יו"ד סימן קיג ס"א נראה דהדין הוא דבעינן שיהיה עולה על שולחן מלכים בלבד, ואולם מרן החיד"א בשו"ר ברכה יו"ד סימן קיג סק"ב כתב שה"ה שעולה על שולחן שרים, והביא כן בשם האריז"ל, וכן כתב בבן איש חי לדינא שנה שניה פרשת חוקת הלכה ט, וע"ע בכה"ח סימן קיג סק"ב שהיינו אנשים חשובים שראוי לתת להם מאכל זה.

ומש"כ שההגדרה של עולה על שולחן מלכים הינו הגדרה עולמית אלא כל מקום לפי מה שהוא, כן כתב בשו"ת בית יהודה יו"ד סימן כא, ובמקור חיים יו"ד סימן קיג וכתב לדייק כן מדברי הרמב"ם בפרק יז מהלכות מאכלות אסורות הלכה יח שכתב במקום שעולין על שולחן מלכים, ומשמע לדינא כל מקום למקומו, וכן כתב לדינא בשו"ת חשב האפוד חלק ג' סו"ס כט. וכן כתב בפרח תואר סק"ז ובחכמת אדם כלל סו ס"ד ובערוך השולחן שם סי"ח, יעו"ש,

וכת"ר הביא בזה מש"כ הגר"א פרץ שליט"א בספרו חקת המועדים עמ' קכט שהמהדרין יש להם לחוש בסופגניות משום בישולי גוים שהרי הבצק מבושל בשמן עמוק, ואף לשיטת ר"ת בתוס' בברכות דף לז ע"ב נחשב כמו לחם, מכל מקום הרי אין אנו פוסקים כמו שיטת ר"ת, ואין מברכין ברכת המזון אחרי סופגניה גם כשקובע סעודה ע"ז, וא"כ נקטינן שהוא כיבושל, ור"כ יש לחוש לבישולי גוים כאשר המוסלמי הוא המטגן יעו"ש,

אבל מ"מ סיים ע"ז בילקו"י שלמבואר יש סמך ברור למקילין בזה, ואמנם אכתי יש לעיין בזה הרי לגבי ברכת המזון לא מברכים עליה ברכת המזון אלא ברכת מזונות ועל המחיה, ואמנם בזה יש לומר דספק דרבנן לקולא וכמ"ש בעמ' סט בהערה לבאר יעו"ש.

ואמנם יש להוכיח ממש"כ בשו"ע יו"ד סימן שכט ס"ג שסופגניות פטורות מהפרשת חלה ומשמע דס"ל שדינו כבישול, וממילא כתב בספר הכשרות למעשה עמ' ט (לרבי אליהו פנחס) שלדעת הספרדים צריך שגם הנחת הסופגניות תבוצע ע"י יהודי

כדין בישול, אולם לרמ"א שמיקל בזה לא שנא בישול ולא שנא אפיה סגי בהדלקה, ומ"מ לבני ספרד כן כתב בשו"ת שמש ומגן ח"ב חיו"ד סימן יג אות ב' שיש לדון כבישול, וכן כתב בשו"ת דברי דוד ח"ב יו"ד סימן יב, ובספר עטרת שלמה עמ' תריז.

ועיין עוד לידידי הגר"א סקוצ'ילס שליט"א במש"כ בספר אהל יעקב הלכות מאכלי עכו"ם והמסתעף עמ' לג כתב לדינא שסופגניות דין כפת עכו"ם וע"כ מי שנזהר מאכילת פת פלטר שעליו להחמיר גם בסופגניות הנעשות ע"י גוים, והביא בזה מש"כ ביחו"ד להקל בזה משום ספק ספיקא. ובשו"ת תבואות שמש ח"ב יו"ד סימן ע' שסופגנין יש בהם משום בישול עכו"ם כיון שאינם נאכלין כמות שהם חיים וגם עולים על שולחן מלכים בתורת מאכל, ולכן רק ע"י השלכת קיסם לתוך התנור או חיתוי בגחלים אפשר להתירם, וציין שבחלקת בנימין סקס"ד כתב להחמיר בזה ולדעתו הסופגניות המטוגנות בשמן דינו כתבשיל גמור. וכן כתב בספר הכשרות למעשה עמ' כה שאם הם מבושלות בשמן עמוק דינן כבישול ולא כאפיה, וכן נראה מדברי הבא"ח שנה שניה פרשת חקת הלכה טו כתב סופגנין של גוים שבלילתם רכה ונאפה ע"י משקה לאו נהמא הו אסורין משום בישולי גוים יעו"ש עוד, ועיין עוד במש"כ להאריך בכ"ז בשו"ת דברי בניהו חלק יא סימן נו.

וכן ראה בשו"ת אדני פז חלק ד' יו"ד סימן קא כתב להעיר עמש"כ ביחווה דעת שיש מקום להחמיר בזה שהרי סו"ס כיון שהישראל הדליק את האש אין עליה שם פת של גוים, וסיים שם בדבריו שהראו לו מה שאמר הגר"ע יוסף זיע"א בשיעור בפרשת וישלח התשס"ה שהסופגניות מותרות באכילה מעיקר הדין והמחמיר תע"ב, יעו"ש וכן ראה בשו"ת מחוקק במשענותם חלק ג' עמ' קכב כתב להחמיר בזה שהרי הוא ב' ספיקות נגד השו"ע ואין לעשות ספקות נגד דעת השו"ע וכמו שכתב בשו"ת רב פעלים והאריך במבוא לחלק א, וכן כתב בספר משמרת הבית עמ' כה שהספרדים צריכים להחמיר בזה.

ושוב ראיתי בקובץ יתד המאיר עמ' 52 הובא שהראש"ל הגר"ע יוסף זצוק"ל הורה לבד"צ בית יוסף להחמיר בזה, והוא ע"פ האמור לעיל. וכן כמדומה שמעתי מאאמו"ר שליט"א שיש להחמיר בזה שהוא כבישול.

ועתה חזיתי בשיעור השבועי לפרשת ויצא תשפ"ב, אמר הראשון לציון שליט"א שכיון ששיטת המהר"י בירב ועוד שיש לסופגניות דין פת, ויש לברך המוציא, ואף שלהלכה מברכים מזונות משום סב"ל מ"מ לגבי בישולי גוים יש לסמוך על דבריהם שספק דרבנן לקולא, ומכל מקום במקומות שיש הכשר יקפידו שיהודי ידליק את האש.

ומ"מ נפק"מ למה שראיתי שנשאל הגר"ר יוסף מוזס שליט"א אב"ד קראלי ע"י הגר"ג רבינוביץ שליט"א בעמח"ס גם אני אודך ושא"ס במעשה שהיה במאפיה בחו"ל בסטאמפורד היל שגילו שנגלה גדולה של סופגניות טוגנה ע"י שגוי הדליק את השמן, והתקלה התבררה לבעלי המאפייה לאחר שכבר חולקו לחנויות ולכן הבעלים לא חשב פעמים אסף מחנות חנות את הכל, ורצה להשליכם לאשפה, ואז בעצת אחד מאורוגני

רלו — גם אני אודך

החסד במקום לזרוק לאשפה חילקם לאפי גוים בעשרות בתי חולים באנגליה והדבר התפרסם וגרם לקידוש השם בקרב הגוים, וכמה ימים לאחר מכן פנה אליו שר בממשל הבריטי שתפעל מההקרבה של היהודי בכדי לעמוד על הכשרות ומאידיך על החלוקה הנדיבה, ונשאל האם פעל נכון שחילק המאכל לגוים כי אולי היה שם יהודים,

ומ"מ י"ל שלפי מה שיש מקום להקל בזה, ממילא אין חשש גם אם יהודים אכלו את זה, וכתב לדון שלא לתת סופגניה לגוי, כמו שאין לתת שייר מצה לגוי, והאריך בזה, ואמנם ע"פ האמור לעיל יש להקל בזה, וכ"ש לפי מש"כ בספרי שערי יוסף הלכות העסקת עובד זר בבית הישראל.

במש"כ לדון בסימן י' אודות משחק קלפים שיש בהם מלכים, הנה במק"א כתבתי בזה שמנהג העולם להקל בזה, ויש לברר על סמכו להקל.

במש"כ לדון בסימן יב האם מותר ללמוד בשבת שו"ת בעניני הקורנה, הארכת בזה בתשובה להגר"ג הכהן רבינוביץ שליט"א ונדפס בקובץ באר התורה.

במש"כ לדון בעמ' צד בנפק"מ בטעמי משלוח מנות אם יש תשלומין למצות משלוח מנות, שבשדי חמד מערכת הפורים סימן ו' שהאחרונים דנו בזה, וכתב שתלוי שאם מצד הרווחה אין ענין ואם משום הרבות אחוה ורעות הרי יש ענין להשלים.

הנני מצרף מש"כ בכל דין זה האם יש תשלומין מרן הראשון לציון הגאון רבי יצחק יוסף שליט"א וז"ל: נשאלתי בשם מעלת כ"ק האדמו"ר מגור שליט"א, האם יש תשלומין למצוות הפורים, בפרט בשנה של פורים משולש לכרכים המוקפים חומה מימות יהושע, שבלאו הכי מצוות משלוח מנות וסעודת פורים נדחו ליום ט"ז אדר.

ראשית יש לדון במצוות מקרא מגילה שהיא עיקר מצוות הפורים, האם שייך בה תשלומין, ומסקנת ההלכה שאם נאנס ולא קרא המגילה בלילה אין לה תשלומין ביום לקוראה פעמיים, וכמ"ש מהר"ם בן חביב בשו"ת קול גדול (סי' מח), וכן העלה בארוכה מרן החיד"א בברכי יוסף (סי' תרפז סק"א), ושכן מצא בתשובה כת"י למהר"י מולכו. ע"ש. וכ"כ בתשובה מאהבה ח"ב (דף מה). ובשו"ת מי באר (ס"ס סג). וכיו"ב כתב בשו"ת שואל ומשיב (תנינא ח"ג ס"ס קל"ה) שאם שכח לומר הלל אין לו תשלומין למחר, דדמי לתפלת מוסף דעבר יומו בטל קרבנו. ואם כן ה"נ לגבי מגילה דקריאתה זו הלילה. וע' בשו"ת מהר"ם שיק (חאו"ח סי' שלה). ובמשנ"ב (סי' קלה ס"ב) לדעת הגר"א. וע' בריטב"א (סוכה כז). ובפני יהושע שם.

ומהר"ם בן חביב שם, הביא ראייה מנר חנוכה שאין לו תשלומין ביום, וכמ"ש הרוקח (סי' רכו) ואם לא הדליק לילה אחת, לא ידליק למחר או לילה האחרת מה שהיה לו להדליק אז. ולא דמי לקריאת שמע ותפלה דאמרי' בריש תפלת השחר (דף כו.) שיחזור ויקרא ויתפלל. עכ"ל. ויש לדחות ראייה זו, דהתם שרגא בטיהרא מאי אהני. וע"ע בראבי"ה (תשובות סי' תתקעב) שיש תשלומין לנר חנוכה כל הלילה, אף אם זמנה הוא רק בחצי שעה, שיש ללמוד דין חנוכה מדין תפלה, שכל שלא פשע יש לו תשלומין.

ומרן בב"י (א"ח סי' ז) הביא מ"ש מהר"י אבוהב ז"ל, שכתוב באורחות חיים (הל' נט"י סי' יב) בשם גאון, שאדם שהטיל מים והסיח דעתו מלהטיל מים והטיל פעם אחרת, שמחוייב לברך שני פעמים 'אשר יצר', והביא ראיה ממה שאמרו (ברכות כו.) טעה ולא התפלל שחרית מתפלל מנחה שתיים. ע"כ. ויש סברא לחלק, שגם החולקים בברכת אשר יצר, יודו בשאר מקומות, דש"ה ד"ל דדי בברכה אחת כשמברך על פעולה שעשה, הן שעשה פעם אחת או שעשה כמה פעמים, וכמ"ש בהגהת של"ה (חולין פרק דרך חיים), ובב"ח (א"ח שם), שבברכת הודאה אחת יוצא על כל הפעמים, כמו אם אכל כמה אכילות. וע"ע במג"א שם (סק"א), ובביאור הגר"א (שם) ובש"ע הרב (שם).

ומרן בב"י (או"ח נח) כתב בשם הכלבו (סי' י): טעה בק"ש של שחרית, יש אומרים שאין לה תשלומין בערבית ולא של ערבית בשחרית. ורבינו חיים כתב דק"ש שוה לענין תפלה. עכ"ל. והנה ז"ל הכלבו שם: טעה בק"ש של שחרית י"א שאין לה תשלומין, שחרית לא מטכסיסי של ערבית וערבית לא מטכסיסי דשחרית, וכן דעת בעל ההשלמה ז"ל, ורבינו חיים ז"ל כתב דק"ש שוה לענין תפלה, אע"פ שאינן מטבע אחד. ע"כ. וכ"ה בארח"ח (הל' ק"ש אות כג) והלשון שם "דברכות דק"ש שחרית לא מטכסיסא דערבית וכו'". ובפמ"ג (שם בא"א אות ח. ולהלן בסי' קח) הביא שהפר"ח (סוף אות ז) והנחלת צבי (סי' קח ס"ח) והא"ר העלו דק"ש יש לה תשלומין אבל לא הברכות. וע"ש במשנה ברורה (סי' נח ס"ק כח), שגם למ"ד שיש לה תשלומין, אין הכוונה שיצא בזה ידי ק"ש, מאחר שכבר עבר זמנה ואינו אלא כקורא בתורה, רק שלכתחילה צריך להשלימה כמו תפילה, וע"כ מיבעי ליה לאקדומי חובת שעתא ברישא, ותיכף אחר מעריב יקרא עוד שמע בשביל זה הפעם שחיסר, אם בשוגג חיסרה. עכ"ד. אולם אפשר שאינו מוכרח.

וע"ע בשו"ת האלף לך שלמה (אורח חיים סי' קצה), דליציאת מצרים מהני השלמה כמו לקריאת שמע. אולם כל זה בדבר ששייך בכל יום, אבל בהלל לא מועיל תשלומין, ואפילו אם הם ב' ימים של ראש חודש, או בימי הסוכות, דקריאת שמע שאני, דאף דאינו מחוייב בקרא כבר פעם אחת, מכל מקום אם קורא עוד ליכא עבירה דהוי כקורא בתורה. וכן בתפלה לחד מאן דאמר בגמרא הלואי שיתפלל אדם כל היום כולו, דתפלה רחמי ניהו, ולכך שייך ביה עכ"פ תשלומין, אבל בהלל כיון דאמרו חז"ל כל האומר הלל בכל יום הרי זה מחרף ומגדף, א"כ נהי דביו"ט הוי החיוב לומר הלל פעם אחת, מכל מקום אין להוסיף עליו ולומר ב' פעמים ביום הלל, וכל המוסיף גורע, לכך אין בו תשלומין גם כן. עכ"ד. ויש לפלפל בזה.

ובאור זרוע (ח"א סימן שכט) אחר שהביא דעת בה"ג שאם לא ספר ספירת העומר לא יספור ביום בברכה, כתב, ומורי הראב"ה היה אומר שלולי שקשה בעיניו לחלוק על בעל הלכות גדולות היה נראה לי שיוכל לספור ביום ולברך, כדקיי"ל (ברכות כו.) טעה ולא התפלל ערבית יתפלל שחרית שתיים, ומיהו דוקא בשוכח ולא בביטל, כדאיתא התם. ע"כ. וכן הוא בראב"ה (סי' תקכו, עמ' קעה). ע"ש. ומשמע דסבירא להו ששייך תשלומין במצוות, אף על פי שאינם בקשת רחמים. וכמו שהעיר בזה בשו"ת יביע אומר (ח"ה או"ח סימן לה). ועיין עוד בחידושי הריטב"א (סוכה כז.) שאם לא אכל מצה בליל

פסח אין לו תשלומין, דאיתקש מצה לפסח, ומשמע דהא לאו הכי, הוה אמינא שיש תשלומין למצות. ויש לדחות.

ולענין הלכה, כתבו האחרונים שדעת מרן שאין תשלומין לק"ש. ומוכל מקום לענין מעשה אפשר שראוי לחוש לחומרא, וכיון שדעת הרוקח ורבינו חיים שמועיל השלמה לקריאת שמע, ושמא כן הוא גם כן דעת הראב"ה והאור זרוע, לכן אם שכח לקרוא קריאת שמע, יקרא פעמיים לתשלומין, ויש לו שכר כקורא בתורה לפי שיטה זו. וצ"ע.

והנה לפי דברי רבינו חיים והרוקח והפרי חדש, שמועיל השלמה לקריאת שמע, לכאורה הוא הדין יש לדון בשאר מצוות, ובלבד שעדיין שייך זמן המצוה. וכמו תשלומי מגילה של לילה ביום. אך יש לומר דקריאת שמע שאני למאן דאמר שאין לה זמן קבוע מן התורה. ואי נמי, משום שהכל מצוה אחת לקרוא פעמיים ביום, אחת בלילה ואחת ביום. [וכמו שכתב בשו"ת דברי יציב (או"ח סי' סב) ע"ש. וזה דוחק לגבי אם שכח ביום שמשלים בלילה, שהרי הוא כבר ביום אחר]. וגם יש סברא לומר דקריאת שמע ותפלה שאני, שאין להם זמן קבוע, ובכל יום ויום זמנם הוא, ולא חשיב שעבר זמנו, אלא משלים וממשיך את הסדר הקבוע של קריאת שמע ב' פעמים ביום, וג' פעמים תפלה.

ולפי זה גם למצות משלוח מנות ומתנות לאביונים לא שייך תשלומין, ואפילו לדעת הראשונים ששייך תשלומין לקריאת שמע, יש לומר כנ"ל, שהתורה נתנה חיוב לקרוא פעמיים ביום, בכל יום ויום, ושייך בזה יותר ענין של השלמה.

והנה מרן בש"ע (או"ח סי' תרצד ס"ד) כתב, שבמקום שאין עניים יכול לעכב מעות פורים שלו לעצמו ונותנם במקום שירצה, ומקורו במרדכי (פ"ק דמגילה) ובאו"ח (הל' פורים סי' ל"ד) ובכלבו (סימן מה), וכ"כ הלבוש (ס"ד) ע"ש. ועיין בסידור בית יעקב להרב יעב"ץ (בדיני פורים סי' ח' ס"ז) שכתב במקום שאין עניים, מעכב מעות פורים בידו עד שיבואו לידו ויתנו להם. ע"כ. אמנם אין זה מדין תשלומין, אלא שמפריש את המעות בפורים עצמו, וכבר עתה בפורים מקיים מה שיכול לקיים, ואחרי כן נותן מתי שמתאפשר לו.

ובשדי חמד (מע' פורים סי' ו) הביא מהרב דברי מנחם (סי' תרצ"ה אות טו"ב) שבספר יד נאמן (דף ל"ח ע"ג) נסתפק בשגג או נאנס או הזיד ולא שלח מנות ולא מתנות כל יום פורים, האם חייב להשלים במוצאי פורים, מי אמרינן כיון דמומן הוא, חייב מדברי סופרים לעניים, או דנימא עבר יומו בטל חיובו, ויש לעיין באהל יוסף (סי' ט"ו), עכ"ל. [ע"ש באהל יוסף, שכתב להלכה דבן כרך ששלח לבן עיר בט"ו לא יצא, ואע"פ שאכלו בו ביום, הא אינו יומו ועבר יומו בטל שמחתו. ואולי דייק דס"ל דאין להם תשלומין, דאל"כ לא גרע זה מדין תשלומין ששולח לחבירו משלוח מנות אחרי שעבר יום פורים וכבר עבר יומו בין לגבי השולח ובין לגבי המשלח. אם לא דמיירי שכבר יצא ידי חובתו].

וכתב השד"ח, ולענ"ד נראה דבין לטעם הראשון ובין לטעם שני שהזכיר החת"ס (או"ח סי' קצו) במצות משלוח מנות (פירוש, שיהא הרוחה לסעודת פורים, או משום להרבות אהבה ואחוה) מסתברא דאין לזה תשלומין, וקרוב בעיני לומר דגם במתנות

תשובות הגרי"מ אביחצירא / מכתבים ————— רלט

לאביונים אם לא נתן ביומו אין לזה תשלומין. ע"כ. [וע"ע השד"ח (מע' פורים סי' י"ז) שהביא מ"ש הרב עושה שלום (הוב"ד בס' חיים ושלום סוף סימן ב) להסתפק במי ששלח מנות או נתן מתנות והמקבל היה ישן עד שעבר פורים, האם יצא יד"ח, וכתב ע"ז השד"ח ולא ידעתי מאי נפק"מ ומאי דעבר עבר. הרי דפשיטא ליה להשד"ח שאין להם תשלומין. אלא שלכאוי' נ"מ שאם המשלח לא יצא בזה ידי חובה, יצטרך המקבל להחזירם לו].

וגם לדברי הרב יד נאמן שנסתפק בזה, אין זה מדין תשלומין, אלא משום פרעון חוב, דשמא משלוח מנות ומתנות לאביונים הם חיוב ממוני שחייבו חכמים, וכיון שלא קיים בזמנו, עדיין החוב מוטל עליו, כדין פרעון חוב.

וגם זה חידוש הוא, כי פשטות הדברים שעבר זמן המצוה.

ואין לנו ללמוד ממה שקבעו חכמים לעשות פורים משולש, ודחו את מצות הסעודה ומשלוח מנות ליום ט"ז באדר, דשאני התם שכך קבעו חכמים, ויש להם כח לאחר את קיום המצוה היכא דאי אפשר. אך כל מה שלא קבעו בדבריהם, כבר עבר הזמן.

והראוני בשו"ת דברי שלום (ח"ה סימן קיח) שהאריך בדיני תשלומין למצוות הפורים, וכתב בתוך דבריו, וז"ל: ודע שאם נאמר דאיתנהו בתשלומין משום דקרא 'ולא יעבור' לא קאי אלא דוקא על מצות קריאה, איתנהו בתשלומין עד סוף החודש, כמו שכתב הירושלמי שיכול האנוס לקרוא המגילה אפילו מתחילת החדש, ואף שאמרו בירושלמי ובלבד עד ט"ו, משום דכתיב 'ולא יעבור', יש לומר לפי"ד הר"ן דמפרש דלא קאי 'ולא יעבור' על מצות שמחה, א"כ הו"ל אחרי ט"ו עד סוף החדש כדין תחילת החדש, דאמרינן שאפילו מתחילת החודש הוא זמנה, כדכתיב 'והחודש', הכי נמי לאחר ט"ו עד סוף החודש הוא זמן לגבי משלוח מנות ומתנות לאביונים ומשתה, כיון דלא קאי 'ולא יעבור' עליהו אלא אקריאה בלבד.

ודע עוד, דאם נאמר משלוח מנות ומתנות לאביונים ישנן בדין תשלומין, א"כ ה"ה אפילו בהיכא שהזיד ולא קיימן בזמנו, מועיל תשלומין, ולא דוקא בנאנס או שכח, כלשון הרב יד נאמן [הנ"ל], וכן ראיתי באו"ח (סי' תרפ"ח אות יו"ד) שהביא מספר אמרי דוד דגם "בהזיד" ולא קרא ביי"ד, ג"כ קורא בט"ו, כמו בפסח שני, ולא דמי לתשלומי תפלה ע"ש, וא"כ ה"ה לגבי משלוח מנות ומתנות לאביונים, וכמו שמשמע מדברי הרב דברי מנחם בשם הרב יד נאמן שהביא השד"ח ז"ל.

אלא שבעיקר דברי האמרי דוד יש לפקפק, שהרי מדברי השו"ע שכתב "ולא היה בידו מגילה ואח"כ נזדמנה לו, קורא אותה בט"ו", משמע דוקא בכה"ג שהיה אנוס ביי"ד, שלא היה בידו מגילה, אבל אם היה בידו מגילה ביי"ד והזיד ולא קרא ביי"ד, אין קורא אותה בט"ו, ועיין בביאור הגר"א שכתב וז"ל ירושלמי הנ"ל, כל החדש וכו' ובלבד עד ט"ו, ומשמע אף לבן עיר ע"ש. והרי ירושלמי מיירי בהיכא דלא אפשר, שכשר כל החודש, וכ"כ הרב דמשק"א וז"ל ירושלמי הנ"ל, ובלבד עד ט"ו, ומשמע אף שהוא בן עיר אם לא היה באפשרותו לקרות קודם, יש לו זמן ביום ט"ו ע"ש, ולכן דברי הרב

רמ - גם אני אודך

אמרי דוד צ"ע, ולכן נ"ל שאם הזיד ולא קרא בי"ד שיקרא בט"ו בלא ברכה, ובפרט דהא בלא"ה כתב המ"א (ס"ק י"ב) קורא אותה בט"ו בלא ברכה (ב"י ש"ל), וכ"ש בכה"ג שהיה מזיד.

ולכן העלה בדברי שלום שם שאם נאנס או הזיד ולא שלח מנות ולא מתנות לאביונים, כיון דלא נפיק מספיקא אם ישנן בדין תשלומין, יתן על תנאי, ויאמר: אם הדין הוא דיש בהם דין תשלומין - יהיו לשם מצות משלוח מנות ומתנות לאביונים מחיוב פורים, ואם הדין הוא שאין בהם תשלומין - יהיו משלוח מנות לשם דורון בעלמא, וכן מתנות לאביונים מדין צדקה בעלמא. ואפשר לקיים זה אפילו בליל מוצאי פורים, אמנם עדיף טפי שיקיים זה ביום, דעפ"י האר"י אין נותנין צדקה בלילה. וזמן התשלומין עד סוף חודש אדר. ולכן מי שנאנס או הזיד ולא שלח משלוח מנות או מתנות לאביונים בפורים, יתן לאחר פורים ויכוין בלבו על תנאי או מדין תשלומין או מדין צדקה ודורון.

והנה אין לדמות דין זה לדין הבדלה משום שבהבדלה אמרינן שהטעם הוא שעד שלושה ימים למ"ד עדיין שייך לשבת. וכן בתפילת תשלומין הוא משום שיש תשלומין לקרבן. והיא היא דחיית האחרונים לגבי ברכת 'אשר יצר' שאם שכח שיברכה פעמיים משום דדמי לתפילה שיש לה תשלומין, דשאני תפילה שהיא במקום קרבן ששייך בה תשלומין. אתה הראת לדעת שקשה לומר שיש תשלומין לפורים, זאת לא שמענו. ואטו מי שלא נענע בלולב יש לו את כל תשרי לעשות כן ומי שלא אכל מצה יכול לעשות כן בכל ניסן, אתמהא.

והנה יש להשיב ע"ד דהירושלמי פליג ע"ד הבבלי שלמד כן מקרא. ומה שכתב ד'לא יעבור' קאי על מצות שמחה ולא על שאר מצוות זאת לא מצינו בראשונים שפירוש הכי. ושמא כל ספיקו של השדי חמד קאי על צאת פורים שיש שם הארת פורים וגם בזה הסתפק אבל לימים שלאחר מכן, לא. ומה שהביא באמרי דוד מפסח שני התם מצינו מפורש שהתורה אמרה כן ומהיכא תיתי ללמוד כן לשאר המקומות, אולם פשטות ההלכה שלא שייך בזה תשלומין, וכמו שכתבנו. ע"כ תשובתו.

ורצייתי עוד להאריך בספרו, אבל הזמן קצר והמלאכה מרובה.

ואברך לכת"ר שליט"א שיזכה להוציא עוד מאות ספרים, ונזכה בקרוב לביאת משיח צדיקנו במהרה בימינו אמן.

בברכת התורה
הצעיר באלפי ישראל
יוסף אביטבול
מח"ס שערי יוסף וש"ס
פה עיר התורה בני ברק

מכון 'מרי"ח נחוח'

עץ חיים היא למחזיקים בה

מי שבירך לאבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב
הוא יברך וישמור וינצור את

הורי היקרים

למעלת אבי היקר מו"ר מזכה הרבים

רבי משה בן רבקה שליט"א

שבמשך שנים רבות פעל נפלאות ונצורות בזיכוי הרבים
לקרב לבבות של בני ישראל לאביהם שבשמים.
יהי רצון שיתן לו ה' יתברך בריאות טובה ונהורא מעליא,
נחת רוח מכל יוצא חלציו, ברכות ושמחות לעד, פרנסה
טובה, בביאת גואל צדק אכי"ר.

ולמעלת אמי מורתי היקרה

מרת אסתר בת פרלה תחי'

יהי רצון שיתן לה ה' נחת רוח מכל יוצא חלציה, בבריאות
טובה ונהורא מעליא, ברכות ושמחות לעד, בביאת גואל
צדק אכי"ר.

למשפחת אביחצירא

אשר הוזילו זהב מכיסם ותרמו מהונם
בעין טובה ויפה למען הוצאת הספר

'הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד'

זכות התורה וזכות אבותינו הקדושים תעמוד להם ולכל בני
ביתם להתברך בשפע טובה וברכה חיים חן וחסד ורחמים
מעתה ועד עולם, לא יבושו בעוה"ז ולא יכלמו לעוה"ב
אמן כן יהי רצון

ספרים בשיתוף

מכון "גם אני אודך" ומכון "מרי"ח ניוחות"

ספר "גם אני אודך" חלק א - תשובות הרב מחבר ספר מרי"ח ניוחות לשאלות הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א. יו"ל ע"י מכון גם אני אודך בשיתוף מכון מרי"ח ניוחות. שנת ה'תשע"ז.

ספר "גם אני אודך" חלק ב - חידושים של הרב מחבר ספר מרי"ח ניוחות עם הוספות יפות ומועילות מאת הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א יצא לאור ע"י מכון גם אני אודך בשיתוף מכון מרי"ח ניוחות. שנת ה'תשע"ז

ספר "גם אני אודך" חלק ג - תשובות הרב מחבר ספר מרי"ח ניוחות לשאלות הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א. ובסופו "קונטרס הוספות מרי"ח ניוחות", תשובות להרה"ג משה חליוה שליט"א בספריו "גם אני אודך". ומכתבי תורה על חלקים א' וב'. יו"ל ע"י מכון גם אני אודך בשיתוף מכון מרי"ח ניוחות. שלהי שנת תשע"ח.

ספר "גם אני אודך" חלק ד - אוסף נפלא בעניני ספר יצירה ובריאת הגולם בהלכה באגדה קבלה וידיעות מופלאות בענין הגולם. שו"ת בנושא הגולם בהלכה ששאלתי לת"ח אני ריחמ"א ס"ט. ותשובות שהשיבו להרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א בעניני ספר יצירה ועוד דברים חשובים ויקרים.

ספר "גם אני אודך" חלק ה - לקט קונטרסים ותשובות - בעניני כניסת כהנים לציון הרשב"י זיע"א. קונטרס "ימי ספירת העומר והעבודה שבהם רמזים בימי ספירת העומר". **בחוקתי תלכו** - בעניני הליכה בין ב' נשים ואשה בין ב' גברים והמסתעף, ותשובות שהשיבו בזה להרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א. קונטרס **"אספקלריא המאירה"** - עובדות והנהגות על האדמו"ר הרה"ק רבי מסעוד אביחצירא זי"ע מאת הרה"ג יעקב הייזלר שליט"א, ובתחילתו מבוא על חכמי מרוקו והקבלה שהייתה במרוקו ומתולדותיו של הרה"ג רבי מסעוד בן שבת זיע"א מתארודאנת. ובסופו מאמר על משפחת אביחצירא מהרה"ג אברהם דבדה שליט"א. קונטרס **"א"ש אמת -** ממה שכתב הרה"ג שלמה זריהן שליט"א עיה"ק צפת ת"ו הארות בתורת כתבי האריז"ל הרש"ש זיע"א ועוד.

ספר "גם אני אודך" חלק ו - תשובת הרב מחבר ספר מרי"ח ניחוח לשאלות הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א. יו"ל ע"י מכון גם אני אודך בשיתוף מכון מרי"ח ניחוח. שנת ה'תשע"ט.

ספר "גם אני אודך" חלק ז - עשרות תשובות הרב מחבר ספר מרי"ח ניחוח לשאלות הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א. יו"ל ע"י מכון גם אני אודך בשיתוף מכון מרי"ח ניחוח.

ספר "גם אני אודך" חלק ח - עשרות תשובות הרב מחבר ספר מרי"ח ניחוח לשאלות הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א. יו"ל ע"י מכון גם אני אודך בשיתוף מכון מרי"ח ניחוח.

ספר "גם אני אודך" חידושים על "מעדני אשר" - מהרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א. ונוסף לו **חידושי "מרי"ח ניחוח"** מהרה"ג רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא שליט"א. יו"ל ע"י מכון גם אני אודך בשיתוף מכון מרי"ח ניחוח. שנת ה'תש"פ.

ספר "גם אני אודך" חלק ט - מכתבי תורה ותשובת הרב מחבר ספר מרי"ח ניחוח לשאלות הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א. יו"ל ע"י מכון גם אני אודך בשיתוף מכון מרי"ח ניחוח.

ספר "גם אני אודך" חלק י - עשרות תשובות הרב מחבר ספר מרי"ח ניחוח לשאלות הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א. יו"ל ע"י מכון גם אני אודך בשיתוף מכון מרי"ח ניחוח.

ספר "גם אני אודך" חלק י"א - עשרות תשובות הרב מחבר ספר מרי"ח ניחוח לשאלות הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א. יו"ל ע"י מכון גם אני אודך בשיתוף מכון מרי"ח ניחוח.

ספר "גם אני אודך" - תשובת הגאון רבי שמעון יחיא שליט"א לשאלות הגאון רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א. ובנוסף לזה ספר **'מעשה בראשית'** בעניני קבלה. יו"ל ע"י מכון גם אני אודך בשיתוף מכון מרי"ח ניחוח.

ספר "גם אני אודך" חלק י"ב – עשרות תשובות הרב מחבר ספר מרי"ח ניחוח לשאלות הרה"ג
גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א. יו"ל ע"י מכון גם אני אודך בשיתוף מכון מרי"ח ניחוח.

ספרים הנמצאים בעריכה מתקדמת

ספר "גם אני אודך" חלק י"ג – עשרות תשובות הרב מחבר ספר מרי"ח ניחוח לשאלות הרה"ג
גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א. יו"ל ע"י מכון גם אני אודך בשיתוף מכון מרי"ח ניחוח.